MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
IP BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
SOCIETATEA ȘTIINȚIFICĂ DE BIBLIOFILIE ȘI EX-LIBRIS „PAUL MIHAIL" DIN MOLDOVA

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI BIBLIOPRAXIOLOGICĂ

nr. 1 | 2026

magazin bibliologic

ISSN 1857-1476

ÎN ACEST NUMĂR

EDITORIAL
Elena PINTILIEI

ANUL BIBLIOTECONOMIC 2025: BILANȚ ȘI PERSPECTIVE
Elena PINTILEI
Vera OSOIANU
Ecaterina DMITRIC
Lina MIHALUȚA
Mihaela STAVER
Tamara ZASMENCO
Lilia ROGOT

STUDII ŞI CERCETĂRI
Angela DRĂGĂNEL
Tatiana VAMEȘ
Aliona DECUSEARĂ
Надежда TAHOBA

BIBLIOPRAXIOLOGIE/DE LA CONCEPT LA PRACTICĂ
Rodica BALEANU
Rodica GANGURA
Liliana CLIMA
Liuba ARION
Cristina ONCEA
Doinița STAMATI
Olesea OXIOM

PERSONALITATEA EDIȚIEI
Elena PINTILEI
Elena HARCONIȚA
Vera OSOIANU
Elena BALINSCHI

PATRIMONIU ȘI ISTORIE
Lina MIHALUȚA
Snejana ZADAINOVA
Inna CUZNEȚOVA-STAMATE
Elena ȚURCAN
Valentina COTOROBAI

BIBLIOTECI ANIVERSARE
Tatiana DARII

LUMEA BIBLIOTECILOR
Elena HARCONIȚA
Rodica BALEANU

- **ATELIER NAȚIONAL DEDICAT DREPTULUI DE ÎMPRUMUT PUBLIC (PLR – Public Lending Right)**
  Teresa HACKETT
  Anita HUSS-EKERHULT
  Anișoara GĂINESCU-BUDUI
  Lina MIHALUȚA, Mihaela STAVER
- **CONFERINȚELE ZONALE 2026**
  Liudmila STRAHOTEANU
  Margarita VÎGNAN, Elena GROSU

RECENZII ȘI REPERE EDITORIALE
Ludmila CORGHENCI
Elena HARCONIȚA

MINISTERUL CULTURII
AL REPUBLICII MOLDOVA

IP BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

SOCIETATEA ȘTIINȚIFICĂ DE BIBLIOFILIE
ȘI EX-LIBRIS „PAUL MIHAIL" DIN MOLDOVA

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI BIBLIOPRAXIOLOGICĂ

nr. 1 | 2026

magazin bibliologic

SERIE NOUĂ

ISSN 1857-1476

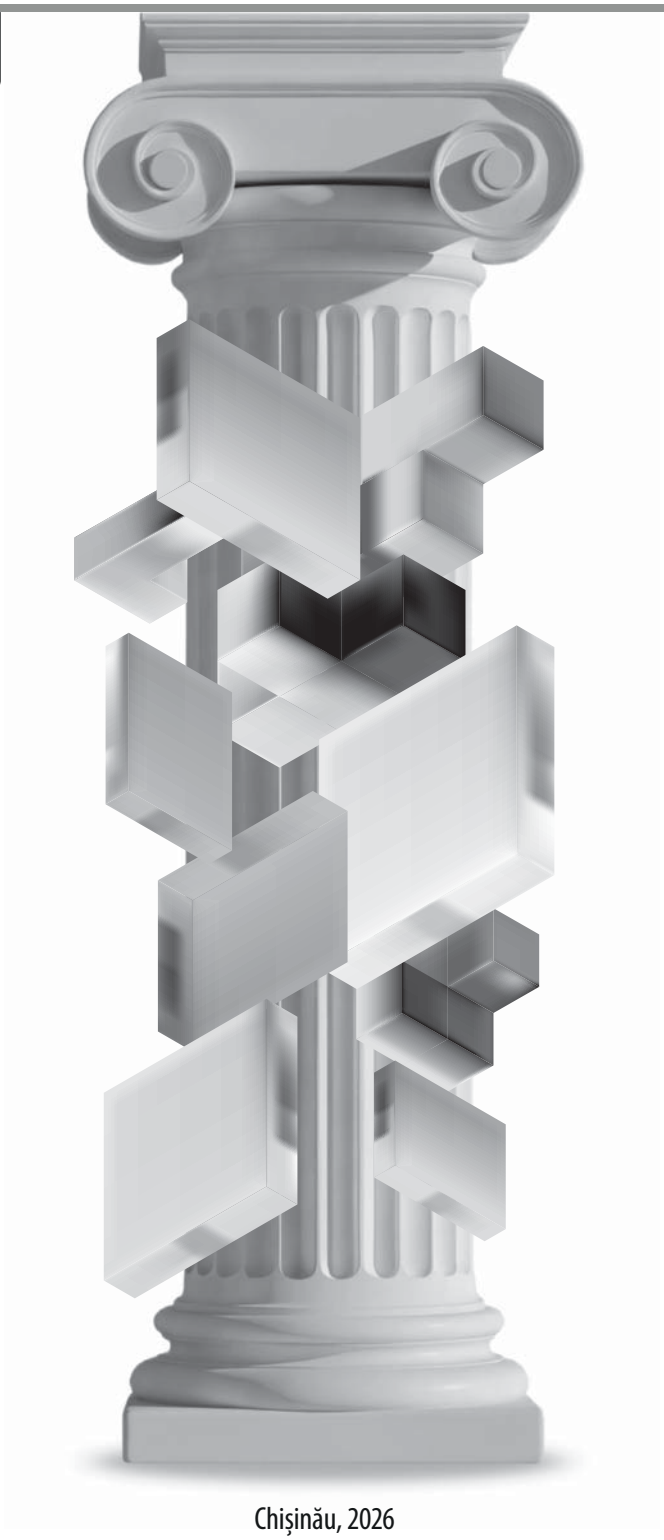

Chișinău, 2026

Serie nouă
Revistă științifică și biblioprаxiologică
Editori:
Ministerul Culturii al Republicii Moldova,
Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Redactor-șef: Elena PINTILEI, director general al BNRM

Consiliul științific:
Hermina Anghelescu, dr. în domeniul biblioteconomiei și științei informării, profesor Wayne State University, SUA
Eugenia Bejan, director al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă", Republica Moldova
Natalia Cheradi, dr. în științe ale comunicări, director al Bibliotecii Științifice ASEM
Mihai Cimpoi, dr. hab. în filologie, academician, Republica Moldova
Robert Coravu, dr. în filologie, lector universitar, Universitatea „Carol I" București, România
Nicolae Enciu, dr. hab. în istorie, cercetător științific, Republica Moldova
Andrei Eșanu, dr. hab. în istorie, academician, Republica Moldova
Mariana Harjevschi, dr. în științe ale comunicării, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu", Republica Moldova
Ioan Milică, dr. în filologie, conferențiar universitar, director al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu", Iași, România
Dragoș Adrian Neagu, dr. în management, director al Bibliotecii Județene „Panait Istrati" Brăila, România
Vera Osoianu, director adjunct al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova
Nadejda Pădure, director al Bibliotecii Publice Raionale „Mihail Sadoveanu" din Strășeni
Lilia Povestca, dr. în științe ale comunicării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Lucia Țurcan, critic literar, dr. în filologie, cercetător științific, Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu", România
Nelly Țurcan, dr. hab. în sociologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Colegiul de redacție:
Elena Harconița (coordonator), Veronica Borș, Ludmila Corghenci, drd. Veronica Cosovan, drd. Ecaterina Dmitric, Angela Drăgănel, Aliona Tostogan

Secretar de redacție: Jana Badan
Redactori: dr. Adela Manolii, dr. Ludmila Șimanschi
Redactor bibliografic: Elena Balinschi
Coperta: Alexandru Burdila
Procesare computerizată: Diana Odobescu
Clasificare/Indexare: Aliona Muntean, Victoria Vasilica
Traducere în engleză: Elina Bolgarina
Autorii își asumă în exclusivitate răspunderea pentru conținutul articolelor.
Revista este indexată în Instrumentul Bibliometric Național (IBN),
Google Scholar, în Repozitoriul Tematic Național, plasată pe site-ul BNRM.

Versiunea online:
http://bnrm.md/index.php/publicatii/bibliografii/15-publicatii/editii-periodice-de-specialitate/26-magazin-bibliologic
https://ibn.idsi.md/ro/magazin-bibliologic
http://moldlis.bnrm.md/communities/a3bbb3f3-34d3-4fc1-938d-fd3ca4a788fa/search

SUMAR

7 – 8	**EDITORIAL** Elena PINTILIEI
	ANUL BIBLIOTECONOMIC 2025: BILANȚ ȘI PERSPECTIVE
9 – 17	**Elena PINTILEI.** Arhitecții de punți: proiectele Anului biblioteconomic 2025 – proiecte de consolidare comunitară
18 – 22	**Vera OSOIANU.** Priorități impuse de realități
23 – 33	**Ecaterina DMITRIC.** Bibliotecile publice în anul 2025: contribuții, indicatori și impact comunitar
34 – 37	**Lina MIHALUȚA, Mihaela STAVER.** 15 ani de parteneriat, de formare și dezvoltare: bibliotecile școlare din zona de Nord
38 – 42	**Tamara ZASMENCO**. Bibliotecile specializate în ecosistemul digital al cunoașterii: programe de formare pentru bibliotecari și utilizatori
43 – 46	**Lilia ROGOT.** Biblioteca școlară și interferențele digitale în serviciul lecturii: istoria de succes „QR Lab”
	STUDII ȘI CERCETĂRI
47 – 58	**Angela DRĂGĂNEL**. Colecțiile bibliotecilor publice din Republica Moldova: provocări și perspective
59 – 68	**Tatiana VAMEȘ.** Rolul bibliotecii în promovarea lecturii: abordări și impact
69 – 77	**Aliona DECUSEARĂ.** Biblioteca – spațiu public: funcții, deschidere și comunitate
78 – 84	**Надежда ТАНОВА.** Современная литература Молдовы: пространство диалога поколений. Феномен «единого возраста» в современной молдавской литературе
	BIBLIOPRAXIOLOGIE: DE LA CONCEPT LA PRACTICĂ
85 – 88	**Rodica BALEANU.** Salonul de artă al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova – spațiu de dialog între cercetare și creație.
89 – 94	**Rodica GANGURA.** Metode de stimulare a interesului pentru lectură prin activități nonformale în bibliotecă
95 – 97	**Liliana CLIMA.** Activitatea Secției Catalogare și indexare a IP BNRM în anul 2025: consolidare, coordonare și performanță profesională
98 – 102	**Liuba ARION.** Colecțiile bibliotecii școlare în sprijinul educației de calitate: particularități, experiențe și angajamente
103 – 109	**Cristina ONCEA.** Clubul de robotică în bibliotecă: satisfacție, implicare și dezvoltarea abilităților STEM
110 – 112	**Doinița STAMATI.** Biblioteca Publică Șuri – actor comunitar în promovarea educației ecologice și a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă
113 – 115	**Olesea OXIOM.** Accesul la serviciile de bibliotecă în localitățile fără biblioteci
	PERSONALITATEA EDIȚIEI
116	**Elena PINTILEI.** Testimoniu de recunoștință [pentru Hermina G.B. Anghelescu]
117 – 122	**Elena HARCONIȚA.** Hermina G. B. Anghelescu – 70 de ani de leadership academic între Europa și Statele Unite ale Americii
123 – 124	**Vera OSOIANU.** Hermina sau când distanța geografică nu contează

125 – 128 **Elena BALINSCHI.** O viață consacrată bibliotecii

PATRIMONIU ȘI ISTORIE

129 – 137 **Lina MIHALUȚA, Snejana ZADAINOVA.** „Dincolo de pagini" – colecția de documente rare, patrimoniu indispensabil al bibliotecii științifice a USARB

138 – 146 **Inna CUZNEȚOVA-STAMATE, Elena ȚURCAN.** Lotis Dolenga – poetă basarabeană și moștenitoare a unui vechi neam

147 – 152 **Valentina COTOROBAI.** Antonie Plămădeală – fiu al Basarabiei și spirit al culturii românești

BIBLIOTECI ANIVERSARE

153 – 159 **Tatiana DARII.** Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală": o istorie scrisă despre oameni și cărți – 120 de ani de excelență culturală

LUMEA BIBLIOTECILOR

160 – 164 **Elena HARCONIȚA.** Când vocile se întâlnesc cu paginile: „Citim cu voce tare – 2026"

165 – 170 **Rodica BALEANU.** Premiile Naționale GALEX – tradiție, excelență și recunoaștere în promovarea bibliotecilor, cărții și lecturii în Republica Moldova

Atelier Național dedicat dreptului de împrumut Public (PLR – Public Lending Right)

171 – 175 **Tereza HACHETT**. Global library perspective – establishing a system for Public Lending Right (PLR)

176 – 177 **Anita HUSS-EKERHULT.** Perspectivă globală asupra Dreptului de Împrumut Public – IFRRO

178 – 182 **Anișoara GĂINESCU-BUDUI.** Simpozionul Național cu Participare Internațională „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc" – la ceas aniversar

183 – 185 **Lina MIHALUȚA, Mihaela STAVER.** Tradiție și inovație în biblioteconomie: repere ale Conferinței științifico-practice de la Bălți

Conferințele zonale 2026.

186 – 196 **Liudmila STRAHOTEANU.** Formare profesională și experiențe inovatoare în activitatea bibliotecară

197 – 202 **Margarita VÎGNAN, Elena GROSU.** Resursele informaționale ale Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu" din Bălți și impactul lor în comunitatea servită

RECENZII ȘI REPERE EDITORIALE

203 – 204 **Ludmila CORGHENCI.** O bibliotecă nu va fi niciodată o colecție întâmplătoare de cărți…

205 – 206 **Ludmila CORGHENCI.** Cercetare bibliografică de valoare

207 – 208 **Elena HARCONIȚA.** „Lectura și scările", Volumul V – o cartografiere contemporană a culturii lecturii

209 – 210 **Elena HARCONIȚA.** O nouă conexiune între bibliotecă și comunitatea academică – „BiblioConnect UTM"

211 – 212 **AUTORII ARTICOLELOR**

213 -216 **GHID PENTRU AUTORI** (cerințe privind publicarea articolelor)

SUMMARY

7 – 8	**EDITORIAL** Elena PINTILIEI
	LIBRARY YEAR 2025: EVALUATION AND PERSPECTIVES
9 – 17	**Elena PINTILEI.** Architects of Bridges: 2025 Library Year projects as community-building initiatives
18 – 22	**Vera OSOIANU.** Priorities shaped by realities
23 – 33	**Ecaterina DMITRIC.** Public libraries in 2025: Contribution, indicators and community impact
34 – 37	**Lina MIHALUȚA, Mihaela STAVER.** 15 years of partnership, training and development: School libraries in the Northern Region
38 – 42	**Tamara ZASMENCO.** Specialized libraries in the digital knowledge ecosystem: Training programs for librarians and users
43 – 46	**Lilia ROGOT.** School library and digital interferences in the service of reading: Success story of the „QR Lab”
	STUDIES AND RESEARCH
47 – 58	**Angela DRĂGĂNEL.** Public library collections in the Republic of Moldova: Challenges and prospects
59 – 68	**Tatiana VAMEȘ.** The Role of the library in reading promotion: Approaches and impact
69 – 77	**Aliona DECUSEARĂ.** The library as a public space: functions, accessibility and community transformation
78 – 84	**Nadezhda TANOVA.** Contemporary Moldovan literature, a space for intergenerational dialogue. The phenomenon of “Shared Age” in contemporary Moldovan literature
	BIBLIOPRAXIOLOGY: FROM CONCEPT TO PRACTICE
85 – 88	**Rodica BALEANU.** The Art Salon of the National Library of the Republic of Moldova, a space for dialogue between scholarship and art
89 – 94	**Rodica GANGURA.** Methods of stimulation interest in reading through non-formal library activities
95 – 97	**Liliana CLIMA.** Cataloguing and Indexing Department of the NLRM in 2025: Consolidation, coordination and professional performance activities
98 – 102	**Liuba ARION.** School library collections in support of quality education: Particularities, experiences and commitments
103 – 109	**Cristina ONCEA.** Library robotics club: satisfaction, engagement and development of STEM skills
110 – 112	**Doinița STAMATI.** Șuri Public Library as a community actor to promote ecological education and sustainable development goals
113 – 115	**Olesea OXIOM.** Access to library services in areas without libraries
	SUBJECT PERSON
116	**Elena PINTILEI.** A Testimonial for Hermina G. B. Anghelescu
117 – 122	**Elena HARCONIȚA.** Hermina G. B. Anghelescu at 70 years. Academic leadership between Europe and the United States of America
123 – 124	**Vera OSOIANU.** Hermina, or when geographical distance doesn’t matter

125 – 128 **Elena BALINSCHI.** A life dedicated to library

PATRIMONY AND HISTORY

129 – 137 **Lina MIHALUȚA, Snejana ZADAINOVA.** "Beyond the Pages": The rare documents collection as indispensable part of the cultural heritage of the "Alecu Russo" State University Scientific Library

138 – 146 **Inna CUZNEȚOVA-STAMATE, Elena ȚURCAN.** Lotis Dolenga, a Bessarabian poet and heir to an ancient lineage

147 – 152 **Valentina COTOROBAI.** Antonie Plămădeală, a son of Bessarabia and a luminary of Romanian culture

LIBRARY ANNIVERSARIES

153 – 159 **Tatiana DARII.** The "Antonie Plămădeală" District Public Library – A 120-year story of people, books and cultural excellence

THE WORLD OF LIBRARIES

160 – 164 **Elena HARCONIȚA.** When voices meet pages: World Read Aloud Day 2026

165 – 170 **Rodica BALEANU.** GALEX National Awards Gala, 15th edition, 2026

National workshop on Public Lending Right (PLR)

171 – 175 **Tereza HACHETT.** Global library perspective – establishing a system for Public Lending Right (PLR)

176 – 177 **Anita HUSS-EKERHULT.** Global perspective of the Public Lending Right – IFRRO

178 – 182 **Anișoara GĂINESCU-BUDUI.** National Symposium with international participation 'The Contribution of the Library to Promoting Cultural Diversity in the Romanian Space': on occasion of the anniversary

183 – 185 **Lina MIHALUȚA, Mihaela STAVER.** Tradition and innovation in librarianship: Highlights of the Scientific-Practical Conference in Bălți

Regional Conferences 2026

186 – 196 **Liudmila STRAHOTEANU.** Professional training and innovative experiences in library work

197 – 202 **Margarita VÎGNAN, Elena GROSU.** The information resources of the "Eugeniu Coșeriu" Municipal Library in Bălți and their impact on local community

EDITORIAL REVIEWS AND RECOMMENDATIONS

203 – 204 **Ludmila CORGHENCI.** A library will never be a random collection of books...

205 – 206 **Ludmila CORGHENCI.** Valuable bibliographic research

207 – 208 **Elena HARCONIȚA.** „Reading and Stairs", Volume V: A contemporary mapping of reading culture

209 – 210 **Elena HARCONIȚA.** A new connection between the library and the academic community: „BiblioConnect UTM"

211 – 212 **JOURNAL AUTHORS**

213 -216 **GUIDE FOR THE AUTHORS**

EDITORIAL

Într-o lume în care informația circulă cu rapiditate, iar bibliotecile își redefinesc permanent rolul, publicațiile profesionale dedicate biblioteconomiei și științei informării devin spații esențiale de reflecție, dialog și schimb de experiență. *Magazin bibliologic. Serie nouă* își continuă această misiune, reafirmându-se ca o platformă care aduce împreună idei, cercetări, practici și perspective relevante pentru comunitatea bibliotecară din Republica Moldova conectată la spațiul internațional.

Revista *Magazin bibliologic* reprezintă una dintre cele mai importante publicații de profil din Republica Moldova. Editată inițial cu titlul de *Ateneu*, apoi *Athenaeum. Magazin bibliologic*, din anul 1991, de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în colaborare cu Ministerul Culturii al Republicii Moldova și Societatea Științifică de Bibliofilie și Ex-libris „Paul Mihail", revista a însoțit transformările sistemului național de biblioteci în perioada post-sovietică, devenind un reper al culturii profesionale și al cercetării bibliologice și biblioteconomice.

De-a lungul anilor, publicația a reflectat preocupările și evoluțiile domeniului: modernizarea bibliotecilor, politicile informaționale, bibliografia națională, digitizarea patrimoniului documentar, promovarea lecturii și dezvoltarea profesională a bibliotecarilor. Un rol aparte în consolidarea revistei l-a avut Alexe Rău (director general al BNRM în anii 1992-2015), considerat unul dintre promotorii modernizării gândirii bibliologice din Republica Moldova. În mod simbolic, *Magazin bibliologic* a devenit, în timp, „portretul de grup al mai multor generații de bibliotecari".

Astăzi, revista își extinde și își diversifică perspectiva editorială, îmbinând dimensiunea științifică cu experiența practică și patrimoniul cultural-documentar. Noua structură editorială răspunde necesităților actuale ale comunității profesionale, reflectând complexitatea unui domeniu aflat într-o continuă transformare.

Rubrica *Studii și cercetări* oferă spațiu pentru rezultate relevante, analize privind politicile și strategiile din domeniul biblioteconomiei și științei informării, precum și pentru abordări dedicate digitizării, tehnologiilor informaționale și culturii informației. În contextul dezvoltării științei deschise și al transformărilor digitale, revista promovează reflecții asupra accesului deschis, asupra managementului datelor de cercetare și a politicilor culturale contemporane, încurajând abordările interdisciplinare și schimbul de bune practici.

Prin rubrica *Bibliopraxiologie: de la concept la practică*, publicația valorifică experiențele profesionale ale bibliotecilor și ale specialiștilor din domeniu. Sunt prezentate inovații, servicii moderne, studii de caz și proiecte de succes, care demonstrează capacitatea bibliotecilor de a răspunde în mod dinamic nevoilor comunității. Tot aici își găsesc loc teme legate de managementul resurselor informaționale, evaluarea serviciilor și dezvoltarea resurselor umane.

Un loc important îl ocupă formarea profesională și educația pentru cultura informației – domenii indispensabile într-o epocă în care competențele digitale și informaționale devin fundamentale pentru participarea activă la viața academică, profesională și socială. Revista promovează metodologii, instrumente și exemple de bună practică utile comunității profesionale, susținând, totodată, colaborarea și integrarea tehnologiilor digitale în activitatea bibliotecilor.

În rubrica *Patrimoniu și istorie*, reafirmă importanța memoriei culturale și instituționale. Studiile dedicate colecțiilor speciale și patrimoniului documentar contribuie la valorificarea și la conservarea acestuia, iar cercetările privind istoria cărții și a bibliotecilor readuc în atenție personalități, instituții și momente semnificative din evoluția domeniului.

Dialogul profesional rămâne o componentă definitorie a revistei. Rubrica *Intervi-*

uri aduce în prim-plan experți, cercetători, formatori și bibliotecari de renume, oferind perspective relevante asupra evoluției profesiei și a provocărilor contemporane. De asemenea, sunt prezentate instituții și inițiative naționale sau internaționale prin analize contextualizate, reflecții critice și exemple de bune practici care pot inspira și alte comunități profesionale.

Prin rubrica *Opinii și perspective*, revista încurajează reflecția critică și dezbaterea profesională, publicând texte argumentative și eseistice pe teme de actualitate pentru comunitatea bibliotecară și științifică.

Un spațiu aparte este dedicat rubricii *Personalitatea ediției*, în care se relatează despre oamenii valoroși ai domeniului biblioteconomic, profiluri ale instituțiilor și inițiativelor naționale sau internaționale. Menită să aducă în atenție personalitățile care au contribuit semnificativ la dezvoltarea biblioteconomiei, portrete profesionale, experiențe și exemple de excelență, această rubrică își propune nu doar să recunoască meritele profesioniștilor consacrați, ci și să inspire noile generații de bibliotecari.

Rubrica *Lumea bibliotecilor* surprinde dinamica vieții profesionale prin cronici, evenimente și prezentări ale activităților desfășurate în biblioteci. Conferințele, workshopurile, simpozioanele și inițiativele instituționale reflectă deschiderea bibliotecilor spre colaborare și conectarea la spațiul profesional internațional.

Totodată, prin rubrica *Recenzii* și *repere editoriale,* revista promovează resurse utile specialiștilor din domeniu: cărți, articole, ghiduri profesionale, baze de date și platforme digitale care susțin cercetarea și dezvoltarea profesională continuă.

Prin întreaga sa structură editorială, *Magazin bibliologic. Serie nouă* își propune să consolideze statutul de publicație de referință pentru comunitatea bibliotecară și științifică, promovând excelența profesională, schimbul de experiență și valorile cunoașterii deschise. Revista rămâne un spațiu al dialogului, al reflecției critice și al inovării, dedicat tuturor celor care contribuie la dezvoltarea bibliotecilor și a culturii informației în societatea contemporană.

Elena PINTILEI

ANUL BIBLIOTECONOMIC 2025

Simpozionul Național „Anul biblioteconomic 2025”, ediția a XXXV-a, s-a desfășurat la 25 martie 2026, fiind organizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova sub egida Ministerului Culturii al Republicii Moldova, și având drept obiectiv evidențierea și valorificarea rezultatelor anului biblioteconomic precedent. Sub genericul „Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări”, evenimentul a adus în prim-plan modul în care bibliotecile răspund schimbărilor tehnologice și nevoilor actuale ale societății.

Conceput ca un spațiu de dialog, de analiză și reflecție profesională, simpozionul a reunit bibliotecari, manageri și parteneri instituționali, oferind o imagine amplă și dinamică asupra activității bibliotecilor din Republica Moldova pe parcursul anului 2025. Participanții au avut ocazia să împărtășească experiențe, bune practici și perspective privind dezvoltarea serviciilor moderne de bibliotecă.

În cadrul evenimentului au fost evidențiate numeroase realizări de succes: proiecte inovatoare, servicii digitale și inițiative dedicate comunității, care demonstrează capacitatea bibliotecilor de a se adapta continuu și de a răspunde cerințelor utilizatorilor. Totodată, simpozionul a reconfirmat rolul important al bibliotecilor în viața comunității, consolidând imaginea acestora ca instituții moderne, relevante și orientate spre inovație, educație și conectare socială.

Anul Biblioteconomic 2025 a pus în evidență rolul strategic al bibliotecilor în promovarea lecturii, facilitarea accesului la cultură și consolidarea coeziunii comunitare. Prin programe naționale și inițiative inovatoare, accentul a fost pus pe incluziune, pe modernizarea serviciilor și pe dezvoltarea profesională a bibliotecarilor. Rezultatele obținute confirmă încă o dată importanța bibliotecilor ca actori esențiali în educație, cultură și dezvoltarea socială.

Evenimentul din anul 2026 a constituit un cadru de sinteză și reflecție, în care rezultatele au fost prezentate prin formate moderne – de la postere și infografice până la prezentări instituționale structurate, evidențiind date și tendințe relevante. Dimensiunea interactivă a fost completată de un concurs-loterie, menit să stimuleze participarea și să consolideze spiritul de implicare și recunoaștere profesională.

CZU 121:027.54(478)
DOI 10.5281/zenodo.23557663

ARHITECȚII DE PUNȚI : PROIECTELE ANULUI BIBLIOTECONOMIC 2025 – PROIECTE DE CONSOLIDARE COMUNITARĂ

Elena PINTILEI
ORCID 0009-0005-1294-4150
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul analizează principalele programe culturale – proiecte de consolidare comunitară, implementate de Biblioteca Națională a Republicii Moldova pe parcursul anului 2025, evidențiind impactul lor asupra accesului la cultură și a dezvoltării rețelei bibliotecare din țară. Sunt analizate Programul Național LecturaCentral (ediția a VIII-a, 2025), Programul Național „Acces la Cultură" și două intervenții majore susținute de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova al Guvernului României: „Cărți în limba română pentru bibliotecile din Republica Moldova" (2024) și „Dotarea bibliotecilor" (2025). Rezultatele indică o actualizare a colecțiilor de bibliotecă și o extindere semnificativă a activităților culturale în comunități, cu acțiuni valoroase dedicate lecturii, educației artistice, memoriei istorice și coeziunii sociale, implicând diferite categorii de beneficiari din cadrul comunităților servite. Inițiativele analizate confirmă rolul strategic al bibliotecilor în dezvoltarea culturală și educațională, demonstrând că investițiile în cultură generează impact durabil asupra comunităților și identității culturale.*

Cuvinte-cheie: *programe culturale, Republica Moldova, „Acces la cultură", Programul „LecturaCentral", educație nonformală, incluziune socială, promovarea lecturii, carte în limba română, dezvoltare comunitară, identitate culturală, cooperare culturală, Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova, România, dotarea bibliotecilor.*

***Abstract**: This article analyzes the main cultural and community programs implemented by the National Library of the Republic of Moldova in 2025, highlighting their impact on cultural access and the library network development at the national level. Study examines the 2025 edition of the LecturaCentral National Program, the Access to Culture National Program, and two major initiatives supported by Romania's Department for Relations with the Republic of Moldova: Books in Romanian for Libraries in the Republic of Moldova (2024) and Library Equipment (2025). The results show renewed library collections and expanded cultural activities focused on reading, arts, historical memory, and social cohesion. The initiatives confirm libraries' strategic role in cultural and educational development and their lasting impact on communities and cultural identity.*

***Keywords**: cultural programs, Republic of Moldova, "Access to Culture", "LecturaCentral" National Program, non-formal education, social inclusion, promotion of reading, book in Romanian, community development, cultural identity, cultural cooperation, Department for Relations with the Republic of Moldova, Romania, library equipment.*

În conformitate cu Programul de activitate al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova pentru anul 2025, în perioada februarie-decembrie a fost implementat Programul Național „LecturaCentral", ediția a VIII-a, una dintre cele mai relevante inițiative culturale și educaționale dedicate promovării lecturii în Republica Moldova. Conceput ca un proiect de anvergură națională, „LecturaCentral" și-a consolidat,

pe parcursul ediţiilor anterioare, statutul de platformă strategică orientată spre stimularea interesului pentru lectură, dezvoltarea competenţelor de literaţie şi cultivarea unei culturi active a participării la viaţa culturală. Ediţia a VIII-a a confirmat maturizarea programului şi l-a transformat într-un instrument esenţial de coeziune culturală, educaţie continuă şi incluziune socială, cu impact semnificativ asupra diverselor categorii de beneficiari şi asupra întregului ecosistem biblioteconomic din ţară. Proiectul a fost realizat în parteneriat cu Biblioteca Naţională pentru Copii „Ion Creangă", Muzeul Naţional al Literaturii Române şi Memorialul Ipoteşti – Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu", biblioteci publice şi şcolare, precum şi alţi actori comunitari care au contribuit la extinderea dimensiunii educaţionale şi culturale a programului. Colaborarea dintre aceste instituţii a facilitat dezvoltarea unor activităţi complexe, orientate atât spre promovarea patrimoniului literar naţional, cât şi spre apropierea publicului de valorile universale ale culturii scrise.

Obiectivul central al proiectului a constat în promovarea lecturii şi stimularea accesului la resurse culturale pentru toate categoriile de vârstă, precum şi în implicarea persoanelor defavorizate în activităţi culturale. În contextul transformărilor sociale şi tehnologice contemporane, acest obiectiv capătă o semnificaţie aparte. Lectura, anterior percepută exclusiv ca un exerciţiu educaţional tradiţional, devine un instrument de dezvoltare personală, integrare socială şi consolidare a spiritului civic. Prin urmare, Programul Naţional LecturaCentral a urmărit atât creşterea numărului de cititori, cât şi formarea unei relaţii durabile între cititor şi universul cărţii. Bugetul proiectului, în valoare de 900.000 de lei, oferit de Ministerul Culturii al Republicii Moldova, a permis implementarea unui spectru larg de activităţi culturale, educaţionale şi metodologice. Gestionarea eficientă a resurselor financiare a demonstrat capacitatea instituţiilor implicate de a valorifica investiţiile publice în cultură şi educaţie, transformând resursele alocate în beneficii concrete pentru comunităţi, biblioteci şi utilizatori.

Una dintre cele mai importante componente ale proiectului a fost campania „Scriitorul la el acasă", care a inclus întâlniri şi deplasări cu autori în diferite localităţi ale Republicii Moldova. În cadrul acestei iniţiative în bibliotecile publice din ţară au fost organizate 114 evenimente, fapt ce demonstrează amploarea şi impactul campaniei. Conceptul „Scriitorul la el acasă" a avut o valoare simbolică şi educaţională deosebită, deoarece a apropiat creatorul de public şi a transformat literatura într-o experienţă vie, accesibilă şi interactivă. Întâlnirile dintre scriitori şi cititori au contribuit la umanizarea actului lecturii, oferind participanţilor posibilitatea de a dialoga direct cu autorii, de a înţelege procesul creaţiei literare şi de a descoperi sensurile profunde ale operei literare.

Aceste activităţi au avut o relevanţă aparte pentru comunităţile rurale şi pentru localităţile aflate la distanţă de marile centre culturale. În multe cazuri, vizitele scriitorilor au reprezentat evenimente culturale de referinţă ale anului pentru comunitate, stimulând interesul pentru lectură şi participarea publicului la activităţi culturale. Totodată, campania a contribuit la consolidarea relaţiei dintre scriitor, bibliotecă şi comunitate, instituţia bibliotecară devenind spaţiul principal al dialogului cultural şi al întâlnirii dintre generaţii.

O altă dimensiune importantă a programului, ediţia 2026, a fost iniţiativa „Lectura ne uneşte", orientată spre implicarea persoanelor defavorizate în activităţi culturale. Această componentă reflectă caracterul incluziv al proiectului şi preocuparea organizatorilor pentru democratizarea accesului la cultură. În societatea contemporană, riscul excluziunii culturale afectează diverse categorii sociale, inclusiv persoane în etate, persoane cu dizabilităţi, copii proveniţi din medii vulnerabile sau persoane aflate în dificultate socială. Prin activităţile organizate în cadrul iniţiativei „Lectura ne uneşte", programul a urmărit crearea unor oportunităţi reale de participare culturală a tuturor membrilor comunităţii. Lectura a fost valorificată ca instrument de incluziune socială şi dezvoltare emoţională. Activităţile interactive, sesiunile de lectură

și întâlnirile comunitare au creat contexte favorabile pentru dialog, socializare și recuperare culturală. În acest sens, proiectul depășește limitele unei simple campanii de promovare a cărții și devine un model de intervenție culturală cu impact social.

Un rol esențial în cadrul programului au avut și achizițiile de carte. Pe parcursul anului 2025 au fost procurate 1 877 de exemplare, reprezentând 40 de titluri, care au fost distribuite către 48 de biblioteci publice și școlare, participante la Programul LecturaCentral. Această activitate răspunde unei necesități stringente a bibliotecilor publice din țară și anume actualizării și diversificării colecțiilor. În multe biblioteci publice și școlare, în special în mediul rural, colecțiile de carte sunt insuficiente sau depășite, iar accesul la literatura contemporană este limitat. Credem că distribuirea cărților către biblioteci publice și școlare, în timp, va avea un impact direct asupra utilizatorilor finali, oferindu-le acces la resurse informaționale și literare actuale. Totodată, această acțiune contribuie la susținerea industriei editoriale și la promovarea autorilor contemporani naționali. Cartea rămâne un instrument fundamental al educației și al formării culturale, iar investiția în colecțiile bibliotecilor reprezintă, implicit, o investiție în dezvoltarea intelectuală a societății.

Programul a inclus și o amplă componentă metodologică și de instruire, concretizată prin reuniuni profesionale zonale și sesiuni de formare pentru bibliotecari, cu participarea a 676 de persoane. Această dimensiune demonstrează că LecturaCentral este un program destinat publicului larg, cu un mecanism de consolidare profesională a sistemului bibliotecar. Bibliotecarii reprezintă principalii mediatori ai lecturii și ai accesului la informație. În contextul schimbărilor tehnologice și al transformării nevoilor utilizatorilor, dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor devine esențială. Sesiunile de formare organizate în cadrul proiectului au urmărit modernizarea practicilor biblioteconomice, dezvoltarea competențelor de comunicare culturală, utilizarea instrumentelor digitale și elaborarea unor metode inovatoare de promovare a lecturii.

Reuniunile profesionale zonale au facilitat schimbul de experiență între bibliotecari, identificarea bunelor practici și consolidarea rețelelor profesionale. Aceste activități contribuie la crearea unei comunități profesionale active și solidare, capabile să răspundă provocărilor actuale și să transforme biblioteca într-un centru modern de educație și cultură.

În conformitate cu programul de activitate al BNRM, în cadrul Programului a fost organizată Conferința Internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare", care s-a desfășurat în perioada 9-10 septembrie 2025. Ediția Conferinței anului 2025 a reunit în format mixt reprezentanți ai bibliotecilor, ai mediului educațional și cultural din Republica Moldova, România și Spania. În prima zi, lucrările conferinței au fost organizate în format online cu participarea a 108 persoane. A doua zi a conferinței a fost organizată la Biblioteca Publică Raională „Iulian Filip" din Drochia cu participarea a 86 persoane. În cele 22 de prezentări, participanții au adus în prim-plan teme actuale despre rolul lecturii în educație, cultură, identitate și comunitate – de la promovarea cărții și cluburile de lectură, până la competențele de lectură în lumina evaluării PISA și impactul inteligenței artificiale asupra culturii scrise. Este important să menționăm că, în perioada anilor 2019-2025, au fost organizate șapte ediții ale Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare". Evenimentul a reunit peste 6 000 de participanți și 150 de vorbitori din 15 țări, devenind o platformă de dialog interdisciplinar și internațional despre rolul lecturii în educație, cultură și societate. Comunicările au abordat teme actuale – de la formarea competenței de lectură și digitalizare până la impactul inteligenței artificiale. Conferințele au promovat valorile europene, cooperarea profesională și rolul bibliotecilor ca centre de învățare și inovare, contribuind semnificativ la consolidarea unei culturi naționale a lecturii și la afirmarea lecturii ca prioritate strategică pentru dezvoltarea durabilă.

O activitate importantă a proiectului a fost și Campania Națională „Septem-

brie – nicio zi fără lectură", desfășurată pe parcursul întregii luni septembrie a anului 2025. Rezultatele acestei campanii sunt impresionante și reflectă amploarea implicării bibliotecilor și a comunităților locale. În total, au fost implicați 74.535 de utilizatori, dintre care 5.917 au beneficiat de instruire nonformală. Au fost organizate 3.735 de activități și 1.831 de expoziții, iar numărul împrumuturilor a atins cifra de 356.933. Aceste cifre evidențiază impactul major al campaniei asupra comunităților și capacitatea bibliotecilor de a mobiliza publicul în jurul lecturii. Activitățile organizate au inclus sesiuni de lectură publică, întâlniri cu scriitori, ateliere interactive, expoziții tematice și activități educaționale destinate diferitelor categorii de vârstă. Diversitatea activităților a permis atragerea unui public variat și transformarea lecturii într-o experiență atractivă și participativă. Sloganul „Nicio zi fără lectură" exprimă ideea continuității și a transformării lecturii într-o practică zilnică. Într-o epocă dominată de consumul rapid de informație și de competiția mediilor digitale, cultivarea obiceiului lecturii reprezintă o provocare majoră. Prin această campanie, bibliotecile au demonstrat că pot deveni spații dinamice și inovatoare, capabile să promoveze lectura prin metode moderne și interactive. Datele privind numărul împrumuturilor – 356.933, sunt deosebit de relevante, deoarece reflectă nu doar participarea la activități, ci și utilizarea efectivă a resurselor bibliotecilor. Această cifră indică un interes real al publicului pentru carte și confirmă faptul că programele de promovare a lecturii pot genera rezultate concrete atunci când sunt bine organizate și susținute instituțional. Componenta de instruire nonformală, de care au beneficiat 5.917 persoane, este, de asemenea, importantă. Prin activitățile de instruire, programul a contribuit la dezvoltarea competențelor de lectură, comunicare, cultură informațională și participare socială.

Un alt element important al Programului Național LecturaCentral, ediția 2025, l-a constituit organizarea concursurilor naționale. Au fost desfășurate cinci competiții dedicate promovării lecturii și valorilor culturale, cu participarea a 24 de centre biblioteconomice. Au fost depuse 105 dosare, dintre care 103 au fost validate. Aceste concursuri au avut rolul de a stimula creativitatea, competitivitatea profesională și implicarea activă a bibliotecilor în promovarea culturii scrise. Prin intermediul competițiilor au fost evidențiate bunele practici, inițiativele inovatoare și modelele de succes din sistemul bibliotecar. Totodată, concursurile au contribuit la creșterea vizibilității activităților bibliotecilor și la motivarea specialiștilor din domeniu. Participarea unui număr mare de centre biblioteconomice demonstrează interesul comunității profesionale pentru dezvoltarea programelor culturale și dorința bibliotecilor de a deveni actori activi ai vieții culturale locale. În același timp, validarea a 103 dosare confirmă nivelul ridicat al implicării și seriozitatea participanților.

Din perspectivă strategică, Programul Național LecturaCentral poate fi considerat un model de politică culturală națională, orientată spre dezvoltarea capitalului cultural al societății. Prin activitățile sale, proiectul contribuie la promovarea valorilor educației, culturii și participării civice. În contextul Republicii Moldova, unde bibliotecile continuă să joace un rol important în viața comunităților, astfel de programe au o valoare strategică majoră. Ele contribuie la reducerea inegalităților culturale dintre mediul urban și cel rural, la dezvoltarea accesului la informație și la stimularea dialogului intercultural. Programul evidențiază, totodată, capacitatea bibliotecilor de a se adapta noilor realități sociale și tehnologice. Activitățile interactive, instruirea nonformală și campaniile de promovare demonstrează că bibliotecile moderne pot funcționa ca spații multifuncționale de educație, creativitate și incluziune. Un aspect important al proiectului este și dimensiunea sa comunitară. LecturaCentral a reușit să mobilizeze bibliotecari, profesori, scriitori, elevi, părinți și reprezentanți ai administrației publice locale într-un efort comun de promovare a lecturii. Această colaborare interinstituțională și comunitară este esențială pentru succesul proiectelor culturale de anvergură. De asemenea, pro-

gramul contribuie la promovarea imaginii bibliotecii ca instituție relevantă și necesară în societatea contemporană. În contextul în care multe biblioteci se confruntă cu dificultăți financiare și cu provocările digitalizării, proiecte precum LecturaCentral demonstrează că biblioteca rămâne un spațiu indispensabil pentru educație, cultură și dezvoltare comunitară.

Impactul Programului Național LecturaCentral, ediția a VIII-a, poate fi analizat atât prin prisma indicatorilor statistici, cât și prin efectele sale culturale și sociale. Numărul mare de activități, participanți și împrumuturi confirmă eficiența proiectului și relevanța sa pentru societate. În același timp, proiectul a contribuit la consolidarea culturii lecturii, la dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor și la promovarea accesului egal la cultură. Prin amploarea activităților, diversitatea parteneriatelor și caracterul său incluziv, Programul Național LecturaCentral se afirmă drept una dintre cele mai importante inițiative culturale ale Republicii Moldova în domeniul promovării lecturii. Ediția a VIII-a demonstrează continuitatea și maturitatea acestui program, precum și capacitatea sa de a răspunde nevoilor culturale și educaționale ale societății contemporane.

În concluzie, Programul Național LecturaCentral, ediția a VIII-a, 2025, reprezintă un exemplu relevant de proiect cultural integrat, orientat spre dezvoltarea lecturii, incluziunea socială și consolidarea rolului bibliotecilor în comunitate. Rezultatele obținute confirmă importanța investițiilor în cultură și educație și demonstrează că lectura rămâne un factor fundamental al dezvoltării intelectuale și spirituale a societății. Prin activitățile sale, proiectul contribuie la formarea unei societăți mai educate, mai solidare și mai apropiate de valorile culturii scrise.

În perioada 2024-2025, bibliotecile publice din Republica Moldova au beneficiat de una dintre cele mai ample campanii de susținere culturală și educațională din ultimele decenii, realizată prin intermediul proiectelor implementate de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM) din cadrul Guvernului României. Cele două inițiative majore – „Cărți în limba română pentru bibliotecile din Republica Moldova" din anul 2024 și proiectul „Dotarea bibliotecilor din Republica Moldova" din anul 2025 – au reprezentat o intervenție strategică în sprijinul infrastructurii culturale și educaționale a Republicii Moldova, având un impact semnificativ asupra dezvoltării bibliotecilor publice, promovării lecturii și consolidării identității culturale românești.

Primul proiect, lansat în anul 2024 sub genericul „Cărți în limba română pentru bibliotecile din Republica Moldova", a fost considerat cea mai mare donație de carte în limba română realizată vreodată pentru bibliotecile Republicii Moldova. Inițiativa a venit ca răspuns la necesitatea stringentă de actualizare și completare a fondurilor documentare din bibliotecile publice, multe dintre acestea confruntându-se cu un deficit major de carte nouă, în special în limba română. În ultimele decenii, insuficiența resurselor financiare destinate achizițiilor de carte a afectat semnificativ capacitatea bibliotecilor de a oferi utilizatorilor acces la publicații contemporane și la literatură relevantă pentru diferite categorii de public.

Prin acest program au fost achiziționate și donate în jurul de 100.000 de volume tipărite și alte aproape 100.000 de volume în format digital, destinate unui număr de circa 300 de biblioteci publice din întreaga țară. Selecția publicațiilor a fost realizată în funcție de solicitările și necesitățile formulate de bibliotecari și autoritățile publice locale, fiind incluse opere fundamentale ale literaturii române și universale, carte pentru copii și adolescenți, lucrări enciclopedice, dicționare, publicații științifice și educaționale, precum și volume de dezvoltare personală și profesională.

Valoarea proiectului s-a ridicat la aproximativ un million de euro, investiția fiind considerată una dintre cele mai consistente acțiuni culturale ale României în Republica Moldova după anul 1991. Impactul acestui proiect a fost unul deosebit de important atât pentru biblioteci, cât și pentru comunitățile locale. Numeroase biblioteci rurale și orășenești, care de ani de zile nu au

avut posibilitatea să achiziționeze publicații noi în exemplare suficiente, au primit ca donație colecții moderne și atractive pentru utilizatorii săi. În multe localități, donațiile au contribuit la revitalizarea interesului pentru lectură și la dezvoltarea unor noi servicii culturale și educaționale. Totodată, accesul la carte în limba română a avut o semnificație aparte în contextul consolidării identității culturale și lingvistice românești în Republica Moldova.

În continuarea acestui amplu program, anul 2025 a marcat implementarea unui nou proiect strategic – „Dotarea bibliotecilor din Republica Moldova", la fel susținut de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova. Dacă proiectul precedent a avut un caracter preponderent de donație culturală, inițiativa din 2025 a reprezentat o etapă de consolidare și extindere a sprijinului acordat sistemului național de biblioteci. Proiectul a beneficiat de un buget de aproximativ 800.000 de euro și a avut drept obiectiv principal continuarea procesului de completare și modernizare a colecțiilor de bibliotecă, început în anul 2024. În cadrul proiectului au fost achiziționate și distribuite peste 80.000 de volume noi în limba română, tipărite recent în România, care au ajuns în peste 300 de biblioteci publice din Republica Moldova. Publicațiile donate au inclus literatură artistică contemporană, carte educațională, lucrări de specialitate, volume de istorie și cultură, precum și publicații pentru copii și tineri. Prin această selecție diversificată s-a urmărit satisfacerea necesităților diferitelor categorii de utilizatori și sprijinirea bibliotecilor publice în procesul de adaptare la noile cerințe informaționale și educaționale ale societății contemporane.

Importanţa proiectului a constat în dimensiunea sa materială și în mesajul cultural și simbolic pe care l-a transmis. În contextul transformărilor sociale și culturale actuale, biblioteca publică rămâne una dintre instituțiile fundamentale pentru dezvoltarea comunităților, promovarea educației permanente și păstrarea memoriei culturale. Prin aceste donații, România și-a reafirmat rolul de partener strategic în susținerea culturii și educației în Republica Moldova, contribuind la consolidarea spațiului cultural comun și la apropierea dintre comunitățile de pe cele două maluri ale Prutului.

Cele două proiecte au avut și o importantă dimensiune socială. În multe comunități rurale, biblioteca publică reprezintă singurul centru cultural și educațional accesibil populației. Prin îmbogățirea fondurilor de carte, bibliotecile au putut organiza activități de promovare a lecturii, cluburi de lectură, ateliere educaționale și evenimente culturale dedicate copiilor, tinerilor și adulților. În acest mod, donațiile de carte au contribuit indirect la dezvoltarea capitalului cultural și educațional al comunităților locale.

O altă inițiativă culturală este și lansarea/ finațarea Programului Național „Acces la Cultură", inițiat în luna iunie a anului 2025 de Ministerul Culturii al Republicii Moldova, care a avut scopul de a reduce inegalitățile culturale dintre mediul urban și cel rural și extinderea accesului populației din sate și regiuni izolate la viața culturală. Programul a fost conceput ca un mecanism de finanțare a activităților culturale și ca un instrument de coeziune socială, identitate culturală și participare comunitară. Un accent deosebit a fost pus pe implicarea actorilor locali – biblioteci, muzee, asociații obștești, meșteșugari, artiști și voluntari în valorificarea patrimoniului material și immaterial local, precum și în promovarea diversității culturale și a valorilor europene în spațiul național.

În acest cadru, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a fost desemnată instituție implementatoare la nivel național. Valoarea Programului Național „Acces la Cultură" a fost de peste două milioane de lei. Pentru o mai bună organizare și monitorizare a proiectelor, operațional au fost grupate patru arii tematice principale: studierea și valorificarea istoriei locale; artă și educație estetică; valorificarea autorilor și promovarea lecturii; cultura memoriei, istorie și patrimoniu.

Prima arie tematică a vizat recuperarea memoriei locale și consolidarea identității comunitare. Activitățile au inclus colectarea de mărturii orale, expoziții, atelie-

re intergeneraționale și șezători culturale. Proiecte precum „Din sat spre Europa" sau „Trecutul povestit generațiilor" au reușit să conecteze patrimoniul local cu valorile europene. În acest cadru au fost elaborate și publicate broșuri tematice despre istoria satelor și personalitățile locale, contribuind la documentarea și la conservarea memoriei colective.

A doua arie, „Artă și educație estetică", a contribuit la promovarea creativității, incluziunea și educația nonformală prin ateliere artistice, cluburi de lectură și activități interculturale. Proiectul „Suntem Moldova", implementat în Strășeni, Călărași și Ungheni, a inclus ateliere de coacere a pâinii ritualice, modelare a lutului, țesut, caligrafie, precum și activități de tip „Biblioteca Vie", unde personalități locale, revenite din diaspora, au împărtășit experiențe de integrare culturală. Aceste inițiative au implicat copii și tineri în ateliere de pictură, sculptură și fotografie, contribuind la dezvoltarea expresiei artistice și la consolidarea identității culturale.

A treia arie a vizat promovarea lecturii și a autorilor canonici. Proiecte, precum „Eminescu – armonii culturale", au combinat metode tradiționale și moderne de promovare a lecturii: dezbateri, concursuri, proiecții de film și vizite culturale la Ipotești și Botoșani. Alte inițiative au promovat literatura europeană și dialogul cultural, consolidând rolul bibliotecilor ca spații de formare intelectuală și civică.

A patra arie tematică, „Cultura memoriei, istorie și patrimoniu", a abordat teme sensibile legate de represiunile politice și memoria victimelor regimurilor totalitare. Activitățile au inclus cursuri de instruire, cercetări și diseminarea de materiale educaționale, inclusiv ghiduri memoriale. Aceste proiecte au contribuit la consolidarea educației civice și la promovarea unei culturi a memoriei bazate pe adevăr istoric și respect pentru drepturile omului.

Din punct de vedere al rezultatelor, în perioada de implementare, în cadrul programului, au fost realizate 153 de activități în aproximativ 23 de localități, cu participarea a peste 5.000 de beneficiari direcți. Cele mai active instituții au fost cele din satele și orașele, precum Bușila, Nisporeni, Soroca, Varnița și Zagarancea. Din perspectiva participării, proiectele dedicate istoriei locale au generat cel mai mare număr de activități, urmate de cele de educație estetică, promovarea lecturii și cultura memoriei. Componenta de comunicare și vizibilitate a avut un rol esențial în succesul programului. Rețelele sociale ale bibliotecilor au fost principalul canal de promovare, prin postări, materiale video, fotografii și relatări ale activităților. De asemenea, presa locală a contribuit la diseminarea rezultatelor, iar colaborarea cu echipe media profesioniste a permis realizarea de materiale audiovizuale de calitate, care au surprins dimensiunea participativă și emoțională a proiectelor.

În concluzie, implementarea Programului Național „Acces la Cultură" a confirmat rolul strategic al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în coordonarea și gestionarea unor intervenții culturale complexe la nivel național, orientate spre dezvoltarea comunităților și democratizarea accesului la cultură. Proiectele realizate au generat un impact semnificativ asupra vieții culturale locale, contribuind la extinderea accesului la activități culturale, consolidarea identității comunitare, promovarea lecturii, stimularea educației estetice și valorificarea memoriei colective. Prin diversitatea activităților și implicarea actorilor locali, programul a demonstrat că bibliotecile publice reprezintă infrastructuri culturale esențiale, capabile să funcționeze ca centre de educație, dialog și incluziune socială. Experiența acumulată pe parcursul anului 2025 evidențiază necesitatea consolidării și continuării acestor inițiative culturale. Totodată, valorificarea bunelor practici identificate reprezintă un element strategic deosebit de important. Modelele de implicare comunitară, instrumentele de comunicare și metodele inovative de lucru dezvoltate în cadrul proiectelor constituie resurse valoroase ce pot fi replicate și adaptate în edițiile viitoare ale programelor. Acestea contribuie la consolidarea unei culturi instituționale bazate pe experiență, cooperare și inovație.

Anul biblioteconomic 2025 s-a conturat ca o etapă de referință în evoluția Bi-

bliotecii Naționale a Republicii Moldova, prin amploarea și diversitatea proiectelor implementate sub genericul „Arhitecții de punți: proiecte de consolidare comunitară". Această formulare sintetizează rolul actual al instituției, care devine un actor tot mai vizibil în construirea coeziunii sociale, a dialogului intercultural și a dezvoltării comunitare durabile.

În contextul transformărilor sociale, culturale și tehnologice, biblioteca publică își reafirmă poziția de spațiu esențial ale educației nonformale și al incluziunii sociale, contribuind la reducerea decalajelor informaționale și la consolidarea capitalului cultural al comunităților. Proiectele desfășurate pe parcursul anului 2025 evidențiază o abordare strategică orientată spre colaborare, parteneriat și implicare comunitară, în care biblioteca devine un „arhitect de punți" între generații, instituții și medii culturale diferite. Prin programe culturale, inițiative educaționale, activități de promovare a lecturii și acțiuni de revitalizare a memoriei colective, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în raport cu bibliotecile publice din țară, a contribuit la consolidarea identității locale și naționale, precum și la dezvoltarea unui spațiu cultural comun. Aceste intervenții au demonstrat că biblioteca modernă este un depozitar de cunoaștere și un catalizator al schimbării sociale și al solidarității comunitare.

În perspectivă, rezultatele obținute și lecțiile învățate oferă premise solide pentru dezvoltarea durabilă a sectorului cultural la nivel național și local. Programele implementate pe parcursul anului 2025 demonstrează că investiția în cultură reprezintă nu doar un act de promovare artistică, ci și un instrument esențial de dezvoltare socială, educațională și identitară, capabil să întărească coeziunea comunităților și să susțină progresul durabil al societății.

Referințe bibliografice:

1. *Lectura Central*. *În ajutorul activității de promovare a cărții și lecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură*. Platforma on/off line pentru bibliotecari. Vera OSOIANU-FILIP (alcăt.). Chișinău: BNRM, 2017. 132 p. ISBN 978-9975-3096-6-0. Disponibil: https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2014/05/Publicatii-metodologice-Lectura-Central.pdf [accesat 2026-05-07].
2. *Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare*. Ediţia a 2-a revizuită și completată. Vera OSOIANU (coord), Ecaterina DMITRIC, Natalia GHIMPU. Chişinău: BNRM, 2025. 120 p. ISBN 978-9975-119-74-0. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/items/9ab2ff59-459b-489e-a2f1-421209fd9acf [accesat 2026-05-07].
3. *Lectura și scările* : Culegere de articole. vol. 1. Vera OSOIANU (coord. de ed.), Angela DRĂGĂNEL. Chișinău: Prut Internațional: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2020. 384 p. ISBN 978-9975-54-455-9 (Prut Internațional). ISBN 978-9975-3361-9-2 (BNRM). Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/items/eeb79162-ef56-4e35-b040-d6ee38f11617 [accesat 2026-05-07].
4. OSOIANU, Vera; Lucia, ȚURCANU; Aliona MUNTEAN; Doina GAIDEU; Victoria VASILICA ș. a. *Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări* : Suport metodologic. Chişinău, 2025. 125 p. ISBN 978-5-86654-453-0. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/items/c97ab8c0-c20d-4252-b81d-6dca23295d39 [accesat 2026-05-07].
5. OSOIANU, Vera; Ludmila CORGHENCI; Victoria VASILICĂ; Ecaterina DIMITRIC; Angela DRĂGĂNEL ş.a. *Lectura în susținerea incluziunii digitale, sociale și culturale a membrilor comunității* : Suport metodologic și practic în sprijinul realizării proiectului cultural Programul Național Lectura Central. Ediţia. a 4-a, 2023. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2023. 72 p. ISBN 978-9975-119-62-7. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/items/76543ebb-c290-4f34-ac23-55b0969fc9e8 [accesat 2026-05-07].

CZU 02:004.8
DOI 10.5281/zenodo.23557817

PRIORITĂȚI IMPUSE DE REALITĂȚI

Vera OSOIANU
ORCID 0000-0001-8509-8796
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Materialul are la bază comunicarea prezentată la Simpozionul Național „Anul biblioteconomic 2025 și reflectă realizarea priorităților programate pentru anul 2025, corelația cu anul în desfășurare", dar și ideile pentru anul 2027. Un loc aparte este acordat adoptării și integrării inteligenței artificiale în activitatea bibliotecilor, precum și schimbării de paradigmă influențată de acest fenomen.*
Cuvinte-cheie: *inteligență artificială, Biblioteca 4.0, sisteme IA, Gemini, Chat GPT, Perplexity, transformare digitală*

Abstract: *This article is based on a presentation delivered at the "Library Year 2025" National Symposium and examines the priorities achieved in 2025, their connection with the objectives for 2026, and the proposed directions for 2027. It pays the particular attention to the adoption and integration of artificial intelligence into library activities, as well as to the paradigm shift driven by this emerging technology.*
Keywords: *artificial intelligence, Library 4.0, AI systems, Gemini, Chat GPT, Perplexity, digital transformation*

Simpozionul Național *Anul Biblioteconomic* este activitatea care trimite definitiv anul precedent în istorie și confirmă transmiterea ștafetei pentru realizarea priorităților anului în desfășurare. Este, de asemenea, și întrunirea perfecta pentru testarea ideii vizând tema de interes pentru anul viitor.

Concluzia care se impune chiar de la bun început este că Republica Moldova dispune de un sistem național de biblioteci (SNB) bine pus la punct – o rețea consolidată care este în stare să realizeze sau să pună umărul la realizarea oricărei strategii naționale de modernizare a țării, inclusiv de transformare digitală.

Există mai multe dovezi că Ministerul Culturii care, potrivit Legii cu privire la biblioteci, este autoritatea publică centrală în domeniul bibliotecilor, înțelege și promovează această realitate.

Rămâne ca acest adevăr să fie acceptat la toate nivelurile de responsabilitate, ca în final, sectorul să fie finanțat corespunzător. Pentru a schimba abordarea, este nevoie de implicarea tuturor celor 3798 de specialiști care reprezintă personalul de specialitate din sistemul național de biblioteci. Un potențial intelectual uriaș!

Prioritatea anului 2025 – *implicarea bibliotecilor în transformarea digitală* – evidențiază și mai mult valoarea prioritații anului 2026: *dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor,* mai ales, pe fundalul faptului că în țară mai există încă biblioteci care nu dispun de tehnologii informaționale și comunicaționale (TIC) și acces la internet. Potrivit datelor statistice pentru anul 2025, la nivelul SNB, 394 de biblioteci nu dispun de TIC și 483 nu dispun de acces la internet.

Privite în ansamblu, prioritățile de la această încrucișare de drumuri impun întrebarea dacă n-ar fi fost cazul de ameliorat mai întâi situația colecțiilor și apoi transformarea digitală. Dar, dacă analizam la rece,

nici nu mai contează care prioritate trebuia declarată primară și care secundară, pentru că toate acestea sunt strâns legate între ele și de acum încolo vor trebui abordate întotdeauna împreună, cât timp există biblioteca în formula cunoscută de noi. Într-un fel sau altul, TIC vor fi constanta activității bibliotecilor. Fără tehnologii, biblioteca nu mai poate fi relevantă într-o lume dominată de IA, iar, fără cărți, biblioteca va fi o entitate oarecare, dar nu va mai fi bibliotecă.

Cu certitudine, gândurile despre viitorul cărții reliefate de Umberto Eco și Jean-Claude Carriere, într-o suită de convorbiri moderată discret de eseistul Jean-Philippe de Tonnac și înveșnicite în cartea „Nu sperați că veți scăpa de cărți", rămân în continuare foarte actuale.

Doar că bibliotecarii vor avea de muncit enorm pentru a ține colecțiile și tehnologiile în actualitate. Un exemplu foarte elocvent sunt datele privind necesarul de resurse pentru achiziția de publicații. În anul 2023, am calculat, în baza formulei de calcul practicate în multe biblioteci ale lumii, necesarul de resurse privind achiziția de publicații, pentru a vedea în ce măsură corespund recomandărilor IFLA/UNESCO. Rezultatul aproximativ era de 29 milioane de lei la nivel național sau aproximativ 11 lei per capita. Ce credeți că au arătat rezultatele anului 2025 la capitolul achiziții? 29 milioane de lei per total și, respectiv, aproximativ 11 lei per capita.

Dacă scădem cei 11,8 milioane de lei din donația Guvernului României, cifrele se schimbă, dar tot avem în plus 3,9 lei per capita în comparație cu anul 2024.

Între timp, prețurile cărților au crescut. Media unei cărți în anul 2025 la BNRM a fost de 97,50 lei per carte. Dacă operăm cu această medie, formula necesarului de resurse pentru achiziții arată astfel: 97,50 lei X 2409,2 populație X 0,25 (recomandări IFLA/UNESCO) = 58.724.250 per total sau aproximativ 24,3 lei per capita.

Impactul bibliotecii se vede în generații, o spune chiar ultima ediție a *Manifestului UNESCO cu privire la biblioteca publică* [5]. Impactul tehnologiilor se vede imediat! Cum se vor împăca aceste două adevăruri în viitor rămâne de văzut, pentru că Ilon Masc, cunoscutul om de afaceri american, cu implicări serioase în domeniul tehnologiilor, susține că după anul 2027 nimic nu va mai fi la fel.

Dacă analizăm tendințele de dezvoltare, studiile realizate pe parcursul ultimilor doi ani, mișcarea de idei în domeniu, experiențele marilor biblioteci ale lumii, nu încape nicio îndoială că domeniul biblioteconomiei și științei informării este influențat masiv de ascensiunea și integrarea în domeniu a inteligenței artificiale (IA).

Din acest considerent, menționăm că, după cele două teme discutate în anii 2025 și 2026, următorul subiect prioritar trebuie să vizeze aspecte ce țin de adoptarea și integrarea inteligenței artificiale în activitatea bibliotecilor.

Transformarea digitală în biblioteci evoluează de la simpla digitalizare a materialelor la crearea de „biblioteci hibride", care integrează servicii digitale cu spații fizice pe fonul scăderii indicatorilor de utilizare, diminuării resurselor și îmbătrânirii societății. Observăm că lumea bibliotecară revine sau oferă mai multă atenție „bibliotecii hibrid", în vogă la începutul anilor 2000, mai ales în Finlanda, pe atunci lider mondial în automatizarea proceselor biblioteconomice.

Inițiativele-cheie ale bibliotecilor includ, dar nu se limitează la acestea: digitalizarea colecțiilor de biblioteci; crearea repozitoriilor tematice sau instituționale; crearea bibliotecilor/ colecțiilor digitale; utilizarea IA pentru serviciile de căutare, activitatea de referință, generarea de conținuturi, implementarea roboticii avansate, Chatboți pentru asistență 24/7, sisteme de recomandare personalizate (similare cu Amazon) etc.

Aflăm din studii recente că profesia de programator este sub mare amenințare odată cu ascensiunea IA, iar în cea mai mare parte de biblioteci programatorii încă nici nu au ajuns. Vom afla din cele ce urmează că implementarea IA în biblioteci înseamnă arderea etapelor și aceasta pare a fi una dintre ele. Cum va influența bibliotecile, încă rămâne de văzut.

Ce trebuie să înțelegem din rezultatele anului 2025? La nivel internațional, este tot mai vădit faptul că suntem în vârtejul unei noi schimbări de paradigme/ modele biblioteconomice la doar câțiva ani de la schimbarea de paradigmă provocată de Pandemia de COVID-19 [8].

Când are lor o schimbare de paradigmă? Potrivit unui concept promovat de filozo-

ful Thomas Kuhn în *Structura revoluțiilor științifice*, o schimbare de paradigmă nu constă doar într-o evoluție treptată, ci poate fi și o ruptură radicală [3]. Așa a fost, de exemplu, în anii pandemiei.

Ascensiunea IA grăbește această ruptură.

În contextul transformării digitale a bibliotecilor, această schimbare are loc în momentul în care vechiul model nu mai corespunde provocărilor realității.

Momentele-cheie care declanșează o astfel de schimbare includ, în primul rând:

1. Acumularea „anomaliilor".

Schimbarea începe când modelul actual, respectiv, biblioteca ca depozit fizic de cărți începe să dea rateuri sistematice:

- utilizatorii nu mai vin fizic la raft, dar au nevoie de informații;
- costurile de întreținere a spațiilor fizice depășesc beneficiile aduse comunității de purtătorii de informații în format tradițional;
- informația circulă mult mai rapid decât pot bibliotecile să o proceseze prin metode tradiționale;

2. Apariția unei crize de identitate

- La această etapă, bibliotecarii se întreabă: „Mai suntem relevanți?";
- Întrebarea este pusă tot mai frecvent și de către utilizatorii bibliotecilor, dar mai ales, de decidenți.

Criza de paradigmă apare când internetul și platformele comerciale devin principala sursă de informare, iar biblioteca riscă să devină un „muzeu al cărții tipărite". Ne amintim, în acest context, de rezultatele studiilor Online Computer Library Center (OCLC), de acum câțiva ani, care demonstrau că doar 2% dintre respondenți începeau căutarea informației pornind de la site-ul bibliotecii [2]. Acum lucrurile se complică pentru că, dacă anterior utilizatorii găseau informația pe motoarele de căutare, acum au apărut și sistemele de IA.

Schimbarea de paradigmă are loc când biblioteca acceptă că rolul său nu este doar să dețină obiectul, cartea, ci să faciliteze accesul la cunoaștere, indiferent de suport.

3. Saltul de la „Produs" la „Serviciu".

Schimbarea de paradigmă se produce efectiv când se schimbă unitatea de măsură a succesului:

- paradigma veche: succesul = numărul de cărți (unități de păstrare) deținute pe raft;
- paradigma nouă: succesul = cât de mult a ajutat biblioteca la progresul digital, educațional și economic al cetățeanului.

4. Disponibilitatea unei alternative viabile

O schimbare de paradigmă are loc doar atunci când există o soluție nouă pregătită să preia ștafeta.

- Paradigma se schimbă în momentul în care bibliotecarul nu mai spune: „Nu avem această carte în această clădire", ci: „Vă activez accesul digital la ea chiar acum, pe dispozitivul dumneavoastră".

La etapa actuală, bibliotecile din Republica Moldova sunt la mijloc de cale: pe vechi, nu se mai poate, iar noul este încă destul de confuz.

„Ruperea de paradigmă" în SNB se realizează prin inversarea fluxului de valoare.

Noi cum ajungem la utilizatori? Prin biblioteci/ colecții digitale, repozitorii, proiecte de integrare a TIC și IA, formare de formatori în TIC și IA.

Noua provocare a bibliotecii va pivota pe implicarea în procesele bibliotecare a IA: (AI-First Discovery) descoperirea bazată pe IA.

Dacă perioada de la începutul anilor 2000 (2005-2010) a fost despre trecerea de la bibliotecile fizice la Google, situația actuală este definită de tranziția de la motoarele de căutare (Google etc) la „motoarele de răspuns" – sistemele de IA.

Studiile recente și, în special, rapoartele studiului *Pulse of the Library,* realizat în anul 2025 de Clarivate, o companie globală care promovează inteligența transformativă, cu participarea a 2000 de bibliotecari din 109 țări, evidențiază o nouă tendință: integrarea în activitate a sistemelor de IA [1]. 67% dintre biblioteci implementează sau explorează acum IA pentru a răspunde la întrebări și metadate.

Respondenții apreciază viteza și independența: 58% dintre cursanții adulți preferă acum să cerceteze programe și informații complet independent folosind IA înainte de a contacta vreodată o instituție sau de a utiliza un portal formal. Studenții folosesc IA pentru viteză, dar sunt din ce în ce mai îngrijorați de „pierderea realității".

Numărul utilizatorilor tineri crește foarte repede, 64% dintre adolescenți și majoritatea studenților folosesc chatbot-uri cu IA, 30% îi folosesc zilnic pentru teme.

Ca punct de plecare pentru căutare, 58%

dintre potențialii absolvenți încă folosesc motoare de căutare, dar IA restrânge rapid „lista scurtă" înainte ca aceștia să ajungă vreodată pe site-ul unei biblioteci sau al unei universități.

Principalele îngrijorări/ preocupări țin de utilizarea etică a inteligenței artificiale (52%) și calitatea conținutului (57%). Acestea au înlocuit „lipsa de expertiză" ca principalele preocupări ale bibliotecarilor.

Studiile demonstrează că Europa și Asia sunt lideri în implementarea IA (37-40% respondenți activi), în timp ce respondenții din SUA rămân mai precauți în ceea ce privește potențialele beneficii ale IA (doar 7% optimiști).

Un studiu din decembrie 2024 a investigat barierele pentru utilizatorii mai tineri, constatând că, deși aceștia apreciază „încrederea" de care se bucură biblioteca, o consideră din ce în ce mai mult un „loc pentru material în format fizic", mai degrabă decât prima lor opțiune digitală.

Conform unei informații generate de sistemul de IA Gemini, la începutul anului 2026, Google este din ce în ce mai mult văzut ca un „loc pentru reclame/ dezordine", IA este „locul pentru răspunsuri rapide", iar Biblioteca este revendicată ca „locul pentru adevăr verificat" și implicare comunitară. Ne amintim de conceptul Biblioteca 2.0 care prevedea utilizarea inteligenței colective în crearea conținuturilor și implicarea comunității.

Tot mai mulți specialiști văd IA ca noua poartă de acces. Printre platformele IA mai des utilizate de bibliotecari sunt ChatGPT, Gemini, Perplexity. Acestea sunt utilizate zilnic pentru răspunsuri la întrebări, generare de conținut, sarcini creative, suport pentru utilizatori etc.

Căutarea tradițională pare să fie în declin. La începutul anului 2025, cota de piață globală a căutărilor Google a scăzut sub 90%, pentru prima dată în ultimul deceniu. Devin tot mai evidente constatările experților din varii domenii că, pentru a putea evalua conținutul generat de IA, unilizatorul trebuie să dețină cunoștințe serioase la temă.

Studiile demonstrează un decalaj de încredere. În pofida dominației IA, bibliotecile rămân „standardul de aur" pentru corectitudinea informației. Datele Institutului de Servicii Muzeale și Bibliotecare (IMLS) din 2025 arată o revenire puternică la implicarea față în față, cu peste 800 de milioane de vizite la bibliotecă în ultimul an – o revenire masivă după era pandemiei.

Dacă comparăm situația între anii 2005 vs 2026, în anii 2005-2010, când apar primele rapoarte OCLC privind percepția bibliotecii și a resurselor informaționale, biblioteca era văzută ca un „loc pentru cărți", iar Google era „locul pentru informații" [2].

Conform rapoartelor din 2005/2006, 89% dintre studenții chestionați își începeau căutările de informații cu un motor de căutare web (cum ar fi Google), în timp ce doar 2% începeau căutarea pe site-ul web al unei biblioteci.

Concluzia care se impune din aceste cercetări este că schimbarea de paradigmă are loc chiar acum. Ea se produce atunci când decidenții și executanții (bibliotecarii) încetează să mai vadă digitalizarea ca pe un „accesoriu" și încep să o vadă ca pe fundamentul existenței lor viitoare.

„Ruperea de paradigmă" în biblioteci se realizează prin inversarea fluxului de valoare: nu mai așteptăm utilizatorul să vină la resursă, ci livrăm resursa acolo unde se află utilizatorul.

Dacă în paradigma veche, bibliotecarul protejează colecția, în paradigma nouă, caracterizată de exces de informație și IA, rolul lui este să ajute utilizatorul să filtreze adevărul de fake-news și să utilizeze uneltele digitale pentru progres.

În condițiile actuale, un loc important se acordă recalificării personalului pentru a oferi consultanță în e-guvernare și etica IA, având ca parteneri Agenția de Guvernare Electronică, Centrele de Formare etc.

Pentru comunitate, IA promite echitate. Un copil dintr-un sat îndepărtat va avea exact aceleași resurse digitale ca un student din Chișinău.

Schimbarea actuală de paradigmă scoate în evidență cadrul conceptual și componentele structurale ale modelului de bibliotecă de generație viitoare și anume Biblioteca 4.0.

Se preconizează ca tehnologiile cititorului, bibliotecarului și ale IA vor crea o bază pentru Biblioteca 4.0. Cu toate aces-

tea, s-a dovedit că Modelul Bibliotecii 4.0 nu se poate baza doar pe tehnologii, implementarea acestora va duce la schimbarea priorității în ceea ce privește nevoile informaționale ale utilizatorilor, transformarea spațiului fizic al bibliotecilor și o reinterpretare generală atât a modelelor organizaționale, cât și a celor de finanțare ale industriei informaționale.

Conceptul de Biblioteca 4.0 reprezintă evoluția bibliotecii în era celei de-a patra revoluții industriale (Industry 4.0). Aceasta nu mai este doar un depozit de cărți sau un spațiu de studiu silențios, ci devine un hub tehnologic inteligent, bazat pe interactivitate, automatizare și date.

În Biblioteca 4.0, rolul bibliotecarului se transformă din „custode" în curator de date și facilitator de învățare tehnologică. Acesta îi ajută pe utilizatori să navigheze prin „infobezitate" (excesul de informație) și să utilizeze noile instrumente digitale.

Odată cu adoptarea și integrarea sistemelor de IA în biblioteci apar și probleme noi. Biblioteca Națională a Coreei de Sud, de exemplu, a luat decizia să refuze introducerea în depozitul legal a publicațiilor electronice generate de IA.

Producătorii de soluții IA devin tot mai insistenți în a propune bibliotecilor de a le finanța proiectele de digitizare a colecțiilor vechi, cerând în schimb să folosească rezultatele pentru a-și antrena modelele. Această tranzacție, atunci când nu este guvernată de reguli în consonanță cu scopul și misiunea bibliotecilor, are costuri ascunse și ireversibile.

Deși diditalizarea publicațiilor are și laturi pozitive. Un studiu din 2023, realizat de cercetători de la Universitatea din California, Berkeley și școlile de afaceri ale Universității Northeastern, a constatat că digitalizarea cărților de către Google Books a dus la creșterea vânzărilor de versiuni fizice ale cărților.

Timpul va arăta cine și ce va înclina balanța. Opțiunile de moment implică variantele de „hibrid" și bibliotecilor anume această variantă le convine. Cel puțin, pe termen scurt. Dacă, anterior, planificarea strategică pe termen lung includea o perioadă de până la 30 de ani, acum și perioada de 3 ani poate fi prea mult. Această realitate ar trebui să constituie baza oricăror decizii vizând ziua de mâine a bibliotecii.

Referințe bibliografice:

1. CLARIVATE. *Pulse of the library: Reflecting the voices of librarians*. Disponibil: https://clarivate.com/academia-government/blog/pulse-of-the-library-reflecting-the-voices-of-librarians-worldwide/ [accesat 2026-03-31].
2. DE ROSA, Cathy, Joanne CANTRELI, Matthew CARLSON, Peggy GALLAGHER, Janet HAWK și Charlotte STURTZ.2011. *Perceptions of Libraries, 2010 Context and Community.* Dublin, Ohio: OCLC. Disponibil: https://www.oclc.org/content/dam/oclc/reports/2010perceptions/2010perceptions_all_singlepage.pdf [accesat 2026-03-10].
3. IFLA-UNESCO Public Library Manifesto 2022. Disponibil: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385149 [accesat 2026-03-10].
4. KUNN Thomas S. *Structura revoluțiilor științifice*. Disponibil: https://monoskop.org/images/f/f9/Kuhn_Thomas_S_Structura_revolutiilor_stiintifice.pdf [accesat 2026-03-11].
5. *Librarian finds 'preposterous number' of fake references in paper from Springer Nature journal*. Disponibil: https://retractionwatch.com/2026/03/06/librarian-finds-preposterous-number-of-fake-references-in-paper-from-springer-nature-journal/ [accesat 2026-03-10].
6. OTUN Mumeen Omoniyi, Moses Agba UNDIE, Blessing Etukudo OGUNJIMI și Ahmed baba GOMBE. *Artificial intelligence: an innovative paradigm shift for librarians and information scientist*. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/384048771_ARTIFICIAL_INTELLIGENCE_AN_INNOVATIVE_PARADIGM_SHIFT_FOR_LIBRARIANS_AND_INFORMATION_SCIENTISTS [accesat 2026-03-10].
7. SANTOSA, Faizhal Arif. Artificial Intelligence in Library Studies: A Textual Analysis. *Italian Journal of Library Archives and Information Science,* 2025, Vol. 16, No 1. P. 61-71. Disponibil: https://doi.org/10.36253/jlis.it-626 [accesat 2026-03-10].
8. STURZA, Ion. Inteligența Artificială nu mai este un moft. Este o necesitate vitală…Postare pe Facebook. 2026-03-24. Disponibil: https://www.facebook.com/i.sturza [accesat 2026-03-24].

CZU 027.5;311.21
DOI 10.5281/zenodo.23557889

BIBLIOTECILE PUBLICE ÎN ANUL 2025: CONTRIBUȚII, INDICATORI ȘI IMPACT COMUNITAR

Ecaterina DMITRIC
ORCID 0000-0003-4080-0953
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: *Bibliotecile publice din Republica Moldova, în anul 2025, s-au aflat într-un proces complex de transformare, determinat de necesitatea alinierii la cerințele actuale ale societății, la necesitățile în continuă schimbare ale utilizatorilor și la influența factorilor tehnologici, socio-culturali și economici, care modelează modul de funcționare și dezvoltare a acestora. Documentele strategice internaționale și naționale, precum Agenda ONU 2030, Pilonul European al Drepturilor Sociale și Strategia „Moldova Europeană 2030", reprezintă repere esențiale pentru orientarea activității bibliotecilor, evidențiind rolul acestora în promovarea incluziunii sociale, a educației pe tot parcursul vieții, a accesului echitabil la informație și a dezvoltării competențelor digitale.*
Utilizarea tradițională a bibliotecii înregistrează o tendință descendentă, reflectată prin scăderea împrumuturilor și a numărului de utilizatori activi, cauzată fiind de schimbările demografice, migrație și digitalizării accelerate a fluxului informational. Cu toate acestea, bibliotecile își mențin relevanța socială, deservind peste un sfert din populație și demonstrând un potențial semnificativ de extindere.
Digitalizarea reprezintă un pilon strategic major, reflectat prin creșterea producției de conținut digital și creșterea interesului pentru implicarea în proiecte de valorificare a patrimoniului cultural. Bibliotecile publice din Republica Moldova evoluează de la un model tradițional către unul orientat spre facilitarea competențelor, coeziune socială și promovarea valorilor europene, afirmându-se ca actori esențiali în dezvoltarea comunitară durabilă.
Cuvinte-cheie: *biblioteci publice, indicatori statistici 2025, raportare, incluziune digitală; dezvoltare comunitară*

Abstract: *Public libraries in the Republic of Moldova were undergoing significant transformation in 2025 to meet changing user needs and adapt to technological, socio-cultural, and economic developments. International and national strategies, including the UN Agenda 2030, the European Pillar of Social Rights and "European Moldova 2030", to guide libraries in promoting inclusion, lifelong learning, equal access to information and digital skills.*
A physical library visit is declining due to demographic change, migration and digitization. However, libraries remain socially relevant, serving over a quarter of the population, with potential to reach more users.
Digitization is a key strategic priority, with growing electronic content and interest in cultural heritage projects. Public libraries in the Republic of Moldova are shifting from a traditional model towards supporting skills, social cohesion, European values and sustainable community development.
Keywords: *public libraries, statistical indicators 2025, reporting, digital inclusion, community development*

Introducere

Rolul bibliotecilor publice din Republica Moldova în anul 2025 s-a afirmat în corelare cu prioritățile naționale și profesionale, reflectând tendințele și orientările strategice la nivel național, european și global. La nivel internațional, cadrul de referință fundamental pentru activitatea bibliotecilor îl constituie Agenda Organizației Națiunilor Unite 2030 și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, care trasează direcțiile majore de dezvoltare sustenabilă și incluziune socială.

În context european, Pilonul European al Drepturilor Sociale reprezintă un document strategic relevant, stabilind obiective și principii care susțin accesul echitabil la informație, educație și servicii culturale, în concordanță cu valorile promovate de Agenda ONU 2030. Aceste repere contribuie la redefinirea rolului bibliotecilor publice ca actori activi în dezvoltarea comunitară și în consolidarea coeziunii sociale.

La nivel național, activitatea bibliotecilor publice și serviciile oferite utilizatorilor au fost aliniate la principalele documente strategice ale Republicii Moldova, inclusiv Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030", Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană și Strategia de transformare digitală pentru anii 2023-2030. Aceste documente orientează procesele de modernizare, digitalizare a domeniului biblioteconomic, punând accent pe impactul comunitar și pe relevanța socială a serviciilor oferite. Totodată, activitatea bibliotecilor publice este axată și pe prioritățile profesionale stabilite anual în cadrul Forumului Managerilor din sistemul național de biblioteci, acestea reflectând atât obiectivele naționale de dezvoltare, cât și tendințele europene și internaționale din domeniu. Genericul Anului profesional 2025 , stabilit în cadrul Forumului, este „Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări", orientând activitatea bibliotecilor către următoarele priorități de dezvoltare:

- dezvoltarea competențelor profesionale continue ale personalului de bibliotecă în contextul transformării digitale;
- valorificarea culturii și patrimoniului național ca resurse esențiale pentru construirea unui viitor digitalizat;
- promovarea inovației, sustenabilității și rezilienței prin consolidarea contribuției bibliotecarilor la dezvoltarea capacităților membrilor comunității;
- sporirea vizibilității și a imaginii bibliotecii și a profesiei de bibliotecar în comunitate;
- promovarea valorilor europene ca direcție strategică permanentă a activităților bibliotecilor publice.

Prin implementarea acestor priorități, bibliotecile publice și-au consolidat rolul de centre comunitare moderne, având capacitatea să răspundă provocărilor transformării digitale și să contribuie activ la dezvoltarea unei societăți informate, incluzive și orientate spre valorile europene.

Bibliotecile publice prin prisma indicatorilor statistici

Articolul reprezintă o analiză a indicatorilor statistici și a dimensiunilor strategice, oferind o perspectivă integrată asupra evoluției bibliotecilor publice și a principalelor direcții de dezvoltare ale acestora. În acest context, analiza datelor statistice relevă o ușoară diminuare a numărului de biblioteci, determinate de procese de optimizare instituțională, reorganizare administrativă și adaptare la dinamica demografică. Astfel, conform raportului statistic centralizator privind activitatea bibliotecilor publice în anul 2025, la 1 ianuarie 2026, în Republica Moldova funcționează 1280 de biblioteci publice, înregistrând o scădere de 5 unități față de anul 2024 [4]. Această diminuare reflectă transformările structurale ale bibliotecilor, aliniate proceselor de tranziție și modernizare specifice instituțiilor din Republica Moldova, orientate spre creșterea eficienței și asigurarea sustenabilității pe termen lung.

Analiza indicatorilor privind dezvoltarea colecțiilor în bibliotecile publice evidențiază tendințe de consolidare calitativă a resurselor informaționale, în pofida unei ușoare diminuări a volumului total al colecțiilor. În anul 2025, volumul total al colecțiilor a constituit 14790,0 mii unități, în scădere cu 128,1 mii unități față de anul precedent. Totodată, colecțiile în limba română au înregistrat o creștere de 66,2 mii unități, ajungând la 7942,9 mii unități, ceea ce reflectă orientarea bibliotecilor spre consolidarea colecțiilor în limba română și racordarea acesteia la necesitățile educaționale și culturale ale comunităților.

Tabelul nr. 1 Indicatori privind dezvoltarea colecțiilor bibliotecilor publice (2024–2025)

2024		**2025**		**+/-**	
Total (mii)	Inclusiv în limba română	Total (mii)	Inclusiv în limba română	Total (mii)	Inclusiv în limba română
14918,1	7876,7	14790,0	7942,9	**-128,1**	**+66,2**

Procesul de dezvoltare a colecțiilor este marcat de o dinamică ascendentă a achizițiilor. În anul 2025 au fost achiziționate 313,7 mii documente, cu 37,8 mii mai multe decât în anul 2024. Creșterea este și mai pronunțată în cazul documentelor în limba română, care au înregistrat un spor de 60,5 mii unități, reprezentând peste 91% din totalul achizițiilor. Această evoluție demonstrează preocuparea bibliotecilor pentru actualizarea și diversificarea colecțiilor în raport cu cerințele utilizatorilor.

Un impact semnificativ asupra dezvoltării colecțiilor a fost donația de carte oferită de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM) din cadrul Guvernului României, prin care peste 80000 de volume în limba română au fost distribuite bibliotecilor publice din Republica Moldova. Acțiunea a fost realizată în cadrul proiectului „Dotarea bibliotecilor din Republica Moldova", ediția a II-a, implementat prin parteneriatul dintre Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova și Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Această inițiativă a contribuit la îmbogățirea și actualizarea colecțiilor, consolidând accesul comunităților la resurse informaționale și culturale de calitate în limba română.

Tabelul nr. 2 Achiziții în bibliotecile publice

2024		2025		+/-	
Total (mii)	Inclusiv în limba română	Total (mii)	Inclusiv în limba română	Total (mii)	Inclusiv în limba română
275,9	225,9	313,7	286,4	+37,8	+60,5

Indicatorii relaționali prezentați în Tabelul nr. 3 relevă faptul că eforturile de dezvoltare a colecțiilor, evidențiate prin creșterea semnificativă a achizițiilor din anul 2025, au avut impact asupra gradului de actualizare a colecțiilor. Astfel, rata de înnoire a colecțiilor s-a îmbunătățit de la 54 ani, în anul 2024, la 47,1 ani, în anul 2025, ceea ce reprezintă o reducere cu 6,9 ani a perioadei necesare pentru reînnoirea integrală a colecțiilor. Acest rezultat demonstrează că bibliotecile au reușit să accelereze procesul de completare și actualizare a colecțiilor, inclusiv datorită creșterii numărului de documente achiziționate și donației de carte în limba română.

În același timp, rata de circulație a colecției a rămas constantă, la nivelul de 0,5, ceea ce indică faptul că intensitatea utilizării documentelor din colecții nu a cunoscut modificări semnificative. Deși colecțiile au fost actualizate, efectele acestor investiții asupra utilizării documentelor necesită o perioadă mai lungă pentru a deveni vizibile prin organizarea activităților de promovare a lecturii și a resurselor disponibile.

Un aspect care necesită atenție este diminuarea ponderii utilizatorilor activi în raport cu populația. Indicatorul a scăzut de la 27,6%, în anul 2024, la 26,5%, în anul 2025, înregistrând o scădere de 1,1 puncte procentuale. Această evoluție sugerează că, în pofida îmbunătățirii colecțiilor, bibliotecile se confruntă în continuare cu provocări privind atragerea și menținerea utilizatorilor. Fenomenul poate fi asociat cu schimbările în comportamentele de consum informațional, migrarea către surse digitale alternative sau evoluțiile demografice.

Tabelul nr. 3 Colecții. Indicatori de performanță

Rata de înnoire a colecției			Rata de circulatie a colecției			Utilizatori ca % din populație		
2024	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**
54 ani	47,1 ani	**-6,9**[1]	0,5	0,5	=	27,6%	26,5%	**-1,1%**

Dezvoltarea resurselor electronice reprezintă una dintre direcțiile esențiale de modernizare a bibliotecilor publice, contribuind la extinderea accesului la informație, diversificarea serviciilor și creșterea vizibilității patrimoniului documentar. Analiza indicatorilor statistici aferenți anului 2025 evidențiază progrese în procesul de transformare digitală a bibliotecilor, reflectate prin interesul manifestat activităților de digitizare, și dezvoltarea resurselor electronice. Aceste evoluții sunt cu atât mai relevante, cu cât se realizează într-un context marcat de constrângeri financiare și de necesitatea modernizării continue a infrastructurii tehnologice. În pofida limitărilor existente, bibliotecile au reușit să valorifice resursele disponibile pentru crearea de conținut digital și facilitarea accesului utilizatorilor la informație în format electronic, demonstrând capacitate de adaptare și angajament față de cerințele societății digitale.

Datele statistice privind resursele electronice evidențiază o consolidare a componentei digitale în activitatea bibliotecilor publice pe parcursul anului 2025. Numărul bazelor de date create de biblioteci a crescut de la 26, în anul 2024, la 28, în anul 2025, ceea ce reflectă preocuparea instituțiilor pentru dezvoltarea și valorificarea resurselor informaționale proprii. Cea mai semnificativă creștere se înregistrează în cadrul bibliotecilor și filialelor orășenești, unde numărul bazelor de date create s-a dublat: de la 7 la 14.

Un indicator relevant al transformării digitale îl reprezintă numărul documentelor create în format digital și/sau digitizate. Acesta a crescut cu 7599 unități, de la 31137, în anul 2024, la 38736, în anul 2025, ceea ce constituie o majorare de aproximativ 24,4%. Cea mai mare contribuție revine Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care a realizat 32084 de documente digitale, reprezentând circa 82,8%. Creșteri importante au fost înregistrate și de bibliotecile și filialele orășenești (de la 2739 la 4306 documente), precum și de bibliotecile comunale (de la 367 la 651 documente). În general, indicatorii demonstrează intensificarea proceselor de digitizare și dezvoltare a resurselor electronice în bibliotecile publice, confirmând orientarea acestora spre extinderea accesului la informație în format digital și adaptarea serviciilor bibliotecare la cerințele societății informaționale.

Tabelul nr. 4 Resurse electronice (în rețea)

Categorie	Baze de date create 2024	Baze de date create 2025	Baze de date achiziționate 2024	Baze de date achiziționate 2025	Documente digitale 2024	Documente digitale 2025
Biblioteci și filiale municipale	3	2	4	4	1274	1462
Biblioteci și filiale orășenești	7	14	8	6	2739	4306
Biblioteci și filiale comunale	9	5	6	5	367	651
Biblioteci și filiale pentru copii	3	2	6	0	237	240
Filiale de carte românească	1	0	1	0	22	23
Biblioteca Națională a Republicii Moldova	5	5	12	12	26527	32084
Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”	2	2	0	0	230	233
Total	26	28	37	27	31137	38736

[1] aceasta semnifică faptul că situația la poziția respectivă s-a îmbunătățit, chiar dacă este indicată cu minus.

Gradul de utilizare a bibliotecilor publice reprezintă unul dintre cei mai relevanți indicatori ai impactului acestora asupra comunității și ai capacității de a răspunde necesităților informaționale, educaționale și culturale ale populației. Analiza datelor privind utilizatorii activi și intrările în bibliotecă oferă o imagine asupra nivelului de atractivitate și accesibilitate a serviciilor bibliotecare, precum și asupra implicării diferitelor categorii de utilizatori în activitățile desfășurate de biblioteci.

Analiza indicatorilor de utilizare evidențiază o evoluție mixtă a activității bibliotecilor publice. Deși numărul utilizatorilor activi a înregistrat o ușoară diminuare, bibliotecile au reușit să mențină un nivel stabil al accesului și să își consolideze prezența în mediul digital și comunitar.

Indicatorii reflectați în tabelul nr. 5 evidențiază că numărul total al utilizatorilor activi a scăzut de la 663,4 mii, în anul 2024, la 639,9 mii, în anul 2025 (-23,5 mii utilizatori). Numărul copiilor până la 16 ani a înregistrat, de asemenea, o diminuare cu 6,1 mii persoane. Cu toate acestea, numărul total de intrări în biblioteci s-a menținut, practic, la același nivel, înregistrând doar o scădere de 10,6 mii vizite, iar în cazul copiilor s-a constatat chiar o creștere de 14,6 mii intrări. Aceste date sugerează fidelizarea utilizatorilor existenți și o frecvență mai mare a vizitelor în rândul copiilor.

Tabelul nr. 5 Utilizarea bibliotecii publice

Categorie	2024	Inclusiv copii până la 16 ani	2025	Inclusiv copii până la 16 ani	+/-	Iclusiv copii până la 16 ani
Total utilizatori activi	663,4	357,6	639,9	351,5	**-23,5**	**-6,1**
Total intrări (persoane)	5555,2	3333,6	5541,6	3348,2	**-10,6**	**+14,6**

Indicatorii de performanță reflectați în Tabelul nr. 6 confirmă tendința menționată mai sus. Numărul de intrări în bibliotecă pe cap de locuitor a rămas constant la 2,3, iar numărul de intrări pe cap de utilizator activ a crescut de la 8,3 la 8,6. Rezultatele demonstrează că utilizatorii activi frecventează bibliotecile mai des, compensând parțial reducerea numărului total de utilizatori.

Tabelul nr. 6 Acces. Indicatori de performanță

Intrări în bibliotecă pe cap de locuitor			**Intrări în bibliotecă pe cap de utilizator activ**		
2024	2025	+/-	2024	2025	+/-
2,3	2,3	=	8,3	8,6	**+0,3**

Serviciile de bibliotecă constituie principalul mecanism prin care resursele informaționale sunt puse la dispoziția comunității, contribuind la satisfacerea nevoilor de informare, educație și lectură ale utilizatorilor. Analiza indicatorilor privind împrumutul de publicații și accesul la documente evidențiază atât transformările produse în comportamentul de consum informațional, cât și adaptarea bibliotecilor la noile cerințe ale mediului digital.

În ceea ce privește împrumutul de publicații în format fizic (Tabelul 7), se observă o scădere de la 8150,3 mii la 7827,8 mii documente (-322,5 mii). Împrumuturile în limba română au scăzut cu 153,1 mii unități, însă continuă să reprezinte peste trei pătrimi din totalul împrumuturilor. Tendința poate fi explicată prin creșterea utilizării resurselor electronice și a serviciilor online.

Tabelul nr. 7 Dinamica împrumutului de documente pe suport fizic

	2024	Inclusiv în limba română	2025	Inclusiv în limba română	+/-	Inclusiv în limba română
Total	8150,3	6127,0	7827,8	5973,9	**-322,5**	**-153,1**

Pe lângă volumul total al împrumuturilor, indicatorii de performanță permit evaluarea intensității utilizării colecțiilor bibliotecare și a gradului de acces la resursele informaționale. Aceștia oferă o perspectivă asupra nivelului de valorificare a serviciilor de bibliotecă atât la nivelul populației generale, cât și în rândul utilizatorilor activi.

Datele din tabelul 8 indică o diminuare nesemnificativă a împrumuturilor pe cap de locuitor, de la 3,3 la 3,2 documente, în timp ce împrumuturile pe cap de utilizator activ au rămas constante la 12,2. Acest fapt confirmă menținerea interesului pentru lectură în rândul utilizatorilor activi ai bibliotecilor.

Tabelul nr. 8 Indicatori de performanță privind accesul și utilizarea colecțiilor

Împrumut pe cap de locuitor			**Împrumut pe cap de utilizator activ**		
2024	2025	+/-	2024	2025	+/-
3,3	3,2	**-0,1**	12,2	12,2	=

Furnizarea documentelor electronice prin intermediul platformelor online reprezintă un serviciu cu impact asupra gradului de integrare a tehnologiilor digitale în activitatea bibliotecilor și asupra accesibilității resurselor informaționale la distanță. Indicatorii statistici prezentați în tabelul nr. 6 reflectă o creștere de la 39769 la 57307 unități, respectiv cu 17538 documente, în anul 2025. Creșterea denotă extinderea serviciilor digitale și adaptarea bibliotecilor la noile comportamente de consum informațional.

Tabelul nr. 9 Dinamica furnizării documentelor electronice

	2024	**2025**	**+/-**
Total	39769	57307	**+17538**

Prezența bibliotecilor în mediul online constituie un instrument important pentru promovarea serviciilor, resurselor și activităților desfășurate. Numărul paginilor web ale bibliotecilor a scăzut de la 13 la 10, însă numărul blogurilor a crescut de la 123 la 132. Totodată, numărul vizitelor virtuale și al vizitatorilor virtuali a înregistrat o diminuare. Aceste rezultate pot indica o concentrare a activităților online pe alte platforme digitale, în special pe rețelele sociale.

Tabelul nr. 10 Evoluția accesului utilizatorilor la paginile web și blogurile bibliotecilor publice

Nr de pagini web/bloguri			**Nr vizite virtuale**			**Nr vizitatori virtuali**		
2024	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**
13/123	10/132	**-3/+9**	2168,2	1200,0	**-968,2**	1380,6	1094,2	**-286,4**

Rețelele sociale reprezintă canale de comunicare și interacțiune dintre biblioteci și comunitățile pe care le deservesc. Aceasta devine o tendință specifică societății contemporane, caracterizată prin creșterea continuă a consumului de informații în mediul digital și prin orientarea utilizatorilor către platforme online accesibile și interactive. În acest context, bibliotecile își diversifică modalitățile de comunicare,

utilizează rețelele sociale pentru promovarea resurselor și serviciilor, consolidarea relației cu publicul și extinderea impactului activităților desfășurate. Astfel, prezența activă în social-media contribuie la sporirea vizibilității instituționale, la atragerea de noi categorii de utilizatori și la dezvoltarea unei comunități virtuale în jurul bibliotecii. Numărul conturilor instituționale pe rețelele sociale a crescut cu 25 unități, numărul urmăritorilor/abonaților a sporit cu 292654 persoane și numărul accesărilor a crescut cu peste 11 milioane. Indicatorii demonstrează consolidarea vizibilității bibliotecilor în social-media și capacitatea acestora de a atrage și menține atenția publicului.

Tabelul nr. 11 Vizibilitatea bibliotecilor publice pe rețelele sociale

Numărul de conturi ale bibliotecii pe rețele sociale			**Numărul de abonați/urmăritori pe conturile bibliotecii de pe rețelele sociale**			**Numărul de vizite (accesări) pe conturile bibliotecii de pe rețelele sociale**		
2024	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**
1211	1236	**+25**	790431	1083085	**+292654**	8971098	20165952	**+11194854**

Bibliotecile publice își consolidează constant rolul de centre culturale, educaționale și de informare, oferind comunităților o gamă diversificată de activități menite să stimuleze participarea civică, accesul la cunoaștere și dezvoltarea personală. Evoluția indicatorilor statistici prezentați în tabelul nr. 12, evidențiază gradul de implicare a bibliotecilor în viața comunităților pe care le deservesc.

Numărul activităților culturale, educaționale, științifice a crescut cu 1938, iar numărul participanților cu 206590 persoane. Aceste rezultate reflectă rolul tot mai important al bibliotecilor ca centre comunitare și educaționale pentru membrii comunității.

Tabelul nr. 12 Activități (culturale, educaționale, științifice)

Activități (culturale, educaționale, științifice)			**Numărul de participanți**		
2024	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**
72609	74547	**+1938**	878510	1085100	**+206590**

De asemenea, activitățile de instruire nonformală prezentate în Tabelul nr. 13 au înregistrat o creștere semnificativă. Aceste activități reprezintă una dintre direcțiile importante de implicare ale bibliotecilor, contribuind la dezvoltarea competențelor de bază, digitale și informaționale ale cetățenilor de toate vârstele. Astfel, numărul activităților a crescut cu 3074, iar pentru copii cu 3203 – activități. Numărul participanților a crescut cu 18079 persoane, dintre care 13.344 sunt copii până la 16 ani. Datele confirmă implicarea activă a bibliotecilor în dezvoltarea competențelor de învățare pe tot parcursul vieții și în susținerea educației nonformale.

Tabelul nr. 13 Dinamica activităților de instruire nonformală și a participanților

Numărul de activități de instruire nonformală					**Numărul de participanți**				
2024	**Inclusiv copii până la 16 ani**	**2025**	**Inclusiv copii până la 16 ani**	**+/- Nr activități /inclusiv copii până la 16 ani**	**2024**	**Inclusiv copii până la 16 ani**	**2025**	**Inclusiv copii până la 16 ani**	**+/- Nr. activități / inclusiv copii până la 16 ani**
29879	20910	32953	24113	**+3074/+3203**	203297	146045	221376	159389	**+18079/+13344**

Numărul bibliotecilor care dețin computere a constituit 1120 de unități, în anul 2025, în scădere cu 2 biblioteci față de anul precedent, fiind 1122. Totodată, numărul bibliotecilor conectate la internet s-a redus nesemnificativ, de la 1086 la 1081 de biblioteci, respectiv cu 5 unități. Deși majoritatea bibliotecilor publice beneficiază de infrastructură TIC, în anul 2025, un număr de 160 de biblioteci (12,5% din totalul de 1280 de biblioteci) nu dispuneau de calculatoare. Cu toate acestea, gradul de dotare tehnologică rămâne ridicat, 87,5% dintre biblioteci fiind echipate cu computere, ceea ce favorizează furnizarea serviciilor informaționale și digitale către comunități.

În ceea ce privește infrastructura informațională, numărul total de calculatoare disponibile în biblioteci a ajuns la 5306 unități, cu 24 de calculatoare mai puțin decât în anul 2024. O diminuare mai pronunțată se observă la calculatoarele conectate la internet, al căror număr a scăzut de la 5074 la 5003 unități, ceea ce reprezintă o reducere de 71 de calculatoare.

Cu toate acestea, raportul dintre numărul total de calculatoare și cele conectate la internet rămâne unul favorabil, peste 94% din echipamente fiind conectate la rețea, fapt ce demonstrează un nivel ridicat de acces la resursele digitale și la serviciile online oferite de biblioteci.

Per ansamblu, datele relevă o stabilitate a infrastructurii TIC din biblioteci, iar diminuările înregistrate pot fi asociate proceselor de reorganizare instituțională, de optimizare a rețelei de biblioteci și de înlocuire graduală a echipamentelor tehnice. În același timp, gradul înalt de conexiune confirmă menținerea capacității bibliotecilor de a furniza servicii informaționale și digitale esențiale pentru comunități.

Tabelul nr. 14 Accesul la echipamentul bibliotecii

Numărul de biblioteci care dețin computere			**Numărul de biblioteci care sunt conectate la internet**			**Numărul total de calculatoare, laptopuri/ din care conectate la internet**		
2024	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**
1122	1120	**-2**	1086	1081	**-5**	5330/5074	5306/5003	**-24/-71**

În anul 2025, numărul total al personalului de specialitate a constituit 2192 de persoane**,** înregistrând o creștere ușoară de 3 persoane comparativ cu anul 2024.

O evoluție ascendentă se observă în categoria personalului cu studii superioare, al cărui număr a crescut de la 1250 la 1289 de persoane (+39). Totodată, numărul specialiștilor cu studii superioare de profil biblioteconomic și al informării a ajuns la 520 de persoane**,** cu 20 mai multe decât în anul precedent.

În același timp, se constată o diminuare a numărului de angajați cu studii profesional-tehnice, de la 790 la 744 de persoane (-46), inclusiv a celor cu studii profesional-tehnice de profil, de la 355 la 319 persoane (-36).

De asemenea, numărul angajaților cu studii secundare generale s-a redus de la 149 la 131 de persoane (-18), ceea ce contribuie la creșterea ponderii personalului cu un nivel mai înalt de instruire.

Tabelul nr. 15 Structura personalului de specialitate din biblioteci după nivelul de studii

	2024	**2025**	**+/-**
Număr total de personal de specialitate	2189	2192	**+3**
cu studii superioare inclusiv cu studii de profil	1250 500	1289 520	**+39** **+20**
cu studii profesional tehnic inclusiv cu studii de profil	790 355	744 319	**-46** **-36**
cu studii secundare generale	149	131	**-18**

Indicatorii statistici prezentați în tabelul nr. 16 în ceea ce privește clasificarea personalului de specialitate din biblioteci pe grupe de vârstă și gen evidențiază principalele tendințe în evoluția personalului de specialitate în perioada 2024–2025. Astfel, se constată o diminuare a numărului de specialiști cu vârsta de până la 25 de ani, de la 44 la 38 de persoane (-6), ceea ce indică menținerea provocărilor legate de atragerea și integrarea tinerilor în profesia de bibliotecar. În schimb, categoria de vârstă 25–54 de ani**,** care reprezintă nucleul activ al forței de muncă, a înregistrat o creștere de 9 persoane**,** ajungând la 1221 de angajați în anul 2025. Această categorie deține peste jumătate din totalul personalului de specialitate și constituie principalul potențial profesional al rețelei de biblioteci publice.

Numărul angajaților cu vârsta de peste 55 de ani a rămas neschimbat, constituind 933 de persoane. Ponderea semnificativă a acestei categorii confirmă tendința de îmbătrânire a personalului de specialitate din biblioteci și evidențiază necesitatea implementării unor măsuri de asigurare a continuității profesionale și de atragere a noilor generații de specialiști.

Din perspectiva distribuției pe gen, personalul de specialitate continuă să fie predominant feminin. În anul 2025, numărul femeilor s-a menținut la 2070, reprezentând aproximativ 94,4% din totalul personalului de specialitate. Numărul bărbaților a crescut ușor, de la 119 la 122 de persoane (+3), însă ponderea acestora rămâne redusă, de circa 5,6%**.**

Datele prezentate evidențiază o structură relativ stabilă a personalului de specialitate, caracterizată prin predominanța categoriei de vârstă activă (25–54 de ani), o prezență importantă a angajaților de peste 55 de ani și o reprezentare majoritar feminină. Aceste tendințe subliniază necesitatea consolidării politicilor de recrutare a tinerilor specialiști, în vederea asigurării sustenabilității și continuității dezvoltării sistemului bibliotecar.

Tabelul nr. 16 Structura personalului de specialitate din biblioteci pe grupe de vârstă și gen

	2024	**2025**	**+/-**
Nmăr total de personal de specialitate	2189	2192	**+3**
sub 25 ani	44	38	**-6**
25-54 ani	1212	1221	**+9**
peste 55	933	933	**=**
dintre care femei	2070	2070	**=**
dintre care bărbați	119	122	**+3**

Dezvoltarea profesională continuă a personalului de bibliotecă constituie un factor esențial pentru adaptarea serviciilor bibliotecare la schimbările tehnologice, informaționale și sociale. Participarea la activități de formare contribuie la consolidarea competențelor profesionale și la creșterea capacității bibliotecilor de a răspunde eficient necesităților comunității. Datele prezentate în babelul nr. 17 evidențiază nivelul de implicare a personalului de specialitate în diverse forme de educație formală și nonformală în perioada 2024–2025.

În ceea ce privește educația formală (cursuri de inițiere, cursuri tematice și programe de recalificare), în anul 2025 s-a înregistrat o diminuare semnificativă atât a volumului de instruire, cât și a numărului de participanți. Numărul total al orelor academice s-a redus de la 30587 la 16373 (-14.214 ore), iar numărul participanților a scăzut de la 207 la 90 (-117 participanți).

Activitățile de educație organizate de biblioteci au marcat o creștere a volumului de instruire, de la 18389 la 20811 ore academice (+2422 ore), deși numărul participanților s-a redus de la 1340 la 1145 (-195). Această situație sugerează organizarea unor activități de formare cu durată mai mare și un accent sporit pe aprofundare a competențelor profesionale.

O tendință ascendentă se observă și în cazul activităților de educație nonformală organizate de alte biblioteci, centre de formare și instituții specializate, unde numărul total al orelor academice a crescut de la 66493 la 71326 (+4.833 ore). Numărul participanților s-a menținut relativ stabil, înregistrând o ușoară scădere de la 1691 la 1669 persoane (-22). Aceste date reflectă interesul personalului de specialitate din biblioteci pentru oportunitățile externe de dezvoltare profesională și diversificarea surselor de formare.

Numărul personalului de bibliotecă care a participat la cel puțin o activitate de educație formală sau nonformală pe parcursul anului de referință a rămas practic neschimbat: 1918 persoane, în anul 2025, comparativ cu 1919 persoane, în anul 2024. Raportat la numărul total al personalului de specialitate din biblioteci, 2192 persoane, rezultă că aproximativ 87,5% dintre specialiști au beneficiat de cel puțin o formă de dezvoltare profesională în anul 2025. Acest nivel de participare demonstrează menținerea unei culturi organizaționale orientate spre învățarea continuă, perfecționarea competențelor profesionale și adaptarea permanentă la cerințele actuale ale domeniului biblioteconomic.

Tabelul nr. 17 Formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci

Participarea personalului de bibliotecă la activități de educație formală (cursuri de inițiere sau tematice, programe de recalificare) **Numărul total de ore academice/ Numărul total de participanți**			**Participarea personalului de bibliotecă la activități de educație nonformală, organizate de bibliotecă** **Numărul total de ore academice/ Numărul total de participanți**			**Participarea personalului de bibliotecă la activități de educație nonformală, organizate de alte biblioteci, centre de formare, instituții** **Numărul total de ore academice/ Numărul total de participanți**			**Numărul personalului de bibliotecă, care au participat la cel puțin o activitate de educație formală sau nonformală pe parcursul anului de referință** **Numărul de participanți**		
2024	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**	**2024**	**2025**	**+/-**
30587/ 207	16373/ 90	**-14214/ -117**	18389 /1340	20811/ 1145	**+2422/ -195**	66493/ 1691	71326/ 1669	**+4833/ -22**	1919	1918	**-1**

Concluzii

Analiza statistică comparativă demonstrează că bibliotecile publice din Republica Moldova își consolidează rolul de centre comunitare pentru informare, educație și incluziune digitală. În pofida unei diminuări treptate a numărului de biblioteci și a volumului colecțiilor tradiționale, impactul acestora asupra comunităților continuă să crească prin diversificarea serviciilor, dezvoltarea parteneriatelor și implicarea activă în proiecte de interes public.

Datele relevă o reconfigurare a modelului de funcționare a bibliotecii publice, care devine tot mai puțin dependentă de activitățile tradiționale de împrumut și tot mai orientată spre formarea competențelor, educația nonformală, accesul la tehnologiile informaționale și sprijinirea incluziunii sociale. Bibliotecile răspund astfel provocărilor generate de transformarea digitală și de competitivitatea crescândă a platformelor informaționale și educaționale.

Totodată, rezultatele evidențiază capacitatea rețelei de biblioteci publice de a se adapta la schimbările sociale, demografice și tehnologice, menținându-și relevanța în viața comunităților. Creșterea participării populației la activități culturale, educaționale și de dezvoltare a competențelor confirmă rolul bibliotecilor ca spații de învățare pe tot parcursul vieții și de participare civică.

În perspectivă, sustenabilitatea și dezvoltarea bibliotecilor publice vor depinde de continuarea investițiilor în infrastructura digitală, dezvoltarea competențelor profesionale ale personalului, modernizarea serviciilor și consolidarea cooperării interinstituționale. Aceste direcții vor

contribui la valorificarea deplină a potențialului bibliotecilor în susținerea transformării digitale și a dezvoltării durabile a comunităților.

Prin urmare, biblioteca publică a anului 2025 se afirmă ca facilitator al accesului echitabil la informație și cunoaștere, promotor al valorilor europene, centru de dezvoltare a competențelor și catalizator al coeziunii și dezvoltării comunitare.

Referințe bibliografice:

1. BNRM. *Raport statistic centralizator privind activitatea bibliotecilor publice în anul 2025*. Disponibil: https://www.bnrm.md/?page_id=5937 [accesat 2026-05-12].
2. BNRM. *Raport statistic centralizator privind activitatea bibliotecilor publice în anul 2024*. Disponibil: https://www.bnrm.md/?page_id=5937 [accesat 2026-05-12].
3. DMITRIC, Ecaterina. *Informație-sinteză pe marginea lucrărilor evenimentului științifico-metodologic anual Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci*, online, ediția a 29-a, 20 noimebrie 2024. Disponibil: https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2015/05/Informatie-sinteza-FMSNB-2024.pdf [accesat 2026-05-08].
4. MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA. *Peste 80.000 de cărți românești vor ajunge în bibliotecile publice din Republica Moldova cu sprijinul DRRM*. Disponibil: https://mc.gov.md/ro/content/peste-80000-de-carti-romanesti-vor-ajunge-bibliotecile-publice-din-republica-moldova-cu [accesat 2026-05-08].
5. OXIOM, Olesea. *Date statistice comparative privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2020-2025.* Disponibil: https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2026/03/Date%20statistice%20comparative%20privind%20activitatea%20Sistemului%20Na%C8%9Bional%20de%20Biblioteci%20%C3%AEn%20anii%202020-%202025.doc.pdf [accesat 2026-05-12].

CZU 027.7;021.64
DOI 10.5281/zenodo.23557927

15 ANI DE PARTENERIAT, DE FORMARE ŞI DEZVOLTARE: BIBLIOTECILE ŞCOLARE ÎN ZONA DE NORD

Lina Mihaluţa
ORCID 0000-0001-5833-3690
Mihaela Staver
ORCID 0000-0001-7068-205X
Biblioteca Ştiinţifică a Universităţii de Stat „Alecu Russo” din Bălţi

Rezumat: *Prezentul articol evidențiază rolul Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, în calitate de centru biblioteconomic departamental (CBD), în coordonarea și dezvoltarea rețelei de biblioteci școlare din zona de Nord a Republicii Moldova. Sunt analizate principalele direcții de activitate, orientate spre formarea profesională continuă a bibliotecarilor, acordarea asistenței metodologice și promovarea bunelor practici.*
Lucrarea sintetizează rezultatele obținute pe parcursul a 15 ani de activitate, evidențiind impactul programelor de instruire, al parteneriatelor instituționale și al inițiativelor inovatoare asupra dezvoltării competențelor profesionale și a modernizării serviciilor bibliotecare. Un accent deosebit este pus pe dezvoltarea competențelor digitale și pe adaptarea bibliotecilor la cerințele societății informaționale.
Rezultatele confirmă rolul CBD-Nord ca factor catalizator în consolidarea comunității profesionale și în dezvoltarea durabilă a bibliotecilor școlare.
Cuvinte-cheie: *centru biblioteconomic departamental, Biblioteca Științifică a USARB, biblioteci școlare, formare profesională, competențe digitale, bune practici, parteneriate*

Abstract: *This article highlights the role of the Scientific Library of the „Alecu Russo” State University of Balti, as the departmental library and economics center (CBD), in the coordination and development of the school library network in the Northern part of the Republic of Moldova. The main directions of activity are analyzed, oriented towards the continuous professional training of librarians, providing methodological assistance and promoting good practices.*
The work synthesizes the results obtained over the next 15 years of activity, highlighting the impact of training programs, institutional partnerships and innovative initiatives on the development of professional skills and the modernization of library services. A special emphasis is placed on the development of digital skills and the adaptation of libraries to the requirements of information societies.
The results confirm the role of the Departmental Library and Economics Center as a catalytic factor in strengthening the professional community and in the sustainable development of school libraries.
Keywords: *departmental library Center, Scientific Library of USARB, school libraries, professional training, digital skills, good practices, partnerships*

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți îndeplinește funcția de centru biblioteconomic departamental (CBD), asumând un rol strategic în coordonarea metodologică, organizatorică, analitică, informativă, formativă, consultativă și de cercetare a bibliotecilor din instituțiile de învățământ general și postsecundar nonterțiar cu profil pedagogic din zona de Nord a Republicii Moldova. Activitatea Centrului este fundamentată pe cadrul normativ instituit prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr. 1.10 din 8 noiembrie 2002, precum și pe prevederile Regulamentului privind activitatea metodologică în cadrul sistemului național de biblioteci (Ministerul Culturii, OMC 132/2022 din 14.07.2022), care configurează direcțiile de acțiune și responsabilitățile instituționale.

Rețeaua coordonată de CBD – Nord cuprinde 462 de biblioteci din 15 raioane

și municipiul Bălți, incluzând și biblioteca Colegiului „Mihai Eminescu” din Soroca, constituind un sistem complex, cu o dinamică proprie, orientat spre modernizare și eficientizare.

În acest context, *misiunea* Centrului vizează susținerea dezvoltării profesionale continue a bibliotecarilor școlari, valorificarea experiențelor inovatoare și promovarea bunelor practici, în timp ce *viziunea* instituțională se circumscrie consolidării unei rețele moderne de biblioteci școlare, fundamentate pe colaborare, formare continuă și deschidere către inovație.

Pentru realizarea acestor deziderate, CBD dezvoltă un spectru amplu de activități, care includ o gamă diversificată de activități:

- acordarea asistenței metodologice bibliotecilor din rețea;
- organizarea și susținerea formării profesionale continue;
- desfășurarea de seminare, ateliere, traininguri și conferințe în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării și autoritățile locale;
- colaborarea cu centrele biblioteconomice din cadrul sistemului național de biblioteci;
- analiza și valorificarea experiențelor inovatoare;
- promovarea bunelor practici în publicații de specialitate și în mediul online;
- colectarea și diseminarea datelor statistice privind activitatea bibliotecilor școlare.

Posterul intitulat „*15 ani de parteneriat, formare și dezvoltare: bibliotecile școlare în zona de Nord*” constituie o sinteză vizuală și conceptuală a contribuției CBD la modernizarea serviciilor bibliotecare și la consolidarea comunității profesionale. Structurat într-o manieră informativă și coerentă, materialul evidențiază direcțiile strategice, activitățile desfășurate și impactul acestora asupra dezvoltării profesionale a bibliotecarilor.

Motto-ul „Tradiție, profesionalism și impact în comunitatea bibliotecilor școlare” reflectă echilibrul dintre continuitatea valorilor instituționale și adaptarea la cerințele societății contemporane, în timp ce *sloganul* „Profesionalismul începe cu formarea!” sintetizează esența demersului formativ promovat de Centru.

Tradiția oferă stabilitate și identitate, *profesionalismul* asigură calitatea serviciilor, iar *impactul* evidențiază rolul activ al bibliotecii în formarea și dezvoltarea comunității școlare.

În plan conceptual, posterul subliniază rolul CBD ca facilitator al dezvoltării profesionale continue, accentuând importanța inovării și a schimbului de bune practici. În concordanță cu prioritățile anului 2025 – „Formarea profesională continuă în era digitală" și „Inovație, sustenabilitate și reziliență" – sunt evidențiate progresele înregistrate în dezvoltarea competențelor profesionale, modernizarea serviciilor bibliotecare și consolidarea rețelei profesionale.

Formarea profesională continuă este realizată prin ateliere tematice anuale, prin instruiri organizate în colaborare cu Centrul de Formare Continuă al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și sesiuni suplimentare la nivel local. Anual se organizează 2 ateliere care includ 8 subiecte relevante despre evenimente naționale, regulamente, aplicații și noi tehnologii. La fel se organizează diverse instruiri cu implicarea Centrului de Formare Continua a BNRM privind procesul de evaluare a bibliotecilor și de atestare a bibliotecarilor. Pe lângă aceste acțiuni, la solicitarea responsabililor de direcții au fost organizate instruiri suplimentare la nivel de raion, abordând diverse subiecte de interes. În perioada pandemică, fiecare atelier a reușit să conecteze aproximativ 250 de participanți din bibliotecile școlare.

La fiecare întrunire este instituit obiceiul ca fiecare raion să delegheze două-trei persoane care aduc în fața colegilor istoriile de succes/ bunele practici ale activităților pe care le realizează pe parcursul anului, transformând prezentările într-un adevărat schimb de idei și exemple concrete, care inspiră întreaga comunitate bibliotecară. Iar în cadrul Anului Bibliologic 2024, bibliotecile școlare și-au împărtășit poveștile de succes, demonstrând modul în care contribuie la realizarea obiectivelor ODD. Procesul de planificare se bazează pe sondaje, prin care colectăm teme de interes și identificăm nevoile participanților, pentru a face fiecare atelier relevant și util.

De asemenea, analiza datelor pe perioada de 15 ani de activitate reflectă dinamica și transformarea sistemului biblioteconomic departamental.

Indicatorii de performanță relevă organizarea a peste 100 de evenimente profesionale, instruirea a circa 650 de bibliotecari, verificarea a peste 3000 de tabele statistice și dezvoltarea a peste 20 de parteneriate instituționale, demonstrând eficiența și impactul activităților derulate.

Formarea profesională continuă reprezintă un pilon central al activității CBD, fiind realizată prin ateliere tematice anuale, sesiuni de instruire organizate în colaborare cu Centrul de Formare Continuă al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și activități suplimentare desfășurate la nivel local. În mod constant, aceste programe sunt adaptate nevoilor identificate prin sondaje, asigurând relevanța și utilitatea tematicilor abordate.

Competențele dezvoltate de bibliotecarii școlari în cadrul acestor programe vizează:

- managementul informației și educația mediatică;
- alfabetizarea informațională și digitală;
- utilizarea resurselor electronice și a bazelor de date;
- dezvoltarea serviciilor digitale;
- competențe digitale (Word, Excel, PowerPoint, bloguri, rețele sociale);
- promovarea lecturii și a culturii informaționale;
- inițiative de educație financiară și dezvoltare personală.

Un demers inovator îl constituie lansarea serviciului „*Școala noului angajat al bibliotecarilor școlari",* orientat spre integrarea profesională a bibliotecarilor debutanți. Programul, inițiat la 1 octombrie 2025, a reunit bibliotecari din municipiul Bălți, oferindu-le, pe parcursul sesiunilor de instruire, competențe esențiale în domeniul gestionării colecțiilor, evidenței documentelor, elaborării fișei de post și dezvoltării serviciilor moderne de bibliotecă.

Activitatea editorială a Centrului completează dimensiunea formativă, prin elaborarea și diseminarea de publicații metodologice, bibliografice și statistice, integrate în programele naționale coordonate de Bi-

blioteca Națională a Republicii Moldova: sinteza anuală *Bibliotecile școlare din Republica Moldova*: raport statistic, bibliografia *Bibliotecarii din învățământ, zona de Nord în presă și online*, studii și cercetări specifice activității biblioteconomice din rețea.

Totodată, colaborarea cu centrele biblioteconomice naționale și teritoriale, inclusiv prin parteneriate instituționale, contribuie la creșterea vizibilității și la consolidarea coeziunii profesionale la nivel național. Un exemplu relevant îl constituie parteneriatul cu Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău, materializat prin organizarea de reuniuni profesionale comune la nivel național. *CBD-Nord* promovează vizibilitatea bibliotecilor din rețea prin mass-media, site-ul BȘ a USARB, blogul CBD, creat în 2012, și rețele sociale.

Perspectivele de dezvoltare ale Centrului vizează aprofundarea competențelor digitale, extinderea serviciilor electronice și diversificarea parteneriatelor, în acord cu transformările mediului informațional contemporan.

În acest cadru, CBD din zona de Nord se afirmă ca un model de bună practică în domeniul biblioteconomic, demonstrând că investiția în formare profesională și cooperare instituțională generează un impact sustenabil asupra dezvoltării bibliotecilor școlare și a comunității profesionale pe care o deservește.

CZU [026.07:62]:005.963
DOI 10.5281/zenodo.23557966

BIBLIOTECILE SPECIALIZATE ÎN ECOSISTEMUL DIGITAL AL CUNOAȘTERII: PROGRAME DE FORMARE PENTRU BIBLIOTECARI ȘI UTILIZATORI

Tamara ZASMENCO
ORCID 0009-0007-4960-3055
Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică a Institutului Național de Cercetări Economice a Academiei de Studii Economice din Moldova

Rezumat: *Creșterea rapidă a volumului de informații digitale determină bibliotecile specializate să-și redefinească rolul și să investească constant în dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor. Articolul descrie modelul integrat de formare profesională continuă implementat în Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică (BRTȘ) a INCE, ASEM, subliniind legătura strânsă dintre formarea profesională continuă a personalului și instruirea utilizatorilor. Sunt analizate principalele forme de instruire – formală, nonformală și informală, competențele dobândite de bibliotecari, precum și impactul acestora asupra calității serviciilor oferite utilizatorilor. Totodată, sunt evidențiate direcțiile de dezvoltare strategică ale bibliotecilor în contextul societății bazate pe cunoaștere.*
Articolul evidențiază modul în care aceste măsuri contribuie la transformarea bibliotecii dintr-un simplu depozit de informații într-un centru activ de cercetare, inovare și sprijin pentru învățarea pe tot parcursul vieții.
Cuvinte-cheie: *biblioteci specializate, formare profesională continuă, cultura informației, ecosistem digital, competențe profesionale, instruirea utilizatorilor, impactul serviciilor informaționale, inteligență artificială*

Abstract: *This article presents a continuous professional training model implemented at the Republican Technical-Scientific Library of the National Institute for Economic Research (NIER), Academy of Economic Studies of Moldova (ASEM), focusing on librarians' skills and their impact on user education. It examines formal, non-formal and informal learning, as well as its contribution to improving library services. The study also addresses strategic development in the knowledge-based society and the transformation of libraries into active centers for research, innovation and lifelong learning.*
Keywords: *specialized libraries, continuing professional training, information culture, digital ecosystem, professional skills, user training, impact of information services, artificial intelligence*

Introducere. Formarea profesională continuă a bibliotecarilor și instruirea utilizatorilor reprezintă un principiu de bază pentru funcționarea eficientă a bibliotecilor moderne, deoarece creșterea rapidă a volumului de informații în ecosistemul digital impune bibliotecarilor nu numai să-și actualizeze permanent cunoștințele, dar

și să dezvolte noi competențe profesionale, precum: managementul resurselor digitale și al datelor de cercetare, dezvoltarea unor competențe de expertiză în *știința deschisă* (Open Science), gestionarea aspectelor legale privind drepturile de autor în mediul digital, dezvoltarea abilităților de filtrare și validare a informațiilor, asigurând securitatea și credibilitatea surselor, integrarea unor instrumente de inteligență artificială pentru optimizarea serviciilor informaționale și eficientizarea serviciilor de referință.

Program integrat de formare profesională continuă pentru bibliotecari. Pentru a răspunde acestor provocări, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică (BRTȘ) a INCE a implementat un model integrat de formare profesională continuă, bazat pe trei dimensiuni: instruirea formală, nonformală și informală.

Instruirea formală se realizează prin motivarea personalului de a participa la programe universitare de licență, masterat sau doctorat în domeniul de profil, precum și la cursuri de recalificare destinate specialiștilor cu studii superioare în alte domenii. Angajații sunt încurajați să urmeze atât programele academice ale USM, cât și cursurile oferite de Centrul de Formare Continuă acreditat în domeniul „Biblioteconomie, informare și studii arhivistice" al USM.

Instruirea nonformală. Aceasta include participarea la cursuri, seminare, workshopuri, conferințe și vizite de studiu organizate la nivel național și internațional. Majoritatea instruirilor de acest gen la care participă bibliotecarii specializați sunt organizate de Centrul FPC al BNRM și de Centrul

Educațional al Bibliotecilor Universitare și Specializate. Aceste activități contribuie la actualizarea cunoștințelor și la schimbul de bune practici în domeniul biblioteconomiei și științei informării.

Instruirea informală. Instruirea informală se realizează prin autoinstruire și prin consultanță profesională la locul de muncă, oferind personalului oportunitatea de a-și dezvolta continuu competențele în mod flexibil și adaptat nevoilor individuale. În acest context, angajații sunt încurajați să își creeze și să își actualizeze portofolii individuale, care să reflecte progresul în învățare, experiențele acumulate și nivelul de dezvoltare a competențelor profesionale, utilizând sistemul de unități de credit. Totodată, anual este elaborat Programul de Formare Profesională Continuă (FPC) al BRTȘ și al rețelei de biblioteci tehnice, acesta fiind disponibil pe site-ul instituției, la secțiunea „Profesional". Programul cuprinde o varietate de activități, inclusiv organizarea de ateliere practice susținute de personalul specializat, în cadrul cărora sunt valorificate și aprofundate cunoștințele dobândite anterior. De asemenea, personalul BRTȘ participă activ la activitățile organizate de Centrul Educațional al Bibliotecilor Universitare și Specializate, contribuind la inițierea și desfășurarea unor programe orientate spre dezvoltarea profesională continuă a bibliotecarilor academici. Aceste inițiative sprijină schimbul de bune practici, consolidarea competențelor și adaptarea la noile cerințe informaționale și tehnologice din domeniul biblioteconomic.

În general, instruirea informală completează formarea formală, având un rol esențial în susținerea învățării pe tot parcursul vieții și în creșterea calității serviciilor oferite de biblioteci.

Competențe dezvoltate în cadrul programelor de FPC. Investiția constantă în capitalul uman a transformat rolul bibliotecarului tradițional într-un adevărat arhitect al informației. Biblioteca nu mai este doar un spațiu al cărții, ci un punct de referință pentru validarea surselor informaționale. Prin participarea la peste 160 de activități de instruire, specialiștii noștri au dobândit competențe avansate în managementul resurselor digitale și al datelor de cercetare, devenind totodată promotori activi ai științei deschise (Open Science). Această experiență garantează utilizatorilor noștri accesul la un flux de cunoaștere transparent, etic și adaptat standardelor internaționale. În acest sens, echipa noastră și-a dezvoltat abilitățile de filtrare și validare a datelor, asigurând un mediu sigur și surse de maximă credibilitate. Mai mult, prin gestionarea riguroasă a aspectelor legale privind drepturile de autor, instituția noastră rămâne un garant al respectării proprietății intelectuale în mediul virtual.

O altă competență dezvoltată de bibliotecari pe parcursul anului 2025 este însușirea unor instrumente de IA și implementarea acestora în cadrul serviciilor de bibliotecă, acțiune care contribuie la crearea conținutului, optimizarea căutării și regăsirii resurselor informaționale și la eficientizarea serviciilor de referință.

Datele statistice ale anului precedent reflectă un angajament remarcabil: un total de 544 de ore academice dedicate studiului, cu o medie de 29 de ore de formare continuă per angajat. Această cifră subliniază dorința instituției noastre de a rămâne un reper de profesionalism și inovație.

Programe de instruire a utilizatorilor. Volumul considerabil al activităților de instruire, precum și numărul ridicat de ore academice realizate, evidențiază un angajament instituțional constant față de dezvoltarea capitalului uman. În acest context, competențele dobândite în cadrul acestor activități sunt valorificate prin elaborarea unor programe de instruire pentru utilizatori, concepute diferențiat în funcție de nivelul de studiu și de nevoile specifice ale beneficiarilor, reflectând astfel o abordare flexibilă și orientată spre eficiență.

Spre exemplu, programul „Cultura informației", implementat de BRTȘ în anul 2025, constituie un model relevant de formare progresivă a utilizatorilor, pentru că este adaptat tuturor nivelurilor educaționale.

- La nivel preuniversitar, se urmărește dezvoltarea competențelor de bază în identificarea, căutarea, evaluarea și utilizarea responsabilă a informației, precum și familiarizarea cu biblioteca și resursele informaționale ale BRTȘ.

- La nivel universitar, instruirea devine mai aplicată, fiind orientată spre accesul și utilizarea resurselor academice digitale, spre evaluarea critică a informației, spre utilizarea bazelor de date și respectarea normelor de citare.
- La nivel de cercetare, accentul este pus pe formarea competențelor avansate, precum: gestionarea referințelor bibliografice, utilizarea bazelor de date internaționale și valorificarea rezultatelor științifice prin diseminare.

Această continuitate de formare a utilizatorilor contribuie la crearea unei culturi informaționale solide, importante pentru o societate bazată pe cunoaștere.

În plus, BRTȘ și-a extins programele de instruire pentru utilizatori către domenii precum *aducația financiară* și *educația ecologică*, evidențiind implicarea bibliotecii în viața comunității și rolul său în promovarea învățării pe tot parcursul vieții. Astfel, biblioteca își consolidează statutul de instituție modernă, orientată spre educație continuă și responsabilitate socială. Dincolo de funcția tradițională de împrumut al cărților, aceasta devine un spațiu dinamic în care accesul la informație este valorificat prin formarea unor competențe practice utile în viața de zi cu zi. Iar succesul acestor inițiative se datorează parteneriatelor cu Institutul Național de Cercetări Economice (INCE) și Fundația pentru educație financiară OK, care asigură conținut științific validat și metode moderne de învățare. Prin ateliere, simulări și întâlniri cu specialiști, utilizatorii dobândesc competențe practice pentru a acționa responsabil în economie și mediu. Astfel, biblioteca își extinde rolul educațional, facilitând accesul la cunoaștere, dezvoltarea competențelor și formarea spiritului civic.

Un alt program de formare destinat utilizatorilor BRTȘ vizează incluziunea digitală, prin organizarea de cursuri adresate persoanelor vârstnice și celor care nu dețin competențe digitale. Această inițiativă contribuie la diminuarea decalajului digital și la facilitarea integrării sociale, asigurând acces echitabil la informație și la tehnologiile moderne.

Prin urmare, în anul 2025, BRTS a organizat 29 de activități de instruire pentru utilizatori, la care au participat 788 de persoane, iar numărul de ore academice realizate este de 245.

Impact și sinergii instituționale. Sinergia dintre formarea continuă a bibliotecarilor și instruirea utilizatorilor generează un efect amplificator semnificativ: bibliotecarii își consolidează rolul de formatori și facilitatori ai învățării, iar utilizatorii își dezvoltă autonomia informațională și capacitatea de a utiliza eficient resursele disponibile. Această interdependență contribuie la crearea unui mediu educațional dinamic, bazat pe colaborare, schimb de cunoștințe și adaptare continuă la noile cerințe ale societății informaționale. În această ordine de idei, biblioteca își extinde funcțiile tradiționale, evoluând de la un simplu spațiu de acces la informație către un centru activ de formare, inovare și dezvoltare comunitară. Prin diversificarea serviciilor educaționale, implementarea programelor de alfabetizare informațională și digitală, precum și prin utilizarea tehnologiilor moderne, biblioteca devine un actor relevant în susținerea învățării pe tot parcursul vieții.

Totodată, colaborarea cu instituții educaționale, organizații profesionale și alte structuri comunitare consolidează impactul activităților desfășurate, generând sinergii instituționale durabile. Aceste parteneriate facilitează transferul de bune practici, dezvoltarea de proiecte comune și crearea unor rețele de sprijin care contribuie la creșterea calității serviciilor și la extinderea accesului la cunoaștere.

Perspective de dezvoltare. În perspectivă, bibliotecile din Republica Moldova au oportunitatea de a-și diversifica și moderniza oferta de formare, prin dezvoltarea unor programe personalizate, adaptate specificului fiecărui tip de bibliotecă și nevoilor variate ale utilizatorilor. Această abordare centrată pe utilizator presupune integrarea unor metode flexibile de învățare, bazate pe competențe și orientate spre rezultate concrete. O direcție strategică importantă o constituie crearea unei platforme digitale integrate, care să reunească resurse educaționale, instrumente de instruire și oportunități de colaborare într-un mediu accesibil și interactiv. O astfel de platformă ar sprijini transformarea digitală a bibliotecilor și ar facilita extinderea serviciilor educaționale dincolo de spațiul fizic. Această platformă ar permite:

– dezvoltarea unor programe de instruire personalizate adaptate fiecărui tip de

bibliotecă și profilului utilizatorilor, astfel încât să răspundă eficient nevoilor specifice ale bibliotecilor publice, academice, pentru copii sau alte categorii;
- învățarea personalizată, adaptată ritmului și nivelului fiecărui bibliotecar, prin promovarea colaborării profesionale între bibliotecari și a schimbului de bune practici la nivel național și internațional;
- organizarea cursurilor și a sesiunilor interactive pentru bibliotecari, în vederea dezvoltării competențelor digitale și managementul datelor;
- monitorizarea progresului utilizatorilor și evaluarea impactului activităților de formare.

În același timp, este importantă consolidarea parteneriatelor cu instituții educaționale, organizații culturale și specialiști din domeniul tehnologic, pentru a susține inovarea și a asigura sustenabilitatea acestor inițiative, întrucât, prin valorificarea tehnologiilor emergente și promovarea unei culturi a învățării continue, bibliotecile pot deveni huburi moderne de cunoaștere, capabile să răspundă eficient provocărilor actuale și viitoare.

Concluzii. Formarea profesională continuă a bibliotecarilor și instruirea utilizatorilor constituie factori importanți în procesul de transformare a bibliotecilor în instituții moderne, flexibile și adaptate cerințelor unei societăți informaționale în continuă schimbare. Modelul integrat implementat de BRTȘ demonstrează eficiența unei abordări sistemice, care combină formarea formală, nonformală și informală, valorificând competențele dobândite de personal și facilitând transmiterea acestora către utilizatori.

Prin acest model, bibliotecarii devin nu doar gestionari ai resurselor informaționale, ci și formatori și promotori ai învățării continue, iar utilizatorii dobândesc autonomie informațională, capacitatea de a evalua critic informația și de a utiliza resursele digitale academice în mod responsabil. Astfel, biblioteca se conturează ca un spațiu dinamic de învățare, inovare și incluziune socială, oferind servicii adaptate nevoilor variate ale comunității și contribuind la reducerea decalajelor informaționale și digitale.

Mai mult, această abordare favorizează dezvoltarea parteneriatelor instituționale, schimbul de bune practici și crearea unor rețele de colaborare între biblioteci, instituții educaționale și organizații culturale, consolidând impactul activităților educaționale la nivel național. În perspectivă, extinderea programelor personalizate, integrarea platformelor digitale și promovarea competențelor digitale avansate transformă biblioteca într-un hub modern de cunoaștere, capabil să răspundă provocărilor viitorului și să susțină dezvoltarea unei societăți informate, educate și responsabile.

În final, investiția în formarea profesională a bibliotecarilor și în instruirea utilizatorilor nu doar optimizează performanța instituțiilor, ci și contribuie la consolidarea unui mediu informațional echitabil, incluziv și inovator, în beneficiul întregii comunități.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA REPUBLICANĂ TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ, INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE. *Politica de Formare Profesională Continuă a personalului de specialitate din Biblioteca Republicană Tehnico-științifică a Institutului National de Cercetări Economice.* Chișinău, 2021. 10 p. Disponibil: https://brts.md/wp-content/uploads/2025/04/Politica-FPC_redactat-2025.pdf [accesat 2026-03-25].
2. CORGHENCI, Ludmila. Studiul necesităților de dezvoltare a competențelor profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci: rezultate, analize, perspective. *Magazin bibliologic*. 2024, nr. 3-4, pp. 53-64. Disponibil: https://doi.org/10.5281/zenodo.14936095, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-64_9.pdf [accesat 2026-03-25].
3. POVESTCA, Lilia. *Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova: starea de fapt și perspective*. Instituţia Publică Biblioteca Naţională a Republicii Moldova. Chișinău, 2021. 227 p. ISBN 978-9975-119-73-3. Disponibil: https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2014/05/Povestca-L.-Formarea-prof.-continua.pdf [accesat 2026-03-25].
4. TURCAN, Nelly. Competențe pentru viitor: reflecții pe marginea cercetării nevoilor de formare profesională a bibliotecarilor. *BiblioPolis.* 2016, nr. 3(63), pp. 12-41. ISSN 1811-900X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/168225 [accesat 2026-03-25].

CZU 027.8:[028.5:004]
DOI 10.5281/zenodo.23558041

BIBLIOTECA ȘCOLARĂ ȘI INTERFERENȚELE DIGITALE ÎN SERVICIUL LECTURII: ISTORIA DE SUCCES „QR LAB"

Lilia ROGOT
ORCID 0002-0020-4700-9657
Gimnaziul „A. I. Cuza", mun. Bălți,
Republica Moldova

Rezumat: *Articolul prezintă o strategie inovatoare de modernizare a serviciilor de bibliotecă în mediul școlar, adaptată nevoilor Generației Alpha. Se descrie implementarea proiectului „QR Lab" și a inițiativei „Avateca" în cadrul bibliotecii Gimnaziului „A.I. Cuza" din Bălți, demonstrând cum instrumentele digitale (codurile QR, TikTok, Canva) pot transforma lectura dintr-o activitate tradițională într-o experiență interactivă. Rezultatele studiului de impact confirmă faptul că tehnologia, utilizată competent, nu distrage atenția, ci devine un partener în procesul de învățare și cercetare.*
Cuvinte-cheie: *bibliotecă școlară, digitalizare, cod QR, Generația Alpha, lectură, educație nonformală, inovare, sustenabilitate*

Abstract: *This article presents the "QR Lab" and "Avateca" initiatives at "A.I. Cuza" Gymnasium in Bălți, showing how QR codes, TikTok, and Canva make reading more interactive for Generation Alpha. The study confirms that, when used effectively, technology supports learning and research rather than distracting students.*
Keywords: *school library, digitization, QR code, Generation Alpha, reading, non-formal education, innovation, sustainability*

Gimnaziul „A.I. Cuza" din municipiul Bălți constituie o comunitate formată din 470 de elevi și 53 de cadre didactice, nondidactice și personal auxiliar. Este o comunitate mică? Probabil. Însă poate această comunitate să dețină o bibliotecă vie și implicată? Cu siguranță! Această viziune este ancorată în activitatea mea de bibliotecar principal, funcție pe care o exercit cu misiunea de a face din bibliotecă un factor esențial în dezvoltarea personalității tinerei generații.

Generația Alpha nu mai poate fi motivată și atrasă atât de ușor în bibliotecă doar prin lectură și cărți fizice. Aflându-mă în epicentrul acestei generații, am înțeles foarte curând că serviciile bibliotecii trebuie și pot fi modernizate. Această necesitate este susținută și de literatura de specialitate, unde se subliniază faptul că biblioteca modernă transcende rolul său tradițional de depozit de carte, transformându-se într-un spațiu de învățare activă, în care tehnologia funcționează ca un catalizator pentru curio-

Foto 1. Scanare QR cod

zitate și creativitate (American Library Association, 2021). Activând în această instituție din anul 2021, am înțeles rapid că serviciile bibliotecii trebuie să evolueze. În urma unui chestionar de evaluare a necesităților, am identificat o tendință clară a elevilor de a utiliza tehnologiile moderne în serviciul lecturii. Astfel, am inițiat un proces de integrare a instrumentelor digitale menite să rezoneze cu universul cotidian al elevilor. Această abordare strategică a dat roade vizibile pe parcursul ultimilor ani, materializându-se în inițiative care s-au transformat în adevărate istorii de succes. Aceste rezultate nu sunt doar reușite locale, ci se aliniază perfect Priorității profesionale nr. 3 a anului 2025 – *Inovație, sustenabilitate și reziliență,* demonstrând că biblioteca poate fi un motor al schimbării prin tehnologie.

În primul rând, am implementat utilizarea **codurilor QR**, care funcționează ca puncte de conexiune rapidă între raftul de cărți și resursele digitale, precum manualele sau e-bookuri, oferind elevilor acces instantaneu la informație. Această dimensiune interactivă este completată de componenta creativă a proiectului **„Avateca" pe TikTok**, unde utilizăm avatari literari creați în aplicația Vindoz AI drept mediatori între universul cărților și tânăra generație, direct pe cea mai populară rețea socială. Nu în ultimul rând, am pus accent pe vizibilitate prin utilizarea **platformei Canva**, generând produse multimedia interactive – de la pliante la prezentări digitale – care transformă promovarea inițiativelor bibliotecii într-un act estetic, modern și sustenabil. Dovezile concludente privind bunele practici implementate sunt disponibile spre vizualizare prin scanarea codurilor QR atașate:

Utilizarea codurilor QR

Proiectul Avateca

Platforma Canva

O componentă centrală a reușitelor anului 2025 o reprezintă implementarea **Serviciului de educație nonformală „QR Lab",** un proiect desfășurat pe parcursul anului școlar 2025-2026. Programul a fost planificat pentru a asigura alfabetizarea digitală a unui grup țintă de 263 de elevi din ciclul gimnazial, structurat în 10 sesiuni de instruire, aplicată pentru 10 clase (câte două clase paralele din nivelurile 5-9). Până la finalul anului 2025, obiectivele au fost atinse într-o proporție semnificativă, prin organizarea a 5 activități în cadrul laboratorului, reușind astfel formarea competențelor digitale pentru aproximativ 140 de elevi. Această inițiativă demonstrează capacitatea bibliotecii de a furniza servicii inovative, adaptate nevoilor de dezvoltare și competențelor digitale ale elevilor.

Alegerea acestui instrument digital nu a fost întâmplătoare, ci s-a bazat pe dorința de a le oferi elevilor o competență practică pe care să o poată aplica în procesul

Foto nr. 2-3. Competențe practice

educativ. Beneficiile directe resimțite de elevi sunt multiple: în primul rând, dispozitivul mobil încetează să mai fie o sursă de distragere și devine un partener veritabil de cercetare și colaborare. Prin utilizarea codurilor QR, elevii au posibilitatea de a îmbogăți proiectele individuale sau de grup cu resurse multimedia și conținut suplimentar, integrat într-un format compact și modern. Mai mult, acest instrument facilitează accesul instantaneu la surse esențiale de informare și permite reutilizarea facilă a acestora, susținând totodată un comportament ecoresponsabil prin reducerea semnificativă a consumului de materiale fizice.

Impactul serviciului „QR Lab" este confirmat, până în prezent, de participarea a 210 elevi. Pentru a măsura eficiența acestui laborator, am aplicat un chestionar de feedback, la care au ales să răspundă voluntar 139 de participanți. Rezultatele obținute reflectă o percepție majoritar pozitivă, validând utilitatea instrumentului digital în procesul de învățare.

Un aspect esențial este faptul că majoritatea participanților (60%) au evaluat experiența ca fiind „foarte interesantă". Această cifră demonstrează că elevii nu doar că s-au simțit, dar au și perceput-o, înainte de toate, ca pe o metodă de învățare atractivă și relevantă pentru interesele lor. Faptul că procesul a fost descris ca fiind „ușor" sau „destul de ușor" confirmă accesibilitatea instrumentului digital ales. Un aspect care m-a bucurat enorm a fost feedbackul unui elev care a apreciat faptul că „doamna a explicat celor care nu au înțeles", observație ce subliniază rolul vital al ghidajului personalizat în mediul digital. Această conexiune umană a făcut ca două treimi dintre respondenți să își exprime entuziasmul de a participa la proiecte similare în viitor.

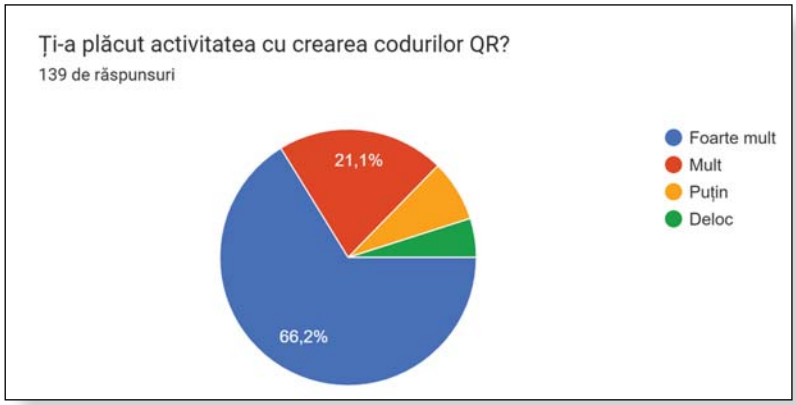

Diagrama nr.1 Evaluarea serviciului de creare a QR cod

Orice inovație aduce și provocări. Lipsa dispozitivelor mobile pentru unii elevi a fost soluționată prin mutarea experienței pe tabla interactivă și panoul digital. Tentația pentru jocuri a fost redirecționată către creativitate, transformând scanarea într-un exercițiu de design. Prin instruire diferențiată, am oferit asistență personalizată fiecărui elev, asigurând succesul imediat pentru toți participanții.

Rezonanța proiectului în comunitatea noastră școlară a depășit așteptările inițiale, confirmând viziunea susținută de UNESCO (2011), conform căreia alfabetizarea digitală în mediul bibliotecar transcende simplul acces la tehnologie. Aceasta vizează, în esență, dezvoltarea capacității elevilor de a naviga cu spirit critic și creativitate prin fluxul informațional al lumii moderne.

Foto nr. 4: Navigare cu ajutorul QR cod

Dincolo de rezultatele imediate, adevărata măsură a succesului acestui serviciu este autonomia beneficiarilor săi. Atunci când un elev alege să aplice codurile QR pentru un proiect la biologie, din proprie inițiativă, sau când un profesor solicită sprijin digital în bibliotecă, putem afirma cu certitudine că am reușit să integrăm inovația în viața cotidiană. La biblioteca școlară nu se lucrează cu resurse de ultimă generație, ci cu pasiune – acea pasiune de a păși cu încredere spre scopuri mari și de a face, cu adevărat, rai din ce ai.

Vă așteptăm la bibliotecă!

Notă: Fotografiile utilizate respectă normele de protecție a datelor cu caracter personal, fiind obținute prin acordul scris, semnat de către părinți, cu instituția de învățământ.

Referințe bibliografice:

1. AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION. The State of America's Libraries Report 2021, 2021 [Online]. Disponibil: https://www.ala.org/news/state-americas-libraries-report-2021 (accesat: 2026-03-30).
2. *UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*. Paris: UNESCO, 2011. 192 p. ISBN 978-92-3-104198-3. Disponibil: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971 (accesat: 2026-03-30)
3. UNESCO. *Recomandări privind competențele digitale în educație și rolul resurselor educaționale deschise.* Paris: UNESCO, 2021. Disponibil: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377068 accesat: 2026-03-30)

CZU 027.52;025.2
DOI 10.5281/zenodo.23558093

COLECȚIILE BIBLIOTECILOR PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

Angela DRĂGĂNEL
ORCID 0000-0003-4742-1219
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *În contextul transformărilor accelerate ale mediului informațional, articolul analizează starea și dinamica colecțiilor din bibliotecile publice ale Republicii Moldova, cu accent pe identificarea deficiențelor structurale și a tendințelor de dezvoltare. Cercetarea utilizează o metodologie combinată (chestionar, tabel de colectare a datelor și patru focus-grupuri) pentru a evalua gradul de actualizare, starea fizică și relevanța colecțiilor în raport cu nevoile utilizatorilor. Rezultatele relevă dezechilibre semnificative între structura colecțiilor și cerințele informaționale actuale, o rată insuficientă de reînnoire (vârsta medie a documentelor: 54 de ani) și discrepanțe teritoriale marcate. Sunt evidențiate, totodată, tendințe de diversificare și orientare către resurse care sprijină educația și incluziunea informațională. Articolul propune cinci direcții strategice de optimizare a managementului colecțiilor: politici participative, dezvoltare echilibrată, incluziune, prezervare digitală și formare profesională continuă, bazate pe principii de evaluare permanentă și adaptare la dinamica societății cunoașterii.*

Cuvinte-cheie: *colecții de bibliotecă, biblioteci publice, nevoile utilizatorilor, managementul colecțiilor, achiziții, digitalizare, Republica Moldova*

Abstract: *In the context of rapid transformations in the information environment, this article examines the state and dynamics of public library collections in the Republic of Moldova, focusing on identifying structural deficiencies and development trends. The research employs a combined methodology (questionnaire, data collection table, and four focus groups) to assess the currency, physical condition, and relevance of collections in relation to users' information needs. The findings reveal significant imbalances between collection structures and current information demands, an insufficient renewal rate (average document age: 54 years), and marked territorial disparities. At the same time, trends toward diversification and a focus on resources supporting education and information inclusion are highlighted. The article proposes five strategic directions for optimizing collection management: participatory policies, balanced development, inclusion, digital preservation, and continuous professional training, based on principles of ongoing evaluation and adaptation to the dynamics of the knowledge society.*

Keywords: *library collections, public libraries, user needs, collection management, acquisitions, digitization, Republic of Moldova*

Introducere

Bibliotecile publice din Republica Moldova reprezintă un element esențial al sistemului informațional național, asigurând accesul liber și nediscriminatoriu la informație, la cunoaștere și cultură, contribuind la dezvoltarea învățării pe tot parcursul vieții și la incluziunea socială [10]. Calitatea serviciilor oferite depinde direct de starea, de diversitatea și actualitatea colecțiilor, acestea constituind fundamentul activităților biblioteconomice

și al interacțiunii cu utilizatorii.

Datele statistice recente evidențiază discrepanțe semnificative între structura colecțiilor și profilul lingvistic al populației: la sfârșitul anului 2024, bibliotecile publice dețineau peste 14,9 milioane unități materiale, dintre care doar 52,8% în limba română versus 79,9% din populație care s-a declarat vorbitoare a acestei limbi [15].

Ritmul achizițiilor rămâne sub nivelul recomandat de standardele internaționale, situându-se la aproximativ 115 cărți la o mie de locuitori, față de 250 recomandate de IFLA/UNESCO. *Această subalocare se reflectă în indicele mediu de circulație al colecției – adică raportul dintre numărul total de împrumuturi și numărul de volume existente – care a atins valoarea de 0,5 în anul 2024 [1].*

În pofida existenței unor proiecte la nivel de țară de completare a colecțiilor, precum *Programul pentru editarea cărții naționale*, numărul de exemplare distribuite anual nu este suficient pentru a acoperi în mod echitabil necesitățile întregului sistem național de biblioteci [16, p. 19]. Această situație evidențiază necesitatea unei analize sistematice a stării colecțiilor în corelație cu cerințele utilizatorilor și standardele internaționale.

Studiul *Evaluarea stării și dinamicii colecțiilor din bibliotecile publice ale Republicii Moldova: provocări, tendințe și perspective de dezvoltare,* desfășurat în anul 2025, realizează o analiză sistemică a configurației și evoluției colecțiilor, identifică disfuncționalitățile structurale și funcționale, fundamentând direcții strategice de dezvoltare în raport cu transformările mediului informațional și socio-cultural.

Metodologia cercetării

Cercetarea analizează colecțiile bibliotecilor publice din Republica Moldova în contextul schimbărilor demografice, tehnologice și culturale, cu accent pe corelarea acestora cu nevoile utilizatorilor. Sunt evaluate gradul de actualizare, starea fizică și adecvarea colecțiilor la profilul publicului, fiind formulate recomandări pentru optimizarea managementului colecțiilor.

Metodologia utilizată a fost una combinată: componenta cantitativă a inclus un chestionar și un tabel de colectare a datelor, iar cea calitativă – patru focus-grupuri. Eșantionul cercetării a fost ales intenționat, fiind constituit din reprezentanții celor 37 de centre biblioteconomice teritoriale și din manageri ai bibliotecilor publice raionale, municipale și orășenești, selecția fiind realizată în funcție de relevanța profesională a respondenților pentru subiectul investigat. Colectarea datelor s-a desfășurat în anul 2025, iar informațiile obținute au fost analizate prin metode descriptive și interpretate în corespundere cu indicatorii statistici naționali și cu standardele internaționale în domeniul dezvoltării colecțiilor [9].

Date demografice

Respondenții sunt, în majoritate, manageri de biblioteci (47,1%) și responsabili de colecții (38,2%), ceea ce conferă autoritate răspunsurilor privind politicile de dezvoltare a colecțiilor. Distribuția pe vârste este echilibrată între generații (*Tabelul nr. 1*), indicând atât prezența specialiștilor cu experiență, cât și a tinerilor profesioniști, capabili să surprindă perspectivele istorice, dar și tendințele actuale.

Tabelul nr. 1. *Distribuția respondenților în funcție de poziția deținută și grupa de vârstă*

Aspect evaluat	Categorie de răspuns	Procent
Funcția respondenților	Directori de bibliotecă	47,1 %
	Responsabili de colecții	38,2 %
	Bibliografi	8,8 %
	Specialiști domeniu biblioteci din cadrul direcțiilor de cultură	5,9 %
Vârsta respondenților	25-40 ani	41,2 %
	41-60 ani	17,6 %
	60+ ani	41,2 %

Evaluarea stării colecțiilor

Analiza gradului de actualizare a colecțiilor din bibliotecile publice, realizată în baza a șase întrebări de cercetare, a început cu întrebarea: „*În ce măsură considerați că documentele din colecția bibliotecii sunt actualizate?*”. Rezultatele relevă că 70,6% dintre colecții sunt percepute ca *parțial actualizate* (*Diagrama nr. 1*), indicând absența unui program sistematic de reînnoire. Doar o parte din colecții sunt *aproape complet actualizate*, iar un număr și mai redus *complet actualizate*, reprezentând exemple izolate de bune practici.

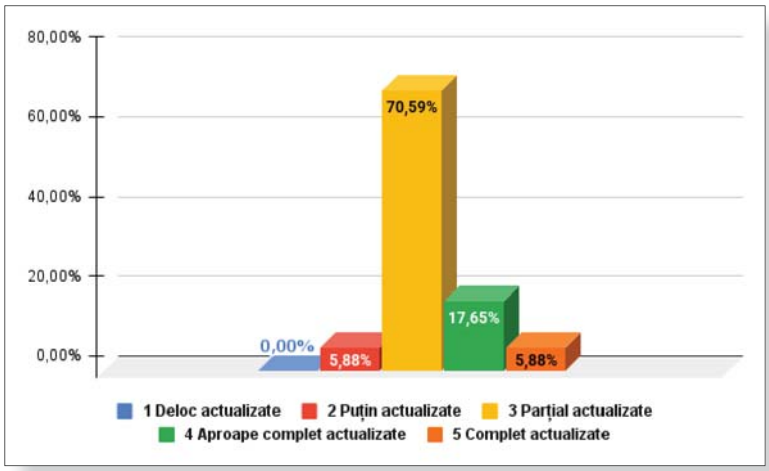

Diagrama nr. 1. *Actualizarea colecțiilor din bibliotecile publice*

A doua întrebare a vizat evoluția colecțiilor publice pe intervale istorice (până în anul 1991, 1991-2010, 2011-2020 și 2025), analizând dimensiunile cantitative și calitative, inclusiv diversitatea, accesibilitatea și digitalizarea. Rezultatele evidențiază schimbări de priorități, reflectând adaptarea bibliotecilor la profilul informațional al societății. (*Diagrama nr. 2*)

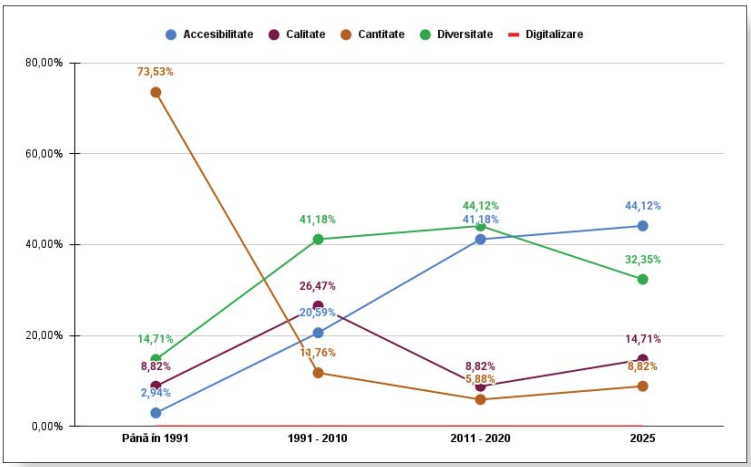

Diagrama nr. 2. *Evoluția colecțiilor din bibliotecile publice*

Până în anul 1991, dezvoltarea colecțiilor s-a concentrat, în principal, pe *cantitate* (73,5%), conform politicilor culturale centralizate și ideologice.

După 1991, odată cu obținerea independenței și tranziția spre economia de piață, *cantitatea* a scăzut (11,7%), iar *diversitatea* (41,2%) și *calitatea* (26,5%) au crescut. Au apărut colecții internaționale și primele publicații în limba română cu grafie latină, iar *accesibilitatea* a devenit o preocupare (20,6%).

Perioada 2011-2020 se caracterizează printr-o orientare către utilizatori, cu *accesibilitate* (41,1%) aproape egală cu *diversitatea* (44,1%), în timp ce *calitatea* a scăzut la 8,8%.

Bibliotecile evidențiază prioritatea *accesibilității* (44,1%) și *diversității* (32,3%), promovând incluziunea utilizatorilor. *Digitalizarea* nu este încă dominantă (0%), dar creșterea *calității* la 14,7% indică o atenție sporită pen-

tru evaluarea și diversificarea colecțiilor. Datele statistice accentuează evoluția de la o abordare *cantitativă* la una *calitativă* și *diversă*, orientată spre *accesibilitate*.

În anul 2024, rata medie de înnoire a colecțiilor din bibliotecile publice era de 54 de ani, mult peste nivelul recomandat de standardele internaționale (7-10 ani). Situația variază între teritorii: cel mai ridicat indice se înregistrează în raionul Dondușeni – 201 ani, iar cel mai favorabil este în raionul Strășeni – 16 ani. Deși rata medie rămâne mult peste standardele internaționale, scăderea de la 79 de ani, în 2023, până la nivelul din 2024 [1] semnalează o reluare activă a procesului de actualizare a colecțiilor.

Analiza procesului de actualizare a colecțiilor în funcție de recentele apariții editoriale arată că aceasta se realizează preponderent cu frecvență redusă: 55,9% „*rar*”, 5,9% „*foarte rar*”, 35,3% „*destul de des*” și 2,9% „*foarte des*” (*Diagrama nr. 3*). În contextul resurselor financiare limitate, al procedurilor de achiziție ineficiente, doar o treime dintre bibliotecile participante la studiu realizează actualizări „*destul de des*”, evidențiind practici corespunzătoare. Astfel, se impune optimizarea suportului financiar și formarea profesională a bibliotecarilor în vederea accesului la producția editorială curentă.

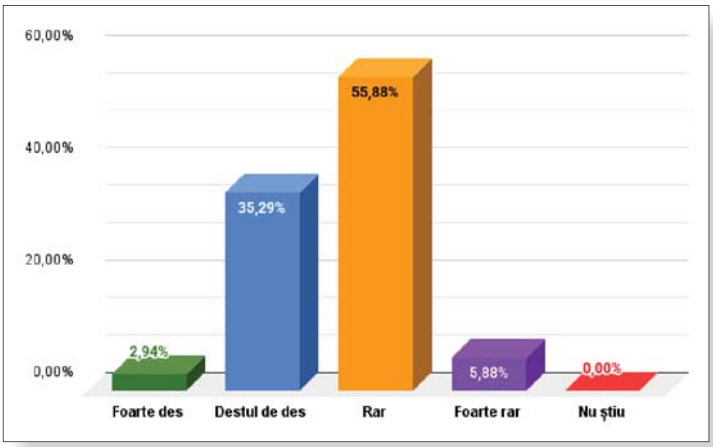

Diagrama nr. 3. *Actualizarea colecțiilor în funcție de ultimele apariții editoriale*

În majoritatea cazurilor (76,5%) achizițiile se efectuează *anual* (*Diagrama nr. 4*), sugerând o practică, determinată de bugete anuale oferite de APL sau de politicile instituționale care pun accent pe achizițiile mari, odată pe an, în loc de multiple achiziții mai mici. Rirmicitatea *semestrială* (11,7%) și *trimestrială* (5,9%), *rareori* (5,88) indică practici mai flexibile, dar minoritare. Opțiunea „*rareori*” (5,9%) arată existența unui segment care operează în funcție de necesități, fără un calendar fix, ceea ce semnalează necesități foarte specifice sau resurse foarte limitate.

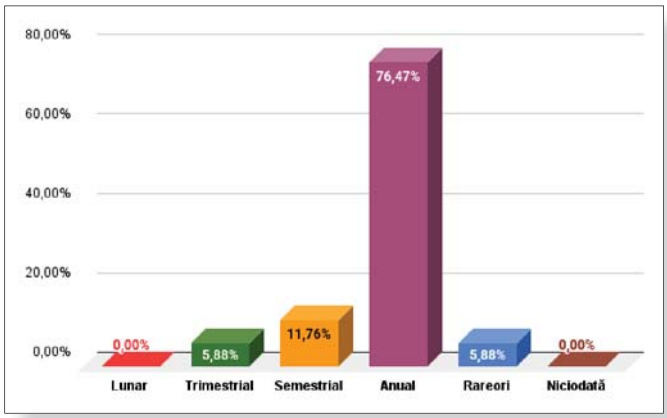

Diagrama nr. 4. *Ritmicitatea achizițiilor*

Bugetele fixe și politicile rigide de dezvoltare a colecțiilor limitează capacitatea bibliotecilor de a răspunde rapid nevoilor emergente ale utilizatorilor și afectează actualitatea informațională. Deși achizițiile planificate anual sunt eficiente în condiții de finanțare predictibilă, lipsa flexibilității îngreunează actualizarea operativă a colecțiilor. Diversificarea strategiilor de achiziție și mecanismele alternative de finanțare pot reduce decalajele informaționale. Astfel, situația actuală nu permite constituirea unor colecții optime sau exhaustive la nivel de comunitate, ci doar a unor colecții cu „*diverse lacune, insuficiente ca varietate de titluri și număr de exemplare*" [6, p. 200].

Întrebarea „*Considerați că lipsa actualizării colecțiilor afectează relevanța informațiilor oferite?*" *(Tabelul nr. 2)* a evidențiat un consens în rândul respondenților: 100% consideră că aceasta are un impact negativ asupra oportunității și calității surselor oferite. Mai exact, 55,9% dintre participanți au răspuns cu „*Da, într-o oarecare măsură*", iar 44,1% cu „*Da, într-o măsură mare*".

Tabelul 2. *Impactul neactualizării colecțiilor*

Tipul impactului	Gradul impactului	Procent
Impactul asupra relevanței informațiilor	Da, într-o măsură mare	44,1%
	Da, într-o oarecare măsură	55,9%
Impactul asupra utilizării și împrumuturilor	Semnificativ	70,6%
	Moderat	29,4%

Această percepție confirmă că actualizarea colecțiilor influențează direct consultarea și împrumutul publicațiilor. Mai mult de două treimi (70,6%) apreciază că impactul este „*semnificativ*", iar aproape o treime (29,4%) – „*moderat*", fără ca vreun respondent să minimalizeze importanța acestui factor. *(Tabelul nr. 2)*

Starea fizică a documentelor

Starea fizică a documentelor a fost evaluată prin patru întrebări, prima vizând aprecierea generală a colecțiilor. Doar 3,0% au acordat calificativul „*excelent*" (*Tabelul nr. 3*), majoritatea considerând colecțiile „*bune*" – 52,9% sau „*satisfăcătoare*" – 44,1%.

Tabelul nr. 3. *Starea fizică a documentelor și impactul acesteia*

Aspect evaluat	Răspuns	Procent
Starea fizică generală a documentelor	Excelentă	3,0%
	Bună	52,9%
	Satisfăcătoare	44,1%
Deteriorări observate la documentele frecvent împrumutate	Frecvent	14,71%
	Ocazional	52,94%
	Rareori	32,35%
Impactul uzurii documentelor asupra deciziei de împrumut	Foarte mult	23,5%
	În oarecare măsură	64,7%
	Puțin	11,8%

Responsabilii de colecții au răspuns cu ușurință la întrebarea privind deteriorările documentelor împrumutate frecvent, confirmând monitorizarea stării colecțiilor. Rezultatele (*Tabelul nr. 3*) arată că 14,71% observă deteriorări *frecvent*, 52,94% – *ocazional*, iar 32,35% –*rareori*. Fenomenul de uzură este prezent în toate bibliotecile, în grade diferite și, chiar dacă deteriorările nu sunt percepute ca un fenomen general, ele constituie o realitate constantă în circulația publicațiilor și impun măsuri de prevenire și de conservare adaptate frecvenței de utilizare.

Bibliotecarii recunosc că utilizatorii preferă cărțile noi și bine păstrate: majoritatea (*Tabelul nr. 3*) estimează un impact negativ „*în oarecare măsură*", 23,5% „*foarte mult*", iar 11,8% „*puțin*" – ceea ce impune o politică de conservare și de actualizare a colecțiilor.

Analiza privind măsurile preventive și corective pentru starea fizică a documentelor evidențiază prioritățile și practicile frecvente de conservare. Din răspunsuri, 26% vizează *reparația, restaurarea și igienizarea* documentelor (*Diagrama nr. 5*), incluzând repararea și restaurarea cărților, curățarea periodică, îndepărtarea prafului și dezinfectarea. 22% se referă la *asigurarea condițiilor de păstrare* – temperatură, umiditate, ventilație, protecție împotriva luminii și depozitare corectă. 18% menționează *educația și responsabilizarea utilizatorilor* prin discuții, instruire și ateliere de reparație a publicațiilor. 14% vizează *actualizarea colecțiilor și casarea publicațiilor deteriorate*, iar 10% – *digitizarea și multiplicarea documentelor* fragile. *Eliminarea factorilor distructivi biologici și fizici* apare în 6%, iar 4% recomandă *achiziția de documente pe suporturi mai rezistente* și *sprijin financiar* din partea fondatorilor. Conservarea fizică a documentelor trebuie corelată cu *educația utilizatorilor* și *modernizarea colecțiilor*, susținute prin *digitizare* și *finanțare* corespunzătoare.

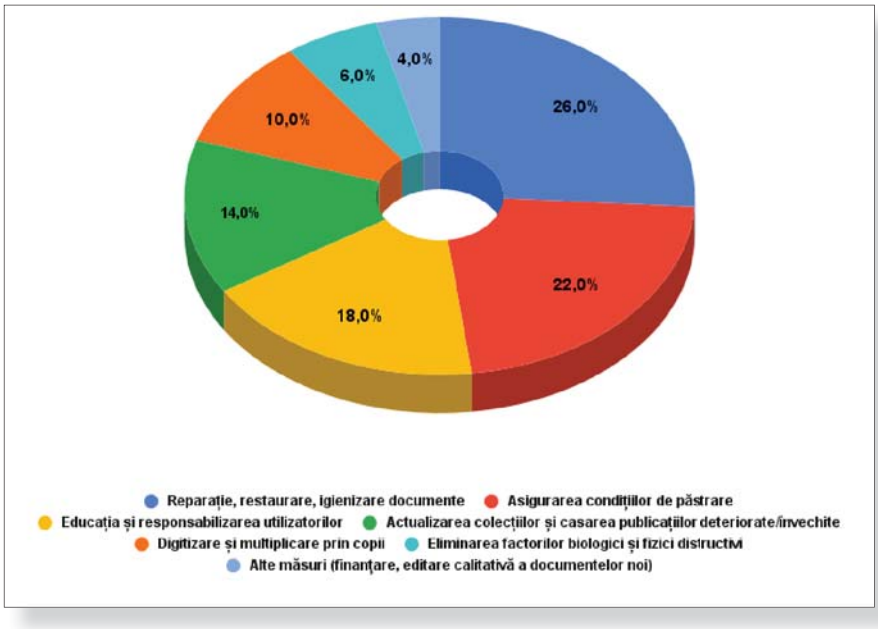

Diagrama nr. 5. *Măsuri pentru îmbunătățirea stării fizice a documentelor*

Evaluarea concordanței colecțiilor cu profilul utilizatorilor

Publicul are încredere în biblioteca sa și, în schimb, dorința bibliotecii publice este să-și mențină, proactiv, comunitatea informată [8, p.1], oferind fiecărui utilizator colecții adaptate nevoilor sale.

Relevanța colecțiilor pentru necesitățile utilizatorilor

Răspunsurile la întrebarea „*În ce măsură considerați că colecția actuală a bibliotecii corespunde intereselor și necesităților informaționale ale utilizatorilor?*" arată că doar o singură rețea raională de biblioteci a apreciat colecția ca fiind *complet corespunzătoare* (*Diagrama nr. 6*), iar o altă rețea – *puțin corespunzătoare*. 55,8% dintre respondenți au considerat colecțiile *parțial corespunzătoare*, iar 38,2% – *aproape complet corespunzătoare*. Rezultatele indică o percepție pozitivă, dar incompletă, evidențiind necesitatea investițiilor și actualizării continue a colecțiilor.

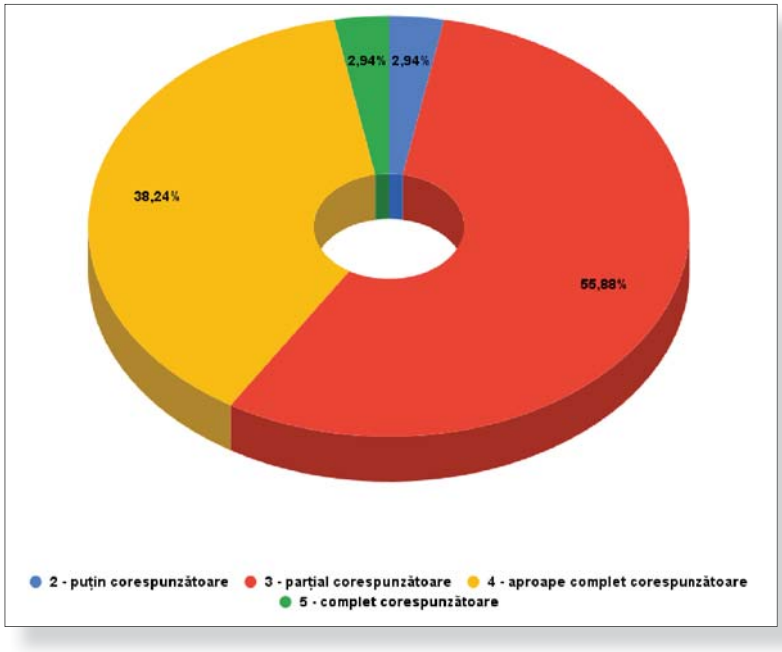

Diagrama nr. 6. *Gradul de corespundere a colecțiilor intereselor utilizatorilor*

Următoarea întrebare a identificat lacunele tematice din colecții. Analiza arată că 38,2% dintre biblioteci (*Diagrama nr. 7*) nu au identificat lipsuri majore, având colecții echilibrate pe domenii de știință: psihologie, lingvistică, literatură, arte și istorie, deși nevoile utilizatorilor evoluează constant. În schimb, 61,8% au semnalat domenii slab acoperite: IT, matematică, fizică, chimie, agricultură, economie, logistică, marketing, medicină, istorie, filosofie, arte și literatură – în special literatura română clasică și contemporană. Domenii emergente, precum dezvoltarea personală și psihologia practică, rămân insuficient reprezentate, mai ales în bibliotecile rurale, din cauza prețurilor ridicate și a scăderii producției editoriale specializate, limitând completarea colecțiilor conform cerințelor utilizatorilor.

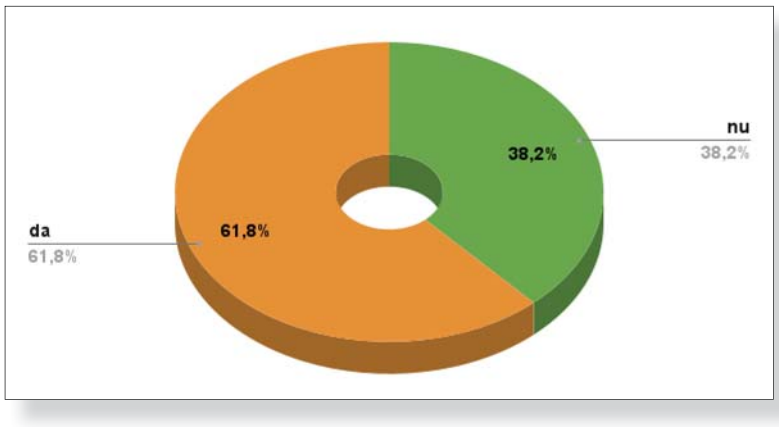

Diagrama nr. 7. *Lacune tematice sau domenii sub-reprezentate în colecții*

La întrebarea „*Există o adaptare corespunzătoare a colecției la schimbările de profil ale utilizatorilor?*” (*Diagrama nr. 8*), 23,5% au răspuns „*da*”, 70,6% „*parțial*”, câte 2,9% „*nu*” sau „*nu știu*”. Deși se fac eforturi de actualizare, adaptarea colecțiilor nu ține pasul cu dinamica intereselor utilizatorilor, evidențiind necesitatea unor strategii proactive bazate pe analiza continuă a necesităților, pe integrarea resurselor digitale și pe diversificarea tematică a colecțiilor.

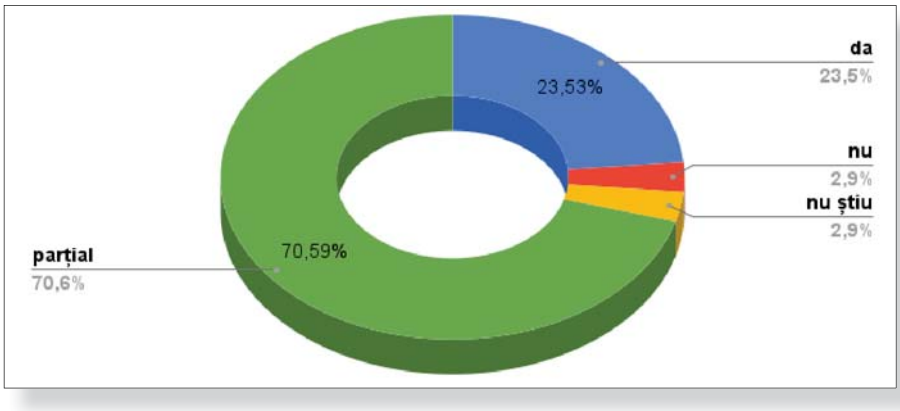

Diagrama nr. 8. *Adaptarea colecției la schimbările de profil ale utilizatorilor*

Implicarea utilizatorilor în îmbunătățirea colecțiilor a fost analizată prin întrebarea: „*Care este modalitatea de colectare a sugestiilor utilizatorilor în procesul de achiziție a documentelor?*”. Scopul a fost identificarea mecanismelor prin care bibliotecile integrează feedbackul utilizatorilor în selecția și achiziția documentelor. Rezultatele (*Diagrama nr. 9*) arată că 64,7% *colectează sugestiile prin discuții directe* (față în față, la telefon etc.), 26,5% *prin chestionare sau sondaje*, 5,9% folosesc *căsuțe fizice sau virtuale de sugestii*, iar 2,9% *nu le colectează sistematic*. Rețelele sociale sau alte platforme online nu sunt utilizate pentru acest scop.

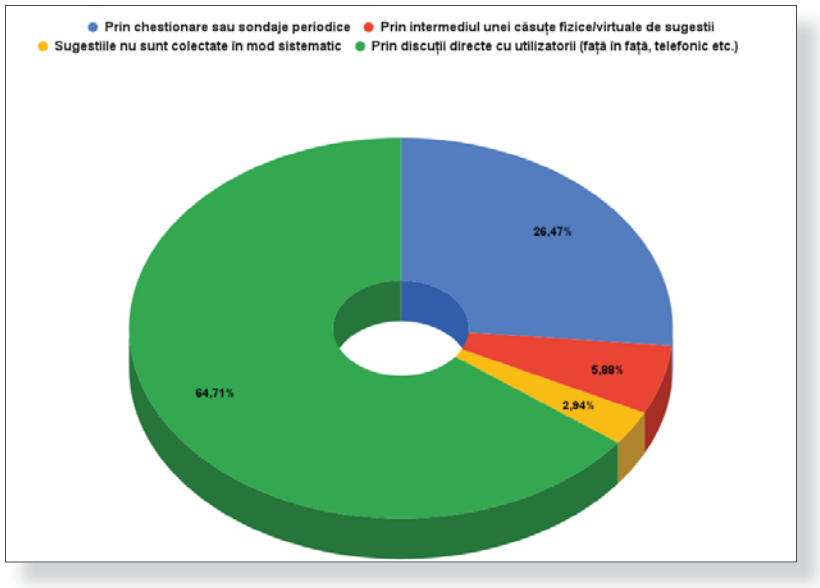

Diagrama nr. 9. *Modalități de colectare a sugestiilor utilizatorilor*

Adaptarea la noile cerințe informaționale

Numărul tinerilor și copiilor a scăzut ușor (-2,3% utilizatori activi în 2024, dintre care-0,3% copii sub 16 ani), în timp ce numărul seniorilor a rămas constant [1]. Utilizatorii contemporani consultă cataloage online, resurse digitale și participă la programe culturale, având nevoi de acces rapid la informație, dezvoltare personală și socializare. Astfel, profilul a evoluat de la consumator pasiv la utilizator activ și exigent, iar biblioteca devine un spațiu multifuncțional, adaptat incluziunii și educației, fără a neglija segmentele tradiționale (seniorii).

Întrebarea privind tipurile de resurse necesare a evidențiat direcții clare: bazele de date (35,3%) – pentru resurse științifice actuale, urmate de e-book-uri (29,4%) – flexibile pentru nevoi educaționale și recreative (*Diagrama nr. 10*). Documentele pe CD/DVD (5,98%) rămân utile pentru arhive, iar

e-jurnalele (5,88%) pentru domenii ce necesită actualitate. Rezultatele indică o orientare clară către resurse digitale online, în timp ce suporturile tradiționale păstrează un rol complementar în diversificarea colecțiilor.

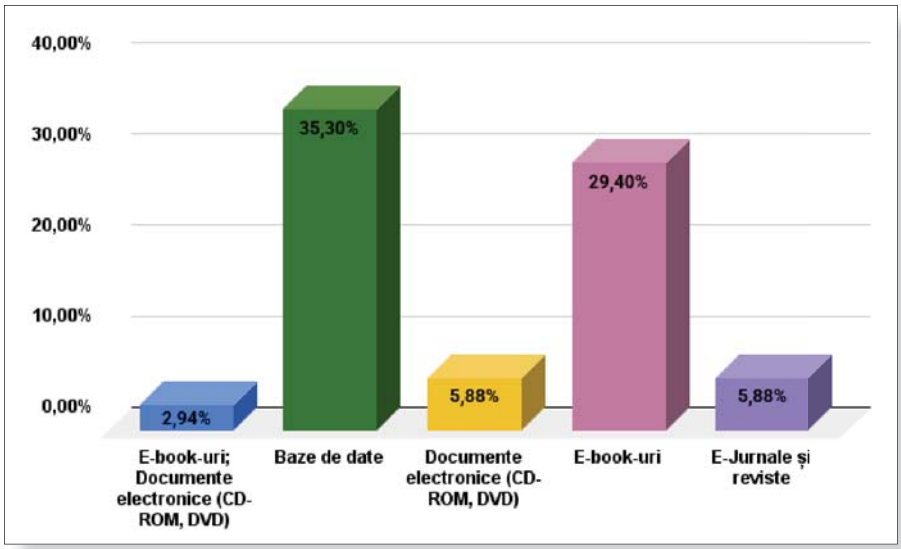

Diagrama nr. 10. *Tipuri noi de resurse și formate necesare pentru diversificarea colecțiilor*

Prin întrebare deschisă „*Ce măsuri/ sugestii aveți pentru îmbunătățirea managementului și dezvoltării colecțiilor astfel încât acestea să fie mai relevante și accesibile pentru utilizatori?*" s-au identificat direcțiile prioritare de dezvoltare a colecțiilor. Responsabilii de colecții au subliniat în primul rând problema finanțării și achizițiilor – aproximativ 30% (*Diagrama nr. 11*), evidențiind *bugete insuficiente*, *achiziții rare*. *Consultarea utilizatorilor* (17,1%) arată importanța reflectării așteptărilor publicului prin sondaje, registre de cereri sau discuții directe. *Promovarea și marketingul* (12,9%) subliniază necesitatea vizibilității colecțiilor prin expoziții, rafturi tematice, promovare online și implicarea utilizatorilor. *Diversificarea colecțiilor* tipărite/ fizice și a *colecțiilor digitale* (respectiv 11,4%) reflectă dorința de a răspunde comunităților diverse și presiunea transformării digitale. *Casarea și actualizarea* colecțiilor, *formarea profesională* și *parteneriatele* cu editurile, autorii, școlile, ONG-urile și instituțiile culturale (respectiv 5,7%) sunt considerate esențiale pentru menținerea relevanței colecțiilor.

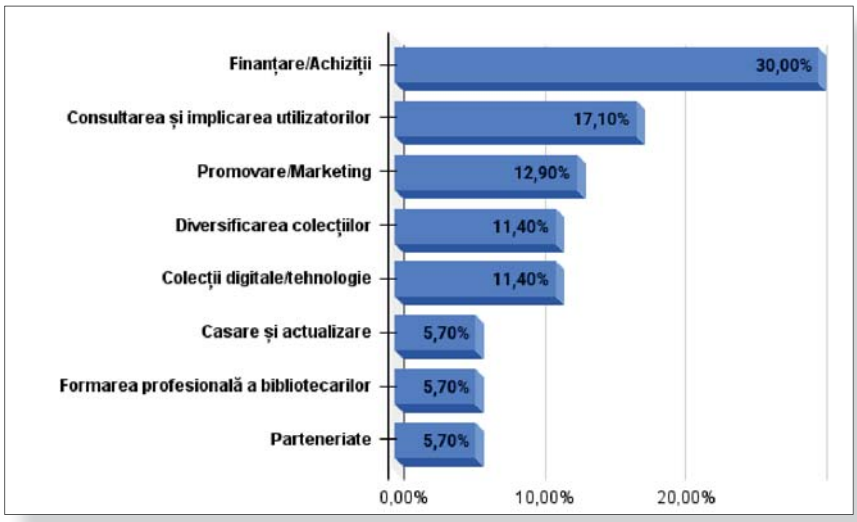

Diagrama nr. 11. *Sugestii pentru îmbunătățirea managementului colecțiilor*

Rezultatele evidențiază o concentrare asupra *finanțării*, *diversității și digitalizare*. Finanțarea rămâne presiunea principală, iar celelalte elemente vizează modernizarea, ce rezidă, la fel, în investiții financiare.

Evaluarea generală și recomandări

Compartimentul de față a evaluat gradul de satisfacție al utilizatorilor față de colecții. Prima întrebare a vizat frecvența realizării analizelor privind satisfacția utilizatorilor. Rezultatele demonstrează un aspect pozitiv: peste trei sferturi dintre biblioteci (*Tabelul nr. 4*) realizează anual astfel de studii.

Tabelul nr. 4. *Evaluarea gradului de satisfacției al utilizatorilor față de colecții*

Aspect evaluat	Categoria de răspuns	Procent
Frecvența evaluării gradului de satisfacție a utilizatorilor	Anual	75%
	Mai rar	25%
Nivelul de satisfacție a utilizatorilor față de colecția actuală	Foarte mulțumiți	3%
	Mulțumiți	50,0%
	Satisfăcător	47,0%

O altă întrebare a vizat nivelul de satisfacție a utilizatorilor față de colecția actuală a bibliotecilor publice. 50% dintre biblioteci (*Tabelul nr. 4*) au considerat că utilizatorii lor sunt *mulțumiți*, 47,0% au indicat un nivel *satisfăcător*, iar aproape 3% au raportat un grad de *foarte mulțumit*. Aceste răspunsuri menționează oportunități de îmbunătățire și diversificare a resurselor pentru a transforma experiența utilizatorilor într-una „*foarte mulțumitoare*".

Întrebarea deschisă „*Ce priorități ați recomanda pentru politica de dezvoltare a colecțiilor?*" a evidențiat următoarele aspecte: *orientarea către utilizator* (85%), *actualizarea și menținerea relevanței colecțiilor* (80%), *echilibrul între componenta educațională și recreativă* (50%), *digitalizarea și extinderea colecțiilor electronice* (45%), *acoperirea tematică adecvată* (40%), *diversificarea tipurilor și suporturilor documentare* (35%), *acoperirea lingvistică și geografică* (20%), *aprecierea valorii culturale sau educaționale a documentelor* (15%) și *respectarea normelor de completare* (10%), indicând că prioritățile majore se concentrează pe satisfacerea nevoilor comunității și pe menținerea colecțiilor actualizate, în timp ce digitalizarea și diversificarea resurselor rămân la fel de importante.

În final, respondenții au oferit comentarii pentru îmbunătățirea colecțiilor și serviciilor. Analiza evidențiază direcții strategice majore: *program național de achiziții cu finanțare multianuală; implicarea comunității prin voluntariat și donații; modernizarea serviciilor prin cluburi tematice, întâlniri cu autori, evenimente culturale și formare digitală; plan anual de reînnoire și casare a documentelor cu indicatori de performanță; automatizarea proceselor interne; formarea continuă a personalului; îmbunătățirea condițiilor de păstrare și semnalizare a colecțiilor pentru facilitarea orientării și promovarea colecțiilor speciale*.

Alte sugestii vizează dezvoltarea colecțiilor pentru grupuri-țintă (copii, seniori, persoane vulnerabile), extinderea *Depozitului Legal* asupra bibliotecilor raionale și municipale, precum și colectarea sistematică de feedback pentru adaptarea permanentă a ofertei. Toate aceste direcții conturează un model de bibliotecă dinamică, conectată la nevoile comunității, care îmbină tradiția păstrării patrimoniului cu inovația în servicii și management.

Bibliotecarii consideră că modernizarea colecțiilor trebuie susținută financiar, fiind planificată strategic și realizată cu implicarea comunității.

Focus-grupurile

Cele patru focus-grupuri au nuanțat datele calitative, relevând dificultăți birocratice și percepții subiective rareori consemnate în răspunsurile scrise. Astfel, deși procedurile de casare au fost simplificate prin modificările recente ale cadrului normativ [12, p. 8], acestea continuă să fie percepute ca dificile în practică, iar bibliotecarii evită

asumarea lor în lipsa unor inspectori/ responsabili de specialitate la APL.

Principala problemă rămâne insuficiența resurselor financiare, care limitează respectarea normelor de completare a colecțiilor – „minimum 50 de titluri la 1000 de locuitori" [10, art. 40]. În aceste condiții, dezvoltarea colecțiilor depinde în mare măsură de donații și proiecte. Proiectul „Cărți în limba română pentru bibliotecile din Republica Moldova", inițiat de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova din cadrul Guvernului României, cu sprijinul Bibliotecii Naționale și al Ambasadei României la Chișinău, a contribuit semnificativ la completarea colecțiilor [5, p. 11], iar aceste donații sunt însoțite de documente confirmative, fără a genera dificultăți de evidență. În schimb, alte donații, mai puțin organizate, pot crea probleme în lipsa documentelor însoțitoare/ justificative. În plus, prețurile ridicate ale publicațiilor specializate (psihologie, IT, literatură pentru copii) rămân o barieră majoră.

Participanții au subliniat discrepanțe teritoriale greu de surprins prin chestionare: în nordul țării bibliotecile păstrează colecții vechi, inclusiv în grafie chirilică, iar în sud – cererea pentru dezvoltare personală și psihologie practică este ridicată, dar oferta lipsește aproape complet. În zonele rurale, unele colecții depășesc 80 de ani, iar accesul la baze de date și resurse electronice rămâne redus, digitalizarea fiind încă în stadiu incipient.

În pofida acestor limitări, bibliotecile manifestă o orientare activă spre modernizare – promovarea colecțiilor, catalogare informatizată, evenimente culturale cu expoziții tematice, însă toți participanții au convenit că o strategie națională de finanțare multianuală, care să simplifice achizițiile și să sprijine digitalizarea, este esențială pentru alinierea bibliotecilor publice la nevoile comunităților.

Recomandări privind dezvoltarea și gestionarea colecțiilor în bibliotecile publice [4]

Bibliotecile publice sunt „poarta locală către cunoaștere, un element esențial al educației democratice și informării cetățenești" [8, p. 2]. Pentru a răspunde acestui rol, dezvoltarea colecțiilor trebuie să reflecte nevoile comunității, libertatea intelectuală și standardele internaționale. În baza rezultatelor studiului național, Biblioteca Națională propune dezvoltarea următoarelor direcții:

1. **Politici strategice și planificare participativă**. Fiecare bibliotecă trebuie să elaboreze și să actualizeze periodic o politică de dezvoltare a colecțiilor, în consultare cu comunitatea și partenerii locali [7, p. 1]. Politica se integrează în planul strategic instituțional cu obiective clare și indicatori măsurabili, respectând principiile libertății intelectuale și ale accesului liber la informație [11, p. 4].

2. **Dezvoltare echilibrată și diversificare a colecțiilor**. Achizițiile trebuie să respecte norma de minimum 50 de titluri la 1000 de locuitori [10, art. 40] și să vizeze atât suporturi tipărite, cât și digitale. Se recomandă consultarea periodică a surselor editoriale și a Camerei Naționale a Cărții [2], abonarea la publicații periodice conform intereselor utilizatorilor, includerea domeniilor emergente (psihologie, IT, dezvoltare personală) și eliminarea controlată a documentelor uzate [14, art. 96].

3. **Incluziune, diversitate și accesibilitate**. Colecțiile trebuie să promoveze pluralismul opiniilor, diversitatea culturală și respectul pentru identitatea locală [8, p. 1]. Se impun colecții speciale pentru copii, adolescenți, minorități lingvistice și persoane cu dizabilități, în acord cu principiile libertății intelectuale [11, p. 4].

4. Prezervare, digitalizare și cooperare în rețea. Documentele patrimoniale sunt exceptate de la casare și trebuie conservate pe termen lung [14, art. 35, p. 1], digitalizate și valorificate prin expoziții și activități culturale. Bibliotecile trebuie să integreze/ indexeze publicațiile în rețele naționale și baze de date internaționale (SIBIMOL, Biblioteca Digitală) pentru schimb de resurse și extinderea accesului la informații [13, p. 11].

5. Formare profesională, evaluare și adaptare continuă. Personalul necesită dezvoltarea competențelor digitale și informaționale [8, p. 3]. Bibliotecile trebuie să realizeze anual sondaje privind gradul de satisfacție a utilizatorilor, să raporteze starea colecțiilor autorităților competente și să adapteze politicile în funcție de indicatorii naționali și recomandările internaționale [8, p. 4].

Prin implementarea acestor direcții, bibliotecile publice pot deveni infrastructuri importante ale educației, culturii și inovării, punând la dispoziția utilizatorilor resurse informaționale de calitate [3, p. 133], esențiale pentru o societate bazată pe cunoaștere.

Referințe bibliografice:

1. **BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA.** *Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din RM în anii 2020-2024.* **Pagina Web. Disponibil:** http://bnrm.md/files/accesDedicat/Date%20statistice%20comparative%20privind%20activitatea%20bibliotecilor%20publice%20din%20Republica%20Moldova%20%C3%AEn%20anii%202020-2024.pdf **[accesat 2025-09-24].**
2. **CAMERA NAȚIONALĂ A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA. Pagina Web. Disponibil:** https://www.bookchamber.md/wp-content/uploads/2025/05/Rap-CNC-2024-web.pdf **[accesat 2025-10-06].**
3. **CORAVU, Robert. Rolul bibliotecilor în evaluarea informațiilor. In:** *Coravu, Robert. Evaluarea informațiilor din [mediul online : nu crede și cercetează***. București: Editura Universității din București, 2021, pp. 133-140. ISBN 978-606-16-1273-4.**
4. DRĂGĂNEL, Angela. Evaluarea stării și dinamicii colecțiilor din bibliotecile publice ale Republicii Moldova: provocări, tendințe și perspective de dezvoltare. Raport. Chișinău, 2025. 55 p. **Disponibil:** http://moldlis.bnrm.md/items/538de9ee-9e30-4762-8577-7beab9aec28c **[accesat 2026-03-31].**
5. **ELAȘCO, Olga. Donație reprezentativă de carte românească pentru bibliotecile din Republica Moldova: un pod cultural durabil între Chișinău și București.** *Magazin bibliologic***, 2025, nr. 1/2, pp. 11-14. ISSN 1857-1476.**
6. **HARCONIȚA, Elena și Snejana ZADAINOVA. Particularitățile de dezvoltare a resurselor informaționale în 20 de ani de independentă a Republicii Moldova 1991-2011. In:** *Tradiţie şi inovare în cercetarea științifică***, Ediția a 3-a : Materialele Colloquia Professorum, 12 oct. 2012, Bălţi, 2014, pp. 194-207. Disponibil:** http://riora.usarb.md:4000/items/2d445a4f-134e-4a84-9df9-4c071b95d1d4 **[accesat 2025-09-24].**
7. *Guidelines for a Collection Development Policy using the Conspectus Model***. Disponibil:** https://repository.ifla.org/items/a50d5da4-16a0-4713-afbd-530a572fc442 **[accesat 2025-11-18].**
8. **IFLA.** *Manifestul Bibliotecii Publice IFLA-UNESCO 2022***. Disponibil:** https://new.bjc.ro/wp-content/uploads/2023/02/17-iflaunesco_public_library_manifesto_2022_rom.pdf **[accesat 2025-09-24].**
9. **IFLA.** *Public Library Service Guidelines* **(2nd, completely revised edition). Disponibil:** https://repository.ifla.org/items/83753461-738d-4a36-a18e-60a7ae8e6c64 **[accesat 2025-11-17].**
10. **Legea cu privire la biblioteci: nr. 160/2017 aprobat prin Legea nr. 283/2023.** *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* **Nr. 399-400 art. 682. Disponibil:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139802&lang=ro# **[accesat 2025-09-24].**
11. **Recommendation CM/REC(2023)3 of the Committee of Ministers to Member States on Library Legislation and Policy in Europe: din 5.04.2023. Disponibil:** https://rm.coe.int/0900001680aaced6 **[accesat 2025-11-18].**
12. **Regulamentul privind casarea bunurilor uzate, raportate la mijloacele fixe: nr. 500 din 12.05.1998.** *Monitorul Oficial al Republicii Moldova***. 1998, nr. 62-62, art. 607. Disponibil:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146790&lang=ro# **[accesat 2025-11-17].**
13. **Regulamentul privind evaluarea bibliotecilor publice: nr. 747 din 07.10.2020.** *Monitorul Oficial al Republicii Moldova***. 2020, nr. 272-277, art. 887. Disponibil:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148599&lang=ro# **[accesat 2025-11-17].**
14. Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă: nr. 196 din 03.10.2022. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova***. 2022, nr. 394-400, art. 1377.** Disponibil **:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134445&lang=ro **[accesat 2025-09-24].**
15. *Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor 2024: Caracteristici etnoculturale ale populației***. Disponibil:** https://statistica.gov.md/ro/rezultatele-finale-ale-recensamantului-populatiei-si-locuintelor-2024-caracteris-10121_62043.html **[accesat 2025.11.5].**
16. **Strategia Națională pentru Cultură și Patrimoniu pentru anii 2025-2035: din 24.09.2025.** *Monitorul Oficial al Republicii Moldova***. 2025, nr. 529-532, art. 682. Disponibil:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=151214&lang=ro **[accesat 2025-09-24].**

CZU 027.5:028
DOI 10.5281/zenodo.23558160

ROLUL BIBLIOTECII ÎN PROMOVAREA LECTURII

Tatiana VAMEȘ
Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, Departamentul Comunicare și Teoria Informării, Specialitatea Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică

Rezumat: *În prezentul articol este analizat rolul bibliotecii în promovarea lecturii, sunt definite conceptele și noțiunile fundamentale asociate lecturii și promovării acesteia, se examinează contribuția bibliotecilor la educația pentru lectură și evidențiază principalele strategii și metode utilizate în acest sens. De asemenea, sunt prezentate programele și inițiativele derulate de Biblioteca Națională a Republicii Moldova în vederea stimulării interesului pentru lectură.*
Cuvinte-cheie: *bibliotecă, lectură, strategii, metode, programe, inițiative, promovare, Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

Abstract: *This article analyzes the role of the library in promoting reading, defines the fundamental concepts and notions associated with reading encouragement, examines the contribution of libraries to reading education and highlights the main strategies and methods used in this regard. It also presents the programs and initiatives carried out by the National Library of the Republic of Moldova in order to stimulate interest in reading.*
Key words: *library, reading, strategies, methods, programs, initiatives, promotion, National Library of the Republic of Moldova*

Într-o societate caracterizată de schimbări rapide în sfera tehnologică, educațională și culturală, lectura continuă să reprezinte un factor fundamental în formarea personalității, în dezvoltarea gândirii critice și a competențelor de învățare pe tot parcursul vieții. În Republica Moldova, tendințele îngrijorătoare privind scăderea interesului pentru lectură, în special în rândul tinerilor, impun regândirea strategiilor de promovare a culturii scrise. Totodată, există provocări specifice legate de nivelul de alfabetizare funcțională, accesul la resurse culturale și promovarea valorilor culturale naționale, ceea ce conferă o relevanță sporită acestui studiu care vine să răspundă unor întrebări fundamentale legate de modul în care biblioteca își îndeplinește misiunea sa în contextul actual și ce metode și instrumente utilizează pentru a stimula interesul pentru lectură în rândul populației.

Definiții și concepte-cheie ale lecturii și promovării acesteia

Lectura, prin definiție, este parcurgerea unui text scris sau tipărit pentru a lua cunoștință de conținutul lui. Considerată una dintre cele mai vechi aptitudini umane, reprezintă un proces complex și dinamic, aflat la intersecția dintre comunicare, cunoaștere și formare personală. În contextul bibliotecii, lectura capătă o dublă semnificație: pe de o parte, ca instrument de acces la informație și învățare permanentă, iar pe de altă parte, ca formă de îmbogățire personală și integrare socială.

Într-o abordare mai desfășurată, Tatiana Ciocoi dezvoltă o concepție largă asupra lecturii, în care aceasta este privită ca o abi-

litate originară a ființei umane de a interpreta lumea, mult înainte de apariția scrisului. În accepțiunea sa, lectura nu este exclusiv asociată cu textul scris, ci se manifestă prin capacitatea de a descifra semnele naturii, urmele, sunetele sau reacțiile corpului – elemente care constituie forme timpurii de lectură. Scrisul apare relativ târziu în istoria umanității, odată cu civilizația sumeriană, și este perceput drept o revelație sacră, un „dar" al zeului Thot. De-a lungul timpului, lectura a evoluat de la o practică rezervată elitelor spre un act accesibil tuturor, însă această democratizare a dus, paradoxal, la o diminuare a valorii sale simbolice și intelectuale. În acest sens, autoarea remarcă faptul că „lectura unui sistem de litere nu constituie decât un sistem de lectură printre multe altele" [6, p. 13], reafirmând ideea că lectura trebuie înțeleasă ca un proces interpretativ mult mai profund decât simpla alfabetizare.

Această interpretare este susținută și de analiza teoretică propusă de Paul Cornea în „Introducere în teoria lecturii" [8, p. 5], care subliniază „două accepții majore ale conceptului de lectură: una restrânsă la comunicarea scriptică, cealaltă extinsă la orice tip de comunicare". În sens restrâns, prin lectură se înțelege ansamblul activităților perceptive și cognitive vizând identificarea și înțelegerea mesajelor transmise grafic. Cel de-al doilea sens al termenului, extins, se referă la identificarea și înțelegerea unor mesaje transmise cu ajutorul altor sisteme semnificante decât cel grafic. În acest fel, orice sistem de semne artificiale sau naturale, având o anumită sintaxă (reguli de combinare) și o semantică (un repertoriu de semnificații), poate fi citit. Există, astfel, lecturi tactile (de exemplu alfabetul Braille, utilizat de orbi), lecturi optice (care presupun descifrarea caracterelor înscrise de un calculator), lecturi ale codului genetic, lecturi ale trăsăturilor feței (fizionomiei), lecturi ale caracterelor scrisului (grafologie), lecturi ale viselor (psihanaliza) etc. În acest înțeles general, lectura devine, remarcă Paul Cornea, o formă universală a capacității omului de a descifra sensurile universului, un mod de a instaura semnificații, corelând unități de conținut unor expresii date. Ideea că actul lecturii presupune însumarea, sinteza semnelor grafice a dominat gândirea tradițională.

Din punct de vedere etimologic, la originea cuvântului „lectură" se află rădăcina indo-europeană „leg" (cu sensul de „reunire") păstrată în greacă (leg-eon), latină și albaneză. În limbile moderne, termenul provine din latinescul „lectura", trecut în secolul al XIV-lea în franceză sub forma „lecture", de unde s-a răspândit în celelalte limbi. În latină „lego" înseamnă, pe de o parte, „a strânge, a aduna, a reuni" (limba română „a lega"); în al doilea rând, („a alege, a cerne") și în al treilea rând „a enumera, a socoti".

Totodată, Paul Cornea evidențiază multiple tipuri ori moduri de lectură de care dispune cititorul adult și avizat: liniară, receptivă, literară, informativă, globală, exploratoare, de cercetare, rapidă.

De-a lungul istoriei, lectura a fost înțeleasă și abordată diferit, fiecare epocă dezvoltându-și propriile concepții și metode de lectură. Aceasta a fost considerată nu doar un instrument de cultivare intelectuală, ci și un mijloc de modelare culturală a personalității. În același timp, lectura a fost valorizată pentru efectele sale terapeutice, fiind adesea utilizată ca sprijin în momente de criză personală și ca punte de comunicare între oameni. Importanța lecturii și a cărții în formarea individului și a colectivității a reprezentat o temă constantă de reflecție pentru mulți gânditori, în diverse perioade ale evoluției umane [10, p. 60].

Considerăm important să punem în valoare aprecierea și îndemnurile convingătoare ale unor personalități din spațiul nostru antrenate într-un interviu din cadrul proiectului „Cartea și lectura în viața personalităților", parte a Programului Național LecturaCentral (PNLC) și redate în publicația „Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare" (2023).

Astfel, scriitorul și criticul literar Vitalie Ciobanu compară cartea cu un tezaur ascuns, care își dezvăluie adevărata valoare doar în momentul în care este citită. Dacă rămâne închisă, bogăția ei rămâne inaccesibilă și uitată. Autorul sugerează că ar trebui să reflectăm la tristețea cărților neexplorate și la absența conexiunii dintre acestea și cititorii lor. El afirmă că lectura nu este o evadare din realitate, ci un mod profund de a o înțelege și de a o redescoperi, prin filtrul sensibilității și talentului scriitorului. În vi-

ziunea sa, civilizația cărții și cea a imaginii nu se exclud reciproc, ci pot coexista, atâta timp cât lectura își păstrează locul central în formarea intelectuală și spirituală a individului [5, p. 23].

Ivan Pilchin, poet și traducător, afirmă că orice pledoarie pentru lectură este, în esență, o pledoarie pentru valorile culturii umaniste și pentru patrimoniul spiritual al civilizației. În viziunea sa, umaniștii europeni priveau spațiul cărților, al bibliotecii sau al atelierului tipografic nu doar ca pe un instrument de lucru intelectual, ci ca pe un adevărat refugiu existențial – un loc aproape utopic, în care libertatea de gândire, de creație și comunicare se putea manifesta plenar. Chiar și astăzi, la peste cinci sute de ani de la apariția tiparului, idealul cărții și al bibliotecii continuă să ne inspire încrederea într-o forță profund transformatoare, capabilă să ofere lumină, echilibru, cunoaștere și eliberare interioară. Totodată, Ivan Pilchin atrage atenția asupra riscului ca această valorizare absolută să degenereze într-o formă de cult, în care cartea devine un obiect fetiș, biblioteca – un sanctuar inaccesibil, iar lectura impusă – o practică dogmatică, golită de sensul autentic al descoperirii [17, p. 37].

În completarea acestei viziuni asupra forței formatoare a lecturii, Elena Pintilei, director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, subliniază că lectura reprezintă și în prezent cea mai eficientă modalitate de formare și dezvoltare a gândirii, a logicii, a inteligenței, a creativității și a cunoștințelor profesionale, oferind, totodată, o conexiune profundă cu valorile trecutului și prezentului. Ea poate fi privită ca o veritabilă investiție în timp, contribuind semnificativ la consolidarea competențelor necesare în viața profesională. Unul dintre beneficiile imediate ale lecturii constă în extinderea cunoștințelor de specialitate. Parcurgând cărți și descoperind autori consacrați în domenii de interes comun, cititorii sunt stimulați să îi caute ulterior în biblioteci, librării sau în spațiul digital. Aceste acumulări informaționale pot contribui esențial și la dezvoltarea rețelelor de contacte, atât în plan personal, cât și profesional [19, p. 43].

Așadar, lectura nu poate fi redusă la un simplu act de decodificare a textului scris, ci trebuie înțeleasă ca un proces complex de interpretare, comunicare și modelare a identității. Tipurile de lectură, factorii care le influențează și modelele teoretice propuse de-a lungul timpului demonstrează că lectura este o practică în continuă transformare, profund legată de dezvoltarea personală și culturală a individului. În acest context, biblioteca joacă un rol esențial în promovarea lecturii, adaptându-și strategiile pentru a răspunde nevoilor cititorului contemporan și contribuind astfel la cultivarea unei societăți bazate pe cunoaștere, pe reflecție și valori umaniste.

Rolul bibliotecilor în educația pentru lectură

Legea cu privire la biblioteci [14] confirmă rolul strategic al bibliotecilor în societatea contemporană. Articolul 1 al legii stipulează că scopul acesteia este consolidarea rolului bibliotecii în societatea modernă prin dezvoltarea sa ca serviciu public de asigurare a accesului la lectură și informare. Mai mult, articolul 3 definește biblioteca ca o instituție destinată satisfacerii necesităților de lectură, instruire, cercetare, educaționale, culturale și de recreere ale utilizatorilor săi. De asemenea, articolul 5, punctul (d), evidențiază importanța promovării alfabetizării, a culturii informației, a lecturii și a educației nonformale, ca dimensiuni fundamentale ale activității bibliotecilor.

În concordanță cu aceste prevederi, considerăm relevant să evidențiem reflecțiile exprimate de Vera Osoianu în volumul „Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare" [16, p. 12], unde este subliniat rolul esențial și adaptabil al bibliotecilor în promovarea lecturii, indiferent de formatul cărții – tipărit sau digital. Autoarea accentuează că misiunea fundamentală a bibliotecii este de a contribui la îmbunătățirea calității vieții prin acces la informație, stimularea lecturii și dezvoltarea personală. În același spirit al consolidării rolului bibliotecii ca promotor al lecturii, Vera Osoianu scoate în evidență și o serie de experiențe internaționale relevante, care pot servi drept modele de bune practici pentru dezvoltarea și adaptarea politicilor de lectură. Aceste exemple reflectă o viziune strategică și un angajament real al statelor respective față de educație, cultură și bibliotecă, înțelese ca piloni ai unei societăți democratice și instruite.

Astfel, în Polonia, un program multianual dedicat sprijinirii bibliotecilor școlare evidențiază importanța educației timpurii în formarea obiceiurilor de lectură, în timp ce în Lituania, fondurile pentru activități interactive, cum ar fi deplasarea scriitorilor și organizarea de ateliere pentru bibliotecari, susțin o lectură activă și participativă. În Germania, implicarea președintelui în Fundația Pro Lectura subliniază recunoașterea statului față de importanța națională a lecturii, consolidând rolul bibliotecilor în viața culturală a țării.

Aceste exemple arată cum politicile publice eficiente din diferite țări sprijină dezvoltarea lecturii, iar bibliotecile joacă un rol central în implementarea acestora. În acest sens, în Franța, strategia națională de promovare a lecturii include politici coerente pentru stimularea lecturii timpurii, încurajând bibliotecile să devină centre active de educație. În mod similar, în Emiratele Arabe Unite, legea națională privind lectura (2016) pune un accent deosebit pe rolul bibliotecilor ca facilitatori ai lecturii în comunitate, susținându-le prin fonduri guvernamentale și inițiative private.

În SUA, prin programele Bibliotecii Congresului, cum ar fi Festivalul Național al Cărții, bibliotecile se conectează activ cu comunitățile, iar în Regatul Unit, The Reading Agency demonstrează prin proiectele sale cum bibliotecile devin centre de promovare a lecturii și dialog cultural. Aceste inițiative subliniază importanța bibliotecilor în implementarea politicilor publice și în crearea unei culturi a lecturii[9, pp. 38-54].

Aceste exemple internaționale confirmă că bibliotecile, susținute prin politici publice coerente, pot deveni actori esențiali în formarea unei culturi a lecturii la nivel național. În această direcție se înscriu și inițiativele din România, care reflectă o preocupare crescândă pentru promovarea lecturii în spațiul public.

Clubul de lectură „Institutul Blecher", inițiat în anul 2009 de poetul Claudiu Komartin și artista Ana Toma, a devenit un spațiu alternativ de dialog cultural și de apropiere a tinerilor de literatură. Totodată, proiectul Audioteca Șeherezadei, susținut de Radio România Cultural și derulat în penitenciare, evidențiază dorința de a aduce cartea și lectura chiar și în locuri marginale, contribuind la incluziune culturală. O inițiativă semnificativă la nivel național este și instituirea, începând cu anul 2022, a Zilei Naționale a Lecturii (15 februarie), menită să întărească statutul lecturii ca valoare esențială în educație și societate.

De-a lungul anilor, specialiștii din domeniul biblioteconomie și știința informării din Republica Moldova au urmărit experiențele altor țări, au preluat și au implementat idei, proiecte etc.

Printre factorii relevanți pentru extinderea activităților de promovare a lecturii se numără și evenimentele internaționale, precum: Ziua Internațională a Scrisului de Mână (23 ianuarie), Ziua Internațională a Cititului Împreună (2 februarie), Ziua Internațională a Citirii cu Voce Tare (prima miercuri a lunii februarie), Ziua Internațională a Poeziei (21 martie), Ziua Internațională a Cărții pentru Copii (2 aprilie), Ziua Internațională a Cărții și a Dreptului de Autor (23 aprilie) etc.

Bibliotecile, susținute prin politici clare și inițiative culturale, contribuie activ la cultivarea lecturii și dezvoltarea comunităților. Modelele internaționale confirmă că, atunci când sunt valorizate, bibliotecile devin veritabile centre de educație, incluziune și dialog cultural.

Strategii și metode de promovare a lecturii utilizate de biblioteci

În Republica Moldova nu există, la momentul actual, o strategie națională bine conturată pentru promovarea lecturii, iar lipsa unor fundații sau a unor agenții specializate, asemenea celor din alte țări, este evidentă. În acest context, responsabilitatea promovării lecturii revine, în mare parte, celor două biblioteci naționale – Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM) și Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă" (BNC), alături de bibliotecile din învățământ și alte biblioteci mari, ca Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" (BM) și un șir de biblioteci publice municipale și raionale [16, p. 23].

Dintre programele naționale mari de promovare a lecturii susținute de Ministerul Culturii se remarcă Programul pentru editarea cărții naționale, Programul de granturi Proiecte Culturale, Anul Lecturii 2008, Anul Lecturii 2020, dar și alte proiecte de amploare desfășurate de instituțiile subordonate ministerului, toate având ca

scop cultivarea interesului pentru lectură.

Un loc aparte l-a avut promovarea lecturii prin intermediul lansării în spațiul online a unor videouri cu personalități care citesc cu voce tare, redate prin intermediul Campaniei „Citește, Moldova!", pe care NewsMaker a derulat-o cu sprijinul companiei Efes Moldova, în anul 2021.

Este relevant de menționat că, în anul 2023, a fost lansată Campania Națională de Promovare a Lecturii „Cartea deschisă", sub patronajul președintelui Republicii Moldova Maia Sandu. Acest proiect național are ca obiectiv stimularea interesului pentru lectură în rândul tinerei generații, încurajarea creativității, dezvoltarea gândirii critice și promovarea libertății de exprimare în rândul elevilor. Campania este implementată de Ministerul Culturii și Ministerul Educației și Cercetării, în parteneriat cu Muzeul Național al Literaturii Române, Uniunea Editorilor din Republica Moldova, Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova, Institutul Cultural Român, Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova al Guvernului României, Televiziunea Națională și Radioul Național, precum și alți parteneri [4].

Începând cu anul 2023, în Republica Moldova este marcată, la 14 februarie, Ziua Națională a Lecturii, pentru promovarea culturii lecturii în societate. Instituirea acesteia a fost propusă în contextul marcării, la nivel mondial, a Zilei Internaționale a Cititului Împreună, desfășurată anual în primele zile ale lunii februarie, dar și a zilei de comemorare a poetului Grigore Vieru.

Un exemplu elocvent de bune practici în promovarea lecturii îl constituie activitatea Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă", care, de-a lungul timpului, a dezvoltat un model coerent și sustenabil de acțiuni culturale orientate spre atragerea copiilor și adolescenților către carte. Printre inițiativele remarcabile se numără **Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret**, desfășurat anual începând cu 1997, susținând editarea și difuzarea cărții pentru copii și tineri, promovarea cărții de un înalt nivel artistic și sprijinirea celor ce contribuie la crearea și editarea publicațiilor pentru copii [13, p. 85].

Putem menționa cele 14 ediții ale Campaniei Naționale „Să citim împreună!" cu aport la dezvoltarea culturii lecturii în comunitățile copiilor și adolescenților, prin promovarea cărților de valoare, prin amplificarea interesului tinerilor cititori pentru creația scriitorilor autohtoni, prin încurajarea lecturilor în familie.

De asemenea, concursul „La izvoarele înțelepciunii", care a dat dovadă de durabilitate în timp, ajungând, astfel, la cea de-a XXXV-a ediție. Este un model de integrare a lecturii în procesul educațional, valorificând patrimoniul cultural național și universal, stimulând cercetarea individuală în rândul elevilor.

Evenimente precum *Zilele Creangă, Săptămâna lecturii și a cărții pentru copii, Ziua Internațională a Cărții pentru Copii,* dar și concursuri literare tematice, lansări de carte, ateliere creative, cluburi de lectură sunt construite pe principii educaționale moderne – dialog, gândire critică, exprimare liberă și valorizarea lecturii ca experiență personală și socială [2].

Așadar, metodele aplicate de bibliotecă sunt diverse și adaptate diferitor categorii de vârstă, mizând pe interactivitate, pe implicarea directă a copiilor și parteneriate durabile cu instituții din țară și de peste hotare.

În esență, practicile dezvoltate de BNC constituie exemple funcționale ce pot fi adaptate și replicate la nivel național, prin intermediul bibliotecilor publice, contribuind astfel la formarea unei culturi a lecturii durabile și conștiente.

Un model convingător de implicare activă în susținerea lecturii la nivel instituțional este ilustrat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" din Chișinău, care a dezvoltat o serie de programe comunitare cu impact vizibil în dezvoltarea culturală și intelectuală a publicului.

Proiectul-concurs „Bătălia cărților", realizat, în anul 2015, în parteneriat cu Biblioteca Județeană „Octavian Goga" din Cluj, reprezintă un model de bune practici în domeniul promovării lecturii. Acesta nu doar încurajează lectura, ci cultivă competențe esențiale precum analiza literară, exprimarea argumentată și dezbaterea, fiind centrat pe lectura comparativă și pe interpretarea creativă a operelor și este un exemplu replicabil ce se desfășoară cu succes.

Actualul program „Chișinăul citește" a fost inspirat din experiența Asociației Bi-

bliotecarilor Americani, ce propunea prin programul „One city, one book" (Un oraș, o carte) lectura unei singure cărți într-o comunitate. A fost lansat, în 2004, ca un proiect-pilot pentru chișinăuieni în perioada estivală. Programul, adaptat și primind o notă distinctivă, are un impact pentru un număr considerabil de cititori, contribuind la cunoașterea valorilor literare autohtone, a apariţiilor editoriale de ultimă oră. Această abordare contribuie la construirea unei identități culturale locale și la coeziunea comunității prin lectură. Valoarea unui astfel de model constă în capacitatea sa de a crea un cadru de referință comun pentru cititorii de diferite vârste și profesii, consolidând astfel rețeaua de comunicare culturală la nivel urban.

Printr-o provocare la lectură activă, explorare, descoperire și creativitate, în vara anului 2019, biblioteca a lansat programul estival „Provocarea verii", mizând pe motivația ludică și pe spiritul de explorare pentru a atrage copiii și adolescenții spre lectură în timpul vacanței.

Programul „Să reauzim povestea", prin lectura cu voce tare, are o dimensiune educativă puternică, dezvoltând nu doar vocabularul și capacitatea de ascultare, ci și atașamentul emoțional față de lectură [12, pp. 117-118]. Acest tip de activitate poate fi extins în grădinițe, școli primare și centre comunitare.

Diversitatea inițiativelor precum „Bingo pentru carte", „Rucsacul de vacanță", dar și Concursul premiilor bibliotecii pentru debut în literatură, inițiat cu privire la Rezidența de creație literară [1], demonstrează flexibilitatea instituției în adaptarea serviciilor la nevoile comunității și vine să încurajeze participanții să-și extindă orizonturile și să descopere colecția bibliotecii.

Prin urmare, metodele utilizate de bibliotecă sunt eficiente pentru că reușesc să transforme biblioteca într-un spațiu viu al dialogului cultural și să implice activ cititorul în procesul lecturii. Modelele dezvoltate sunt nu doar replicabile, ci și adaptabile în funcție de specificul local, oferind un cadru funcțional și durabil pentru dezvoltarea unei culturi a lecturii conștiente.

Și în bibliotecile publice teritoriale din Republica Moldova, tradițional, se organizează manifestări cultural-educative de promovare a cărții și lecturii sub diferite forme: cenacluri/ cluburi literare, concursuri, proiecte/ programe informaționale și cognitive, care găzduiesc cititori cu aptitudini deosebite de creație artistică și iubitorii de lecturi bune. Atât programele tradiționale, cât și cele inovative se bucură de popularitate în rândul cititorilor bibliotecilor publice.

Pe lângă aceste forme clasice și inovative de animare a lecturii, bibliotecile explorează oportunitățile oferite de noile tehnologii pentru a-și diversifica metodele de promovare a lecturii. Digitalizarea colecțiilor, dezvoltarea bibliotecilor virtuale, integrarea cărților electronice și consolidarea competențelor digitale reprezintă direcții esențiale în modernizarea serviciilor oferite. Aceste soluții tehnologice nu vin să înlocuiască activitățile tradiționale, ci să le completeze, facilitând accesul la informație pentru un public mai larg și adaptând lectura la noile forme de consum cultural.

Într-o societate aflată în proces continuu de digitalizare, bibliotecile au început să valorifice tot mai mult noile tehnologii pentru a răspunde nevoilor informaționale ale publicului și pentru a menține interesul pentru lectură. Unul dintre cele mai importante instrumente în acest sens este biblioteca digitală, care oferă acces deschis la conținutul integral al documentelor în format electronic – de la cărți și articole științifice, la manuscrise, materiale multimedia și publicații vechi și rare.

Totodată, bibliotecile integrează în colecțiile lor un număr tot mai mare de E-books și dezvoltă parteneriate cu platforme internaționale, precum OverDrive, eBiblioteka sau ProQuest eBook Central, care le permit utilizatorilor să împrumute cărți digitale pe termen limitat. Această tranziție către resurse digitale contribuie la flexibilizarea serviciilor și la adaptarea ofertei bibliotecii la noile obiceiuri de lectură ale utilizatorilor, în special ale tinerilor care utilizează frecvent smartphone-uri, tablete sau e-readere.

În acest context, tehnologia digitală a schimbat modul în care bibliotecile promovează lectura, oferindu-le noi instrumente pentru a atrage cititorii, mai ales pe cei tineri. Rețelele sociale, ca Facebook, Instagram, YouTube sau TikTok, și aplicații, precum Zoom, Canva sau StoryJumper, permit bibliotecilor să creeze activități mo-

derne, interactive și atractive. Acestea ajută la construirea unei legături mai strânse cu utilizatorii și transformă biblioteca într-un spațiu atât fizic, cât și online, în care lectura devine o experiență plăcută și accesibilă. Prin adaptarea la noile tehnologii, bibliotecile rămân relevante și conectate la nevoile actuale ale comunității [3, p. 47].

Un aspect esențial în acest proces este dezvoltarea competențelor digitale. Bibliotecarii sunt formați pentru a putea gestiona platforme digitale, cataloage online, baze de date și pentru a oferi asistență utilizatorilor în procesul de accesare și utilizare a resurselor electronice. În același timp, bibliotecile organizează ateliere, cursuri și activități de alfabetizare digitală pentru public, contribuind astfel la reducerea decalajului digital și la creșterea incluziunii informaționale. Prin formări profesionale, schimb de experiențe, vizite de studii, bibliotecarii se pot familiariza cu istorii de succes în promovarea lecturii.

Impactul noilor tehnologii asupra promovării lecturii este un subiect deosebit de relevant în contextul digitalizării rapide a societății contemporane. Prin urmare, „piața acestor industrii propune smartphone-uri, tablete, dispozitive de lectură, adică produse hardware, dar și aplicații/ programe de lectură cum ar fi Kindle, AIReader sau ReadEra, care sunt la fel de solicitate" [19, p. 20].

În lipsa unui cadru strategic național bine definit, bibliotecile din Republica Moldova s-au remarcat prin inițiative proprii, adaptate nevoilor comunității. Diversitatea activităților, deschiderea spre tehnologie și implicarea activă a bibliotecarilor demonstrează capacitatea acestor instituții de a susține lectura ca element esențial al formării culturale și educaționale.

Programe și inițiative desfășurate de BNRM pentru promovarea lecturii

Promovarea cărții și a lecturii reprezintă o activitate deosebit de complexă, care necesită colaborarea și implicarea activă a mai multor actori. În concordanță cu alte inițiative similare, BNRM își asumă rolul de coordonator al acestor demersuri la nivelul sistemului național de biblioteci. Totodată, asigura diseminarea tuturor inițiativelor noi adresate publicului larg, utilizând toate mijloacele de comunicare disponibile, în special prin site-ul BNRM, pagina de Facebook „LecturaCentral", contul de Facebook PNLC (Programul Național LecturaCentral), Blogul de biblioteconomie și știința informării.

Această misiune de promovare a lecturii s-a concretizat, de-a lungul timpului, printr-o serie de proiecte culturale relevante inițiate și derulate de Biblioteca Națională. Dintre acestea, se remarcă Clubul Literar „Miorița", Salonul Internațional de Carte, Simpozionul „Valori Bibliofile", Festivalul Național al Cărții și Lecturii, Clubul Literar „Homo Aestheticus", Campania „Anul Lecturii – 2008" și reluarea acesteia în 2020 etc. În continuitatea acestor inițiative, dar și ca o formă de consolidare a bunelor practici instituționale, s-a conturat PNLC [17, pp. 11-13].

Inițiat în anul 2018 și gestionat de BNRM, cu suportul financiar din partea Ministerului Culturii al Republicii Moldova, în baza proiectelor culturale, centrat pe fenomenul lecturii, PNLC reprezintă o continuare firească a eforturilor constante în direcția promovării lecturii și a culturii scrise. Fundamentat pe o tradiție solidă și pe relațiile consolidate cu sistemul național de biblioteci, în special cu bibliotecile publice, programul valorifică în mod activ experiențele acumulate în cadrul edițiilor anterioare. Acestea au urmărit, în mod constant, nu doar dezvoltarea obiceiului de lectură, ci și integrarea inovației, a participării comunitare și a bunelor practici naționale și internaționale în activitățile bibliotecii. Totodată, PNLC își propune să susțină bibliotecile în efortul lor de a contribui la formarea unor cetățeni activi, creativi și responsabili din punct de vedere civic, consolidând în același timp percepția pozitivă asupra bibliotecii, a cărții și a lecturii ca resurse esențiale pentru dezvoltarea personală și socială. Este important de subliniat faptul că lectura nu are doar o valoare educațională, ci și beneficii majore asupra sănătății mintale: contribuie la antrenarea memoriei, la îmbunătățirea funcției cognitive, la reducerea stresului și menținerea echilibrului emoțional.

În acest sens, ediția a opta a PNLC, lansată, în 2025, prin activitatea în regim online „Promovarea valorilor europene prin lectură", s-a desfășurat cu o campanie dedicată „Scriitorul la el acasă", având la bază

o serie de obiective prioritare: extinderea numărului de cititori, diversificarea serviciilor de bibliotecă și a categoriilor de public, promovarea incluziunii sociale prin lectură, în special în rândul grupurilor vulnerabile, consolidarea competențelor bibliotecarilor în domeniul promovării lecturii, precum și revitalizarea rețelelor de biblioteci ca spații comunitare relevante și dinamice. Campania a întrunit 156 de întâlniri, cu participarea a 55 de scriitori și a peste 15 000 de cititori de toate categoriile de vârstă, din 89 de localități. Se remarcă organizarea în cadrul Programului a unor manifestări cultural-artistice dedicate *Anului Mihai Eminescu*, care contribuie semnificativ la valorificarea și promovarea moștenirii literare eminesciene.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, PNLC adoptă o abordare multilaterală, centrată pe colaborare interinstituțională, adaptabilitate și implicarea comunității. Implementarea se realizează printr-o serie de acțiuni coordonate: organizarea de campanii naționale de promovare a lecturii, ateliere de formare profesională pentru bibliotecari, parteneriate cu instituții educaționale și culturale, dezvoltarea de resurse digitale și proiecte interactive, precum și desfășurarea de activități locale cu participarea activă a publicului. Impactul anticipat al acestor intervenții vizează nu doar creșterea vizibilității bibliotecilor în viața comunității, ci și consolidarea rolului lecturii ca instrument de incluziune, educație și bunăstare. Astfel, programul contribuie la dezvoltarea unei culturi a lecturii durabile, cu efecte pe termen lung asupra coeziunii sociale și a capitalului cultural național.

Începând cu anul 2023, data de 14 februarie a fost numită, în Republica Moldova, drept Ziua Națională a Lecturii. Instituirea acestei sărbători culturale a fost posibilă în urma adoptării, la începutul anului 2022, a unei hotărâri aprobate cu larg consens de către Parlamentul Republicii Moldova [16, p. 8], într-un context simbolic ce îmbină celebrarea Zilei Internaționale a Cititului Împreună (5 februarie) cu comemorarea poetului Grigore Vieru (14 februarie). Cu acest prilej, Biblioteca Națională desfășoară un amplu program de activități cu caracter socio-cultural și educațional, menit să evidențieze și să promoveze lectura ca element esențial al vieții culturale și al dezvoltării personale și sociale. Evenimentele organizate vizează consolidarea valorii lecturii în conștiința publică și includ: dezbateri și discuții publice, inițiative comunitare de lectură, sesiuni consultative, conferințe tematice, expoziții de documente, serate literar-muzicale, întâlniri cu scriitori, lansări de carte, precum și activități desfășurate în cadrul cluburilor literare.

Impactul acestor inițiative a fost vizibil atât la nivel instituțional, prin consolidarea imaginii Bibliotecii Naționale ca promotor activ al lecturii, cât și la nivel comunitar, prin creșterea gradului de implicare a publicului, în special a tinerilor. Participarea activă a publicului la evenimente, feedbackul pozitiv din partea comunității și interesul mass-mediei naționale reflectă eficiența și relevanța demersurilor BNRM în promovarea unei culturi a lecturii durabile.

În sprijinul bibliotecilor din SNB, BNRM a elaborat un șir de recomandări metodologice privind organizarea Zilei Naționale a Lecturii la nivel local. Acestea au inclus sugestii pentru activități variate precum: activități de prezentare de către biblioteci a serviciilor oferite, a patrimoniului documentar, amenajarea de standuri în incinta unităților de învățământ și de cultură; organizarea topurilor lecturilor; ora lecturii; conferință publică Pro lectură; expozițiile de documente din colecțiile bibliotecii – instrumente eficiente de promovare a lecturii; înregistrare video de promovare a lecturii; activități promoționale privind promovarea cărții și a lecturii.

Cu prilejul Zilei Naționale a Lecturii, celebrată în anul 2025, a fost inițiată Campania de promovare a patrimoniului scris, integrată în cadrul PNLC. De asemenea, cu această ocazie a fost lansată Campania Națională „Citim cu voce tare împreună", având drept obiectiv sensibilizarea opiniei publice în privința beneficiilor lecturii cu voce tare, precum și a lecturii în general, ca instrument esențial în formarea și consolidarea competențelor de comunicare și în promovarea culturii lecturii în societate.

Printre proiecte menite să faciliteze drumul cărții spre cititor un loc deosebit îl

ocupă Proiectul „Cartea și lectura în viața personalităților", realizat on-line în cadrul Festivalului Național al Cărții și Lecturii. În cadrul acestui proiect, mai multe personalități notorii, formatori și lideri de opinii și lectură, care au diverse tangențe cu cultura cărții, au fost antrenate într-un interviu, fiind rugate să răspundă la două întrebări: *Ce înseamnă cartea și lectura pentru dvs.?* și *Care sunt cărțile care au un loc aparte în sufletul și inima dvs.?* Proiectul a scos în relief cărțile preferate ale acestora, iar ideile expuse pot fi utilizate la organizarea activităților de promovare a lecturii [15, p. 5].

Lectura rămâne una dintre cele mai importante activități culturale și educative, contribuind semnificativ la dezvoltarea cognitivă, emoțională și socială a ființei umane.

În sprijinul monitorizării interesului pentru lectură, BNRM a realizat anual (1993-2023) studiul *sociologic „Top-ul celor mai citite 10 cărți"*, evidențiind opțiunile și preferințele cititorilor vizavi de producția editorială curentă, evaluarea activității editoriale din anul de referință, monitorizarea/promovarea debuturilor literare și a studiului istoriei Republicii Moldova. Rezultatele sondajului au servit drept reper pentru completarea colecțiilor bibliotecilor publice din republică, organizarea activităților culturale de promovare a cărții și lecturii și pentru a premia autorii ale căror cărți au fost votate de public. Sondajul a avut drept scop clasificarea preferințelor cititorilor, contribuind astfel, într-o anumită măsură, la evaluarea valorii cărților publicate într-un an calendaristic. Inițial, cărțile editate într-un an erau evaluate de un juriu format din scriitori, editori, critici literari și istorici, iar apoi cărțile selectate erau incluse într-un chestionar și apreciate de cititori. De-a lungul timpului, sondajul a evoluat, o parte dintre cititori participând la sondaj online. Ieșirea în spațiul online a contribuit la reducerea decalajului dintre participanții la investigație din mediul urban și cei din mediul rural. Acest studiu a fost un instrument important pentru evidențierea opiniilor și preferințelor cititorilor și pentru promovarea literaturii autorilor originari din Republica Moldova [11, p. 61].

Putem remarca activitățile ce demonstrează deschiderea instituției către dialog cultural și consolidarea legăturii cu publicul său. Printre acestea sunt edițiile Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare", care reunește bibliotecari, autori de publicații, editori, oameni de creație, cititori, într-un cadru de reflecție asupra valorii lecturii în societatea contemporană.

Impactul activităților BNRM asupra utilizatorilor este incontestabil, atât în ceea ce privește consolidarea interesului pentru lectură, cât și în promovarea valorilor culturale și educaționale în rândul comunității. Printr-o strategie coerentă de apropiere de public, prin campanii de sensibilizare, studii sociologice, alte activități cu impact asupra utilizatorilor, Biblioteca Națională rămâne un actor cultural de primă importanță în peisajul intelectual al Republicii Moldova.

Prin această diversitate de acțiuni și prin capacitatea de a se adapta nevoilor unui public în continuă schimbare, BNRM își consolidează statutul de instituție-reper în viața culturală a țării. Activitatea sa reflectă nu doar un angajament constant față de educație și incluziune, ci contribuie în mod activ la edificarea unei societăți informate, implicate și deschise spre cunoaștere.

În concluzie, biblioteca nu mai este percepută exclusiv ca un spațiu de împrumut de cărți, ci ca un centru multifuncțional de promovare a culturii și educației permanente. Activitățile desfășurate de biblioteci urmăresc să aducă lectura mai aproape de toate categoriile sociale, inclusiv copii, tineri, persoane vârstnice și cititori din mediul rural. Promovarea lecturii este abordată într-o manieră modernă, prin organizarea de evenimente culturale interactive, expoziții tematice, programe educaționale, proiecte cu caracter digital, precum și alte activități. Colaborarea interinstituțională și parteneriatele culturale extind impactul activităților bibliotecii, deși uneori resursele umane și financiare rămân limitate. Lectura rămâne un element esențial în dezvoltarea personală, educațională și culturală, în pofida provocărilor aduse de noile tehnologii și de modificările în comportamentul informațional al utilizatorilor.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”. Pagina WEB. Disponibil: https://hasdeu.md/ro [accesat 2025-04-07].
2. BIBLIOTECA NAŢIONALĂ PENTRU COPII „ION CREANGĂ”. Pagina WEB. Disponibil: https://www.bncreanga.md/?page=3 [accesat 2025-04-07].
3. BORȘ, Veronica. Tehnologiile informaționale în activitatea bibliotecilor – imperativul supraviețuirii. *Magazin bibliologic.* 2021, nr. 1/2, pp. 44-47. ISSN 1857-1476.
4. *Campania Națională de Lectură, ediția a 3-a, 2025*. Disponibil: https://mc.gov.md/ro/content/campania-nationala-de-lectura-editia-iii-2025 [accesat 2025-04-01].
5. CIOBANU, Vitalie. Ziua Națională a Lecturii în Republica Moldova. In: *Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare*: Recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a „Zilei Naționale a Lecturii”. Chişinău: BNRM, 2023, pp. 23-24. ISBN 978-9975-119-57-3.
6. CIOCOI, Tatiana. Bibliofilii și bibliofobii în vremurile (ne)citirii. In: *Lectura și scările*: Culegere de articole. Chișinău: Prut Internaţional: BNRM, 2020, pp. 13-32. ISBN 978-9975-3361-9-2 (BNRM), ISBN 978-9975-54-455-9 (Prut Internațional).
7. CORGHENCI, Ludmila. Cultura lecturii și cultura informației: interferențe și condiționare reciprocă. In: *Lectura şi scările*: Culegere de articole. Chişinău: Prut Internaţional: BNRM, 2020, pp. 33-38. ISBN 978-9975-54-455-9 (Prut Internaţional), ISBN 978-9975-3361-9-2 (BNRM).
8. CORNEA, Paul. *Introducere în teoria lecturii*. Iaşi: Polirom, 1998. 231 p. ISBN 973-683-035-7.
9. Din experiențile bibliotecilor lumii. In: *LecturaCentral. În ajutorul activității de promovare a cărții și a lecturii, ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură: Platforma on/ off line pentru bibliotecari.* Chișinău: BNRM, 2017, pp. 38-53. ISBN 978-9975-3096-6-0.
10. DMITRIC, Ecaterina. Perfecționarea modalităților de lectură ale utilizatorilor. In: Vera OSOIANU (coord.), Ludmila CORGHENCI, Ecaterina DMITRIC et al. *Dezvoltarea competenţelor din perspectiva învăţării pe tot parcursul vieţii: rolul și locul lecturii*: Suport metodologic și educaţional în sprijinul realizării Programului Naţional LecturaCentral, ediţia a 4-a, 2021. Chişinău: BNRM, 2021, pp. 60-71. ISBN 978-9975-3510-3-4.
11. DRĂGĂNEL, Angela. Evoluția preferințelor de lectură privind literatura autohtonă a cetățenilor din Republica Moldova pe parcursul a 30 de ediții a „Topului celor mai citite 10 cărți”. In: *Lectura şi scările*: Culegere de articole. Vol. 4. Chişinău: [S. n.], 2023, pp. 61-71. ISBN 978-9975-119-65-8.
12. HARJEVSCHI, Mariana. De la lectura solitară la lectura comunitară. Experiența Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. In: *Lectura şi scările*: Culegere de articole. Vol. 4. Chişinău, 2023, pp. 114-119. ISBN 978-9975-119-65-8.
13. LECTURACENTRAL. *În ajutorul activității de promovare a cărții și a lecturii, ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură*: Platforma on/off line pentru bibliotecari. Chișinău: BNRM, 2017. ISBN 978-9975-3096-6-0.
14. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2025-01-31].
15. OSOIANU, Vera. Argument pro cartea și lectura în viața personalităților. In: *Cartea și lectura în viața personalităților* : Impresii de lectură / Biblioteca Naţională a Republicii Moldova ; coordonatori de ediție: Vera Osoianu, Natalia Ghimpu ; director general: Elena Pintilei. – Chişinău: BNRM, 2022. pp. 5-8. ISBN 978-9975-3510-9-6.
16. OSOIANU, Vera. Ziua Națională a Lecturii – imbold și oportunități. In: *Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare*: Recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a „Zilei Naționale a Lecturii”. Chişinău: BNRM, 2023, pp. 8-14. ISBN 978-9975-119-57-3.
17. PILCHIN, Ivan. Talentul cititorului și arta cărții. In: *Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare:* Recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a „Zilei Naționale a Lecturii”. Chişinău: BNRM, 2023, pp. 37-39. ISBN 978-9975-119-57-3.
18. PINTILEI, Elena. Considerații privind dezvoltarea lecturii profesionale. In: *Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare*: Recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a „Zilei Naționale a Lecturii”. Chişinău: BNRM, 2023, pp. 43-44. ISBN 978-9975-119-57-3.
19. VASILICA, Victoria. Tehnologiile informaționale și comunicaționale din biblioteci în sprijinul dezvoltării lecturii. In: Vera OSOIANU, Ludmila CORGHENCI, Victoria VASILICA et al. In: *Lectura în susținerea incluziunii digitale, sociale și culturale a membrilor comunității*: Suport metodologic și practic în sprijinul realizării proiectului cultural Programul Național LecturaCentral, ediția a 6-a, 2023. Chişinău: BNRM, 2023, pp. 18-21. ISBN 978-9975-119-62-7.

CZU 027.54:021.4
DOI 10.5281/zenodo.23558210

Aliona DECUSEARĂ
Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, Departamentul Comunicare și Teoria Informării, Specialitatea Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică

Rezumat: *Articolul evidențiază rolul esențial al bibliotecii ca spațiu public al comunității, analizând fundamentele teoretice ale acestui concept în context biblioteconomic. Este urmărită evoluția bibliotecii în societate, precum și diversificarea funcțiilor sale: educaționale, culturale, sociale și informaționale. Totodată, sunt reliefate trăsăturile definitorii care susțin statutul bibliotecii ca spațiu public, precum accesibilitatea, pluralismul, deschiderea față de diversitate și implicarea activă în viața comunității. În acest cadru, este pusă în lumină și dezvoltarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova ca un spațiu public aflat într-un continuu proces de transformare.*
Cuvinte-cheie: *bibliotecă, spațiu public, concept, funcții, caracteristici, activități, programe, servicii, Biblioteca Națională a Republicii Moldova*

Abstract: *This article examines the essential role of the library as a public space within the community, exploring the theoretical foundations of this concept from a biblioteconomic perspective. It traces the evolution of the library's role in society and the diversification of its functions, particularly in the educational, cultural, social and informational spheres. The study also emphasizes key characteristics of the library as a public space, including accessibility, pluralism and openness to diversity and active community involvement. In this context, the author explores the ongoing transformation of the National Library of the Republic of Moldova into a dynamic public space.*
Keywords: *library, public space, concept, functions, characteristics, activities, programs, services, National Library of the Republic of Moldova*

Conceptul de „spațiu public" în contextul bibliotecii

Spațiul public, în sensul său tradițional, se referă la acele locuri accesibile tuturor cetățenilor, în care se pot desfășura activități sociale, politice și culturale. Este un loc deschis, unde se promovează interacțiunea între indivizi din diverse segmente sociale, având un rol semnificativ în formarea opiniei publice și în consolidarea coeziunii comunitare. Printre caracteristicile principale ale spațiilor publice se numără accesibilitatea, pluralitatea utilizatorilor și funcțiile sociale și culturale pe care le îndeplinesc.

Din punct de vedere etimologic, termenul „spațiu public" poate fi explicat prin analiza minuțioasă a semnificațiilor cuvintelor „spațiu" și „public". „Spațiu" provine din latină, din cuvântul *spatium*, care înseamnă „loc", „întindere" sau „măsură a unei distanțe" și desemna atât o zonă fizică, cât și un interval de timp. În sensul său originar, *spatium* se referea la un loc definit în care se întâmpla o acțiune sau se desfășura o activitate. De asemenea, cuvântul conota și ideea de vastitate, de „teritoriu" în care se întinde o activitate sau o influență. Așadar, „spațiu" este un termen care încorporează atât o dimensiune fizică, cât și una simbolică, referindu-se la un cadru sau o zonă în care oamenii pot interacționa, pot comunica sau pot desfășura activități comune. „Public", pe

de altă parte, provine din latinescul *publicus*, care desemna ceea ce este „destinat poporului", „comun" sau „colectiv". Acest cuvânt se distinge de „privat" și reflectă ideea de accesibilitate generală, de deschidere către toți membrii unei comunități. În sens etimologic, „public" se referă la ceva ce aparține sau este disponibil pentru întreaga societate, fără restricții, având o valoare comună, colectivă. Combinația celor două concepte: „spațiu" și „public", definește spațiul public ca un loc accesibil tuturor, în care se desfășoară interacțiuni și activități colective, care sunt destinate interesului general și care sunt deschise oricui. Astfel, în cadrul unei biblioteci, „spațiul public" nu doar că desemnează un loc fizic în care cititorii pot veni să consulte cărți, să participe la evenimente culturale sau să acceseze resurse informaționale, dar și un loc funcțional în care cunoașterea și cultura sunt puse la dispoziția întregii comunități, fără discriminare.

Primele atestări ale cuvântului „public" în forma „publică" sunt menționate, conform *Dicționarului împrumuturilor latino-romanice în limba română* (București, 1992), în anul 1705, în lucrările lui Dimitrie Cantemir, cu două sensuri: „sfat domnesc, divan, consiliu al întregii cetăți, boierimea" și „țară, stat". Noțiunea de „public", în înțelesul de „masă a cetățenilor care beneficiază de o favoare sau participă la o acțiune de comunicare", precum și termenul „publicitate", apar în primele decenii ale secolului al XIX-lea, odată cu formarea clasei burgheze. Cuvântul „public", utilizat ca atribut, este înregistrat ca neologism, în 1966, în *Dicționarul de neologisme* și sugerează sensul de „țară" sau „stat". Astfel, „public" desemnează ceva „de stat, ce privește întreaga națiune, care aparține tuturor cetățenilor". Din perspectiva comunicării, „spațiul public" este asociat cu comunicarea publică organizată instituțional. Sultana Craia, în lucrarea „Comunicarea și spațiul public la români", leagă conceptul de „spațiu public" de „sfera publică burgheză", definită de Jurgen Habermas ca „sfera indivizilor particulari reuniți într-un loc public". În acest context, sensurile implicate sunt: „participare", „reunire" și „loc fizic". Se consideră că atât spațiul fizic, cât și cel figurativ, au început să se formeze în Occident în secolul al VIII-lea, deși locurile și instituțiile publice (cum ar fi grădina, biblioteca, muzeul, școala publică) s-au dezvoltat mai ales în secolul al XIX-lea [4, p. 16].

În cadrul bibliotecii, conceptul de „spațiu public" are o dublă semnificație: fizică și funcțională. Dimensiunea fizică a bibliotecii include însuși spațiul accesibil publicului larg, fără restricții, fiind destinat oricui dorește să participe la activitățile bibliotecii sau să utilizeze resursele sale. Așadar, biblioteca devine un loc fizic în care oamenii pot interacționa liber cu informația, dar și între ei, în cadrul unor evenimente culturale sau educative organizate. Dimensiunea practică a bibliotecii ca instituție publică reflectă și un concept funcțional al accesului deschis la cunoaștere și informație. În această accepțiune, biblioteca devine un instrument esențial pentru educație, dezvoltare intelectuală și participare la viața culturală a comunității. Ea promovează accesul egal la informație pentru toți cetățenii, indiferent de statutul lor social, educațional sau economic. Astfel, biblioteca este un loc în care se întâmplă un schimb de cunoștințe între diverse grupuri de oameni, favorizând egalitatea și incluziunea socială.

De asemenea, biblioteca ca spațiu public poate fi înțeleasă și prin prisma conceptului de democrație informațională, în care accesul la informație este un drept fundamental al fiecărui cetățean.

O deducție mai detaliată poate fi realizată, având în vedere obiectul existențial și funcțional al instituției, obiect ce se concretizează în „informație" și „document". Aceste două elemente sunt esențiale pentru activitatea instituțiilor de bibliotecă, care au ca scop principal organizarea, păstrarea și furnizarea accesului la informație. Astfel, instituția de bibliotecă devine un spațiu unde informațiile și documentele sunt disponibile publicului, în scop educațional, cultural și informativ.

Utilizarea lor simultană în cadrul activităților bibliotecilor pune în evidență rolul acestora ca instituții care funcționează ca „spații publice", locuri accesibile oricui și dedicate schimbului de cunoștințe. Această legătură dintre „bibliotecă" și „spațiu public" subliniază caracterul deschis și incluziv al bibliotecii, care nu doar că pune la

dispoziție resurse de informare, dar și promovează valori democratice prin accesul universal la cunoaștere.

Pentru ca biblioteca să poată fi considerată un spațiu public din perspectiva accesibilității, arhitectura ei, programul ei de funcționare, configurarea ei internă trebuie să îngăduie vizitarea facilă, intrarea și ieșirea din locurile ei conform unei organizări spațiale intuitive. În cazul mai precis al resurselor sale documentare sau informatice, accesibilitatea se traduce și prin posibilitatea identificării și utilizării rapide a acestor resurse, fără ca utilizatorul sau vizitatorul să aibă nevoie de o instruire avansată prealabilă [3, p. 91].

Conceptul *de bibliotecă ca spațiu public* a depășit rolul tradițional de depozit al cărților, devenind un loc de interacțiune socială, de învățare continuă și de promovare a valorilor democratice. Într-o eră a digitalizării, biblioteca continuă să se reinventeze, păstrându-și spațiul public deschis, accesibil tuturor și dedicat dezvoltării unui dialog constant între cetățeni.

Funcții și caracteristici ale bibliotecii ca spațiu public

De-a lungul evoluției istorice, biblioteca s-a configurat ca o instituție socială deosebită, adaptându-se contextului istoric, nivelului de dezvoltare al societății, accesului la informație și educație. În Antichitate, biblioteca era adesea amplasată în apropierea templelor și a palatelor regale, simbolizând statutul și puterea intelectuală a unei comunități. Regatele și orașele erau apreciate pentru colecțiile lor de manuscrise și pentru cultura cărturarilor care le păstrau. În perioada medievală, tradițiile de păstrare și copiere a manuscriselor au fost continuate, în special în mănăstiri, unde bibliotecile aveau un rol crucial în conservarea cunoștințelor antice. Aceste biblioteci aveau o semnificație socială mare, fiind considerate instituții fundamentale pentru progresul intelectual al vremii. În Renaștere și în perioada modernă, biblioteca devine tot mai mult un simbol al evoluției sociale și culturale. Apariția tiparului a revoluționat accesul la informație, iar bibliotecile se dezvoltă rapid, atât în număr, cât și în diversitatea serviciilor oferite. Înființarea bibliotecilor publice și naționale a fost un pas important în democratizarea accesului la cultură și educație, contribuind astfel la dezvoltarea și emanciparea societății [19, pp. 23-24].

Evoluția structurilor bibliotecare și transformările sociale marcate de era informațională determină o schimbare a modului în care activitatea bibliotecilor este percepută și recepționată.

Conform tendințelor actuale și viziunii organismelor internaționale (precum IFLA și UNESCO), biblioteca publică modernă a încetat să fie doar un depozit de cărți, devenind un „al treilea spațiu" (între casă și serviciu). Cerințele esențiale pe care trebuie să le îndeplinească sunt: accesibilitate și incluziune (să ofere acces gratuit și egal tuturor membrilor comunității, indiferent de vârstă, etnie, stare de sănătate sau statut social); hibridizarea colecțiilor (integrarea resurselor tipărite cu cele digitale: e-books, baze de date, platforme de streaming educațional); centru de învățare pe tot parcursul vieții (spațiu care facilitează nu doar lectura, ci și alfabetizarea digitală, cursuri de formare și dobândirea de noi competențe); spațiu comunitar flexibil (arhitectură adaptabilă care permite organizarea de evenimente, ateliere, makerspaces); expoziții și întâlniri sociale; inovare tehnologică (Wi-Fi de mare viteză, tablete și diverse sisteme moderne); rolul de hub cultural și social (implicarea activă în viața comunității prin parteneriate și programe care răspund nevoilor specifice ale cartierului sau orașului).

Conform viziunii Uniunii Europene, biblioteca publică trebuie să fie o instituție activă și accesibilă tuturor, reprezentând un pilon al democrației. Ea trebuie:

- să fie deschisă tuturor, să valorifice patrimoniul cultural și să sprijine diversitatea culturală;
- să promoveze și să mențină spiritul comunitar;
- să adauge valoare documentelor prin selecție și organizare;
- să ofere un mediu de învățare pentru persoane de toate vârstele;
- să asigure un spațiu de lucru eficient pentru profesioniștii calificați;
- să creeze o rețea de parteneriate pentru a facilita accesul local la colecții și servicii;
- să asigure accesul la colecții și servicii prin rețele digitale;

- să acționeze ca partener activ în comunitate [19, p. 17].

Astfel, biblioteca publică devine nu doar un loc de acces la informație, ci și un spațiu comunitar incluziv, care facilitează dialogul intercultural, învățarea continuă și participarea civică. Prin colaborarea cu parteneri locali, regionali și internaționali, biblioteca contribuie la coeziunea socială și dezvoltarea durabilă. În plus, prin rețelele digitale și platformele online, serviciile bibliotecii depășesc limitele fizice ale clădirii, integrându-se în viața cotidiană a utilizatorilor.

Această transformare reflectă o schimbare de paradigmă: biblioteca nu mai este percepută exclusiv ca un spațiu de depozitare a cunoștințelor, ci ca un centru activ de interacțiune socială, educație și inovație culturală. Din această perspectivă, biblioteca publică se conturează ca o instituție strategică în arhitectura unui spațiu public democratic, deschis și participativ.

Legea cu privire la biblioteci (2017), cu modificările din 2023, și Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice (2019) prevăd următoarele funcții ale bibliotecii: promovează dezvoltarea unei societăți deschise și incluzive; oferă acces la informație, la tehnologii informaționale și la alte resurse; valorifică patrimoniul cultural și sprijină pluralitatea culturilor; promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura și educația continuă, oferă un forum pentru dezbateri și comunicare privind activitățile civice; prestează servicii conform necesităților membrilor comunității, în corespundere cu propriul regulament de organizare și funcționare; oferă acces egal și nediscriminatoriu la serviciile de bibliotecă tuturor membrilor comunității, indiferent de gen, vârstă, apartenență etnică, dizabilitate; contribuie, prin mijloace specifice, la procesul de instruire, formare și cercetare; colecționează, prelucrează, păstrează, gestionează și diseminează documente de bibliotecă, resurse informaționale [17, 22].

Patrimoniul bibliotecii reprezintă colecțiile sale, formate în concordanță cu tipul bibliotecii, identitatea culturală și lingvistică a comunității, precum și cu nevoile și interesele utilizatorilor săi. Aceste colecții includ diverse tipuri de documente, atât pe suport de hârtie, cât și în format digital. Construirea și dezvoltarea colecțiilor se realizează prin achiziționare, abonamente, transferuri, schimburi interbibliotecare naționale și internaționale, donații, depozit legal și digitizare. Bibliotecile au responsabilitatea de a-și îmbogăți colecțiile prin achiziționarea de titluri din producția editorială curentă și prin completarea acestora cu materiale retrospective.

În acest context, în calitate de spațiu public, biblioteca are un rol esențial în viața unei comunități, asigurând accesul la informație, contribuind și la dezvoltarea unei societăți mai educate și mai implicate social.

Reieșind din cele menționate, bibliotecii îi sunt atribuite următoarele roluri [16, p. 60]:

- centru educațional și pentru învățământ (biblioteca trebuie să acorde sprijin educației formale și informale, să sprijine instruirea la distanță, să informeze publicul asupra programelor de formare profesională etc.);
- centru social (factor de sprijin pentru incluziunea socială a categoriilor defavorizate; loc de întâlniri ale membrilor comunității, puncte de acces la informația relevantă și la noile tehnologii);
- centru cultural (susține dezvoltarea umană și întărește identitatea culturală; susține activitatea culturală locală; stimulează membrii comunității să creeze; înregistrează, organizează și valorifică informațiile factologice, de memorie și cunoaștere locală);
- centru de informare generală (studiază nevoile utilizatorilor și pune la dispoziția acestora informația de interes; facilitează accesul membrilor comunității la informațiile produse de administrația publică etc.);
- centru local de tehnologii ale informației (biblioteca reduce diferența existentă între bogați și săraci în informație prin acces la echipamente și programe de aplicație, instruire și sprijin de bază, acces la rețele și programe de instruire).

Lidia Kulikovski menționează că „bibliotecile își consolidează rolul de actor comunitar important prin lansarea unor servicii on-line moderne ca: asigurarea unor platforme on-line pentru grupuri de discuții, opinii și participare comunitară atrăgând un public mult mai numeros la inițiativele comunitare lansate, în special, tineretul;

asigurarea facilităților pentru e-tranzacții – de exemplu, programări, completarea formularelor, rezervarea participării la evenimente; asigurarea accesului virtual astfel încât cetățenii să aibă acces la informații și servicii de la domiciliu sau de la serviciu" [16, p. 11].

Aceste roluri reflectă transformarea bibliotecilor într-o veritabilă resursă comunitară, esențială pentru dezvoltarea educațională, socială, culturală și tehnologică a societății.

Biblioteca ca spațiu public se confruntă și cu diverse provocări. Cu creșterea accesului la internet și a resurselor digitale, bibliotecile trebuie să își adapteze constant rolul pentru a rămâne relevante în fața noilor tehnologii și forme de învățare. De asemenea trebuie să facă față unui public tot mai divers, cu nevoi și așteptări diferite. Astfel, ele trebuie să fie capabile să răspundă acestora prin servicii personalizate și prin crearea unui mediu propice pentru interacțiuni sociale și educaționale. Multe biblioteci se confruntă cu lipsa de fonduri pentru a susține dezvoltarea continuă a serviciilor și infrastructurii.

Dimensiuni ale spațiului public în biblioteci: activități, programe și servicii

Societatea contemporană este într-o continuă schimbare, caracterizată prin transformări sociale, culturale și economice. Adaptarea la schimbările din mediul înconjurător este esențială pentru progresul oricărei instituții. Astfel bibliotecile trebuie să regândească și să ajusteze strategiile pentru a ține pasul cu aceste evoluții și pentru a răspunde nevoilor în continuă schimbare ale utilizatorilor lor.

Activitățile organizate în cadrul bibliotecii constituie o dimensiune importantă a spațiului public, având rolul de a menține biblioteca ca un centru cultural și educațional pentru comunitate. Pentru a satisface așteptările diverselor categorii socio-profesionale și de vârstă bibliotecile organizează mese rotunde, cenacluri, dezbateri, lansări și expoziții de carte și alte tipuri de manifestări.

Biblioteca se dedică adaptării și orientării activităților culturale în funcție de aspirațiile comunității. Evenimentele culturale și recreative ale bibliotecii au ca scop stimularea lecturii și activităților cognitive ale utilizatorilor. Funcțiile educaționale și culturale se reflectă în organizarea de evenimente destinate unui public larg, pentru a familiariza utilizatorii cu realizările culturale naționale și internaționale. Toate activitățile culturale din bibliotecă includ elemente de cunoaștere, creșterea capacităților de cunoaștere, divertisment și comunicare interpersonală.

Se poate afirma, pe baza statisticilor provenite din diverse programe, că bibliotecile joacă un rol semnificativ în dezvoltarea comunității, contribuind la consolidarea sentimentului de apartenență, de bine comunitar și de identitate colectivă. Acestea își extind serviciile *extra muros* prin parteneriate cu agențiile și organizațiile comunitare. Un exemplu relevant este programul „Novateca Global Library", care a facilitat transformarea bibliotecilor publice din Republica Moldova în instituții comunitare dinamice, capabile să răspundă nevoilor în continuă schimbare ale cetățenilor. Activitățile programului au sprijinit cultivarea capacităților liderilor în inovarea serviciilor și modernizarea bibliotecilor la nivel local, regional și național, consolidând un sistem de dezvoltare profesională continuă pentru bibliotecari prin crearea unei rețele de centre de formare. Programul a asigurat sustenabilitatea acestui sistem, oferind finanțare pentru extinderea de servicii moderne și inovative în biblioteci, organizând campanii de conștientizare pentru publicul larg cu scopul de a relansa și de a reafirma bibliotecile ca centre de comunitate. Prin parteneriate cu autoritățile publice naționale și organizarea de evenimente în colaborare cu autoritățile locale, Novateca a susținut implicarea activă a bibliotecarilor în dezvoltarea acestor parteneriate, asigurând prioritatea bibliotecilor publice în procesul de dezvoltare [15, pp. 11-13].

Dezvoltarea și implementarea unor noi servicii reprezintă o modalitate eficientă prin care bibliotecile se pot alinia acestor transformări. Nevoile informaționale și culturale ale comunității devin tot mai complexe și diversificate, iar utilizatorii își ridică așteptările față de calitatea serviciilor oferite de biblioteci. În acest context, biblioteca trebuie să reacționeze prin diversificarea și îmbunătățirea continuă a serviciilor sale. Astăzi, bibliotecile se confruntă cu o

dublă provocare: sporirea eficienței proprii și îmbunătățirea experienței utilizatorilor, atât din perspectiva accesului la informație, cât și din cea a calității documentelor furnizate. Deși acest proces este unul complex, poate fi realizat cu succes prin integrarea inovației și a celor mai avansate tehnologii, care să sprijine toate activitățile bibliotecii – de la gestionarea fondurilor până la crearea unor servicii noi cu valoare adăugată semnificativă, ce vor deveni indispensabile pentru viața cotidiană a utilizatorilor.

Potrivit *Legii cu privire la biblioteci* (2017), serviciile de bibliotecă reprezintă activități, programe relevante în curs de desfășurare, organizate pentru a satisface necesitatea membrilor comunității de a informa, de a comunica, de a instrui, dezvolta și de a se recrea. În această ordine de idei, fiecare bibliotecă publică prestează servicii conform necesităților membrilor comunității, în corespundere cu regulamentul de organizare și funcționare [17]. Accesul populației la servicii de bibliotecă se asigură de către autoritățile administrației publice locale și sunt susținute în cadrul unității administrative respective prin: asigurarea bibliotecilor publice teritoriale cu spații, mijloace financiare necesare pentru întreținerea edificiilor și spațiilor, achiziționarea și conservarea resurselor informaționale, dezvoltarea serviciilor de bibliotecă, dotarea cu echipamente și tehnologii informaționale, asigurarea securității, salarizarea și formarea profesională continuă a personalului bibliotecii ș.a.

Serviciile de bibliotecă se îmbunătățesc, se diversifică și se actualizează încontinuu, fiind racordate la schimbările sociale, economice, tehnologice și la categoriile de utilizatori ai bibliotecii publice și necesitățile acestora. Varietatea serviciilor prestate de bibliotecile din Republica Moldova sunt fundamentate în conformitate cu Anexa nr. 1 din *Regulamentul privind serviciile prestate de bibliotecile publice* (2020), care include liste de servicii prestate în mod gratuit și contra plată, precum și mărimea tarifelor pentru serviciile respective [21].

Printre multitudinea de servicii oferite de bibliotecă – de la împrumutul și consultarea documentelor, serviciile de referință și accesul la internet, până la altele similare – se remarcă, în prezent, serviciul de dezvoltare a competențelor utilizatorilor. În acest sens există un grup-țintă concret, un scop bine definit, răspunde unor nevoi specifice, urmărește formarea competențelor moderne, este prestat sistematic, cu o anumită periodicitate. Experiența din Republica Moldova privind prestarea acestor servicii se axează pe diverse competențe precum: cultura informării, cultura digitală, dezvoltarea personală, antreprenorială, de angajare în câmpul muncii, de comunicare și lingvistică, de dezvoltare a culturii lecturii [11, p. 27].

În mod special remarcăm că bibliotecile se implică activ în procesele electorale locale și naționale. În multe cazuri bibliotecile sunt locuri de votare, în biblioteci sunt plasate centrele electorale. În acest caz bibliotecile participă, împreună cu tot personalul, la pregătirea localului, la amenajarea lui, la informarea alegătorilor, membrilor comisiilor electorale etc. Spațiul bibliotecii poate fi utilizat pentru întâlnirile preelectorale ale pretendenților și candidaților, politicienilor. Rolul bibliotecii este să organizeze publicul. Participarea bibliotecarilor la campaniile electorale aduce beneficii instituției, fiind recunoscută ca instituție comunitară de încredere care își sporește imaginea în comunitate. Bibliotecarii implicați în procesul electoral își dezvoltă abilități civice și sociale, îmbunătățindu-și competențele de comunicare, învățând mai multe despre problemele politice și comunitare, precum și despre soluțiile pentru acestea. Ei devin mai buni organizatori și lideri, fiind capabili să identifice și să propună inițiative și sugestii pentru dezvoltarea comunității [15, p. 29].

Prin această contribuție bibliotecile depășesc rolul tradițional de furnizori de informație, devenind actori implicați direct în viața democratică a comunității. Aceste experiențe practice evidențiază potențialul bibliotecilor de a contribui la consolidarea relației dintre cetățean și stat.

În acest context, se impune tot mai mult necesitatea stabilirii unui parteneriat durabil între autoritățile publice și instituțiile infodocumentare, care să asigure un acces real, constant și neîngrădit la informațiile de interes public, întrucât doar printr-o colaborare eficientă poate fi promovată o

cultură a accesului la informație, esențială pentru întărirea proceselor de socializare și consolidarea societății. În acest demers, biblioteca joacă un rol activ, optimizând activitățile informaționale și de comunicare, sporind calitatea serviciilor oferite și extinzând accesul cetățenilor la informațiile de interes public [5, p. 183].

Astfel, prin diversitatea activităților, programelor și serviciilor pe care le oferă, bibliotecile devin centre de învățare și informare, spații publice vibrante, în care membrii comunității pot interacționa, învăța și contribui activ la viața socială.

Biblioteca Națională ca spațiu public

Un moment definitoriu în evoluția Bibliotecii Naționale ca spațiu public a fost anul 1961, când instituția s-a mutat într-un sediu proiectat special pentru această destinație – actualul bloc central al BNRM, realizat de arhitectul Agaki Ambarțumean. Evenimentul a marcat nu doar o etapă arhitecturală importantă, ci și o afirmare a Bibliotecii ca reper cultural al capitalei.

Această evoluție a continuat după 1990, când BNRM a fost extinsă prin preluarea fostului bloc de studii al Universității Tehnice din Moldova – o clădire de patrimoniu construită de Mitropolia Basarabiei, proiectată de arhitectul Vasili M. Elkașev, parte din vechiul complex al Seminarului Teologic din Chișinău [22, p. 188].

Extinderea fizică a fost completată, în 1992, de o transformare conceptuală profundă, marcată de o amplă reformă instituțională aliniată standardelor UNESCO. Aceasta a vizat dezideologizarea, redefinirea funcțiilor și priorităților, modernizarea managementului și infrastructurii, dar și deschiderea către societate prin promovarea unor concepte noi. Rezultatul acestor transformări au consolidat statutul BNRM nu doar ca depozitar al memoriei naționale, ci și ca spațiu public modern, deschis, incluziv, activ implicat în viața culturală și științifică a comunității.

În procesul continuu de afirmare ca spațiu public deschis, accesibil și relevant, BNRM funcționează în cele două clădiri, care însumează o suprafață totală de 14.530 m², fapt ce permite desfășurarea unui spectru larg de activități, adresate diverselor categorii de utilizatori.

Conform Raportului analitic anual 2024, Biblioteca Națională pune la dispoziția utilizatorilor 10 săli de lectură multifuncționale, cu o capacitate totală de 270 de locuri, amenajate pentru a răspunde diverselor nevoi de lectură, studiu, cercetare și informare. De asemenea, instituția oferă și spații dedicate organizării de evenimente, însumând în total 440 de locuri. Dintre acestea, se remarcă Holul Bibliotecii Naționale, Sala de conferințe „Mihai Eminescu", Sala de referințe „Alexe Rău" și Sala „Vasile Alecsandri", care găzduiesc frecvent manifestări culturale, științifice și profesionale, atât naționale, cât și internaționale [9, p. 135].

Dincolo de dimensiunea funcțională și reprezentativă a acestor spații, un aspect esențial îl constituie accesibilitatea acestora pentru toate categoriile de utilizatori. În mod particular, pentru persoanele cu dizabilități, existența unor spații accesibil amenajate este de o importanță majoră, deoarece le permite implicarea activă în viața culturală și informațională a instituției. În prezent, însă, la Biblioteca Națională, accesul la informație pentru această categorie de utilizatori este asigurat doar parțial, întrucât infrastructura necesară, incluzând echipamentele și dotările speciale, nu este încă pe deplin implementată.

Prin activitatea *Centrului Tehnic de Conservare și Restaurare a Documentelor*, fondat în anul 2000, Biblioteca oferă consultanță metodologică și practică atât bibliotecilor din sistemul național de biblioteci, cât și altor instituții de profil, precum arhivele și muzeele. Centrul este implicat în cercetarea, aplicarea și promovarea celor mai bune practici în conservarea documentelor pe suport de hârtie, modernizând constant metodele și echipamentele utilizate, participă activ la conferințe științifice internaționale, seminare de specialitate și organizează programe educaționale, adresate atât specialiștilor din domeniu, cât și publicului larg. Prin aceste acțiuni, se contribuie la consolidarea conștiinței colective privind valoarea patrimoniului documentar și importanța conservării acestuia.

În spiritul deschiderii spre valorile europene, în 2011, a fost creat *Centrul Pro-European de Servicii și Comunicare*, axat pe promovarea principiilor europene și susținerea procesului de integrare a Repu-

blicii Moldova în Uniunea Europeană prin inițiative educaționale și culturale adresate diverselor categorii de public.

Urmând direcția de consolidare instituțională, în 2015, grație prevederilor memorandumului de colaborare semnat între Ministerul Culturii al Republicii Moldova și Fundația IREX Moldova prin Programul Național Novateca, a fost inaugurat *Centrul de Statistică, Cercetare și Dezvoltare,* având ca obiectiv modernizarea sistemului de raportare statistică privind activitatea bibliotecilor publice. Ulterior, a fost instituit Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, care oferă servicii de instruire bibliotecarilor din întreg SNB, în medii nonformale și informale, dar și suport metodologic, în concordanță cu prevederile legale actuale și cu direcțiile de evoluție ale bibliotecii moderne.

Pe dimensiunea angajamentului internațional, în 2016, BNRM a înființat *Centrul de Informare ONU*, destinat promovării Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030. Această inițiativă reflectă implicarea bibliotecii în procesul de sensibilizare și educare a publicului privind direcțiile majore ale dezvoltării globale.

Având un rol esențial în conservarea patrimoniului cultural național, Biblioteca Națională a inaugurat, în anul 2018, *Muzeul Cărții*, un spațiu dedicat expunerii cărților cu valoare documentar-istorică și artistică, cu scopul de a promova și a valorifica mărturiile scrise ale trecutului în rândul publicului larg.

Eforturile de digitalizare au fost consolidate în 2022 prin crearea *Centrului Național de Digitalizare*, în baza *Secției colecții digitale*, grație „Proiectului de îmbunătățire a echipamentelor de digitizare", susținut de Guvernul Japoniei prin Agenția Japoneză de Cooperare Internațională (JICA). În lipsa unei structuri naționale specializate în digitizarea documentelor, Centrului îi revine responsabilitatea pentru oferirea de servicii și consultanță în acest domeniu. În conformitate cu realizarea procesului de digitizare propriu-zis planificat, activitatea sa se axează pe „dezvoltarea/extinderea Bibliotecii Naționale Digitale «Moldavica» – transformarea acesteia în Bibliotecă Digitală Națională" [8, p.135], devenită platformă integrată pentru accesarea patrimoniului documentar digitalizat.

Așadar, parcursul evolutiv al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova evidențiază tranziția sa substanțială de la statutul tradițional de depozitar de carte într-un veritabil spațiu public modern, deschis și incluziv. Prin extinderea fizică a infrastructurii, prin diversificarea funcțiilor, prin modernizarea serviciilor și deschiderea către parteneriate naționale și internaționale, BNRM a devenit un loc de întâlnire pentru comunitate, un forum al dialogului cultural, al învățării continue și al participării civice. Astfel, spațiile Bibliotecii se constituie drept factori determinanți în consolidarea imaginii instituționale pozitive în percepția publică.

În concluzie, biblioteca ca spațiu public contribuie semnificativ la dezvoltarea socială și culturală a comunității, prin oferirea unor servicii și activități adaptate nevoilor utilizatorilor, ceea ce-i sporește rolul de centru de incluziune și acces la informație.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Moldavica. Biblioteca Națională Digitală [online]. Disponibil la: http://www.moldavica.bnrm.md/despre.html [accesat 2025-05-08].
2. BORȘ, Veronica. Biblioteca Națională a Republicii Moldova – trei decenii în spațiul virtual. In: *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării*: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de Bibliotecă Națională. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 102-112. ISBN 978-9975-119-53-5.
3. CIOS, Irina. Biblioteca, spațiu public. *Bibliopolis*. 2017, vol. 65, nr. 2, pp. 90-95. ISSN 1811-900X.
4. COBLEAN (MOISEEVA), Olesea. Afirmarea bibliotecii ca spaţiu public în contextul extinderii accesului la informaţia de interes public. In: *Integrare prin cercetare şi inovare. Ştiinţe sociale*: conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională, 10-11 noiembrie 2014. Chișinău: CEP USM, 2014, vol. 1, pp. 16-19.
5. COBLEAN (MOISEEV), Olesea. Servicii moderne în instituţia infodocumentară: extinderea ac-

cesului la informaţia publică. In: *Integrare prin cercetare si inovare: Ştiinţe sociale:* conferință științifică, Ed. 1, 8-9 noiem. 2018, Chișinău. Chisinau: CEP USM, 2018, SS, pp. 180-183.
6. COLESNIC, Iurie. Spațiile Bibliotecii Naționale – monumente de istorie și arhitectură. Știute și uitate. In: *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării*: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de Bibliotecă Națională. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 184-190. ISBN 978-9975-119-53-5.
7. COLESNIC, Iurie și Elena PINTILEI. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. In: *Calendar Naţional 2022.* Chişinău, 2021, pp. 358-362. ISSN 1857-1557.
8. CORGHENCI, Ludmila; Elena PINTILEI; Renata COZONAC și Valentina CHITOROAGĂ. Biblioteca și rolul ei în societatea modernă. In: CORGHENCI, Ludmila (coord.). *Biblioteconomie şi ştiinţe ale informării*. Manual practic. Chişinău: BNRM, 2020, pp. 10-38. ISBN 978-9975-3425-3-7.
9. CORGHENCI, Ludmila și Svetlana BARBEI. Strategii câștigătoare pentru sistemul național de biblioteci. In: *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării*: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de Bibliotecă Națională. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 135-149. ISBN 978-9975-119-53-5.
10. DEDIU, Liviu Iu. *Managementul serviciilor pentru utilizatori în bibliotecile contemporane*. Bucureşti: Editura ANBPR, 2012, pp. 60-76. ISBN 978-606-92717-0-4.
11. DMITRIC, Ecaterina. Diversificarea și personalizarea serviciilor de bibliotecă în sprijinul comunității. In: *Consolidarea relațiilor între bibliotecă și comunitate*. Ghid metodologic. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 26-32. ISBN 978-9975-119-54-2.
12. INSTITUȚIA PUBLICĂ BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Raport analitic anual 2024. Chişinău: BNRM, 2025. ISSN 1857-1573.
13. INSTITUȚIA PUBLICĂ BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Scurt istoric*. Online. Disponibil: http://www.bnrm.md/index.php/biblioteca/despre-noi/prezentare-generala/scurt-istoric [accesat 2025-04-20].
14. INSTITUȚIA PUBLICĂ BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Pagina WEB. Disponibil: http://www.bnrm.md/ [accesat 2025-04-20].
15. KULIKOVSKI, Lidia. Bibliotecile transformă comunități: un model care adaugă valoare activității bibliotecii. *BiblioPolis*. 2023, vol. 89, nr. 2, pp. 38-45. ISSN 1811-900X.
16. KULIKOVSKI, Lidia. Rolul bibliotecilor în procesul educării civice. *BiblioPolis*. 2017, vol. 66, nr. 3, pp. 8-32. ISSN 1811-900X.
17. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2025-04-20].
18. MUNTEAN, Aliona. Orientarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova pentru diversificarea/personalizarea serviciilor. In: *Biblioteca Naţională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Naţional de Biblioteci (1991-2016).* Monografie (consacrată aniversării a 185 de ani de la fondarea BNRM). Chişinău: BNRM, 2017, pp. 70-74. ISBN 978-9975-110-86-0.
19. REGNEALĂ, Mircea. Funcţiile bibliotecii publice în societatea contemporană. *Studii de biblioteconomie şi ştiinta informării*. 2002, nr. 6, pp. 15-25. ISSN 2392-8107. ISSN-L 1453-5386.
20. *Regulament – cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice:* Aprobat prin Ordinul ministrului educaţiei, culturii şi cercetării nr. 186 din 26.02.2019. Disponibil: http://bnrm.md/files/accesDedicat/Regulamentcadru%20de%20organizare%20%C8%99i%20func%C8%9Bionare%20a%20bibliotecii%20publice%20(ordin%20nr.%20186%20din%2026.02.2019).pdf [accesat 2025-01-31].
21. Regulament privind serviciile prestate de bibliotecile publice. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, nr. 36-43, art. 62. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120175&lang=ro [accesat 2025-01-31].
22. *Regulamentul de organizare și funcționare a Instituției Publice Biblioteca Națională a Republicii Moldova*. Online. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/biblioteca/ROF%20BNRM.pdf [accesat 2025-04-21].
23. TÎRZIMAN, Elena. Rolul si funcţiile bibliotecii contemporane. In: Mircea REGNEALĂ (coord.). *Tratat de Biblioteconomie.* Vol. 2, partea 1: Managementul colecțiilor și serviciilor de bibliotecă. București: Asociația Bibliotecarilor din România, 2014, pp. 23-33. ISBN 978-606-93535-2-3.
24. TOSTOGAN, Aliona. Serviciile de bibliotecă – componenta de bază a activității Bibliotecii Naționale. In: *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării*: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de Bibliotecă Națională. Chișinău: BNRM, 2022, pp. 71-102. ISBN 978-9975-119-53-5.

CZU 028:821.135.1(478)
DOI 10.5281/zenodo.23558263

СОВРЕМЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА МОЛДОВЫ: ПРОСТРАНСТВО ДИАЛОГА ПОКОЛЕНИЙ. ФЕНОМЕН «ЕДИНОГО ВОЗРАСТА» В СОВРЕМЕННОЙ МОЛДАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ»

Надежда ТАНОВА
Районная публичная библиотека им. Кирилла и Мефодия, Тараклия

Rezumat: *Articolul analizează tendința actuală de estompare a granițelor dintre literatura pentru copii, adolescenți și adulți în Republica Moldova, definind acest proces drept fenomenul „vârstei unice”. Autoarea cercetează modul în care literatura contemporană devine un spațiu de dialog între generații, în care temele dificile și complexitatea psihologică nu mai sunt rezervate exclusiv publicului adult. Studiul se bazează pe operele unor scriitori relevanți, precum: Claudia Partole, Iulian Filip, Emilian Galaicu-Păun, Tatiana Țîbuleac, Natalia Osoianu.*
Fenomenul „vârstei unice” reprezintă o modificare culturală profundă care transformă literatura dintr-un instrument didactic într-un spațiu al experienței morale comune, unde vârsta cititorului devine secundară pregătirii sale interne de a percepe complexitatea lumii.
Cuvinte-cheie: *literatura pentru copii, fenomenul „vârstei unice”, dialog între generații, scriitori români pentru copii din Republica Moldova.*

Abstract: *This article analyzes the current trend of blurring the boundaries between children's, adolescent and adult literature in the Republic of Moldova, defining this process as the phenomenon of "single age". Contemporary literature now addresses complex psychological experiences, existential dilemmas, and challenging social and moral issues that authors traditionally reserved for adult readers. The author investigates how contemporary literature becomes a space for dialogue between generations. The study bases on the works of relevant writers, such as Claudia Partole, Iulian Filip, Emilian Galaicu-Păun, Tatiana Țîbuleac, Nataşa Osoianu. The phenomenon of "single age" represents a profound cultural transformation that redefines the role and function of literature: from a didactic tool into a space of shared moral experience, where the reader's age becomes secondary to his internal preparation to perceive the complexity of the world.*
Keywords: *children's literature, the phenomenon of "single age", dialogue between generations, Romanian children's writers from the Republic of Moldova.*

Введение

Молдавская литература продолжает развиваться в рамках общего румынского литературного пространства, при этом сохраняет локальные особенности (исторические, социальные, культурные) и включает множество жанров и форм – от художественных проз до поэзии, эссе и драматургии. Современные авторы часто обращаются к тяжелым историческим темам: советское прошлое, поиск идентичности, социальные травмы, в том числе через призму детства и взросления.

В последние десятилетия в молдавской литературе, как и в мировом литературном процессе отчетливо обозначилась тенденция размывания границ

между детской, юношеской и «взрослой» литературой.

Цель и задачи исследования

Цель настоящего исследования – проанализировать механизмы сближения детской, подростковой и взрослой литературы на материале произведений современных авторов Молдовы и выявить феномен так называемого «единого возраста», подтвердив тезисы анализом произведений современных авторов Молдовы.

Задачи исследования:

- Рассмотреть особенности современной молдавской литературы.
- Определить признаки феномена «единого возраста».
- Проанализировать произведения современных авторов.
- Показать влияние литературы на моральное воспитание молодежи.

В качестве материала рассмотрены произведения следующих авторов: Spiridon Vangheli, Iulian Filip, Nicolae Rusu, Emilian Galaicu-Păun, Tatiana Țîbuleac, Natalia Ososianu, Claudia Partole.

Контекст современной молдавской литературы

Деление литературы на детскую, юношескую и взрослую, долгое время, воспринимавшееся как нормативное и жанрово закреплённое, в XXI веке утрачивает жёсткость. В молдавском литературном пространстве данная тенденция проявляется особенно выразительно в силу исторической пограничности культуры, постсоветской трансформации общества и кризиса идентичности.

В современной литературе наблюдается феномен «единого возраста», который можно охарактеризовать как своеобразную «встречу поколений» между литературой, традиционно адресованной детям и юношеству, и литературой для взрослых. Если еще полвека назад разделение между этими сферами было достаточно отчетливо и маркировано системой запретов (тематических, лексических, экзистенциальных), то сегодня эти границы не просто размыты, а зачастую и вовсе отсутствуют.

Процесс размывания границ проявляется в двух взаимосвязанных направлениях: во-первых, современная детская и подростковая литература заметно «взрослеет» – тематически, психологически и стилистически; во-вторых, «серьезная» литература во многом инфантилизируется, обращаясь к жанрам и повествовательным моделям, ранее ассоциировавшимися преимущественно с детским чтением (фэнтези, научная фантастика, приключенческий роман). Формируется феномен «единого возраста» литературы, в котором моральные вопросы рассматриваются вне жесткой возрастной адресации. Молодой читатель включается в диалог наравне со взрослым.

Новые модели поведения и отношений

Современная молдавская юношеская литература активно осваивает темы, ранее считавшиеся «взрослыми»: семейная дисфункция, эмиграция родителей, социальное расслоение, кризис идентичности в постсоветском пространстве. Подросток изображается как субъект сложной социальной реальности, а не как объект педагогического воздействия. Здесь важно отметить влияние более широкой культурной парадигмы, в которой произведения, формально адресованные взрослому читателю, читаются молодежью. Например, проза Tatiana Țîbuleac – особенно роман *Vara în care mama a avut ochii verzi*, хотя и относится к «взрослой» литературе, часто читается подростками и молодежью. В центре повествования – травма, отчуждение, трудное примирение с матерью. Темы смерти, вины и эмоциональной жесткости поданы через перспективу юного героя, что сближает текст с юношеской прозой, несмотря на его художественную сложность. В произведениях писателя Tatiana Țîbuleac мы видим интенсивную, почти исповедальную интонацию, напоминающую дневниковую прозу подростка. Однако за внешней простотой скрывается сложная композиция и глубокий психологизм. Таким образом, современная детская литература не только расширяет тематическое

поле, но и усложняет психологический рисунок персонажей и перестает быть исключительно утешительной.

Усложнение художественного изложения материала

Язык современной детской прозы становится менее упрощенным. В текстах автора Iulian Filip наблюдается активная игра с фольклорными мотивами, символикой, интертекстуальностью. Сюжет перестает быть линейным, повествование приобретает многослойность, допускающую прочтение на разных уровнях – как детском, так и взрослом. Таким образом, «детскость» текста больше не определяется простотой формы или морализаторской функцией. Напротив, произведение стремится к универсальности, где ребенок и взрослый оказываются равноправными читателями.

Инфантилизация «серьезной» литературы и феномен «единого возраста»

Жанровая трансформация. Многие произведения современной литературы используют жанровые формы, традиционно ассоциируемые с юношеским чтением: фэнтези, аллегорическую притчу. Эти формы создают эффект «единого возраста» текста – он одновременно адресован разным поколениям.

В молдавском контексте показателен поэтический и прозаический эксперимент автора Emilian Galaicu-Păun. Его тексты, насыщенные метафоричной игрой, часто строятся на образах, восходящих к сказке и мифу. Однако они ориентированы на взрослого читателя.

Постсоветский контекст и проблема идентичностию Молдавская литература формируется в условиях культурной гибридности и языковой двойственности. Для молодого поколения характерно ощущение «переходности» – между странами, языками, культурными кодами. Эта неопределенность делает литературу универсальной: подростковые темы идентичности совпадают с «взрослыми» поисками смысла.

В результате возникает ситуация, когда возраст перестает быть главным критерием адресации текста. Гораздо важнее оказывается степень внутренней готовности читателя к восприятию сложных тем.

Новые читательские стратегии

Современный подросток, погруженный в цифровую культуру, рано сталкивается с информацией о насилии, болезни, политических кризисах. Литература отвечает на этот вызов, предлагая не защиту от реальности, а инструменты ее осмысления. Именно поэтому тексты становятся более психологически насыщенными и многоплановыми.

Одновременно взрослый читатель стремится к возвращению к архетипам – к сказке, мифу, фантастике. Это объясняет популярность жанров, стирающих границы возраста. Таким образом, обе тенденции сходятся в одной точке – в универсализации художественного опыта.

Детская литература как основа нравственного формирования

В классической детской литературе Молдовы моральное воспитание строилось на четкой системе ценностей: уважение к старшим, любовь к родине, трудолюбие, честность. В произведениях писателя Spiridon Vangheli образ ребенка воплощает нравственную чистоту и естественную мудрость. Его герой учится ответственности через простые жизненные ситуации – помощь ближнему, заботу о природе, искренность в отношениях. Однако современное прочтение этих текстов показывает, что нравственная модель становится менее назидательной. Вместо прямой морализации автор предлагает ситуацию выбора, где ценность поступка определяется внутренней позицией героя. Это соответствует современному пониманию воспитания как процесса формирования самостоятельного морального сознания.

Традиционные ценности и их трансформация

В современной детской и подростковой прозе Молдовы усиливается внимание к таким темам, как:

- семейная разобщенность (вследствие миграции родителей);
- социальное неравенство;

- одиночество ребенка в цифровой среде;
- проблема самоидентификации.

В произведениях автора Nicolai Rusu подросток сталкивается с реальными нравственными дилеммами, где нет однозначно правильного решения. Моральное воспитание здесь строится не на готовых формулах, а на сопереживании и внутреннем анализе. Это сближает детскую литературу со «взрослой» по глубине этической проблематики.

Социально-культурный контекст морального воспитания

Массовая трудовая миграция родителей приводит к эмоциональной изоляции детей. Литература становится медиатором ценностей, которые ранее передавались в семье. Произведения современных авторов фиксируют эту проблему и предлагают модели нравственного самосохранения: сохранение памяти, уважение к корням, способность к внутреннему диалогу.

Молодое поколение Молдовы живет в условиях двойной культурной ориентации – восточной и западной. Литература отражает этот поиск баланса, формируя гибкую, но устойчивую систему ценностей, основанную на достоинстве личности и свободе выбора.

Взросление детской литературы: размывание границ между детской, юношеской и взрослой прозой

Первое направление сближения – это стремительное усложнение когнитивной и эмоциональной структуры текстов для юношества. Современная детско-подростковая литература утратила свою наивность. Она перестала бояться «трудных» вопросов – смерти, насилия, социального неравенства, сепарации от родителей, принятия инвалидности и инаковости.

Примером такого подхода в молдавском литературном поле может служить творчество Натальи Осояну, кишиневской писательницы и переводчицы. Хотя её трилогия «Дети Великого Шторма» («Невеста ветра», «Звездный огонь», «Жемчужная гавань») маркируется как фэнтези для молодежи, по своей сути это сложносочиненный текст, насыщенный рефлексией. Осояну показывает мир абсолютной свободы и одновременно абсолютной ответственности. Подростки здесь управляют живыми кораблями, вступают в телепатическую связь с реальностью, сталкиваются с изменой, жертвенностью и экзистенциальным выбором между долгом и чувством.

Что важно: в этих книгах нет места морали. «Запрещенные» темы подаются как данность сложного мира. Это сближает её прозу с образцами «взрослой» философской фантастики. Менталитет героя здесь полностью созрел для восприятия трагических сторон бытия, что еще недавно считалось прерогативой литературы для взрослых. Таким образом, Осояну формирует читателя, который не ищет простых ответов, а учится жить в состоянии неопределенности.

Второй вектор сближения – это движение «взрослой» литературы навстречу подростковой. Речь идет о тотальной легитимации жанров фэнтези, научной фантастики и магического реализма в мейнстриме.

Это явление можно назвать инфантилизацией условно, понимая под этим возвращение взрослого читателя к архетипическим, сказочным структурам мышления, которые позволяют говорить о сложном через простые, но емкие метафоры.

В контексте молдавской литературы необходимо отметить, что сам способ мышления Наталии Осояну – это способ мышления ученого-мифолога, работающего на стыке высокой литературы и жанра. Её научно-популярная работа «Румынские мифы. От выкколаков и фараонок до Мумы Пэдурий и Дракулы» показывает, как фольклорные и фэнтезийные мотивы, понятные и любимые с детства, становятся предметом серьезного научного и культурологического анализа для взрослой аудитории. Она переводит «детские» сказки на уровень взрослой рефлексии о национальной идентичности.

Анализ творчества детского писателя

Клаудии Партоле: анатомия подросткового бунта как «взрослая» проза

Если в творчестве Наталии Осояну мы наблюдаем размывание границ и сближение через метафору, миф и философское фэнтези, то Клаудия Партоле предлагает иной, более прямой путь стирания границ – предельно реалистичную, психологически обнаженную прозу о подростках, написанную с той степенью глубины, которая делает её одинаково значимой и для тринадцатилетнего читателя, и для его родителей.

Ключевыми произведениями для понимания феномена Партоле являются романы «Rebela» (2018) и «Fraierul» (2021).

Роман «Rebela» (Бунтарка) – это дневник пятнадцатилетней Паулы. Форма дневника выбрана не случайно: она позволяет достичь предельной степени интимности и достоверности. Партоле вводит в сюжет повествования то, что ранее было маргиналией в подростковой литературе – реалии развода, разделение семей на «культурные пространства» (когда родители оказываются в разных странах или ментальных мирах), сложность коммуникации, конфликт поколений, усугубленный разницей исторического опыта. Это усложнение формы – прямой сигнал взрослому читателю: перед вами не примитивная детская история, а полноценное литературное полотно.

Роман «Fraierul» (Простак) – нарративный близнец «Rebela», история Никушора, молодого человека, который пытается «превратить свой характер в личность». Здесь исследуется мужская модель инфантилизма и попытка любой ценой стать взрослым. Автор не боится помещать героя в ситуации предельного выбора. Это делает книгу учебником жизни не только для подростков, но и для родителей, пытающихся понять логику «упрямства» своих детей.

Разрушение границы «взрослое и детское» в творчестве Клаудии Партоле

Анализируя эти тексты произведений автора, мы видим, как Партоле раскрывает оба аспекта:

1. Взросление детской литературы: Подростковая проза Партоле перестает быть «литературой о проблемах». Она становится литературой о Травме с большой буквы.
2. Инфантилизация взрослой литературы (косвенно): Хотя сама Партоле пишет в основном для юношества, её метод – это метод «серьезного» писателя. Она не упрощает язык и не избегает рефлексии. Её герои – философы поневоле.

Метафора музыки как единства сущего

Важным ключом к пониманию философии Клаудии Партоле, объединяющей её детские и взрослые произведения, является эссеистика и интервью. В одном из них она рассказывает притчу о народе с острова в Тихом океане, который при рождении человека сочиняет для него уникальную песню и поет её в самые важные моменты жизни. Для Партоле эта «песня» – метафора уникальности каждого человеческого существования. «Музыка – это божественная благодать... Если бы не музыка, мы были бы пусты внутри». Перенося эту метафору на литературу, она утверждает: у каждого возраста есть своя «песня», и задача писателя – сделать так, чтобы она была услышана и понятна всем. Её книги – это попытка спеть песню подростка так, чтобы её услышали взрослые, и наоборот.

Анализ новых тем: преодоление травмы и выбор идентичности

Анализируя творчество молдавских авторов, можно выделить ключевые темы, которые стали «общими» и для подростков, и для взрослых.

Во-первых, это тема преодоления коллективной и личной травмы. Это дает молодым читателям модель поведения в ситуации кризиса, а взрослым – язык для описания собственной исторической боли.

Во-вторых, это тема сложного выбора и множественной идентичности. Герои Осояну – часто полукровки, люди, стоящие на границе миров. Эта маргинальность, пограничность оказывается не пороком, а источником силы.

- Для подростка, находящегося в процессе поиска себя, это прямая проекция его внутреннего состояния.
- Для взрослого – напоминание о том, что чистота идентичности – это иллюзия, и любой из нас является «гибридом» множества культурных и социальных кодов.

В-третьих, тема социальной ответственности, которая проходит красной нитью через всю современную прозу. Мир «Детей Великого Шторма» — это хрупкий мир, где баланс легко нарушить. Эта экологичность мышления, воспитанная на фэнтези, постепенно становится доминантой и взрослого сознания, которое устало от антропоцентризма и потребительства.

Выводы: новая модель морального воспитания

Проведенный анализ позволяет утверждать, что современная молдавская литература на примере Клаудии Партоле и Наталии Осояну и других авторов предлагает принципиально новую модель морального воспитания молодого поколения, которая существенно отличается от классической дидактической традиции:

1. Отказ от готовых истин.
2. Интеграция «запретных» тем: развод, смерть, историческая травма, насилие, кризис идентичности перестают быть табуированными и становятся предметом этической рефлексии.
3. Единство эстетического и этического: воспитательный эффект достигается не через назидание, а через художественное качество текста, его способность вызывать сильное переживание.
4. Диалог поколений: поскольку оба автора адресуют свои произведения одновременно и молодым, и взрослым читателям – это и есть феномен «единого возраста». Литература становится пространством общего морального опыта, где родители и дети могут встретиться и обсудить сложные этические вопросы на одном языке.

Таким образом, моральное воспитание молодого поколения Молдовы в современной художественной литературе осуществляется не через трансляцию догм, а через формирование способности к самостоятельному этическому суждению, через воспитание чувствительности к сложности мира и через признание ценности подлинного переживания.

Можно утверждать, что этот синтез – явление глубоко позитивное. Он возвращает литературе её изначальную функцию – объединение людей разных поколений вокруг общих смыслов. Фактически, мы наблюдаем рождение нового литературного эпоса, понятного и десятилетнему читателю, и его родителям. И молдавская литература, с её богатой фольклорной традицией и сложной исторической судьбой, дает этому процессу уникальную, питательную почву.

Авторская позиция

На мой взгляд, процесс сближения детской и взрослой литературы не является признаком кризиса, как иногда утверждается, а свидетельствует о глубокой трансформации культурного сознания. Современный человек, вне зависимости от возраста, существует в состоянии ускоренного взросления и одновременно затянувшегося детства. В молдавской литературе этот парадокс проявляется особенно ярко: детская литература «созревает», осваивая сложные темы травмы, памяти, утраты; взрослая – обращается к формам, где важны искренность, эмоциональность, мифологическое мышление. В результате возникает пространство диалога поколений.

Сближение возрастных регистров, по моему убеждению, расширяет художественные возможности литературы. Оно формирует новый тип текста – межвозрастной, полифонический, открытый для разных уровней интерпретации. Такой текст не упрощает реальность, но делает ее доступной для осмысления в любом возрасте.

Исследование показывает, что художественная литература в Молдове выполняет сегодня функцию в морального воспитании молодежи. Исходя из этого можно утверждать, что:

- Отказ от прямой морализации усиливает воспитательный эффект, поскольку формирует самостоятельное мышление.
- Сближение детской и взрослой литературы создает единое ценное пространство.
- Сложные темы (травма, смерть, отчуждение) не разрушают моральное сознание подростка, а, напротив, способствуют его зрелости.

Особенно важно, что современная молдавская литература не предлагает идеализированных моделей поведения. Она показывает человека в кризисе — и именно через кризис формируется подлинная нравственность.

Заключение

- Проведённый анализ позволяет сделать следующие научно обоснованные выводы: Современная молдавская литература демонстрирует тенденцию универсализации читательского адресата.
- Формируется феномен «единого возраста», объединяющий разные поколения читателей. Моральное воспитание молодого поколения Молдовы через художественную литературу осуществляется в условиях размывания возрастных границ.
- Литература становится важным инструментом моральной рефлексии и культурной идентичности.

Детская литература усложняется и взрослеет, юношеская – углубляет психологизм и рефлексию, взрослая – становится эмоционально доступной и межвозрастной. В результате формируется единое нравственное пространство, где литература выступает не инструментом назидания, а средством внутреннего диалога. Именно в этом диалогеб между ребенком и взрослым, между прошлым и настоящим, между традицией и современностью и рождается моральное сознание нового поколения Молдовы.

На примере представленных в докладе авторов мы видим, что детская литература перестала быть подготовительным этапом к «настоящему» чтению. Она стала полноценной частью большого литературного процесса, оперируя сложными философскими категориями. В свою очередь, «взрослая» литература, впустившая в себя жанровые коды фэнтези и мифа, нашла новый способ говорить о вечном, не впадая в скучную назидательность. Таким образом, пересечение современной детской, юношеской и взрослой литературы в Молдове следует рассматривать не как признак кризиса жанровой системы, а как закономерный этап эволюции словесности, отвечающий требованиям эпохи.

Referințe bibliografice:

1. GALAICU-PĂUN, Emilian. Țesut viu. 10 x 10: Roman. Chișinău: Cartier, 2014, 344 p. ISBN 978-9975-79-778-8.
2. PARTOLE, Claudia. Fraierul. Chişinău: Lumina, 2021. 200 p. ISBN 978-9975-65-479-1.
3. PARTOLE, Claudia. Rebela : (cea rea de bună și urât de frumoasă). Chişinău: Prut Internaţional, 2018. 128 p. ISBN 978-9975-54-394-1.
4. ŢÎBULEAC, Tatiana. Vara în care mama a avut ochii verzi: Roman. Chișinău: Cartier, 2017. 124 p. ISBN 978-9975-86-199-1; ISBN 978-9975-79-891-4
5. VANGHELI, Spiridon. Guguţă şi prietenii sai: [povesti]. Chisinau: Turturica, 1996. 160 p. ISBN 5-86892-281-6

***

6. АРЗАМАСЦЕВА И.Н. и С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература: Учебник для вузов. М.: Академия, 2019.
7. КУТЕЙНИКОВА Н.Е. Современная подростковая литература. СПб.: Речь, 2020.
8. ЛОТМАН, Юрий Михайлович. Структура художественного текста. Анализ поэтического текста: [монографии]. Санкт-Петербург: Азбука: Азбука-Аттикус, 2016. 701 [2] с.

CZU 027.54:025.177
DOI 10.5281/zenodo.23558330

SALONUL DE ARTĂ AL BIBLIOTECII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA – SPAȚIU DE DIALOG ÎNTRE CERCETARE ȘI CREAȚIE

Rodica BALEANU
ORCID 0000-0001-5557-8027
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Salonul de Artă al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, fondat în anul 1994, în cadrul Secției Arte și Hărți, reprezintă de un important spațiu de întâlnire între cercetare, patrimoniu și creație artistică. Printr-un program cultural divers (expoziții, vernisaje, lansări de carte, dezbateri), acesta promovează artele vizuale și valorifică colecțiile bibliotecii, susținând atât artiști consacrați, cât și tineri creatori.*

În noiembrie 2025, în cadrul Zilelor Științei la BNRM, a fost organizată masa rotundă „Monumente de for public – elemente formatoare ale spațiului urbanistic”, dedicată aniversării sculptorilor Claudia Cobizev și Lazăr Dubinovschi. Evenimentul a fost însoțit de o amplă expoziție documentară, ce a reunit monografii, albume și alte publicații relevante din fondurile bibliotecii.

Lucrările prezentate evidențiază parcursul artistic, contribuțiile și impactul celor doi artiști asupra artei monumentale și asupra spațiului urban din Republica Moldova. Totodată, au fost incluse studii și volume fundamentale pentru înțelegerea sculpturii moldovenești în context istoric și cultural.

Prin acest demers, Salonul de Artă își reconfirmă rolul de platformă interdisciplinară, facilitând dialogul dintre cercetare și artă și promovând patrimoniul cultural național.

Cuvinte-cheie: *Salonul de Artă, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, arte vizuale, patrimoniu cultural, expoziție documentară, masă rotundă, monumente de for public, Claudia Cobizev, Lazăr Dubinovschi, sculptură monumentală, colecții de bibliotecă, cercetare interdisciplinară, artă plastică, identitate culturală, spațiu urbanistic*

Abstract: *The Art Salon of the National Library of the Republic of Moldova, founded in 1994 within the Arts and Maps Section, offers a valuable platform for bringing together research, heritage and artistic creativity. Through a diverse cultural programs : exhibitions, openings, book launches, debates, it promotes the visual arts and valorizes the library's collections, supporting both well-known artists and young creators.*

In November 2025, during the Days of Science at the BNRM, the round table "Monuments of public forum - formative elements of urban space" took place, dedicated to the anniversary of the sculptors Claudia Cobizev and Lazăr Dubinovschi. It was accompanied by a large documentary exhibition that brought together monographs, albums, other relevant publications from the library's collections. Presented works highlighted the artistic career, contributions and the impact of these two artists on the monumental art and on the urban space in the Republic of Moldova. Fundamental studies and volumes were included in the exhibition for understanding Moldovan sculpture in a historical and cultural context. Through this initiative, the Art Salon reaffirms its role as an interdisciplinary platform, fostering dialogue between research and art while promoting the national cultural heritage.

Keywords: *Art Salon, National Library of the Republic of Moldova, visual arts, cultural heritage, documentary exhibition, round table, public forum monuments, Claudia Cobizev, Lazăr Dubinovschi, monumental sculpture, library collections, interdisciplinary research, plastic art, cultural identity, urban space*

De peste trei decenii, Salonul de Artă al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova constituie un veritabil spațiu de convergență între cercetare și creație, între patrimoniul documentar și expresia artistică. Instituit în anul 1994, în cadrul Secției Arte și Hărți, Salonul a fost conceput drept un serviciu inovator al bibliotecii, orientat spre promovarea artelor vizuale și valorificarea colecțiilor printr-un amplu program cultural: vernisaje, expoziții tematice, lansări de carte, prezentări de albume, întâlniri și dialoguri cu personalități ale vieții culturale.

În timp, acest spațiu a devenit o platformă deschisă atât artiștilor consacrați, cât și tinerelor talente – elevi și studenți ai instituțiilor cu profil artistic. Tot aici au fost organizate mese rotunde și dezbateri consacrate unor personalități marcante ale artei plastice din Republica Moldova, reunind critici de artă, cercetători, doctori în studiul artelor și membri ai familiilor artiștilor evocați.

La 11 noiembrie 2025, în cadrul Zilelor Științei la BNRM, Salonul de Artă, în colaborare cu Secția Patrimoniu Cultural Construit a Institutului Patrimoniului Cultural, sub egida Ministerului Culturii al Republicii Moldova, a organizat masa rotundă cu genericul *Monumente de for public – elemente formatoare ale spațiului urbanistic*.

Evenimentul a marcat 120 de ani de la nașterea sculptoriței Claudia Cobizev și 115 ani de la nașterea sculptorului Lazăr Dubinovschi, două figuri emblematice ale artei monumentale basarabene.

Evenimentul a reunit un public avizat și divers – critici de artă, arhitecți, muzeografi, sculptori, cadre universitare și alți specialiști preocupați de rolul monumentelor în configurarea spațiului urban. Atmosfera a fost una de dialog profesional, în care interesul comun pentru patrimoniul sculptural a creat un cadru fertil pentru schimbul de idei.

Deschiderea oficială a fost marcată de intervențiile doamnelor Aliona Munteanu, director adjunct al BNRM, și Rodica Baleanu, șefa Secției Arte și Hărți, care au evidențiat necesitatea cercetării aprofundate și a valorificării coerente a patrimoniului sculptural. Din partea Institutului Patrimoniului Cultural, dr. Vitalie Malcoci a pledat pentru consolidarea dialogului și a cooperării între specialiști, subliniind importanța unei abordări integrate în domeniu.

Programul științific a oferit o serie de comunicări consistente, abordând atât perspective critice, cât și studii de caz relevante. Astfel, dr. Ana Marian a analizat receptarea critică a operei sculptorilor Lazăr Dubinovschi și Claudia Cobizev, în timp ce dr. hab. Mariana Șlapac și dr. Alla Ceastina au adus în discuție contribuția Claudiei Cobizev la Palatul Cultural din Chișinău, valorificând totodată materiale arhivistice legate de Turnul Dezrobirii Basarabiei. O abordare comparativă a fost propusă de dr. Aurelia Trifan, prin examinarea grupurilor statuare Marx–Engels în diferite contexte urbanistice, iar dr. hab. Victoria Rocaciuc a conturat profilurile și viziunile celor doi sculptori-monumentaliști.

Dimensiunea interpretativă a fost completată de dr. Elena Madan, care a propus o lectură a seriei „Coloana Cerului” de Tudor Botin, în timp ce Sorina-Nicoleta Grati a evidențiat rolul artei integrate în definirea identității urbane, cu referire la mozaicurile CMC Chișinău. În același registru al memoriei culturale, dr. Manole Brihuneț a abordat tema crucilor comemorative dedicate eroilor Primului Război Mondial, aducând în prim-plan contribuția meșterului popular Ion Borș.

Discuțiile care au urmat au pus în lumină problematica actuală a monumentelor de for public din Republica Moldova. Intervențiile lui Tudor Botin, dr. Sergius Ciocanu și Ion Zderciuc au evidențiat provocările de ordin conceptual, legislativ și tehnic care însoțesc edificarea și gestionarea acestora.

În urma dezbaterilor, s-au conturat câ-

teva repere esențiale: necesitatea completării spațiilor urbanistice și a parcurilor cu lucrări de sculptură monumentală și decorativă; importanța utilizării materialelor durabile și nobile în realizarea monumentelor, precum și organizarea concursurilor jurizate, menite să garanteze calitatea artistică și relevanța culturală a proiectelor.

Prin consistența intervențiilor și diversitatea perspectivelor, masa rotundă a generat un dialog autentic, multidisciplinar, contribuind la formularea unor recomandări valoroase pentru promovarea și salvgardarea monumentelor de for public – parte integrantă a patrimoniului cultural construit al Republicii Moldova.

În completarea dezbaterilor, Secția Arte și Hărți a prezentat o amplă expoziție documentară ce a reunit monografii, cataloage, albume și publicații dedicate celor doi maeștri. Documentele, provenite din colecțiile bibliotecii, ilustrează nu doar parcursul lor artistic, ci și modul în care operele lor au modelat spațiul urban și au contribuit la configurarea conștiinței estetice a epocii.

Printre cele mai vechi ediții din fondurile BNRM se regăsește monografia *Clavdia Semionovna Cobizeva* (tiraj 3000 ex.), lucrare de referință care prezintă etapele formării profesionale și profilul artistic al sculptorului [10]. Structurată în două părți, monografia oferă, pe de o parte, o analiză detaliată a studiilor și a evoluției creatoare a artistei, evidențiind ambiția, disciplina și rigoarea ce i-au definit personalitatea, pe de altă parte, un corpus de ilustrații alb-negru ale sculpturilor sale.

În anul 1978, apare publicația Ludmilei Toma, *Claudia Cobizeva*, o ediție bilingvă, de asemenea într-un tiraj de 3000 de exemplare [3]. Autoarea dezvăluie o dimensiune mai intimă a sculptoriței, evocând trăirile sale din perioada formării profesionale, relațiile cu mentorii, reflecțiile și sfaturile lăsate discipolilor. Volumul, bogat ilustrat, reunește atât sculpturi, cât și schițe în creion sau lucrări grafice, iar partea a doua cuprinde reproduceri alb-negru ale 35 de opere.

Publicațiile semnate de Raisa Aculova (1976), Sofia Bobernaga (1988) și alți cercetători completează acest portret artistic, conturând sensibilitatea, rigoarea și forța

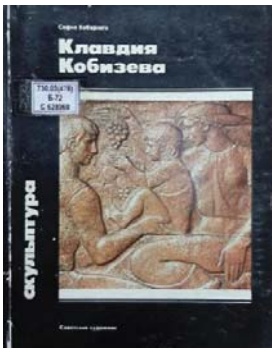

expresivă a creației sculptoriței [7]. Ansamblul acestor lucrări constituie mărturii esențiale pentru înțelegerea evoluției artei monumentale feminine din Republica Moldova și pentru relevarea dimensiunii intelectuale și umane a artistei.

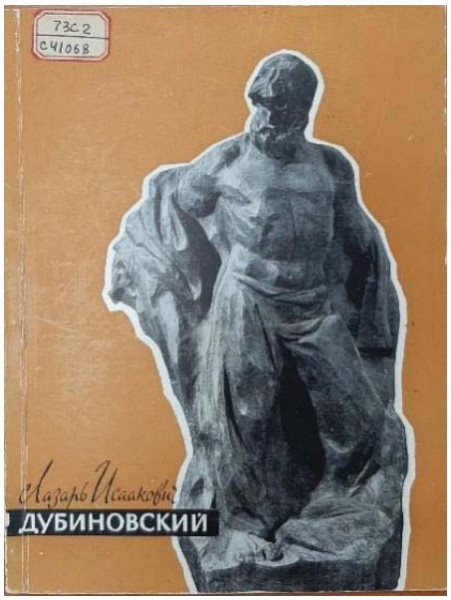

Opera lui Lazăr Dubinovschi este documentată prin monografiile semnate de Matus Livșiț, apărute între 1960 și 1987, inclusiv o amplă ediție postumă tipărită la Moscova (Editura „Sovetskii hudojnic", tiraj 8000 ex.), ilustrată color și cuprinzând aproape întreaga creație a maestrului [8, 9].

Expoziția a inclus și albumul „Lazăr Dubinovschi" (Editura ARC, 2004), semnat de Vladimir Bulat, parte a colecției „Maeștri basarabeni din secolul XX" [1]. Lucrarea pune accent pe dimensiunea documentară a biografiei sculptorului, prezentând fotografii, schițe și imagini din atelierele de creație, oferind publicului o perspectivă inedită asupra procesului său de formare și afirmare artistică.

Demersul expozițional a fost completat de volume fundamentale pentru studiul sculpturii moldovenești: monografiile Anei Marian – *Sculptura din Republica Moldova* și *Compoziții tematice în sculptura moldovenească (anii 1940-2010)*, volumul *Ochiul de veghe: Pliurile artei basarabene actuale*, enciclopedii și numere ale revistei „*ARTA*" [2, 4, 5]. Toate aceste surse contribuie la contextualizarea creației celor doi artiști și la aprofundarea înțelegerii cadrului cultural în care s-au format și au activat.

Prin acest eveniment, Salonul de Artă al BNRM și-a reafirmat vocația de spațiu interdisciplinar, în care cercetarea dialoghează cu arta, iar patrimoniul scris se întâlnește productiv cu cel vizual. Publicul este invitat să exploreze colecțiile bibliotecii și să-i redescopere pe Claudia Cobizev și Lazăr Dubinovschi din perspective noi – ca personalități care au înscris și în piatră și bronz spiritul unei epoci și identitatea unui popor.

Referințe bibliografice:

1. BULAT, Vladimir. *Lazăr Dubinovschi*. Chişinău: ARC, 2004. 68 p. : il., fot. (Maeştri basarabeni din secolul XX). ISBN 9975-61-340-3.
2. BULAT, Vladimir. *Ochiul de veghe : Pliurile artei basarabene actuale*. Chişinău: Cartier, 2005. 208 p. ISBN 9975-79-336-3.
3. TOMA, Ludmila. *Claudia Cobizeva*. Chişinău: Literatura artistică, 1978. 72 p. : il. Text în grafie chirilică.
4. MARIAN, Ana. *Compoziții tematice în sculptura moldovenească : anii 1940-2010*. Chişinău: Ştiinţa, 2018. 272 p. : il. ISBN 978-9975-85-149-7.
5. MARIAN, Ana. *Sculptura din Republica Moldova: Secolul 20 : Studiu de sinteză*. Chişinău: Universul, 2007. 131 p. ISBN 978-9975-944-38-0.

***

6. БАРАШКОВ, Евгений Витальевич. *Лазарь Дубиновский*. Кишинев : Литература артистикэ, 1980.143 p. : il.
7. БОБЕРНАГА, София Григорьевна. *Клавдия Кобизева : Скульптура*. Москва: Советский художник, 1988. 88 p. : il. ISBN 5-269-00197-7.
8. ЛИВШИЦ, М. *Лазарь Исаакович Дубиновский* [Grafică bidimensională]. Кишинев: Cartea Moldovenească, 1960. 44 p. : il.
9. ЛИВШИЦ, Матус Яковлевич. *Лазарь Дубиновский : Скульптура*. Москва: Советский художник, 1987. 15 p. : il.
10. ЧЕЗЗА, Лев. *Клавдия Семеновна Кобизева*. Кишинев: Картя молдовеняскэ, 1959. 33 p. : il.

CZU 027.54-053.2:021.2:028
DOI 10.5281/zenodo.23558387

METODE DE STIMULARE A INTERESULUI PENTRU LECTURĂ PRIN ACTIVITĂȚI NONFORMALE ÎN BIBLIOTECĂ

Rodica GANGURA
ORCiD 0000-0001-5557-8027
Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”

Rezumat: *Articolul evidențiază biblioteca ca spațiu de educație nonformală destinat copiilor, prin implementarea unor programe interactive care contribuie la promovarea unei culturi a lecturii în comunitate, stimulând creativitatea, autonomia și dorința de cunoaștere.*
Cuvinte-cheie: *educație nonformală, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, programe educaționale, literație în familie, competențe de lectură*

Abstract: *The article highlights the library as a non-formal educational space for children, through the implementation of interactive programs that contribute to promoting a culture of reading within the community, fostering creativity, autonomy, and the desire for knowledge.*
Keywords: *non-formal education, “Ion Creangă” National Library for Children, educational programs, family literacy, reading skills*

Într-un mediu informațional în continuă schimbare, bibliotecile joacă un rol esențial în promovarea literației și în stimularea gândirii critice și a creativității, în special în contextul tehnologiilor emergente. Pentru a atrage cititorii și a le aprinde pasiunea pentru lectură, este necesar să se implementeze strategii inovatoare și ocupații captivante. Activitățile nonformale pentru copii sunt esențiale în procesul lor de învățare și dezvoltare armonioasă, promovând conceptul de învățare pe tot parcursul vieții. Utilizarea metodelor interactive și participative stimulează implicarea și dezvoltarea abilităților, iar tehnicile de învățare experiențială contribuie la consolidarea cunoștințelor într-un mod atractiv și adaptat nevoilor copiilor [1, pp. 23-27]. Biblioteca devine un spațiu favorabil educației nonformale, unde bibliotecarul modern acționează ca facilitator și ghid dedicat. În acest sens, am creat un „meniu” diversificat de servicii, menit să dezvolte potențialul copiilor și tinerilor, răspunzând intereselor și preferințelor lor pentru timpul liber.

Așa cum „sănătatea nu este totul, dar fără sănătate totul este nimic” (A. Schopenhauer), promovarea unui mod sănătos de viață trebuie să devină o prioritate în educația copiilor. De aceea am considerat binevenit, util și foarte interesant să inițiem la bibliotecă programul „Fii fresh, alege sănătatea” – un program de informare, de educare pentru sănătate, la realizarea căruia am colaborat cu specialiști în medicină – medici voluntari de la Asociația Studenților și Rezidenților în Medicină, USMF „Nicolae Testemițanu”, specialiști în sport de la Palatul Sporturilor USM și Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport.

Scopul acestui program de educație nonformală este de a-i ajuta pe copii să conștientizeze și să adopte un stil de viață sănătos, să deprindă obiceiuri sănătoase de nutriție și mișcare, să conștientizeze

efectele dramatice ale nutriției precare, ale sedentarismului și ale fumatului asupra sănătății, să însușească metode de acordare a primului ajutor medical în diferite situații de risc, să se familiarizeze cu sursele de informare la temă. Programul include cicluri a câte cinci ateliere pentru grupuri de copii cu vârsta de 12-14 ani. Participanții au fost implicați în activități de informare și activități practice care au presupus lucru în echipă, brainstorming, experimente, jocuri și alte metode interactive. Drept materiale și instrumente de lucru am folosit: cărți și resurse multimedia, prezentări PowerPoint, imagini și postere, mulaje și materiale didactice, materiale pentru experimente, mostre de produse alimentare, chestionare. Participanții au reușit să-și îmbunătățească coeficientul de inteligență alimentară. Feedbackul din partea acestora este pozitiv și denotă interesul și impactul activităților asupra copiilor.

„Pași spre cunoaștere" și „Devino un maestru al cunoașterii" sunt programe axate pe utilizarea și valorificarea publicațiilor de referință – enciclopedii cu ilustrații și desene explicative, cu un conținut textual interesant și foarte bine structurat pe anumite domenii, care îi ajută pe copii să-și dezvolte cunoștințele la diverse subiecte, să învețe într-un mod interactiv și atractiv.

Astfel, programul „Pași spre cunoaștere" este destinat tinerilor exploratori de 9-11 ani, curioși să cunoască tainele geografiei, și are următoarele obiective:

- stimularea interesului și aprofundarea cunoștințelor despre lumea înconjurătoare;
- sporirea interesului copiilor pentru lectura cărților de referință;
- lărgirea orizontului de cunoaștere cu privire la Terra;
- formarea abilităților de activitate practică și lucru în echipă;
- formarea unor atitudini și comportamente responsabile în cazul dezastrelor naturale.

Ca materiale și instrumente de lucru am folosit: enciclopedii, prezentări Power Point, harta, globul, filmulețe, materiale pentru experimente, imagini, chestionare.

Pe parcursul a șase ateliere, elevii și-au completat cunoștințele cu informații noi și interesante din domeniul geografiei, lecturând cărțile din seria publicațiilor de referință „Pași spre cunoaștere", selectate în funcție de tema fiecărui atelier. Participanții au învățat să lucreze eficient cu enciclopediile, au „navigat" pe hartă și pe glob, descoperind cât de diversă, mare și interesantă este lumea în care trăim. Iar practicarea experimentelor (vulcanul, tornada, valurile mării) incredibile, magice cu lumină și culoare, a suscitat și mai mult curiozitatea și interesul pentru bibliotecă, locul unde poți dezvolta noi competențe pentru a învăța altfel, fără stres și prin metode distractive. Descoperirea și implicarea în efectuarea experimentelor au fost impresionante pentru copii, trezindu-le interesul pentru știință prin observare, descoperire, analiză. La finalul programului participanții și-au verificat cunoștințele, completând un test și realizând în echipe proiecte în 3D cu referire la tema fiecărui atelier. Impactul activităților a fost unul cu implicații emoționale – uimire, suspans, bucurie. Impresiile micilor cercetători, cât și a profesorilor denotă interesul și entuziasmul cu care au participat la activități: „Aplicarea metodelor nonformale în cadrul acestor activități, bine organizate, captează interesul, dezvoltă gândirea logică, încurajează copiii să exploreze, să aibă inițiativă și să creeze. Copiii au învățat să observe, să compare, să selecteze, să stabilească reguli. Dorim continuarea activităților." (I. Tofan, gimnaziul „Nicolae H. Costin").

În perioada estivală, a fost lansat programul educațional-recreativ „Devino un maestru al cunoașterii" cu sloganul „Citește! Descoperă! Creează!". La fiecare ședință, copiii citeau o carte din seria „Maeștrii cunoașterii", apoi participau la concursul Quiz, utilizând aplicația Kahoot. Prin acest program, ne-am propus să încurajăm și să stimulăm interesul pentru lectură, oferindu-le copiilor oportunitatea de a descoperi bucuria cunoașterii și de a-și dezvolta competențele digitale. Scopul nostru este să creăm un mediu de cunoaștere atractiv și creativ, în care copiii să învețe să utilizeze eficient enciclopediile și să petreacă vacanța de vară într-un mod activ și interesant la bibliotecă. Programul a inclus și concursuri de tip Quiz, destinate copiilor dornici de a-și verifica erudiția. Concursurile au fost elaborate în baza enciclopediilor din seria „Maeștrii cunoașterii". Implicarea copiilor a presupus: lecturarea cărților din seria respectivă (câte un titlu selectat în

fiecare săptămână) și participarea la concursurile săptămânale, răspunzând la seturi de întrebări tematice elaborate cu aplicația Kahoot. Învingătorul devenea „Maestru al cunoașterii" în săptămâna respectivă. Finala din cadrul primei ediții a concursului s-a desfășurat în „MegaBătălia enciclopedișilor", la care au fost admiși învingătorii rundelor săptămânale. Quiz-ul final a inclus întrebări din toată seria de enciclopedii „Maeștrii cunoașterii" și doar cunoștințele acumulate pe parcursul întregului program i-au ajutat pe „maeștri" să se bucure de o „super victorie" în bătălia pentru titlul de „Super maestru al cunoașterii". Citirea în timpul verii este incredibil de importantă. Numeroase studii indică faptul că la copiii, care nu citesc sau citesc rareori în timpul vacanței lor de vară, abilitățile lor de citire stagnează sau scad.

Așa cum competențele de lectura sunt esențiale în procesul de învățare, iar dezvoltarea acestora trebuie să înceapă în familie de la o vârstă cât mai fragedă și să fie susținută de aceasta, am inițiat la bibliotecă programul cu genericul „O aventură pentru întreaga familie". Despre necesitatea unui asemenea program ne vorbesc și statisticile, extrem de îngrijoratoare, privind analfabetismul funcțional și consumul de carte. Conform rezultatelor Programului Internațional de Evaluare a Elevilor – PISA 2022 – 43% de elevi nu ating nivelul minim de competență la domeniile citire/lectură și la științe, ca fiind analfabeți funcționali (persoană care știe să citească, dar nu înțelege sensul celor citite) [4]. Acestea se întâmplă, deoarece nu s-a pus cartea potrivită în mâinile potrivite, la timpul potrivit, încă din familie. Un studiu, publicat în „Economic Journal" și realizat de economiștii Giorgio Brunello, Guglielmo Weber și Christoph Weiss de la Universitatea din Padova, arată că persoanele care au crescut înconjurate de un număr mare de cărți au înclinația naturală de a învăța cât mai mult pe parcursul vieții [3].

Pentru a valorifica contribuția părinților la trezirea și menținerea pasiunii pentru lectură, am realizat o cercetare. Eșantionul a cuprins 15 familii care au participat în cadrul programului „Literație pentru familie" la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă".

Cercetarea noastră a inclus două etape. Prima a fost la începutul programului „Literație în familie", iar a doua etapă la finalizarea acestui program.

La începutul programului ne-a interesat dacă familiile au o bibliotecă acasă. Potrivit rezultatelor, 100 % din respondenți au răspuns că au acasă o bibliotecă. Având o bibliotecă personală, ne-a interesat dacă citesc copiilor cu voce tare. Din diagramă observăm că 20% din respondenți citesc împreună cu copilul, ceilalți cred că nu mai este nevoie să-i citească, odata ce acesta învată să citească de unul singur. (Diagrama 1) Am constatat că părinții nu cunosc impactul cititului cu voce tare copilului cu varsta până la 10 ani, care oferă numeroase beneficii, atât din punct de vedere academic, cât și emoțional, dezvoltând fluența și înțelegerea lecturii.

Diagrama nr. 1. *Opinia respondenților privind lectura cu voce tare în familie*

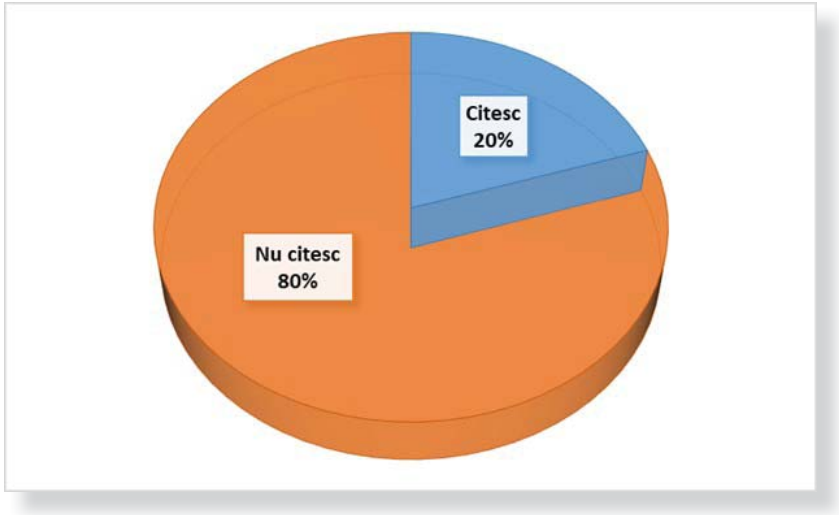

Am fost curioși să aflăm dacă familiile vizitează bibliotecile. Cei mai mulți vizitează bibliotecile din cartier. Am constatat, cu părere de rău, că multe familii nu fac diferență dintre librărărie și bibliotecă. S-a adeverit că unora nu le place să împrumute cărți de la bibliotecă, dar le procură din librării.

Deoarece mulți dintre părinți au răspuns că au o bibliotecă acasă, am dorit să vedem cât de des le cumpără cărți copiilor, răspunsurile fiind variate: atunci când este necesar, drept cadou la ziua de naștere, când învățătoarea le recomandă, când copilul insistă. Părinții manifestă preferință pentru cărțile tipărite, deoarece sporesc la copii plăcerea lecturii, contribuind la îmbogățirea vocabularului și dezvoltându-le inteligența. (Diagrama nr. 2)

Diagrama nr. 2. *Opinia respondenților privind motivul procurării cărților pentru copii*

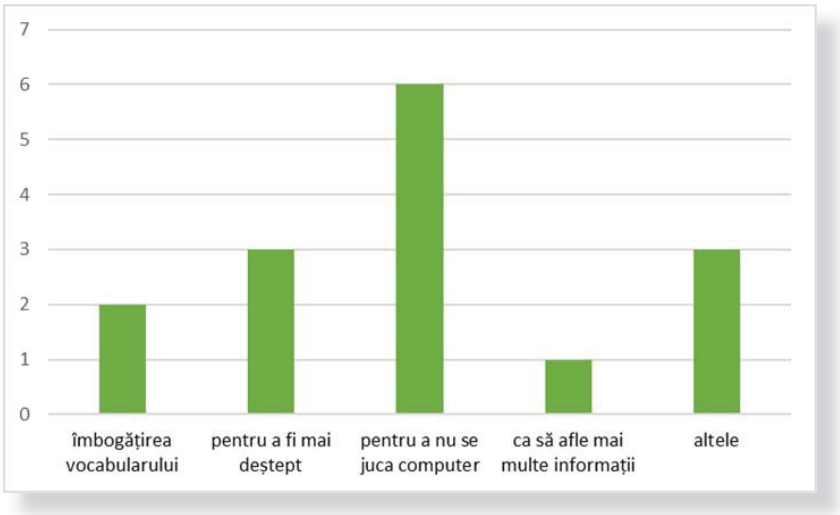

Am verificat dacă, atunci când cumpără cărți, se consultă și cu copilul. Faptul că 70% din respondenți au menționat că aleg cartea împreună reflectă eficiența lecturii în familie. Ne-a interesat și dacă părinții cunosc genul de cărți preferate de copiii lor. Răspunsurile părinților (reflectate în diagrama nr. 3) ne arată că cele mai captivante pentru copii sunt poveștile și enciclopediile.

Diagrama nr. 3. *Opinia respondenților privind genul de carte preferat de copil*

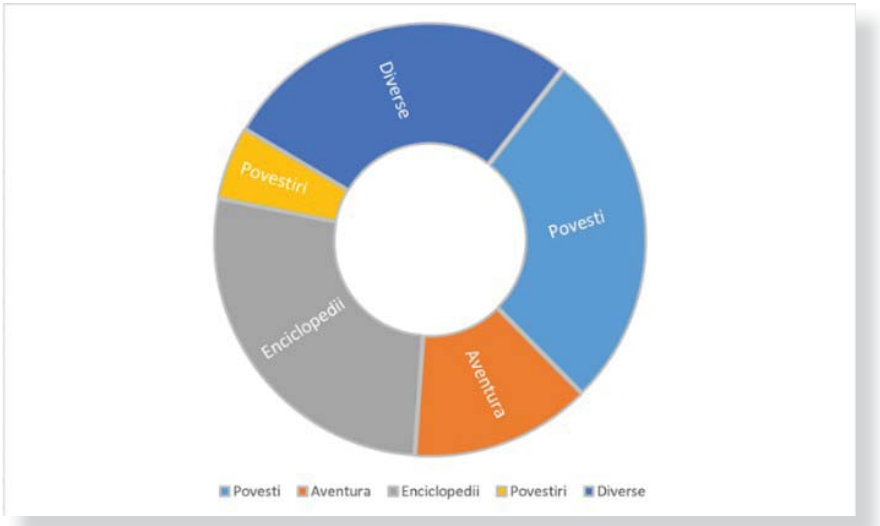

Cea mai mare așteptare a părinților de la acest program a fost să-i ajutăm să le poată trezi copiilor interesul pentru lectură și să conștientizeze importanța ei. Iar copiii își doreau „o activiate ca o lecție de viață, un eveniment important, pentru că particip cu mama".

„O aventură în familie" (așa cum le mai spuneam noi copiilor) este un program al cărui scop îl constituie acordarea de sprijin familiilor (părinților și copiilor) pentru dezvoltarea și sporirea abilităților de literație, ajutându-i pe părinți să conștientizeze importanța revigorării lecturii prin încurajarea citirii și asigurarea unui mediu educațional favorabil pentru copiii lor; iar celor mici să le arătăm că fiecare carte este o aventură care merită trăită; în același timp, să le transmitem părinților faptul că niciun copil nu va deveni un cititor desăvârșit dacă va fi obligat să citească sau dacă nu vor exista adulți pregătiți să îi îndrume. Programul este alcătuit din trei ateliere („DE CE și mai ales CUM citim copiilor povești", „Poezia-joc de cuvinte – Cum citim?", „De ce este bine să citim copiilor cărți de știință"). Pe parcursul acestora, părinții învață cum să-și încurajeze copilul să citească de plăcere, folosind diferite strategii, idei și modele despre ce le citim copiilor, cum alegem cărțile, în ce mod le pot stârni interesul și curiozitatea, cum le arătăm cât de fascinantă poate să fie lectura. Literația este, de fapt, lectura care creează sens. Căci „a citi fără a reflecta este ca și cum ai mânca fără a digera". (Edmund Burke). În baza a trei lucrări (poveste, poezie, enciclopedie) am demonstrat diferite tehnici de lectură în familie, pentru a-i învăța pe părinți cum pot insufla copilului plăcerea de a citi, de a înțelege și a reflecta asupra celor citite. La program au participat familii cu copii de 8-9 ani. Obiectivele au fost:

- dezvoltarea competențelor de lectură la un grup de cincisprezece familii;
- facilitarea dezvoltării relațiilor pozitive, a comunicării părinte-copil prin intermediul lecturii;
- familiarizarea părinților cu diverse metode ale cititului cu voce tare;
- motivarea părinților să petreacă timpul cu copiii în ambianța cărții;
- îmbogățirea vocabularului copiilor.

La desfășurarea atelierelor în cadrul bibliotecii am folosit următoarele metode și tehnici: lucrul în grup, lucrul individual, brainstorming, experimentul, observația, chestionarul, sesiuni de creație, desen, origami, joc. Evident că metodele amintite supra sunt doar o mică parte din „arsenalul" ce poate fi imaginat și utilizat pentru cultivarea pasiunii pentru citit a copiilor. Multe altele pot fi gândite și încercate, fără a pierde din vedere un lucru esențial – orice metodă eficientă trebuie să se raporteze la personalitatea copilului și la specificul familiei din care face parte. Pentru organizarea reușită a activităților, am recurs la întocmirea unui plan de activitate de literație pentru familie la fiecare atelier, care se referă la argumentarea, la descrierea activităților și a reflecțiilor după atelier.

Am practicat următoarele tehnici de lucru și tipuri de activități:

- *lectura* – bibliotecarul – formator citește textele folosind metode de citire predictive;
- *lectura în grup* – participanții citesc (lectură în lanț, lectură în perechi etc.);
- *interacțiunea cu textul* – participanții discută, punând întrebări reflexive, desenează, folosesc jocul de rol și colajul;
- *banca de cuvinte* – metodă de învățare – fiecare familie are o cutie mare plină de cutii mai mici (câte una pentru fiecare membru al familiei) în care colectează și păstrează cuvintele noi pe care învață să le folosească independent în timpul programului;
- *jocuri de lectură*/ părintele devine primul profesor – părinții au purtat discuții cu bibliotecarul despre problemele legate de parenting și despre modalitățile cum să devină primul profesor pentru copiii lor.

Deși temele atelierelor au fost diferite – cartea ilustrată, poezia și textul științific – structura a fost aceeași. Fiecare întâlnire cu familiile a început cu joc de energizare, cu scopul de a facilita cunoașterea participanților, de dinamizare a grupului și de pregătire pentru activitățile atelierului. Timpul (15-20 de minute) a fost dedicat lecturii: predictive, pe roluri sau explicativă, în funcție de textul ales. Lectura a fost urmată de interacțiunea cu textul și reflecția, etapă care contribuie la dezvoltarea gândirii ana-

logice, a creativității, a exprimării verbale și nonverbale și este folositoare prin prisma desprinderii din text a unor valori morale și contextualizarea lor. Apoi, a fost reluată în familie, pentru a studia cuvintele necunoscute. În vederea stimulării cititului de plăcere, am folosit diverse metode atractive menite să încurajeze practicarea continuă a lecturii în familie. Fiecare activitate s-a încheiat cu un joc de evaluare. Atelierele de literație pentru familie au o importanță majoră, deoarece încurajează părinții să se implice în activități cu copiii lor și să dobândească abilități pentru a-i sprijini în procesul de învățare. Acestea creează un mediu informal de învățare, facilitând relațiile dintre copii, părinți și bibliotecă, și promovează plăcerea lecturii. Prin experiența acumulată, părinții devin mai conștienți de importanța cititului în era digitală, de faptul că „Nu ai voie să…" e curând uitat, dar „A fost odată ca niciodată" dăinuie pentru totdeauna" (Philip Pullman) [2].

La întrebarea „Ce ați aflat nou la aceste ateliere?" majoritatea părinților au declarat că au învățat metode și tehnici de realizare a lecturii cu voce tare, cum să motiveze mai bine copilul, au cunoscut cărți noi și cât de important este cititul împreună, au descoperit frumusețea poeziei și importanța cărților științifice. În ce măsură am reusit să motivăm familiile să citească și dacă am realizat scopul propus ne mărturisesc chiar părinții: 95% au reușit să-și îmbunătățească competențele de lectură cu voce tare, 5% mai au de muncit la această etapă. Ce vor practica? „Nu doar povești și literatură artistică, ci și cărți de știință", „vom citi pe roluri", „vom citi cu voce tare împreună", „vom experimenta", „să acord mai mult timp cititului cu copilul". Cel mai mult participanții apreciază, pe parcursul programului, stabilirea unei bune și strânse relații copil – părinte, lucrul împreună, comunicarea în grup cu familiile, o nouă abordare a bibliotecii. Pe viitor ar fi interesați „să organizăm concursuri intelectuale, recital de poezii, diverse activități practice, lectura din domeniul curiozităților, artei.". Desigur, programul „O aventură pentru întreaga familie" are o importanță inestimabilă, fiindcă nu întărește doar legătura copil – părinte, ci și pe cea copil – bibliotecă, respectiv părinte – bibliotecă și contribuie la îmbunătățirea imaginii bibliotecii în comunitatea din care face parte.

În concluzie, serviciile de bibliotecă pentru copii ca parte a educației nonformale sunt esențiale pentru dezvoltarea personalității și aptitudinilor necesare adaptării la provocările viitorului.

Referințe bibliografice:

1. CEBANU, L. Educaţia nonformală: caracteristic principii, forme de realizare. *Univers Pedagogic*, 2014, nr. 1, pp. 23-27. *ISSN 1811-5470.*
2. *Cum incurajam copiii să citeasca*? Disponibil: https://mentalio.ro/cum-incurajam-copiii-sa-citeasca-10-metode-practice/ [accesat 2025-04-15].
3. *LecturaCentral. În ajutor activității de promovare a cărții și a lecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură platforma on-line*. Disponibil: https://lecturacentral.wordpress.com/ [accesat 2025-04-10].
4. *Rezultatele înregistrate de Republica Moldova în Programul Internațional de Evaluare a Elevilor. PISA 2022.* Disponibil: https://mecc.gov.md/ro/content/rezultatele-inregistrate-de-republica-moldova-programul-international-de-evaluare-elevilor [accesat 2025-04-10].

CZU 027.54:025.3/.4
DOI 10.5281/zenodo.23558438

ACTIVITATEA SECȚIEI CATALOGARE ȘI INDEXARE A IP BNRM ÎN ANUL 2025: CONSOLIDARE, COORDONARE ȘI PERFORMANȚĂ PROFESIONALĂ

Liliana CLIMA
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul reflectă rezultatele activității secției Catalogare și Indexare din cadrul Instituției Publice Biblioteca Națională a Republicii Moldova (IP BNRM) și Sistemului Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova (SIBIMOL) din cadrul BNRM și ale partenerilor acestuia pe parcursul anului 2025. Sunt prezentate date statistice relevante.*
Cuvinte-cheie: *catalogare, indexare, Sistemul Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova, Catalogul Naţional Colectiv Partajat*

Abstract: *The article reflects the results of the activity of the Cataloging and Indexing section within the Public Institution National Library of the Republic of Moldova (PI BNRM) and the Integrated System of Computerized Libraries of Moldova (SIBIMOL) within BNRM and its partners during 2025. Relevant statistical data are presented.*
Keywords: *cataloging, indexing, Integrated System of Computerized Libraries of Moldova, National Shared Collective Catalog.*

Anul 2025 a reprezentat pentru Secția Catalogare și Indexare din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova o etapă importantă de reorganizare și consolidare instituțională, marcată de comasarea activităților de catalogare și indexare cu cele de coordonare bibliografică a Sistemului Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova (SIBIMOL). Noua structură a avut drept obiectiv eficientizarea proceselor de prelucrare bibliografică, armonizarea practicilor profesionale și consolidarea coordonării metodologice la nivel național.

În urma reorganizării, secția și-a extins aria de responsabilitate, funcționând cu specialiști implicați atât în catalogarea și indexarea documentelor, cât și în activități metodologice, de instruire și coordonare profesională în cadrul SIBIMOL.

Pe parcursul anului, activitatea de catalogare s-a desfășurat într-un flux integrat, fiind realizată descrierea bibliografică a documentelor provenite din depozit legal, donații, schimb și achiziții, actualizarea înregistrărilor din catalogul electronic, gestionarea fișierelor de autoritate și catalogarea documentelor speciale și patrimoniale. Concomitent, procesul de indexare a asigurat aplicarea coerentă a indicilor CZU și uniformizarea limbajului documentar, contribuind la îmbunătățirea accesului tematic la resursele informaționale.

Rezultatele statistice demonstrează eficiența reorganizării și capacitatea secției de a depăși indicatorii planificați. În anul 2025, au fost prelucrate 12.537 de documente, realizându-se 104% din planul anual. Catalogarea documentelor a însumat 8.528 de înregistrări, iar indexarea – 10.512 documente, ceea ce reprezintă 123,5% din indicatorul

stabilit. Totodată, au fost eliminate 17.089 de fișe din cataloagele tradiționale și casate 3.705 documente din bazele de date conform actelor de casare. La sfârșitul anului, catalogul TinREAD conținea 779.155 înregistrări bibliografice.

Un compartiment important al activității secției l-a constituit coordonarea bibliografică în cadrul SIBIMOL. Specialiștii au acordat asistență metodologică bibliotecilor partenere, au organizat instruiri și consultații profesionale și au contribuit la armonizarea practicilor de catalogare și indexare la nivel național. În anul 2025, 10 biblioteci au beneficiat de instruiri, fiind organizate 15 sesiuni de formare, cu participarea a 25 de bibliotecari, un total de 453 de ore de instruire și 216 consultații profesionale.

Tabelul nr.1. Date statistice cu referire la instruiri/ consultații pentru anul 2025

Nr.	**Biblioteci care au beneficiat de instruiri**	**10**
Nr.	**Bibliotecari instruiți**	**25**
Nr.	**Ore instruiri**	**453**
Nr.	**Consultații**	**216**
Nr.	**Instruiri**	**15**

La 31 decembrie 2025, baza de date SIBIMOL conținea 834.489 de înregistrări bibliografice, fiind completată pe parcursul anului cu 29.839 de înregistrări noi. Bibliotecile partenere au integrat în total 370.945 de resurse, dintre care 24.342 au fost create sau bifate în anul curent. Catalogarea partajată a generat 5.015 noi resurse bibliografice, contribuind la dezvoltarea Catalogului Național Colectiv Partajat și la sporirea vizibilității colecțiilor bibliotecilor participante.

Diagrama nr. 1. Baza de date SIBIMOL în 2025

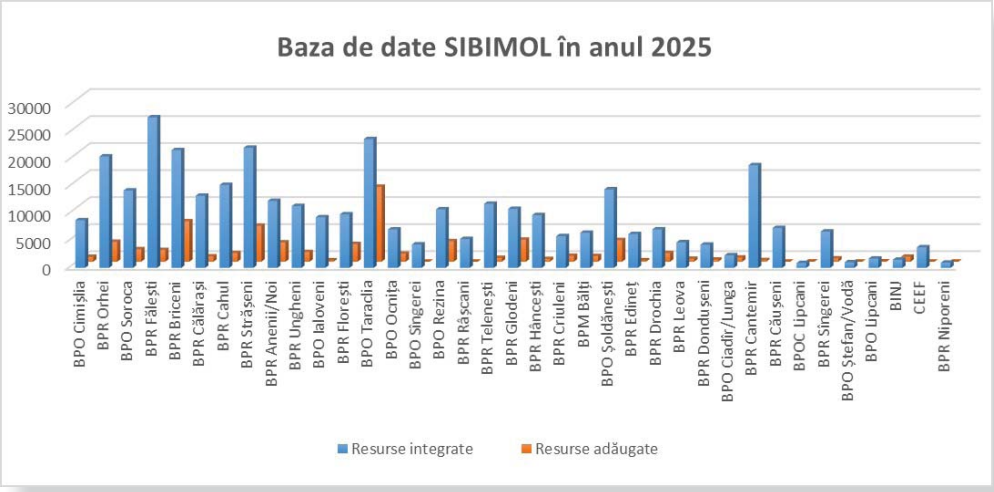

Printre liderii procesului de integrare informațională s-au remarcat bibliotecile din Cantemir, Orhei și Cahul, iar rezultate remarcabile în crearea metadatelor au înregistrat bibliotecile din Cahul, Șoldănești și Strășeni. Aceste performanțe confirmă funcționarea stabilă a sistemului și implicarea activă a partenerilor SIBIMOL în dezvoltarea catalogării partajate.

Anul 2025 a adus însă și anumite riscuri. Procesele de prelucrare a documentelor au fost afectate de probleme tehnice ale softului SIBIMOL, care au condus periodic la întreruperea activității cataloagelor electronice și la dificultăți în asigurarea continuității unor procese în biblioteci.

În acest context, menționăm că actualizarea și modernizarea sistemului SIBIMOL

reprezintă o prioritate pentru Biblioteca Națională a Republicii Moldova, având în vedere rolul esențial al acestuia în gestionarea resurselor informaționale și funcționarea infrastructurii bibliografice naționale. Instituția întreprinde demersuri pentru identificarea soluțiilor necesare, inclusiv prin elaborarea și înaintarea unor proiecte menite să atragă resurse financiare pentru modernizarea sistemului, proces care implică investiții considerabile. Biblioteca Națională își exprimă speranța că aceste eforturi vor permite, în perioada următoare, asigurarea unui sistem informațional stabil, performant și adaptat cerințelor actuale.

De asemenea, lipsa personalului calificat în unele biblioteci partenere a influențat ritmul de integrare a resurselor în sistem. Situația este determinată și de deficitul de specialiști formați în domeniul bibliotecono-mie și științelor informării, în condițiile în care, în ultimii ani, instituțiile de învățământ superior nu au mai asigurat pregătirea absolvenților la această specialitate. Ca urmare, bibliotecile se confruntă cu dificultăți în asigurarea continuității profesionale și în atragerea de noi cadre specializate. Totodată, personalul cu competențe avansate în catalogare și prelucrare bibliografică este redus numeric, iar o parte importantă a acestuia are o experiență profesională îndelungată și se află la o vârstă apropiată pensionării. În aceste condiții, activitățile de catalogare necesită nu doar cunoștințe teoretice, ci și experiență practică acumulată în timp, ceea ce face dificilă substituirea rapidă a specialiștilor existenți. Formarea profesională a noilor angajați se realizează, în mare parte, prin instruire nonformală și mentorat profesional la locul de muncă. Acest proces presupune eforturi considerabile din partea instituțiilor și a specialiștilor implicați, precum și perioade îndelungate de adaptare și de acumulare a competențelor necesare pentru aplicarea standardelor bibliografice și utilizarea sistemelor automatizate de bibliotecă. În consecință, aceste dificultăți au influențat capacitatea unor biblioteci partenere de a asigura într-un ritm uniform integrarea resurselor informaționale în sistem.

În pofida acestor provocări, reorganizarea serviciilor a avut un impact pozitiv asupra activității secției, contribuind la consolidarea proceselor de prelucrare bibliografică, la îmbunătățirea coordonării metodologice și utilizarea mai eficientă a resurselor umane. Totodată, experiența anului 2025 a evidențiat necesitatea continuării formării profesionale, a modernizării infrastructurii informatice și actualizarea softului SIBIMOL.

Activitatea secției a contribuit în mod esențial la îndeplinirea misiunii Bibliotecii Naționale de conservare, de organizare și de valorificare a patrimoniului documentar național. Prin profesionalism, prin adaptare la noile cerințe informaționale și orientare spre utilizator, serviciul a demonstrat capacitatea de a răspunde provocărilor actuale și de a susține dezvoltarea durabilă a instituției.

CZU 027.8;025.21
DOI 10.5281/zenodo.23558486

COLECȚIILE BIBLIOTECII ȘCOLARE ÎN SPRIJINUL EDUCAȚIEI DE CALITATE: PARTICULARITĂȚI, EXPERIENȚE ȘI ANGAJAMENTE

Liubov ARION
Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a municipiului Chișinău

Rezumat: *Autorul elucidează specificul colecțiilor în biblioteca școlară. Enumeră particularitățile de structură și de dezvoltare a acestora. Prezintă experiențe deosebite de creștere a colecțiilor bibliotecilor școlare din municipiul Chișinău.*
Cuvinte-cheie: *biblioteci școlare, colecțiile bibliotecilor, dezvoltarea colecțiilor*

Abstract: *The author elucidates the specifics of collections in the school library. Lists the peculiarities of their structure and development. Presents special experiences of increasing the collections of school libraries in the Chisinau municipality.*
Key words: *school libraries, library collections, collection development*

Bibliotecile din instituțiile de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, sunt centre de cultură, informare și documentare pentru comunitatea școlară. Ele sprijină procesul educațional datorită colecțiilor de carte de care dispun și datorită potențialului profesional și intelectual al bibliotecarului, care se implică în toate acțiunile ce țin de instruire și educație.

Colecțiile bibliotecii școlare reprezintă ansamblul de documente aflate în posesia bibliotecii, constituind valoarea științifică, documentară, de studiu, artistică, fiind organizate și sistematizate conform cerințelor determinate de specificul și profilul instituției de învățământ ca parte a patrimoniului instituției de învățământ.

Dezvoltarea colecțiilor include procesul achiziției și eliminării documentelor, efectuat în scopul asigurării funcționalității colecțiilor și are la bază un șir de documente de reglementare atat internaționale, cât și naționale:

- Manifestul IFLA-UNESCO pentru biblioteca școlară (2025);
- Ghidul IFLA pentru biblioteci școlare (2015, tradus în limba română în 2017);
- Legea cu privire la biblioteci (2017);
- Codul educației al Republicii Moldova (2014);
- Regulamentul de organizare și funcționare a bibliotecii școlare;
- Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă (2022);

Manifestul IFLA/UNESCO pentru biblioteca școlară susține că „Biblioteca trebuie:

- să aibă politici asumate la nivel instituțional privind dezvoltarea resurselor de învățare și libertatea accesului la informație;
- să fie organizată și întreținută conform standardelor profesionale;
- să colaboreze cu profesorii și conducerea școlii, cu părinți, cu alți bibliotecari și profesioniști din domeniul informației și cu grupuri comunitare;
- să utilizeze procese continue de monitorizare, de evaluare și responsabilizare, ale căror date sunt discutate și împărtășite cu membrii comunității școlare și locale” [3].

„Colecțiile bibliotecilor școlare. Bibliotecarii școlari lucrează cu direcțiunea și profesorii, pentru a dezvolta politici, care să conducă la crearea și menținerea colecțiilor de materiale educaționale ale bibliotecii. Politica de management a colecțiilor trebuie să se bazeze pe curriculum și pe nevoile și interesele particulare ale comunității școlare și reflectă diversitatea societății din afara școlii. Politicile clarifică faptul că dezvoltarea colecțiilor este un demers de colaborare și că profesorii, ca experți în anumite domenii, ce dețin cunoștințe valoroase despre nevoile elevilor lor, au un rol important în crearea colecțiilor bibliotecii. Este, de asemenea, vitală siguranța că bibliotecile școlare achiziționează resurse create, atât pe plan local, cât și internațional și care reflectă identitățile naționale, etnice, culturale, lingvistice, indigene și altele unice ale membrilor comunității școlare" [2].

Colecțiile bibliotecii școlare sunt constituite din colecții de bază și colecții didactice, cu precădere manuale – un specific al bibliotecilor școlare. Bibliotecile din instituțiile de învățământ ca parte integrantă a sistemului de învățământ, prin aceste mijloace specifice, nu numai că participă la activitatea didactică, cultural-educativă, dar și contribuie la procesul de instruire. „Biblioteca din instituția de învățământ are ca obiectiv principal asigurarea posibilităților de informare, documentare, lectură, recreere și studiu elevilor..., cadrelor didactice... prin oferirea accesului nelimitat la colecții" [1].

Dezvoltarea și gestionarea colecțiilor de manuale necesită responsabilitate sporită și efort din partea bibliotecarului școlar și include operațiuni tehnologice comune tuturor tipurilor de colecții, dar și anumite operațiuni specifice. Colecțiile inițiale ale bibliotecii școlare se constituie la deschiderea instituției și prevede existența minimală a 2500 de exemplare de documente, precum și numărul necesar de manuale pentru acoperirea necesităților didactice. Ulterior, colecțiile se dezvoltă conform necesităților curriculare, de informare, de documentare și interes al elevilor și al cadrelor didactice.

Conform normativelor internaționale, cheltuielile pentru biblioteca școlară trebuie să constituie cel puțin 5% din cheltuielile necesare pentru întreținerea unui elev, cu excluderea cheltuielilor de salarii, transport și investiții capitale. Se recomandă ca o bibliotecă să dețină cel puțin zece cărți per elev; școlile mici să aibă cel puțin 2500 de unități materiale; cel puțin 60% din colecții trebuie să fie publicații de nonficțiune în baza curriculumului. De asemenea, o bibliotecă școlară trebuie să dețină și materiale pentru *loisir*: beletristică, muzică, jocuri de calculator, materiale AV, reviste. În Tabelul nr. 1 este prezentată situația reală din bibliotecile școlare ale municipiului Chișinău comparativ cu cerințele IFLA/UNESCO.

Tabelul nr. 1. Normative colecții: recomandări IFLA/UNESCO proporțional realității în bibliotecile școlare din mun. Chișinău

Recomandări *IFLA UNESCO*	**Experiența bibliotecilor școlare din mun. Chișinău**
Volumul colecțiilor se va raporta la 10 cărți per elev.	Colecțiile de beletristică – 12 cărți per elev
Minimum 60% din colecții va reveni materialelor cu caracter nonbeletristic.	Manuale – 61 % Colecții pe domenii de știință – 39 %
Pentru activitatea curriculară – 1 carte la 2 elevi; Pentru activitatea extracurriculară, în clasele I – III – 1 carte la 3 elevi; în clasele IV – XI – 1 carte la 5 elevi	Se procură 1-3-4 exemplare la fiecare titlu, fiind necesare 15-20 de exemplare pentru fiecare bibliotecă. Unele biblioteci pot achiziționa numărul necesar de exemplare din surse financiare donate de asociațiile de părinți.

Materialele de referință vor fi procurate în 1-2 exemplare per titlu.	Materialele de referință se procură în 1-2 exemplare per titlu. Dicționarele explicative, ortografice, unele dicționare tematice pentru elevi – 1 la 2 elevi
Materialele metodice, didactice, din domeniul pedagogiei și psihologiei se vor achiziționa în 1-2 exemplare.	Materialele metodice, didactice, din domeniul pedagogiei și psihologiei se achiziționează în 1-2 exemplare. Acces online la Centrul Tehnologiilor Informaționale și Comunicaționale în Educație (CTICE) https://ctice.gov.md/?page_id=447
Mijloacele pentru achiziție vor alcătui nu mai puțin de 5% de la bugetul școlar per elev.	Procurarea materialelor de uz casnic, rechizite, alte achiziții – 3 %

Datorită faptului că bibliotecile școlare rămân instituții care contribuie la formarea armonioasă a tinerei generații, colecțiile lor sunt restructurate și ajustate conform cerințelor actuale ale comunității școlare. Oricât ar fi de plăcut interiorul bibliotecii, oricât ar fi de competent bibliotecarul, oricât de mult ar promova el colecțiile și oricât de bine le-ar organiza, dezvoltarea colecțiilor rămâne a fi mijlocul esențial de atragere și de formare a utilizatorilor. Evoluția cantitativă și calitativă a colecțiilor este un criteriu important de evaluare a activității bibliotecii, iar diversificarea surselor de achiziție înlesnește promovarea cărții și lecturii. În prezent, bibliotecile școlare din municipiul Chișinău, din totalul de documente deținute gestionează 66,9 % de publicații în limba română cu grafie latină, anterior fiind excluse publicațiile cu grafie chirilică. În aceste procente se încadrează și manualele pentru elevii din instituțiile de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, cu instruire în limba rusă.

Sursele tradiționale de completare a colecțiilor bibliotecilor școlare rămân a fi donațiile, publicațiile primite în locul celor pierdute, achizițiile din rețeaua de librării și editurile din țară. Chiar dacă procesul de cumpărare a cărților în instituțiile de învățământ primar și secundar (ciclul I și II) se realizează, preponderent, în trimestrul III al anului calendaristic, în prima jumătate a anului 2026, a fost deja inițiat acest proces în 18 instituții de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, cu statut de autonomie financiară, în valoare de 267 475,44 lei. La elaborarea prealabilă a listelor de achiziții se ține cont de hotărârile comisiilor metodice ale cadrelor didactice din instituțiile de învățământ, rezultatele cerințelor neonorate ale utilizatorilor analizate de bibliotecari, dar și de doleanțele utilizatorilor expuse în sondaje.

Planificarea anuală a surselor financiare pentru achiziția de carte la aprobarea bugetului în Instituția Publică Liceul Teoretic „Hyperion" comportă o atitudine de respect față de carte și rolul ei în formarea tinerilor pentru viață. În ultimii ani, au fost planificate și executate 130 000,00 – 160 000 lei. Listele preliminare de achiziții se discută la ședințele Consiliului de Administrație și ale Consiliului Profesional, fiind elaborate de cadrele didactice și bibliotecara liceului, în temeiul cerințelor curriculare și necesităților bibliotecii. În anul 2026, pentru achiziția de carte a bibliotecii Instituției Publice Liceului Teoretic „Hyperion", este prevăzut un buget de 190 000,00 lei.

La Gala Excelenței în Educație 2025, organizată de Primăria Municipiului Chișinău la 19 decembrie 2025, pentru rezultatele deosebite ale elevilor, ale cadrelor didactice și ale instituțiilor de învățământ publice și private din subordine, au beneficiat de 64 de seturi de carte, furnizor SA „CARTEA", în valoare de 179 200,00 lei, 36 de instituții de învățământ publice și private din subordinea Direcției Generale Educație, Tineret și Sport (DGETS).

În luna ianuarie 2026, la Gala Excelenței în Educație 2025, în baza deciziei Consiliului municipal Chișinău, au fost eliberate 64 de certificate în valoare de 179 200,00 lei, furnizor Rețeaua de librării „LIBRARIUS",

pentru rezultatele deosebite ale elevilor, ale cadrelor didactice și ale instituțiilor de învățământ publice și private din subordine. Astfel, bibliotecarii școlari au avut posibilitatea de a achiziționa publicații pentru acoperirea cerințelor utilizatorilor, iar șansa de a alege liber la raft cărțile necesare în librării a înlesnit munca bibliotecarului, făcând din procesul de selectare a literaturii o adevărată aventură în lumea cărților.

Anual, în cadrul Săptămânii Bibliotecii în școală (17-23 aprilie), realizată din anul 2009, Anul promovării bibliotecilor în comunitate, la inițiativa Secțiunii Biblioteci școlare a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), bibliotecarii școlari lansează campanii de donare a cărților în bibliotecă. Prezentăm doar câteva exemple din anul 2026.

Datorită campaniei „Dăruind o carte, construiești un viitor", biblioteca Instituției Publice Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi" a majorat colecțiile, în anul 2026, cu 400 de exemplare. Elevii Liceului Teoretic „Mihai Eminescu", îndemnați de campania „O carte donată, o inimă îmbunată", au adunat pentru biblioteca liceului 480 de cărți. Campania „ Din inimă la inimă donați o carte bibliotecii" , lansată în Instituția Publică Liceul Teoretic „Mihai Viteazul", a motivat elevii să colecteze 700 de exemplare de cărți destinate tuturor vârstelor școlare. În Instituția Publică Liceul Teoretic „Spiru Haret", în Săptămâna Bibliotecii, este organizat un Târg de carte. Echipa de lucru, alcătuită din reprezentanți ai diferitor clase, adună la bibliotecă cărțile deja citite și colectate de la elevi, evaluează costul lor, întocmesc lista, fiind responsabili de buna desfășurare a târgului. De la evenimentul din acest an, bibliotecara liceului Zinaida Slutu a achiziționat 43 de cărți, obținând o sumă de 2 000 de lei din partea Asociației de părinți a liceului.

Credo Instituției Publice Liceul Teoretic „Universul" este următorul: *Orice carte își pornește calea din bibliotecă.* Publicațiile și materialele primite de cadrele didactice la seminarele externe sunt aduse la bibliotecă, unde, la finele traseului tehnologic, sunt puse la dispoziția tuturor. Astfel, publicațiile rare nu se acumulează în cabinete, în dulapuri, nu sunt date uitării, ci devin un bun al utilizatorilor prin accesul liber al tuturor la colecțiile bibliotecii. În așa fel, numai în prima jumătate a anului 2026, biblioteca a primit 27 de cărți destinate cadrelor didactice.

O contribuție impunătoare la îmbunătățirea colecției bibliotecii acestui liceu a fost remarcată din partea donatorilor – elevi absolvenți ai instituției – de Ziua Liceului. Având-o în calitate de complice pe bibliotecara liceului Svetlana Ursu, în acest an, absolvenții au adus 6 titluri de carte pentru a dezvolta abilitățile personale și 28 de titluri noi din domeniul de *Literatură și lingvistică.*

Râvna căutării de surse și resurse pentru bibliotecă reprezintă una dintre cele mai importante activități, care asigură creșterea numerică, îmbogățirea valorică și spirituală a bibliotecii. Doar așa colecțiile bibliotecii devin mai reprezentative, răspund nevoilor și cerințelor de lectură a utilizatorilor. Mai multe biblioteci școlare, participând în proiecte, obțin publicații binevenite pentru colecțiile bibliotecare.

O tradiție deosebită o are biblioteca Instituției Publice Liceului Teoretic „Hyperion". Acolo sunt organizate periodic întâlniri cu autorii și personalitățile din orașul Durlești care, de fiecare dată, oferă donații generoase de carte. În anul curent 2026, Ștefan Sofronescu, Raisa Plăieșu, Parascovia Sava, Anatol Caliuc, Nina Carp au dăruit bibliotecii liceului 200 de exemplare de cărți. Întâlnirile cu Maria Ivanov, Maria Pilchin, Valerian Ciobanu, Victoria Fonari au mai adus pentru utilizatorii bibliotecii încă 300 de exemplare de lucrări. Din partea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, biblioteca Instituției Publice Liceului Teoretic „Hyperion" a primit în dar 25 de exemplare din creația scriitorului Iulian Filip. Colaborarea Instituției Publice Liceul Teoretic „Hyperion" cu Fundația Culturală „Nordul Moldovei" a adus un beneficiu de 100 de exemplare de carte românească.

Asigurarea continuității colecțiilor reprezintă una dintre cele mai importante activități în biblioteca școlară. Calitatea colecțiilor determină nivelul de atragere a elevilor la lectură și bibliotecă, contribuie la creșterea imaginii bibliotecii în instituție, oferă acesteia mai multe posibilități de implicare în activitatea instituției și face din

bibliotecă o componentă activă în realizarea procesului educațional de calitate.

În cadrul activităților de formare a bibliotecarilor școlari DGETS a Consiliului municipal Chișinău, a fost accentuat rolul dezvoltării colecțiilor în conformitate cu interesele comunității școlare, punându-se în discuție subiecte ce țin de sistematizarea și promovarea documentelor electronice în bibliotecile școlare, diversificarea lecturii elevilor, dezvoltarea imaginației și gândirii critice prin intermediul cărților cu imagini.

În acest context, exprimăm recunoștință formatorilor de la Biblioteca Municipală „B.P. „Hasdeu" și Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Și în continuare vor fi susținute școlile primare și gimnaziile cu un contingent mic de elevi și buget minim de finanțare, care nu pot oferi bibliotecilor sumele necesare pentru dezvoltarea colecțiilor. De asemenea, vor fi identificate soluții în procesul de excludere a publicațiilor perimate moral și fizic.

Referințe bibliografice:

1. Codul Educaţiei al Republicii Moldova: nr.152 din 17.07.2024. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 319-324/634.
2. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *Ghidul IFLA pentru biblioteci școlare,* Ediția a II-a, revizuită (2015). Disponibil: https://repository.ifla.org/items/a538e060-0cac-4390-a6df-45e99a32d6c7 [accesat 2026-05-19].
3. IFLA-UNESCO *Manifestul pentru biblioteca școlară 2025*. Disponibil: https://repository.ifla.org/items/d2a4b5e3-af18-4cc2-9a87-6f27e4c8a69d [accesat 2026-05-19].
4. IFLA-UNESCO *Public Library Manifesto 2022.* Disponibil: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385149 [accesat 2026-05-19].
5. IFLA/UNESCO *Manifesto for Digital Libraries*. Disponibil: https:// www.ifla.org/files/assets/digital-libraries/documents/ifla-unescodigital-libraries-manifesto.pdf [accesat 2026-05-19].
6. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova.* 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2026-05-19].
7. Regulament privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2022, nr. 394-400, art. 1377. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134445&lang=ro [accesat 2026-05-19].

CZU 021.2:027.52
DOI 10.5281/zenodo.23558543

CLUBUL DE ROBOTICĂ ÎN BIBLIOTECĂ: SATISFACȚIE, IMPLICARE ȘI DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR STEM

Cristina ONCEA
Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu”, Rezina

Rezumat: *Studiul prezintă rezultatele evaluării Clubului de Robotică organizat în cadrul bibliotecii, prin intermediul unui chestionar aplicat participanților. Scopul cercetării a fost identificarea nivelului de satisfacție, a competențelor dezvoltate, a dificultăților întâmpinate și a propunerilor de îmbunătățire. Analiza răspunsurilor a arătat că majoritatea copiilor sunt foarte mulțumiți de activități, considerându-le interesante și captivante. Activitățile practice, cum ar fi construirea și programarea roboților, participarea la competiții și proiectele creative, contribuie la dezvoltarea gândirii logice, a creativității și a abilităților digitale. Participanții au apreciat sprijinul coordonatorilor și consideră programul convenabil. Cu toate acestea, au fost semnalate nevoi de modernizare a echipamentelor și extinderea spațiului de lucru. Rezultatele oferă recomandări concrete pentru îmbunătățirea activităților și bazei materiale, asigurând un mediu stimulativ și incluziv pentru toți copiii.*
Cuvinte-cheie: *club de robotică, educație STEM, activități practice, dezvoltarea competențelor digitale, creativitate și gândire logică*

Abstract: *This study presents the results of an evaluation of the Robotics Club organized within the library, based on a survey administered to participants. The aim was to assess participant satisfaction, skills development, encountered challenges, and suggestions for improvement. The analysis showed that most children are highly satisfied with the activities, finding them engaging and interesting. Practical activities, such as building and programming robots, participating in competitions, and creative projects, contribute to the development of logical thinking, creativity, and digital skills. Participants appreciated the support provided by coordinators and found the schedule convenient. However, some needs for upgrading equipment and expanding the workspace were identified. The findings provide concrete recommendations for enhancing activities and material resources, ensuring a stimulating and inclusive environment for all children.*
Keywords: *robotics club, STEM education, hands-on activities, digital skills development, creativity and logical thinking*

La data de 12.01.2026, utilizatorilor care frecventează Clubul de Robotică „Just Do It” de la Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu”, Rezina, le-a fost distribuit chestionarul de evaluare a serviciului de bibliotecă – Clubul de Robotică „Just Do It” în format fizic. Au răspuns la chestionar 14 utilizatori.

Problema. Este necesară evaluarea eficienței serviciului de bibliotecă „Clubul de Robotică Just Do It”, pentru a determina în ce măsură activitățile desfășurate răspund nevoilor participanților, contribuie la dezvoltarea competențelor STEM și corespund așteptărilor beneficiarilor.

Ipoteza. Participarea la activitățile Clubului de Robotică „Just Do It” contribuie semnificativ la dezvoltarea competențelor digitale, a gândirii logice și a spiritului de echipă în rândul participanților, crescând, totodată, interesul acestora pentru tehnologie și învățare nonformală.

Scopul. Evaluarea impactului, a relevanței și a calității serviciului de bibliotecă „Clubul de Robotică Just Do It", în vederea îmbunătățirii activităților și adaptării acestora la nevoile reale ale utilizatorilor.

Obiective:

1. identificarea nivelului de satisfacție al participanților față de activitățile clubului;
2. evaluarea competențelor dobândite de participanți (digitale, tehnice, de colaborare);
3. analiza gradului de interes și implicare al beneficiarilor în activitățile propuse;
4. identificarea punctelor forte și a aspectelor care necesită îmbunătățire;
5. formularea de recomandări pentru dezvoltarea și diversificarea serviciului în anul următor.

Membrii Clubului de Robotică în timpul orelor de instruire

La prima întrebare a chestionarului, privind ***vârsta participanților*** la Clubul de Robotică, s-a constatat că aceștia au între 9 și 17 ani. Majoritatea copiilor se află în intervalul 10–14 ani (2 - 10 ani; 2 – 11 ani; 4 – 12 ani; 2 – 13 ani; 1-14 ani) ceea ce arată că activitățile clubului sunt atractive în special pentru această categorie de vârstă. Totodată, prezența unor copii mai mici (9 ani - 1 participant) și adolescenți mai mari (16-17 ani – 2 participanți) indică faptul că clubul reușește să atragă și participanți din categorii de vârstă diverse, demonstrând flexibilitatea și accesibilitatea activităților propuse.

Diagrama nr. 1. Distribuția respondenților după categoria de vârstă

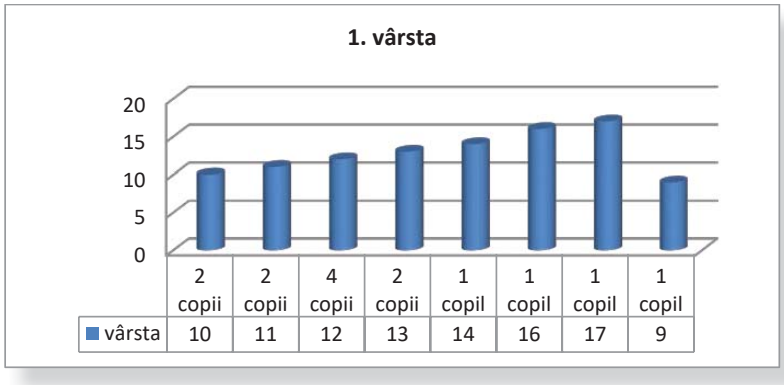

Datele colectate la întrebarea a doua a chestionarului, ***Genul,*** evidențiază că majoritatea participanților la Clubul de Robotică sunt băieți (11 din 14, ≈78,6%), în timp ce fetele reprezintă o minoritate (3 din 14, ≈21,4%). Aceasta indică un interes mai pronunțat al băieților pentru activitățile de robotică, însă prezența fetelor arată că serviciul este accesibil și acestui segment. În același timp, rezultatele sugerează oportunitatea de a încuraja participarea mai activă a fetelor prin promovare și activități atractive adaptate.

Diagrama nr. 2. Distribuția respondenților după gen

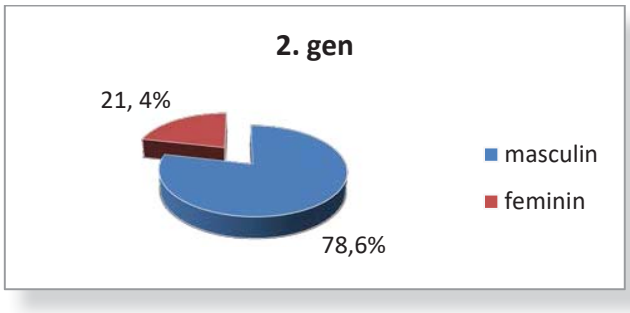

Analiza răspunsurilor la întrebarea nr. 3 *(„De cât timp frecventezi clubul de robotică?”)* evidențiază o distribuție variată a duratei participării. Unii participanți sunt noi, frecventând clubul de o lună sau de câteva luni, iar alții sunt membri fideli de mai mulți ani (până la 8 ani). Aceasta sugerează că activitățile propuse sunt atractive atât pentru noii veniți, cât și pentru participanții cu experiență, demonstrând continuitatea interesului și valoarea educativă a clubului.

Diagrama nr. 3. De cât timp frecventează clubul de robotică

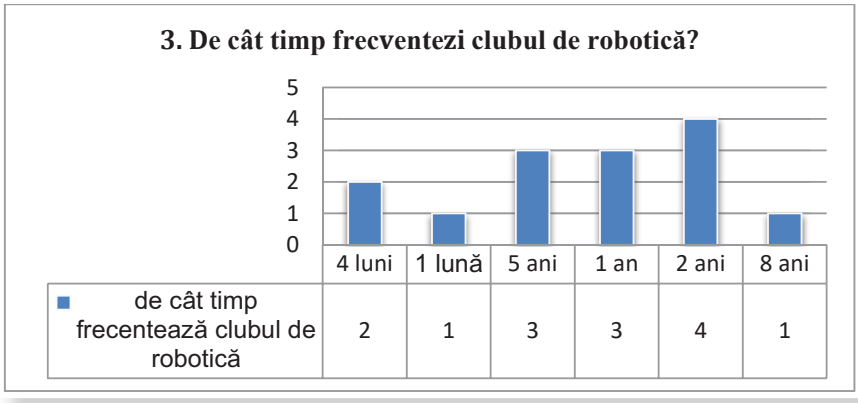

Analiza răspunsurilor la întrebarea nr. 4 („Cât de mulțumit(ă) ești, în general, de activitățile clubului de robotică?”) arată că toți participanții sunt cel puțin mulțumiți de activități: 6 (≈42,9%) copii fiind mulțumiți și 8 (≈57,1%) foarte mulțumiți. Aceste rezultate indică un nivel ridicat de satisfacție în rândul copiilor și confirmă relevanța și calitatea programului oferit de club.

Diagrama nr. 4. Cât de mulțumiți sunt de activitățile clubului de robotică

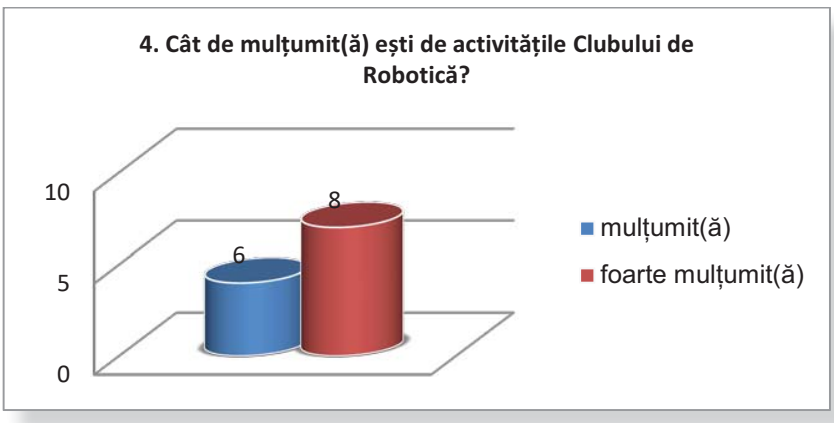

La întrebarea a cincea („Activitățile desfășurate sunt interesante și atractive pentru tine?") toți participanții au considerat activitățile cel puțin interesante: 5 (≈35,7%) copii răspunzând „interesante", iar 9 (≈64,3%) „foarte interesante". Rezultatele arată că programul Clubului de Robotică captează atenția copiilor și reușește să mențină un nivel ridicat de implicare și entuziasm.

Diagrama nr. 5. Activitățile desfășurate sunt interesante pentru participanți

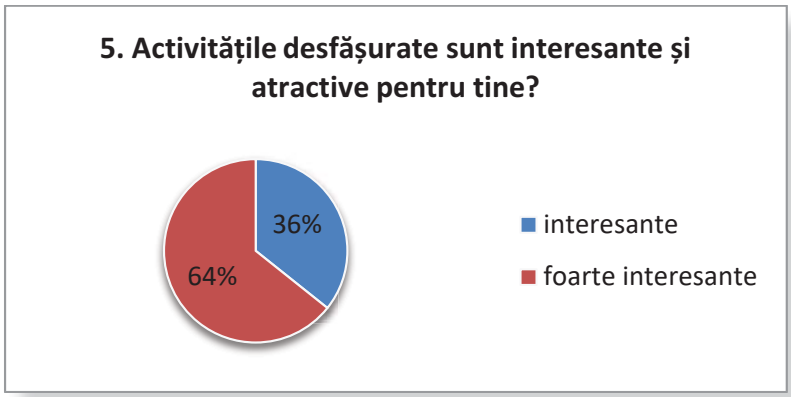

La întrebarea a șasea („Ce ți-a plăcut cel mai mult la activitățile clubului de robotică?") participanții au evidențiat mai multe aspecte: *să construiesc primul meu robot, să particip la concursuri, piesele cu care noi construim roboți, lucrul în echipă pentru a crea idei utile, inovative și originale, totul este foarte interesant și captivant, că echipa e pozitivă și mereu unită, îmi plac roboții care trebuie să-i fac, antrenori profesioniști și echipamentul modern, libertatea de a alege ce doresc să construiesc, competițiile, construirea roboților*. Din răspunsurile oferite se deduce că participanții apreciază în mod deosebit activitățile practice, colaborative și creative ale Clubului de Robotică, manifestând entuziasm atât pentru construirea roboților, cât și pentru competiții, lucru în echipă și libertatea de a-și exprima ideile.

La întrebarea nr. 7 („Ce ai învățat în cadrul clubului de robotică?") răspunsurile sunt deschise și putem observa câteva teme principale. Toți copiii au menționat că au învățat să programeze roboții și să îi facă să îndeplinească diverse acțiuni („programarea robotului", „cum să programez robotul ca să îndeplinească o acțiune", „programare și roboți", „să fac roboți"). Patru copii au apreciat aspectele de colaborare și responsabilitate („lucrul în echipă, responsabilitatea față de roboți"). Câteva răspunsuri (5 respondenți) arată că clubul contribuie și la dezvoltarea relațiilor și a pasiunilor comune („nu ne unește doar robotica, ci și pasiunea față de robotică", „programare și roboți, să fim prietenoși").

Per ansamblu, răspunsurile arată că participarea la Clubul de Robotică îi ajută pe copii să învețe programarea și construirea roboților (abilități STEAM), să dezvolte spiritul de echipă și responsabilitatea, dar și să-și consolideze pasiunea comună pentru robotică.

La întrebarea a opta („Cum apreciezi modul de explicare și sprijinul oferit de coordonatorul clubului de robotică?") majoritatea covârșitoare a participanților au apreciat coordonarea drept „foarte bună" (11 respondenți), iar trei participanți au indicat calificativul „bun". Aceste rezultate reflectă un nivel înalt de satisfacție față de modul de explicare, față de sprijinul oferit și profesionalismul coordonatorului clubului.

Diagrama nr. 8. Cum apreciază modul de explicare și sprijinul oferit de coordonatorul clubului de robotică

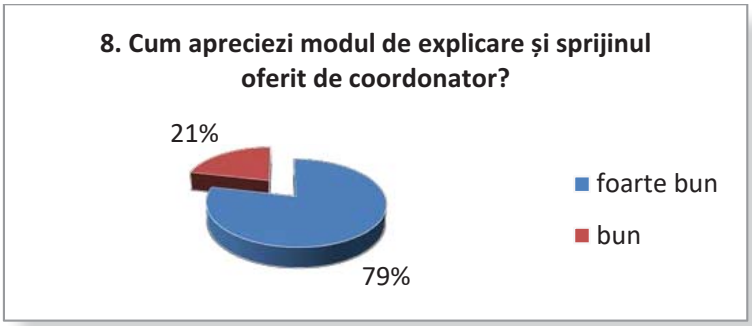

Coordonatorul Clubului de Robotică, domnul Ghenadie Goncear, oferă sprijin participanților.

Răspunsurile la întrebarea nr. 9 („Echipamentele și materialele utilizate (roboți, calculatoare, piese) sunt suficiente și funcționale?"), arată că 8 respondenți (57,1%) au confirmat că acestea sunt suficiente în mare parte, iar 3 respondenți (21,4%) au indicat că sunt suficiente în totalitate. Alți 3 participanți (21,4%) au menționat că echipamentele nu sunt suficiente. Astfel, răspunsurile indică faptul că echipamentele sunt, în general, suficiente și funcționale, însă există și nevoia de îmbunătățire, semnalată de câțiva participanți.

Diagrama nr. 9 Dacă echipamentele și materialele utilizate (roboți, calculatoare, piese) sunt suficiente și funcționale

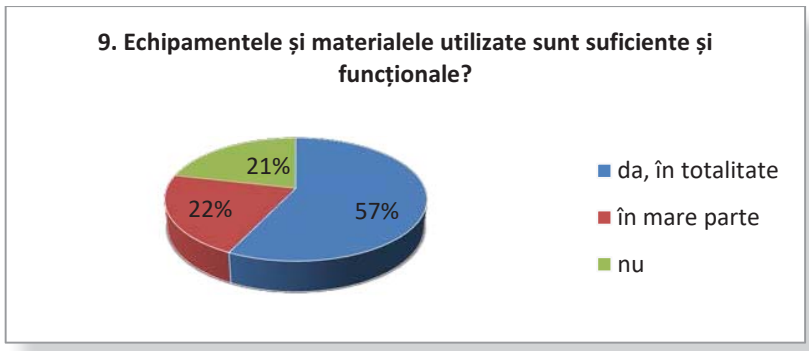

La întrebarea a zecea („Consideri că programul clubului (zile, ore, durată) este convenabil pentru tine?") toți respondenții au ales varianta „da". Acest rezultat indică faptul că programul Clubului de Robotică este bine adaptat disponibilității participanților și răspunde nevoilor lor de organizare a timpului.

La întrebarea nr. 11 („Activitățile clubului te ajută să-ți dezvolți creativitatea, gândirea logică și abilitățile digitale?") 10 respondenți (71%) au ales varianta „foarte

mult", iar 4 respondenți (29%) au indicat „mult". Lipsa răspunsurilor negative arată că toți participanții consideră că activitățile clubului de robotică contribuie semnificativ la dezvoltarea competențelor creative, logice și digitale.

Diagrama nr. 10. Cât de mult activitățile clubului ajută membrii să-și dezvolte creativitatea, gândirea logică și abilitățile digitale?

La întrebarea nr. 12 („Ai recomanda clubul de robotică altor copii sau prieteni?") 11 respondenți (79%) au răspuns „da", iar 3 respondenți (21%) au ales varianta „probabil". Niciun participant nu a selectat răspunsul „nu", ceea ce indică un nivel ridicat de satisfacție și încredere în activitățile clubului, precum și dorința copiilor de a-l recomanda altora.

Diagrama nr. 11. Dacă recomandă clubul de robotică altor copii sau prieteni

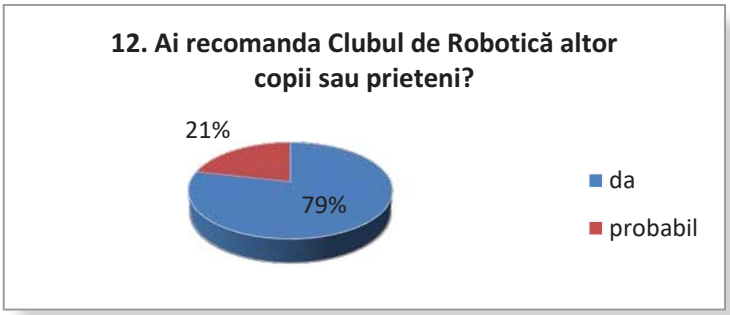

Răspunsurile colectate la întrebarea nr. 13(„Ce îmbunătățiri ai propune pentru clubul de robotică?") au fost următoarele: *clubul de robotică are nevoie de un spațiu mai mare; mai multe piese pentru a construi roboți; de a îmbunătăți calculatoarele, să lucreze mai repede; mai mulți roboți; înnoirea tehnicii și calculatoarelor, a roboților,a conectorilor; mai mulți roboți spike; mai multe piese; aș propune îmbunătățirea calculatoarelor; mai multe modele de roboți; nu am nevoie de ele; măcar un calculator mai puternic pentru Arduino*. Răspunsurile indică faptul că, deși clubul de robotică este apreciat, participanții își doresc extinderea și modernizarea bazei tehnice pentru a beneficia de condiții și mai bune de lucru.

La întrebarea nr. 14 („Care activitate sau proiect realizat în cadrul clubului ți s-a părut cel mai interesant și de ce?") respondenții au dat următoarele răspunsuri: *First Lego League(FLL) și SumoBot; blocurile la calculator, pentru că acolo trebuie să gândești; FLL intern și extern, pentru că putem face schimb de idei; crearea bastonului intelligent, dezvoltând o idee care să ajute oamenii; FLL; construirea și programarea roboților; SumoBot, deoarece trebuie să construiești robotul astfel încât să aibă puterea să împingă adversarul; realitatea virtuală, deoarece dezvoltă creativitatea; Târgul de Știință din România, deoarece am învățat ceva nou în programare; toate*. Răspunsurile arată că participanții apreciază în mod deosebit activitățile practice, competiționale și creative, care le oferă oportunitatea de a-și

dezvolta abilități tehnice și inovative.

Pentru ultima întrebare („Ce dificultăți ai întâmpinat în timpul participării la clubul de robotică?") respondenții au dat următoarele răspunsuri: 6 respondenți au menționat că nu au întâlnit nicio dificultate, iar 8 respondenți au evidențiat următoarele dificultăți – *cu lag-ul la calculatoare e greu de programat deoarece pierdem timp și idei; am avut dificultăți la domeniul cu programarea; în programare (înainte); roboți insuficienți, piese defecte, calculatoare învechite; încetinirea calculatoarelor*. Aceasta indică faptul că, deși majoritatea copiilor nu întâmpină dificultăți semnificative, există nevoi de îmbunătățire a bazei materiale și a echipamentelor pentru a asigura o experiență optimă tuturor participanților.

Concluzii

Toți participanții s-au declarat cel puțin mulțumiți de activitățile clubului de robotică, majoritatea fiind „foarte mulțumiți" (57,1%). Activitățile sunt considerate interesante și captivante, iar participanții apreciază în mod deosebit construirea și programarea roboților, competițiile și proiectele creative.

Activitățile clubului contribuie semnificativ la dezvoltarea creativității, a gândirii logice, a abilităților digitale și a spiritului de echipă. Respondenții au menționat că învață să programeze, să construiască roboți și să colaboreze responsabil în cadrul echipei. Majoritatea copiilor ar recomanda clubul altor prieteni (81,8%), iar toți consideră programul comod din punctul de vedere al zilelor și al orelor de desfășurare, ceea ce arată un nivel ridicat de implicare și satisfacție generală.

Coordonatorii sunt evaluați pozitiv, iar echipamentele și materialele sunt considerate în mare parte suficiente și funcționale. Totuși, câțiva copii au semnalat nevoi de modernizare sau de suplimentare a calculatoarelor, a roboților și a pieselor. În timp ce unii participanți nu au întâmpinat dificultăți, alții au menționat probleme legate de echipamente – calculatoare lente, piese insuficiente sau defecte. Aceste aspecte pot afecta eficiența activităților și implicarea participanților.

Recomandări

1. Îmbunătățirea bazei materiale: modernizarea calculatoarelor, suplimentarea numărului de roboți și piese, achiziționarea de echipamente noi și performante (inclusiv roboți Spike și Arduino), pentru a evita întreruperile și pierderea ideilor.
2. Extinderea spațiului de lucru: dacă este posibil, amenajarea unui spațiu mai mare pentru desfășurarea activităților practice și a concursurilor, pentru a crea condiții mai confortabile și eficiente.
3. Diversificarea proiectelor și activităților: continuarea participării la competiții interne și externe (FLL, SumoBot, Târgul de Știință) și includerea de proiecte inovative care să stimuleze creativitatea și gândirea logică.
4. Promovarea participării fetelor: având în vedere predominanța băieților, se recomandă organizarea de activități și materiale atractive, care să încurajeze mai multe fete să participe.
5. Menținerea și consolidarea sprijinului coordonatorilor: continuarea implicării și a suportului constant din partea antrenorilor, care sunt foarte apreciați de copii.
6. Monitorizarea și evaluarea periodică: realizarea unor chestionare sau discuții periodice cu participanții, pentru a identifica rapid dificultățile și pentru a ajusta activitățile, echipamentele și metodele de lucru.

Referințe bibliografice:

1. *Biblioteca Publică – locul cel mai important în localitate. Orientare spre comunitate*. Disponibil: https://ro.scribd.com/document/459628633/cercetare [accesat 2026-19-01].
2. Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu". *Raport analitic anual.* Rezina, 2025. 106 p. Disponibil: https://bprmihaieminescu.wordpress.com/wp-content/uploads/2026/01/raport-2025.pdf [accesat 2026-01-16].
3. INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA. (ISM).SM ISO 11620:2024, Informare și documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci, Adoptat: 2024-03-01. Ed. oficială (în limba engleză). Chișinău, 2024. 135 p.

CZU 021.2:027.52
DOI 10.5281/zenodo.23558594

BIBLIOTECA PUBLICĂ ȘURI – ACTOR COMUNITAR ÎN PROMOVAREA EDUCAȚIEI ECOLOGICE ȘI A OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ

Doinița STAMATI,
Biblioteca Publică Șuri

Rezumat: *Articolul evidențiază rolul Bibliotecii Publice Șuri în promovarea educației ecologice, a responsabilității civice și a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, cu accent pe ODD 13 – „Acțiune climatică". Prin activități educative, culturale și comunitare, biblioteca contribuie la dezvoltarea unei comunități mai responsabile față de mediu și mai implicate în protejarea resurselor naturale. Activitățile desfășurate demonstrează că biblioteca publică modernă poate deveni un centru activ de informare, educație și mobilizare comunitară în sprijinul dezvoltării durabile.*
Cuvinte-cheie: *bibliotecă publică, dezvoltare durabilă, educație ecologică, ODD 13, acțiune climatică, comunitate, servicii moderne de bibliotecă*

Abstract: *The article highlights the role of Biblioteca Publică Șuri in promoting environmental education, civic responsibility, and the Sustainable Development Goals, with a focus on SDG 13 – "Climate Action". Through educational, cultural, and community-based activities, the library contributes to the development of a community that is more responsible toward the environment and more actively involved in protecting natural resources. The activities carried out demonstrate that the modern public library can become an active center for information, education, and community mobilization in support of sustainable development.*
Keywords: *public library, sustainable development, environmental education, SDG 13, climate action, community, modern library services*

Secolul XXI aduce numeroase provocări sociale, economice și de mediu, iar schimbările climatice reprezintă una dintre cele mai importante probleme globale ale contemporaneității. Fenomene precum poluarea, degradarea mediului, reducerea biodiversității și schimbările climatice afectează direct viața oamenilor și dezvoltarea comunităților. În acest context, educația pentru dezvoltare durabilă devine o prioritate pentru toate instituțiile educaționale și culturale.

Bibliotecile publice au depășit de mult timp rolul tradițional de spații dedicate exclusiv lecturii și împrumutului de carte. Biblioteca contemporană devine un centru comunitar modern, un spațiu al educației permanente, al dialogului și al implicării civice. Prin accesul liber la informație, prin serviciile moderne și prin activitățile educative organizate, biblioteca poate contribui activ la formarea unei societăți responsabile și sustenabile.

Agenda ONU 2030 pentru Dezvoltare Durabilă reprezintă un program global de acțiune care include 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), orientate spre combaterea sărăciei, protecția mediului și asigurarea bunăstării pentru toți. Un rol important îl ocupă ODD 13 – „Acțiune climatică", care promovează măsuri urgente pentru combaterea schimbărilor climatice și diminuarea impactului acestora asupra comunităților.

Biblioteca Publică Șuri promovează constant activități educative și comunitare

dedicate protecției mediului și dezvoltării responsabilității ecologice, contribuind astfel la formarea unei generații mai conștiente și mai implicate în problemele comunității.

Biblioteca modernă reprezintă un spațiu deschis tuturor categoriilor de utilizatori și un important factor de dezvoltare comunitară. Prin serviciile și activitățile sale, biblioteca sprijină educația formală și nonformală, dezvoltarea competențelor digitale, promovarea culturii și participarea activă a cetățenilor în viața comunității.

În ultimii ani, Biblioteca Publică Șuri și-a diversificat activitățile și serviciile, orientându-se spre necesitățile reale ale comunității. Activitățile organizate urmăresc:

- promovarea educației pentru mediu;
- dezvoltarea gândirii critice;
- utilizarea responsabilă a resurselor;
- consolidarea spiritului civic;
- promovarea voluntariatului și a parteneriatelor locale.

Biblioteca contribuie astfel la dezvoltarea unei comunități mai informate și mai responsabile, în care utilizatorii nu doar beneficiază de informație, ci și participă activ în viața socială și culturală a localității.

Una dintre direcțiile importante de activitate ale Bibliotecii Publice Șuri este implicarea comunității în activități practice de protecție a mediului. Activitățile de salubrizare, organizate în parteneriat cu școala și administrația publică locală, contribuie la responsabilizarea comunității și la dezvoltarea spiritului civic. Participarea copiilor și a tinerilor la astfel de activități are un impact educativ major, deoarece ei învață prin experiență directă importanța menținerii unui mediu curat și sănătos. Activitățile practice îi ajută să conștientizeze că fiecare persoană poate contribui la protejarea mediului prin gesturi simple și responsabile.

De asemenea, biblioteca promovează reciclarea și gestionarea responsabilă a deșeurilor prin activitatea „Reciclează și redu!". În cadrul atelierului, beneficiarii au fost informați despre importanța reciclării corecte a deșeurilor electrice și electronice și despre impactul negativ al poluării asupra mediului și asupra sănătății oamenilor. Astfel de activități contribuie la dezvoltarea unei culturi ecologice și la formarea unor comportamente sustenabile în comunitate.

Lectura are un rol important în dezvoltarea personală și în formarea valorilor civice și morale. Prin intermediul cărților și al activităților tematice, biblioteca poate contribui la sensibilizarea utilizatorilor față de problemele de mediu și față de importanța protejării planetei.

Expoziția tematică „Cartea verde" organizată de Biblioteca Publică Șuri reprezintă un exemplu relevant de activitate educativă dedicată promovării lecturii și responsabilității ecologice. În cadrul expoziției sunt prezentate: cărți despre natură și biodiversitate, enciclopedii și reviste tematice, materiale informative despre schimbările climatice, publicații despre reciclare și dezvoltare durabilă. Prin lectura acestor materiale, copiii și tinerii își dezvoltă cunoștințele despre mediu și înțeleg mai bine importanța protejării naturii și a utilizării responsabile a resurselor.

Biblioteca practică și recomandări de lectură dedicate dezvoltării durabile, precum volumul „Povești despre dezvoltare durabilă", care explică într-un mod accesibil și atractiv teme precum *energia verde*, *reciclarea* și *schimbările climatice*.

Educația nonformală reprezintă un instrument eficient pentru dezvoltarea creativității și pentru implicarea activă a utilizatorilor. Biblioteca organizează activități interactive și creative, care contribuie la formarea responsabilității ecologice și la dezvoltarea spiritului artistic.

Activitatea hand-made „Mâini creative pentru un Pământ curat" promovează reutilizarea materialelor și reciclarea prin realizarea unor lucrări artistice din materiale reciclabile și naturale. Participanții transmit, prin intermediul creațiilor lor, mesaje despre protejarea mediului și responsabilitatea față de natură.

Totodată, activitatea „Biblioteca în natură" transformă lectura într-o experiență interactivă și recreativă, desfășurată în aer liber. Copiii și tinerii descoperă bucuria lecturii în mijlocul naturii și învață să aprecieze frumusețea mediului înconjurător.

Prin astfel de activități, biblioteca reușește să îmbine educația cu recreerea și să transforme procesul de învățare într-o experiență atractivă și memorabilă. Biblioteca Publică Șuri promovează și teme legate de energia regenerabilă și utilizarea responsabilă a resurselor. Podcastul educativ „Panouri solare pentru un viitor verde" a avut scopul de a informa comunitatea

despre beneficiile utilizării energiei solare și despre importanța reducerii impactului schimbărilor climatice. Prin astfel de activități, utilizatorii sunt informați despre alternativele ecologice și despre importanța adoptării unui stil de viață mai prietenos cu mediul.

În același timp, biblioteca promovează solidaritatea și relațiile dintre generații prin campania „Pici pentru bunici", realizată în parteneriat cu Filiala de Cruce Roșie, Drochia. Activitățile organizate în cadrul campaniei contribuie la dezvoltarea respectului și a grijii față de persoanele vârstnice, promovând responsabilitatea socială în comunitate.

Parteneriatele reprezintă o componentă importantă în dezvoltarea activităților bibliotecii. Colaborarea cu instituțiile educaționale, cu administrația publică locală, cu organizațiile neguvernamentale și alte instituții comunitare contribuie la diversificarea activităților și la creșterea impactului acestora.

Biblioteca Publică Șuri demonstrează că succesul activităților comunitare depinde de cooperare, de dialog și de implicarea tuturor actorilor locali. Prin parteneriatele dezvoltate, biblioteca reușește să ofere utilizatorilor activități educative relevante și să contribuie la dezvoltarea unei comunități active și responsabile. Experiența Bibliotecii Publice Șuri ilustrează că biblioteca publică modernă poate deveni un actor important în promovarea dezvoltării durabile și a educației ecologice. Prin activități culturale, educative și comunitare, biblioteca contribuie la formarea unei societăți mai informate, mai implicate și mai responsabile față de mediul înconjurător.

Activitățile desfășurate în sprijinul Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 13 – „Acțiune climatică" confirmă faptul că schimbarea începe prin educație și prin implicare comunitară. Biblioteca poate inspira comunitatea să adopte comportamente responsabile și să contribuie activ la protejarea planetei. Într-o societate aflată în continuă schimbare, biblioteca rămâne un spațiu al cunoașterii, al dialogului și al solidarității, contribuind la dezvoltarea unui viitor mai verde și mai sustenabil.

Referințe bibliografice:

1. COJOCARU, Igor; Ion COȘULEANU; Nelly ȚURCANU și Anastasia ȘTEFANIȚA. *Identificarea serviciilor moderne pentru comunitate în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD): Inovare. Cercetare*. Disponibil: https://bibliotecipublicerm.wordpress.com/2016/12/02/igor-cojocaru-identificarea-serviciilor-moderne-pentru-comunitate-in-realizarea-obiectivelor-de-dezvoltare-durabila-odd-inovare-cercetare/ [accesat 2026-04-14]
2. DMITRIC, Ecaterina. Dezvoltare și acces: diversificarea serviciilor axate pe realizarea Agendei ONU 2030. *Magazin bibliologic*, 2019, nr. 3-4, pp. 45-48. ISSN 1857-1476.
3. IFLA. *Libraries and the Sustainable Development Goals: A Storytelling Manual*. Hague: IFLA, 2018. Disponibil: https://www.ifla.org/document/libraries-and-the-sustainable-development-goals-a-storytelling-manual/ [accesat 2026-04-12]
4. IFLA *Toolkit: Libraries, Development and the United Nations 2030 Agenda* (Revised version – August 2017). Disponibil: https://www.ifla.org/publications/ifla-toolkit-libraries-development-and-the-united-nations-2030-agenda-revised-version-august-2017/ [accesat 2026-04-12].
5. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2026-04-18].
6. MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA. *Strategia națională pentru cultură și patrimoniu cultural 2035.* Disponibil: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2025-08/650-MC-2025.pdf [accesat 2026-04-14].
7. OSOIANU, Vera. *Bibliotecile și implicarea în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă: repere și viziuni naționale și internaționale*. Disponibil: https://www.slideshare.net/slideshow/vera-osoianu-bibliotecile-n-realizarea-obiectivelor-de-dezvoltare-durabil-2030/76727625 [accesat 2026-04-14].
8. PROGRAMUL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE (PNUD). *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă în Republica Moldova*. Disponibil: https://moldova.un.org/ro/sdgs [accesat 2026-04-14].
9. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: learning objectives.* https://doi.org/10.54675/CGBA9153 [accesat 2026-04-14].

CZU 027.4:31(478)
DOI 10.5281/zenodo.23558630

ACCESUL LA SERVICIILE DE BIBLIOTECĂ ÎN LOCALITĂȚILE FĂRĂ BIBLIOTECI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Olesea OXIOM
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Accesul echitabil la informație și la serviciile de bibliotecă reprezintă un element esențial al dezvoltării comunităților și al incluziunii sociale. În contextul transformărilor demografice și administrative din Republica Moldova, existența localităților fără biblioteci publice constituie o provocare pentru asigurarea dreptului cetățenilor la cultură și educație. Articolul prezintă rezultatele unui chestionar realizat de Centrul Național de Statistică privind Activitatea Bibliotecilor din cadrul IP Biblioteca Națională a Republicii Moldova, având drept scop identificarea localităților fără biblioteci și analiza modalităților prin care populația beneficiază de servicii bibliotecare.*
Cuvinte-cheie: *biblioteci publice, acces la informație, servicii de bibliotecă, comunități locale, statistici de bibliotecă, Republica Moldova*

Abstract: *Equitable access to information and library services is an essential component of community development and social inclusion. In the context of demographic and administrative changes in the Republic of Moldova, the existence of localities without public libraries poses a significant challenge to ensuring citizens' right to culture and education. This article presents the results of a survey conducted by the National Center for Statistics on Library Activity within the National Library of the Republic of Moldova. The survey aimed to identify localities without libraries and examine how residents access and benefit from library services.*
Keywords: *public libraries, access to information, library services, local communities, library statistics, Republic of Moldova*

Introducere

Bibliotecile publice reprezintă instituții fundamentale pentru dezvoltarea educațională, culturală și informațională a comunităților. Acestea facilitează accesul liber la cunoaștere și contribuie la reducerea inegalităților sociale și informaționale. Cu toate acestea, schimbările demografice, migrația populației și procesele de reorganizare administrativă influențează funcționarea rețelei naționale de biblioteci și accesibilitatea serviciilor oferite.

Pentru a evalua situația existentă, Centrul Național de Statistică privind Activitatea Bibliotecilor a realizat un studiu despre localitățile în care nu funcționează nicio bibliotecă publică și despre modalitățile prin care locuitorii acestora beneficiază de servicii bibliotecare.

Metodologia cercetării

Cercetarea s-a desfășurat prin aplicarea unui chestionar alcătuit din șase întrebări, distribuit direcțiilor de cultură și centrelor biblioteconomice teritoriale din cele 32 de raioane ale Republicii Moldova, municipiile Chișinău și Bălți și Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia.

Au fost recepționate răspunsuri din 31 de raioane, din cele două municipii și din Ceadâr-Lunga. Raionul Dubăsari nu a participat la cercetare, iar UTA Găgăuzia nu a

transmis informații din Comrat și Vulcănești.

Scopul studiului a fost identificarea localităților fără biblioteci, determinarea cauzelor care au condus la această situație și evaluarea modalităților prin care populația are acces la serviciile bibliotecare.

Rezultatele cercetării

În anul 2025, în Republica Moldova activau 1.280 de biblioteci publice, cu cinci mai puține decât în anul precedent. Diminuarea numărului de biblioteci este rezultatul procesului de comasare instituțională și nu a determinat reducerea accesului la servicii în localitățile respective, unde continuă să funcționeze biblioteci școlare sau alte structuri bibliotecare.

Analiza chestionarelor a evidențiat că cele mai multe localități fără bibliotecă sunt înregistrate în raioanele Fălești (27), Sângerei (26), Orhei (21), Cahul (16), Soroca (15) și Florești (13). În majoritatea celorlalte raioane au fost identificate mai puțin de zece asemenea localități.

Diagrama 1: *Situația localităților fără biblioteci publice în Republica Moldova*

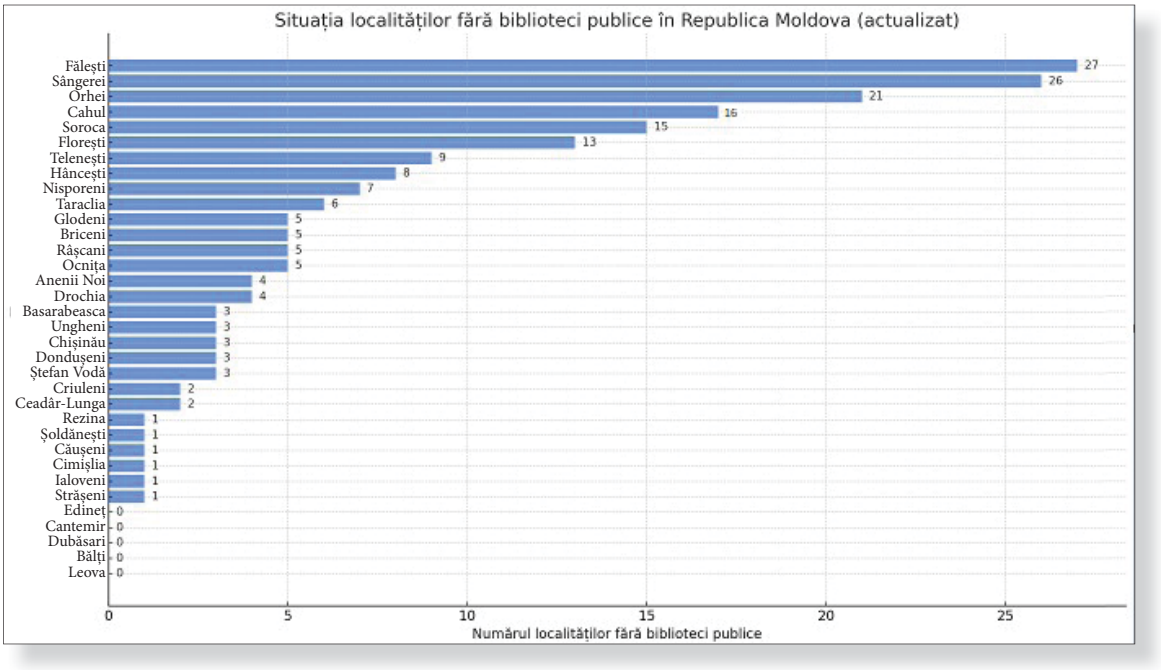

Principalele cauze ale lipsei bibliotecilor sunt:

- deciziile autorităților publice locale privind reorganizarea sau închiderea instituțiilor;
- lipsa personalului de specialitate;
- scăderea continuă a numărului populației.

Au fost menționate, de asemenea, comasarea instituțiilor, insuficiența resurselor financiare, lipsa spațiilor adecvate și situațiile excepționale cauzate de inundații.

Accesul la serviciile de bibliotecă în localitățile fără biblioteci

Datele colectate demonstrează că lipsa unei biblioteci în localitate nu exclude complet accesul populației la servicii bibliotecare, însă îl face mai dificil și dependent de resursele individuale ale cetățenilor.

Cele mai frecvente modalități de acces sunt:

- deplasarea utilizatorilor către bibliotecile din localitățile vecine sau din centrul comunei;
- utilizarea transportului public sau a mijloacelor de transport proprii;
- deservirea locuitorilor de către bibliotecile comunale sau raionale;
- utilizarea bibliotecilor școlare, acolo unde acestea funcționează;
- acordarea serviciilor în mod egal tuturor utilizatorilor, indiferent de domiciliu.

Aceste soluții demonstrează implicarea bibliotecilor în menținerea accesului la informație, dar nu pot substitui pe deplin existența unei biblioteci în cadrul comunității.

Localități fără biblioteci și fără instituții de învățământ

Un aspect relevant al cercetării îl constituie identificarea localităților în care lipsesc atât biblioteca, cât și instituțiile de învățământ. Reprezentanții din 15 raioane au confirmat existența unor astfel de localități, situație determinată, în mare parte, de declinul demografic.

În schimb, respondenții din municipiile Chișinău și Bălți, din Ceadâr-Lunga, precum și din raioanele Edineț și Leova au comunicat că pe teritoriul administrat nu există localități aflate în această situație.

Diagrama 2: *Situația localităților fără bibliotecă publică și fără instituții de învățământ în Republica Moldova*

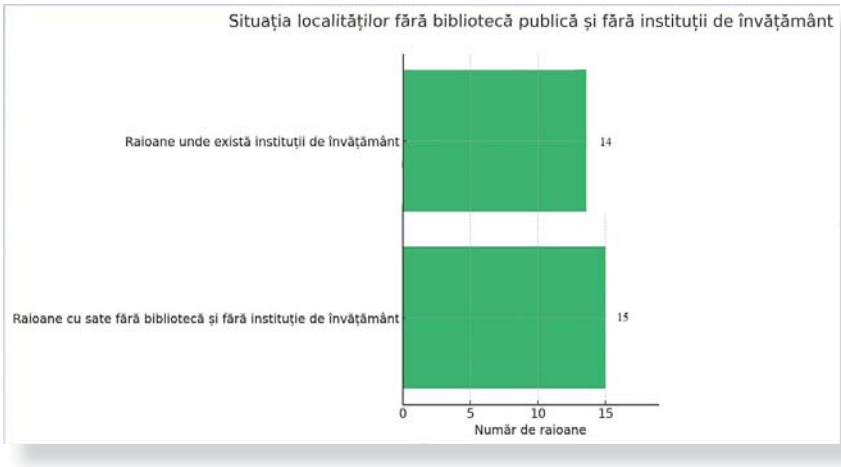

Datele colectate relevă inclusiv existența unor localități fără populație permanentă sau cu un număr foarte redus de locuitori, de doar 5–10 persoane, fapt care influențează organizarea serviciilor publice și menținerea infrastructurii culturale.

Concluzii

Rezultatele cercetării confirmă existența unor disparități teritoriale privind accesul la serviciile de bibliotecă în Republica Moldova. Deși bibliotecile din localitățile învecinate încearcă să suplinească lipsa acestora prin deservirea utilizatorilor din alte comunități, accesul rămâne limitat de distanță, infrastructură și posibilitățile de deplasare ale populației.

Principalele cauze identificate – declinul demografic, lipsa personalului calificat și reorganizarea instituțională – reflectă provocările actuale ale sistemului bibliotecar și necesitatea unor politici publice orientate spre dezvoltarea unor modele flexibile de furnizare a serviciilor, inclusiv servicii mobile, digitale sau parteneriate interinstituționale.

Rezultatele studiului pot constitui un suport important pentru elaborarea strategiilor naționale și locale privind dezvoltarea rețelei de biblioteci și asigurarea accesului echitabil la informație pentru toate comunitățile.

Cercetarea a fost realizată înainte de implementarea procesului de amalgamare administrativ-teritorială din Republica Moldova, rezultatele reflectând situația existentă în momentul colectării datelor.

TESTIMONIU DE RECUNOȘTINȚĂ

Elena Pintilei,
Director general al
IP Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Biblioteca Națională a Republicii Moldova exprimă, prin prezentul, cele mai înalte aprecieri și recunoștință doamnei **Hermina G.B. Anghelescu** pentru contribuțiile sale remarcabile în domeniul biblioteconomiei, al științei informării, al dezvoltării culturale.

De-a lungul carierei sale excepționale, doamna Anghelescu a demonstrat profesionalism desăvârșit, dăruire pentru promovarea valorilor culturale românești și implicare constantă în schimburile academice și proiectele internaționale dedicate bibliotecilor. Sprijinul său constant și experiența profesională au contribuit la dezvoltarea și modernizarea bibliotecilor din Republica Moldova, la creșterea vizibilității acestora pe plan internațional și la consolidarea relațiilor profesionale între bibliotecarii din întreaga lume.

Activitatea sa a fost recunoscută prin numeroase premii, distincții și decorații atât în România, în Republica Moldova, cât și în alte țări, inclusiv prin Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Cavaler, Diploma Guvernului și distincții ale Departamentului de Stat al SUA.

Personalitatea Herminei Anghelescu se înscrie în galeria profesioniștilor care au modelat evoluția biblioteconomiei moderne, demonstrând că dialogul intercultural și cooperarea internațională constituie premise esențiale pentru progresul domeniului.

În semn de respect și apreciere pentru întreaga activitate, Biblioteca Națională a Republicii Moldova îi conferă acest **Testimoniu de recunoștință**, marcând întreaga sa carieră de excelență și dedicare în slujba bibliotecilor și a culturii.

Chișinău, martie 2026

CZU 02-051(092)
DOI 10.5281/zenodo.23558741

HERMINA G.B. ANGHELESCU – 70 DE ANI DE LEADERSHIP ACADEMIC ÎNTRE EUROPA ȘI STATELE UNITE ALE AMERICII

Elena HARCONIȚA
ORCID 0000-0002-6449-7488
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul reprezintă un omagiu adus Herminei Georgeta Benedicta Anghelescu – bibliolog român și american, doctor în știința informării, profesor universitar și reputat cercetător în domeniul istoriei și teoriei bibliotecilor. Recunoscută drept „ambasador al biblioteconomiei românești în lume”, a avut o contribuție majoră la internaționalizarea cercetării bibliologice din Europa Centrală și de Est și la promovarea modelului anglo-saxon al serviciilor de bibliotecă centrate pe utilizator.*

A avut un rol esențial în implementarea și coordonarea programelor „Global Libraries” și „Biblionet” (Fundația Bill & Melinda Gates) în România și Republica Moldova, contribuind la modernizarea infrastructurii bibliotecilor publice, la dezvoltarea competențelor digitale ale bibliotecarilor și extinderea serviciilor pentru comunități.

Membru activ al American Library Association (din 1992), președinte al Secțiunii de Istorie a Bibliotecilor din cadrul IFLA (2002-2012), a organizat sesiuni științifice internaționale dedicate libertății intelectuale, alfabetizării informaționale și memoriei instituționale în contexte postdictatoriale.

Pentru merite deosebite în promovarea culturii românești peste hotare, a fost decorată cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler (2004). În anul 2025, a primit Distinguished Service in Library History Award (Premiul pentru servicii distinse în istoria bibliotecilor) din partea Library History Round Table ALA, distincție care onorează întreaga sa carieră dedicată cercetării și promovării istoriei bibliotecilor la nivel global.

Cuvinte-cheie: *Hermina Anghelescu, biblioteconomie, știința informării, Wayne State University, American Library Association, acces deschis, cooperare internațională, politici culturale, diplomație academică*

Abstract: *This article pays tribute to Hermina Georgeta Benedicta Anghelescu – Romanian and American bibliologist, Ph.D. in Library and Information Science, university professor and renowned researcher in the field of library history and theory. Recognized as the "Ambassador of Romanian librarianship in the world", she made a major contribution to internationalization of bibliological research in Central and Eastern Europe and to promotion of the Anglo-Saxon model of user-centered library services. She played an essential role in implementation and coordination of the "Global Libraries" and "Biblionet" programs (Bill & Melinda Gates Foundation) in Romania and the Republic of Moldova, contributing to modernization of public library infrastructure, development of librarians' digital skills and expansion of services for communities.*

Active member of the American Library Association (since 1992), president of the Library History Section of IFLA (2002-2012), she organized international scientific sessions dedicated to intellectual freedom, information literacy and institutional memory in post-dictatorial contexts.

For her outstanding achievements in promoting Romanian culture abroad, Dr. Anghelescu earned the Romanian Order of Cultural Merit, in the rank of Knight, in 2004. In 2025, she received the Distinguished Service in Library History Award from the American Library Association's Library History Round Table, honoring her remarkamble career dedicated to researching and promoting the history of libraries worldwide.

Keywords: *Hermina Anghelescu, library science, information science, Wayne State University, American Library Association, open access, international cooperation, cultural policies, academic diplomacy*

Hermina Georgeta Benedicta Anghelescu este una dintre personalitățile marcante ale biblioteconomiei contemporane, cercetătoare și profesoară universitară cu o contribuție esențială la dezvoltarea studiilor de biblioteconomie și știința informării în spațiul românesc și internațional. Activitatea sa științifică și didactică a consolidat punți academice durabile între România, Republica Moldova și Statele Unite ale Americii, oferind un model de excelență profesională și angajament intelectual.

Născută la 14 martie 1956, în mun. Câmpina, jud. Prahova, România, Hermina Anghelesca absolvit Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București (1979), și-a început activitatea profesională la Biblioteca Centrală de Stat (astăzi, Biblioteca Națională a României), activând în diverse servicii de referință, bibliografie și schimb internațional. În 1992 a obținut bursa Fulbright, urmând studiile de masterat și doctorat la University of Texas at Austin, unde a susținut teza „Public Libraries in Modern and Contemporary Romania: Legacy of French Patterns and Soviet Influences, 1830-1990" (2000), sub coordonarea lui Donald G. Davis, Jr. [1].

A activat ca asistent didactic la Universitatea din Texas (1993-1999). Timp de mai multe decenii, începând cu anul 1999, a parcurs toate treptele academice, ajungând la rangul de profesor titular la WSU SIS (din 2017 până în prezent), exercitând și funcția de director interimar al School of Information Sciences (2018-2019). Din 1992 a deținut diverse funcții academice în cadrul WSU, printre care: vicepreședintă a Asociației Bursierilor Fulbright (1992–1994), reprezentantă a studenților (1995–1999), membră a juriului pentru premiile de cercetare academică (2001–2003) și a comitetelor de selectare și de angajare a cadrelor didactice (1999–2000; 2003–2004; 2009). Totodată, a fost membră a Comitetului pentru programe noi (2005–2006), a grupului de lucru pentru Comitetul de salarii de merit (2006–2007), a grupului de lucru pentru Științe umaniste digitale (2018), a Comitetului de evaluare periodică a decanului sistemului bibliotecar (2021–2022) și a Comitetului consultativ de revizuire a Programului academic al Departamentului de Educație a Profesorilor (2022), precum și a altor structuri academice.

A fost profesor invitat și cercetător la instituții prestigioase din Europa, din Asia și Orientul Mijlociu: profesor invitat la Facultatea de Arhivistică (București, 2003), profesor invitat la Universitatea Româno-Americană (București, 2003), University College London Doha, Qatar, Facultatea de Biblioteconomie și Științele Informării (2006), profesor invitat și cercetător la Universitatea din Tsukuba, Facultatea de Biblioteconomie, Studii Informaționale și Media, Tsukuba-shi, Japonia (2017). A fost implicată în evaluarea și acreditarea programelor de biblioteconomie și știința informării la nivel internațional, inclusiv sub egida American Library Association (ALA): profesor invitat ca examinator extern pentru Programul „Managementul informațiilor" la Facultatea de Educație, Universitatea din Hong Kong (2019-2023). Este cooptată în Programul de Documentare și Știința Informației, Universitatea din Lisabona, Portugalia, și în Comitetul de consilieri externi experți, la Facultatea de Arhivistică, Biblioteconomie și Studii Informaționale, Universitatea West Attica, Atena, Grecia, precum și la Facultatea de Arhivistică, Biblioteconomie și Studii Muzeale, Universitatea Ionică, Corfu, Grecia (2025).

Este membru al Comitetului de acreditare a facultăților de biblioteconomie și știința informării din SUA și Canada, care activează sub egida Asociației Bibliotecarilor Americani (American Library Association – ALA). De asemenea, a făcut parte din comisii de evaluare și acreditare a programelor de biblioteconomie și științele informării din Qatar, Kuweit, Hong Kong, Japonia și Grecia.

În plan didactic, Hermina Anghelescu a predat cursuri de biblioteconomie comparată, managementul și administrarea bibliotecilor, politici informaționale, istoria și evoluția sistemelor de biblioteci, metodologie de cercetare în știința informării. Prin aceste discipline, a integrat în curriculum perspectiva comparativă asupra sistemelor bibliotecare din Europa Centrală și de

Est, aducând în spațiul academic american realitățile și transformările postcomuniste ale instituțiilor culturale.

A coordonat lucrări de master și doctorat, contribuind la formarea unei generații de cercetători interesați de analiza critică a politicilor culturale și informaționale. De asemenea, și-a adus aportul la internaționalizarea învățământului de profil și la integrarea perspectivelor est-europene în discursul academic global, organizând zeci de conferințe cu specialiști americani și din alte țări. A promovat coordonarea, colaborarea și comunicarea eficientă în implementarea modelului anglo-saxon de practici bibliotecare, centrat pe necesitățile de informare și documentare ale utilizatorului. Parcursul său academic a fost marcat de o preocupare constantă pentru modernizarea serviciilor de bibliotecă, pentru promovarea accesului deschis la informație și pentru afirmarea rolului bibliotecilor în societatea cunoașterii.

Interesele cercetătoarei Hermina Anghelescu sunt axate pe organizarea și regăsirea informațiilor, indexare și abstractizare, biblioteci publice, biblioteci universitare și specializate, biblioteconomie comparată și internațională, pe evoluția bibliotecilor, în special din Europa Centrală și de Est în perioada postcomunistă, pe procesele de reformă instituțională, profesionalizarea personalului și transformările determinate de digitalizare. Studiile publicate analizează comparativ sistemele de biblioteci, politicile culturale și impactul schimbărilor sociale asupra infrastructurii informaționale. Prin această abordare, autoarea a contribuit la înțelegerea dinamicii bibliotecilor în societățile aflate în tranziție, evidențiind atât provocările, cât și oportunitățile generate de contextul geopolitic și tehnologic.

Este autoare, coautoare, redactor, coredactor sau coordonator a peste 200 de publicații: articole, capitole de carte, bibliografii, indici cumulativi, traduceri și recenzii. Publicațiile sale se află, cu precădere, în acces deschis și pot fi găsite după identitatea digitală ORCID 0000-0003 1806-7193; Google Scholar ori în Repozitoriul instituțional al Bibliotecii din Wayne, în diverse biblioteci și prestigioase baze de date, în special Scopus, în care sunt indexate 22 de documente cu 130 de citări, h-index-4. În Google Scholar produsul științific al autoarei adună numeroase citări, este apreciată cu unul din cei mai înalți indicatori în domeniul științelor sociale – h-index 9. Baza de date EBSCOhost listează 350 de documente ale Herminei Anghelescu.

În parteneriat academic, a contribuit la elaborarea unor bibliografii de referință, precum *Annual Bibliography of the History of Printed Book and Libraries = Bibliografia anuală a istoriei cărții tipărite și a bibliotecilor* (1979-2010), *Annual Bibliography of English Language and Literature = Bibliografia anuală a limbii și literaturii engleze* (1979-1992) și *Românica: Bibliografia Națională a României* (1990-1995; 1998). În anul 2007, a publicat bibliografia *Republica Moldova în lume*.

A coeditat numărul tematic special al revistei *Library Trends* (vol. 58, nr. 4, primăvara 2010), intitulat *Shifting Visions: Parliamentary Libraries Past, Present and Future (Schimbarea viziunii: Bibliotecile parlamentare – trecut, prezent și viitor),* în colaborare cu Gro Sandgrind; precum și două volume publicate de Library of Congress, Center for the Book: *Books, Libraries, Reading and Publishing in the Cold War* (2001), împreună cu Martine Poulain, și *Libraries and Culture: Historical Essays Honoring the Legacy of Donald G. Davis, Jr.* (2006), în colaborare cu M. Tucker și C. Malone. În anul 2022, a coeditat un număr tematic al revistei *Libraries and Covid-19: Opportunities for Innovation*. Din 1996, este unul dintre cei mai solicitați recenzenți de carte (realizate circa 100) și membru în comitete editoriale și consilii consultative ale mai multor publicații de profil.

La Biblioteca Congresului a publicat, în colaborare, volumele *Books, Libraries, Reading & Publishing in the Cold War = Cărți, biblioteci, lectură și publicație în războiul rece* (2002) și *Libraries & Culture: Historical Essays Honoring the Legacy of Donald G. Davis, Jr. = Bibliotecile și cultura: eseuri istorice în onoarea lui Donald G. Davis, Jr*. (2006). În urma unor cercetări îndelunga-

te au apărut volumele *Libraries in a Post-Communist World: 25 Years of Development in Russia and Central and Eastern Europe = Biblioteci într-o lume postcomunistă: 25 de ani de dezvoltare în Rusia și Europa Centrală și de Est* (2004-2005).

Competențele lingvistice i-au oferit oportunitatea de a realiza traduceri ale lucrărilor de specialitate din și în română, engleză, franceză: cotraducerea din franceză în engleză a textului clasic al lui S. Briet „Qu'est-que la documentation?/ What Is Documentation?" (2006); traducerea și editarea în limba română a mai multor volume de lucrări ale diverselor conferințe. A compilat indici cumulativi, precum „Biblioteci și cultură: index cumulativ de 25 de ani, 1966-1990" (1995) și bibliografii precum „Citizens hip in the Humanities and Social Sciences: A Selective Bibliography, 2000-2009" *(Cetățenia în științele umaniste și sociale: o bibliografie selectivă, 2000-2009).*

În prezent, editează (în colaborare) volumul *Behind the Music Scores: Current Trends in Music Librarianship and Archival Management = În spatele partiturilor muzicale: tendințe actuale în biblioteconomia muzicală și managementul arhivelor de muzică*, în curs de apariție la Nova Science Publishers (Hauppauge, New York), care reunește interviuri cu peste 100 de bibliotecari și arhiviști responsabili de colecții muzicale din biblioteci universitare, conservatoare, opere și orchestre simfonice. Se află în pregătire un volum similar dedicat bibliotecilor muzeelor de artă.

Este autoare a numeroase studii și articole de specialitate, publicate în revistele: *Biblioteca* (România), *Magazin bibliologic* (Republica Moldova), *Alexandria* (Sage Publications, California, USA), *Collection Management* (Taylor & Francis, Philadelphia, SUA), *Libraries & Culture* (University of Texas Press, SUA), *Library Trends* (Johns Hopkins University Press, SUA) ș.a.

În lucrările sale pledează pentru dezvoltarea conținutului digital, a bazelor de date cu text integral și pentru furnizarea serviciilor informaționale către utilizatorii virtuali, dincolo de limitele programului tradițional.

Este membru al comitetelor editoriale și al consiliilor consultative ale numeroaselor publicații periodice de biblioteconomie și știința informării din România, din Republica Moldova și SUA. A făcut parte din echipa editorială a publicației *Index Translationum* (UNESCO, Paris) – pentru România (1979–1992) și pentru SUA (din 1994). A activat în structurile editoriale ale revistelor: *Biblioteca* (1996–2010), *Slavic & East European Information Resources* (2003), *Magazin bibliologic* (2004–prezent), *Revista arhivelor* (2007), *Library and Archival Security* (2008), *Philobiblon* (2008–2015), *Anuarul Arhivelor Mureșene* (din 2012), *Library, Information Science & Media Studies* (din 2014), *Library Trends* (din 2016), *Information & Culture: A Journal of Library History* (2016), *Libraries: Culture, History, and Society* (2016), *Library Hi Tech* (din 2023) ș.a.

A fost consultant pentru Ministerul Culturii din România (1997), oferind expertiză privind rețeaua națională a bibliotecilor publice și organizarea Bibliotecii Naționale a României, pentru Departamentul de Stat al SUA, pentru Programul de Informații Internaționale (2001). În anul 2005, a fost invitată de Fundația Bill & Melinda Gates (BMGF) să ofere consultanță privind situația bibliotecilor publice din România. În perioada 2005–2007, a participat la realizarea „studiului de țară", o evaluare complexă și documentată statistic, în baza căreia Fundația a stabilit eligibilitatea României pentru finanțare în cadrul programului „Global Libraries". După etapa-pilot (2007–2009), programul a fost extins la nivel național sub denumirea „Biblionet", pentru o perioadă de cinci ani. În intervalul 2009–2013, proiectul din România a beneficiat de o finanțare de aproximativ 27 de milioane USD. În paralel, în Republica Moldova a fost implementat programul „Novateca", finanțat cu circa 13 milioane USD pentru o perioadă de șapte ani (etapă-pilot și implementare națională). Ca rezultat al acestor inițiative, bibliotecile publice au fost dotate cu echipamente tehnice și computere conectate la internet, iar bibliotecarii au beneficiat de programe de formare profesională, menite să consolideze competențele necesare dezvoltării de servicii moderne și diversificării oportunităților oferite comunităților deservite.

În calitate de secretar al Secțiunii de Istoria Bibliotecilor IFLA, a organizat sesiunea „Dezvoltarea culturii informației în cadrul bibliotecilor", desfășurată în cadrul celei de-a LXX-a Conferințe Generale și al Consiliului IFLA (Buenos Aires, 2004). De asemenea, a contribuit la organizarea sesiunii comune a Secțiunii de Istoria Bibliotecilor, intitulată „Experiențele anilor de dictatură și efectele asupra bibliotecilor: Cum pot bibliotecile să continue să promoveze libertatea intelectuală în urma crizei?", precum și a sesiunii comune a Secțiunii de Istoria Bibliotecilor IFLA și a Direcției de Educație și Cercetare „Eliminarea barierelor din calea alfabetizării: «Informația» ca modalitate de susținere a accesului nerestricționat la informație în țările în curs de dezvoltare", organizată în colaborare cu Asociația Profesorilor de Biblioteconomie și Știința Informării (ALISE), organizație care reunește cadre universitare din SUA și Canada (2008).

Un aspect definitoriu al activității sale îl constituie implicarea constantă în proiecte de cooperare internațională, conferințe și programe de schimb academic. A susținut comunicări la numeroase conferințe științifice internaționale desfășurate în România, Franța, Suedia, Polonia, Rusia, Serbia, Grecia, Portugalia, Republica Moldova, Africa de Sud, Argentina, Canada, Japonia, Hong Kong, Coreea și SUA. Între acestea se numără prezentări la Universitatea din Tsukuba, School of Library, Information & Media Studies (Japonia, 2017), la Universitatea West Attica (Atena, 2025), la Universitatea Ionică din Corfu (Grecia, 2025) și la Universitatea din Lisabona (Portugalia, 2025).

În perioada 1991–2025, Hermina Anghelescu a beneficiat de numeroase granturi pentru instruire, cercetare, vizite de documentare și participare la reuniuni profesionale în SUA, Canada, Marea Britanie, Irlanda, România, Republica Moldova, Polonia, Japonia, Grecia și în alte țări.

A promovat constant dialogul profesional și schimbul de bune practici între comunități bibliotecare diverse, colaborând cu instituții academice și cu biblioteci din România și din Republica Moldova, susținând conferințe și participând la evenimente profesionale naționale. Printre persoanele privilegiate au fost și cei 100 de participanți din zona de Nord a Republicii Moldova: bibliotecari universitari, din colegii și școli profesionale, bibliotecari școlari și publici, precum și specialiști responsabili de activitatea bibliotecilor din cadrul direcțiilor raionale și municipale de învățământ, care au beneficiat în anul 2011, în mun. Bălți, de conferințele „Necesitățile informaționale ale utilizatorilor de biblioteci" și „Cultura informațională: implicarea bibliotecilor", susținute de dr. Hermina G. B. Anghelescu.

Recunoașterea profesională de care se bucură este reflectată în apartenența la asociații de profil, în rolurile editoriale deținute în reviste științifice și în numeroasele distincții primite de-a lungul carierei.

Activitatea sa a fost apreciată încă din anii '90, fiind desemnată „Cel mai bun corespondent" de revista *Biblioteca* (România, 1993). Este membră de onoare a Bibliotecii Naționale a României, deținătoare a mai multor distincții și laureată a numeroaselor premii, printre care: Diploma de excelență acordată de Asociația Bibliotecilor Publice și Bibliotecarilor din România pentru promovarea Programului „Global Libraries" al Fundației Bill & Melinda Gates (2007), Premiul Federal de Asistență al Departamentului de Stat al SUA (2007, 2009, 2011, 2012) și Diploma de onoare a aceleiași asociații (2012).

Pentru contribuțiile deosebite la viața culturală și pentru promovarea civilizației și istoriei românești peste hotare, a fost decorată de Președinția României cu Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Cavaler, Categoria A (2004). În semn de recunoaștere a activității sale îndelungate în domeniul biblioteconomiei și a sprijinului constant acordat bibliotecilor din Republica Moldova, Guvernul Republicii Moldova i-a conferit Diploma de gradul I (2014).

În anul 2025, Masa rotundă de istorie a bibliotecilor (Library History Round Table) din cadrul American Library Association i-a decernat Premiul pentru serviciu distins în istoria bibliotecilor (Distinguished Service in Library History Award), distincție care onorează o carieră remarcabilă

dedicată cercetării, predării, serviciului profesional și promovării vizibilității regiunilor subreprezentate în domeniu la nivel internațional.

Personalitatea și activitatea sa profesională sunt reflectate și în importante dicționare biografice, unde este menționată alături de alte personalități de prestigiu internațional.

Prin întreaga sa activitate, Hermina G. B. Anghelescu ilustrează profilul cercetătorului care îmbină rigoarea academică cu responsabilitatea civică. Opera sa reprezintă o sursă de referință pentru studiile de biblioteconomie comparată și pentru analiza transformărilor instituționale din spațiul est-european. În contextul actual, marcat de accelerarea digitalizării și de redefinirea misiunii bibliotecilor, contribuțiile sale rămân deosebit de relevante, oferind repere teoretice și practice pentru dezvoltarea sustenabilă a sistemelor informaționale.

Dincolo de titluri și funcții, contribuția sa se remarcă printr-o viziune integratoare asupra bibliotecii ca instituție fundamentală a democrației culturale și a educației permanente.

Referințe bibliografice:

1. ANGHELESCU, Hermina G.B. Introduction. *Library Trends*. 2014, vol. 63, nr. 2. DOI: 10.1353/lib.2014.0035.
2. ANGHELESCU, Hermina G.B. A Bit of History in the Library Attic: Challenges of Ephemera Research. *Collection Management*. 2001, vol. 25, nr. 4, p. 61–75. DOI: 10.1300/J105v25n04_07.
3. ANGHELESCU, Hermina G.B. Prologue. In: LO, Patrick et al. *Conversations with Leading Academic and Research Library Directors: International Perspectives on Library Management*. Chandos Publishing, 2019, p. xxi–xxxvii. DOI: 10.1016/B978-0-08-102746-2.00042-X.
4. ANGHELESCU, Hermina G.B. și István KIRÁLY (eds.). In: *Management pentru viitor: biblioteci şi arhive / Management for the Future: Libraries and Archives*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2000. 216 p.
5. DOBREVA, Milena și Hermina ANGHELESCU. Libraries and COVID-19: Opportunities for innovation. *IFLA Journal*. 2022, vol. 48, nr. 1, pp. 3-5. ISSN 0340-0352. DOI: 10.1177/03400352221077748.
6. HARCONIȚA, Elena. Hermina Anghelescu. *Calendar Național 2026.* Chișinău, 2025, pp. 114-118. ISSN 1857-1557. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/items/ac60ff44-17c3-4226-a5e0-1a137e3b0e9b [accesat 2026-10-20].
7. NEAVILL, Gordon B. Utilizarea în comun a resurselor. In: ANGHELESCU, Hermina G.B. și Gabriel ZĂNESCU (eds.). *Necesitățile utilizatorilor și familiarizarea cu resursele informaționale în pragul mileniului*. Timișoara: Brumar, 2000, pp. 105-115. Disponibil: https://digitalcommons.wayne.edu/slisfrp/63/?utm_source=chatgpt.com [accesat 2026-10-20].

CZU
DOI 10.5281/zenodo.23558793

HERMINA SAU CÂND DISTANȚA GEOGRAFICĂ NU CONTEAZĂ

Vera OSOIANU
ORCID 0000-0001-8509-8796,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

În drumul devenirii, fiecare persoană are mai mulți condrumeți. Unii apar și dispar fără prea multe amintiri și regrete, alții vin și rămân pentru totdeauna. Istoria mea începe și într-o categorie, și în alta. Despre cineva care a venit să rămână am un motiv imediat de a scrie – o aniversare, care nu are cum să treacă pe neobservate.

Felicitări, dragă Hermina, și toată recunoștința și căldura acumulată generos prin decenii! Să ai în continuare drag de toate proiectele care-ți aduc bucurii, inclusiv de cele care te-au făcut să zbori (cu avionul sau cu gândul) spre Chișinău!

Anul 2001 a fost pentru mine anul deschiderii spre marea biblioteconomie internațională. Cu suportul a două granturi și prin contribuția personală, am izbutit să particip la prima mea conferință IFLA. În acel an, conferința avea loc la Boston, SUA, având ca epicentru de organizare Biblioteca Publică Boston, unde, un an mai târziu, prin contribuția Departamentului de Stat, Programul CI, aveam să revin pentru o vizită de studiu și documentare de patru luni. O primă cunoștință cu lista participanților mi-a deschis calea spre Hermina Anghelescu, numele căreia îmi era cunoscut din presa de specialitate de la București, în anii când activa la Biblioteca Națională a României. La data conferinței, de la Boston, Hermina lucra la Detroit, Wayne State University. Am contactat-o prin poșta electronică și am fixat o întâlnire în holul Bibliotecii Publice Boston, unde ne-am și întâlnit îndată ajunse la Boston. Urmările întâlnirii durează de peste 25 de ani și încă sunt lucruri de învățat și de împărtășit.

Revenită, după conferință, la Chișinău, am făcut o cerere de grant la Ambasada SUA din Chișinău pentru Programul International Speachers și deja în luna decembrie Hermina avea prima vizită în Republica Moldova, cu desfășurarea a trei traininguri, vizând activitatea de referință a bibliotecarilor: unul la Școala de biblioteconomie din cadrul Bibliotecii Naționale, unul la Biblioteca Județeană (pe atunci) Hâncești și unul la Bălți, la Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo”.

În anul 2002, în cadrul vizitei de studiu de la Biblioteca Publică Boston și al internshipului de la Biblioteca Congresului, Hermina mi-a facilitat o vizită de studiu la Biblioteca Publică din Detroit, deschizând pentru mine nu numai ușile unei biblioteci deosebite, dar și ușile casei sale. Experiența a fost de bun augur pentru că am replicat-o ori de câte ori a ajuns la Chișinău.

Au urmat alte vizite la Chișinău ale Herminei și ale mele la Constanța și Satul Mare, unde Hermina organiza întruniri ale specialiștilor din SUA cu bibliotecari din România, din diferite tipuri de biblioteci.

Pe parcursul anilor, a colaborat eficient cu mai multe biblioteci și instituții de la noi, inclusiv cu Ambasada SUA în Republica Moldova, cu Ambasada Japoniei în Republica Moldova, cu Ambasada României etc.

La Chișinău, a organizat și venirea unor grupe mixte cu specialiști din SUA și România, incluzând pe Judy Field, profesor la Universitatea de Stat din Wayne, SUA, 2002, Liviu Dediu, directorul adjunct al Bibliotecii Județene Galați, România, 2002 etc.

În marja unor proiecte de promovare a experiențelor avansate din diverse țări, a ajuns în bibliotecile din Bălți, Cahul, Hâncești, Orhei.

Prin experiența Herminei am cunoscut și mișcarea de idei în profesie din alte țări. După ce, în anul 2017, în calitate de cercetător și profesor invitat, a lucrat la Facultatea de Biblioteconomie, Știința Informării și Studii Media, Universitatea Tsukuba, Japonia; în anul 2018, printr-un grant obținut de noi la Ambasada Japoniei în Republica Moldova, a ținut două conferințe, una la Biblioteca Națională și alta la Biblioteca Publică „Andrei Ciurunga", Cahul, cu genericul „Japonia: Biblioteci și Bibliotecari. Experiențe de interes pentru Republica Moldova".

Conferința a fost încadrată într-un eveniment mai extins „Japonia – țara soarelui răsare" cu participarea corpului diplomatic acreditat la Chișinău, printre care Excelența Sa, Masanobu Yoshii, Ambasadorul Japoniei în Republica Moldova; Excelența Sa, Daniel Ioniță, Ambasadorul României în Republica Moldova; Excelența Sa, James D. Pettit, Ambasadorul SUA în Republica Moldova etc.

Hermina mi-a dăruit o prefață de zile mari pentru lucrarea „Biblioteca publică între percepția tradițională și utilizatorul modern", Chișinău, 2015, dar și un articol pentru monografia bibliografică „Vera Osoianu și biblioteca din oglinda unui destin".

Ajutorul Herminei a permis să ținem bibliotecarii la curent cu mișcarea de idei în domeniu, să ne integrăm în procesele și în lumea bibliotecară internațională. Toate acestea au influențat dezvoltarea bibliotecconomiei naționale și au permis acumularea și diseminarea cunoștințelor și a experienței în ambele direcții.

Ea a ajutat la familiarizarea bibliotecarilor moldoveni cu serviciile specifice bibliotecilor americane, servicii oferite de biblioteci în întâmpinarea nevoilor informaționale ale diverselor categorii de utilizatori, cu un accent deosebit pe serviciile de referință, folosirea în comun a serviciilor în cadrul programelor de cooperare interbibliotecară, automatizarea serviciilor de bibliotecă, resurse în format tipărit și electronic, marketing de bibliotecă.

Hermina a contribuit la o mai bună cunoaștere a noastră în lume, publicând un șir de materiale despre bibliotecile din Republica Moldova și în special despre Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Dar cea mai mare contribuție au fost demersurile pe lângă Fundația „Bill și Melinda Gates", în calitate de expert al Fundației, în vederea includerii bibliotecilor publice din Republica Moldova în Programul Global Libraries (2011–2018).

Hermina a pledat cauza bibliotecarilor în fața decidenților din sfera culturii din Republica Moldova. În anul 2016, în calitate de expert internațional, a avut o întrevedere cu viceministrul al culturii (de atunci) Igor Șarov, discutând aspecte legate de domeniul biblioteconomic, perspectivele de dezvoltare a acestuia, precum și identificarea unor soluții pentru problemele cu care se confruntă bibliotecarii moldoveni. Pe parcursul discuțiilor, Hermina Anghelescu a venit cu sugestii de dezvoltare a domeniului biblioteconomic din Republica Moldova, aducând exemple concrete de modernizare a unor biblioteci din străinătate.

E de menționat că Domnul Șarov a fost cel care, într-un cadru festiv, la Ambasada Republicii Moldova în România, i-a înmânat Herminei Diploma Guvernului Republicii Moldova.

O adevărată istorie de succes!

Încă o dată felicitări și ani rodnici mai departe!

CZU 023.5(092)
DOI 10.5281/zenodo.23558846

O VIAȚĂ CONSACRATĂ BIBLIOTECII

Elena BALINSCHI
ORCID 0000-0002-5996-8177
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul este dedicat Mariei S. Ciobanu, specialistă în domeniul biblioteconomiei și științа informării, care a consacrat peste 50 de ani activității profesionale. Sunt prezentate repere biografice, precum și principalele realizări ale activității sale în domeniul biblioteconomic.*
Cuvinte-cheie: *Maria S. Ciobanu, aniversare, bibliotecă, manager, cercetare, autor, Calendar Național*

Abstract: *This article is dedicated to Maria S. Ciobanu, a specialist in the field of library and information science. It provides biographical information and highlights her main achievements in the field of library and information science. Maria S. Ciobanu has devoted more than five decades to her professional career.*
Keywords: *Maria S. Ciobanu, birthday, library, manager, research, author, National Calendar*

În februarie, am omagiat-o pe colega noastră, Maria S. Ciobanu, cu ocazia aniversării sale, bibliotecar de vocație, care și-a consacrat peste 50 de ani de activitate domeniului biblioteconomic, dând dovadă de profesionalism și devotament față de profesia de bibliotecar.

Născută în orășelul Durlești, municipiul Chișinău, la 3 februarie 1956, în familia slujbașilor Simion și Iulita Ciobanu, în anul 1973 absolvă cu medalie de argint școala medie din satul natal (astăzi, Liceul Teoretic Durlești). Și-a continuat studiile la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), la specialitatea bibliotecar-bibliograf (1973–1977).

Dragostea față de carte și de bibliotecă vine de la mama sa, care era angajată la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă" – BNC (atunci, Biblioteca Republicană pentru Copii „A. S. Puşkin"), iar ea o ajuta la muncă pe timp de vacanță. Maria Ciobanu a crescut în această bibliotecă, participând la diferite activități culturale organizate pentru copii. În perioada vacanței de vară, în clasele a IX-a și a X-a, a fost angajată în calitate de bibliotecar, iar în studenție și-a făcut stagiul tot în această bibliotecă. După finalizarea studiilor la facultate, în august 1977, și-a început activitatea profesională în calitate de metodist la BNC „Ion Creangă", în cadrul Serviciului de asistență de specialitate, fiind implicată în elaborarea recomandărilor metodice pentru organizarea activităților culturale la nivel național, prilejuite de aniversări și date memorabile [2].

Din 1979, pe parcursul a 24 de ani, și-a desfășurat activitatea la Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei (UTM), avansând pe scara ierarhică de la bibliotecar, bibliograf superior și șefă de oficiu până la directoare a bibliotecii (1991–2003) [3]. S-a afirmat în calitate de bibliograf, fiind responsabilă de alcătuirea bibliografiilor la cerere pentru cercetarea științifică a UTM.

A realizat publicația cu caracter informativ „Buletinul noilor intrări în colecția Bibliotecii UTM", catalogul de carte „Donație din SUA" (1993).

În anii '90, a elaborat curriculumul la cursul „Bazele culturii informaționale" pentru studenții anului I și la cursul „Sursele de cercetare științifică" pentru studenții anului III, discipline incluse în planurile de studii la toate facultățile cu predare în limbile română și rusă.

Perioada activității sale la Biblioteca UTM este marcată de începutul mișcării de redeșteptare națională (1988–1990). Maria Ciobanu s-a afirmat ca o luptătoare înverșunată pentru limba română și alfabetul latin, pentru tricolor, pentru independență și pentru valorile naționale.

După adoptarea legii despre limba română și obținerea independenței Republicii Moldova, a început și modernizarea bibliotecilor. Era necesară trecerea la terminologia românească de specialitate, perfectarea documentației de specialitate în limba română, completarea colecțiilor cu carte în limba română, pentru asigurarea procesului de studii la UTM. De-a lungul anilor, a menținut Biblioteca UTM integrată în spațiul educațional și științific universitar și în mediul biblioteconomic național și internațional. După alegerea sa în funcția de directoare a Bibliotecii, prin decizia Senatului UTM din 1991, s-a preocupat de îmbunătățirea calității serviciilor și a resurselor informaționale, de completarea colecțiilor de carte de specialitate în limba română, de asigurarea abonării la publicațiile periodice de profil științific și tehnic, inclusiv abonarea prin consorții la baze de date internaționale (EBSCO ș.a.). A inițiat colaborări cu bibliotecile universitare din România în vederea organizării unor donații de carte în limba română, a vizitelor de schimb de experiență a bibliotecarilor pentru însușirea terminologiei de specialitate în limba română ș.a. A urmărit consecvent creșterea volumului colecțiilor în limba română, așa încât, în anul 1992, colecțiile au ajuns la circa 91 de mii de exemplare, iar, în anul 1999, la circa 179 de mii de exemplare. Creșterea numărului de volume de carte românească a fost facilitată preponderent de donațiile oferite de universitățile, bibliotecile, edituri, organizațiile nonguvernamentale din România, inclusiv de cadre didactice și savanții din România și din alte țări. Colecțiile de carte au fost completate și în baza unor proiecte de achiziție finanțate de Fundația Soros Moldova, grație cărora la UTM au ajuns enciclopedia „Britannica", seria tehnică în 20 de volume, numeroase enciclopedii, dicționare, materiale didactice în limba română. În 1995 a elaborat și a înaintat Fundației Soros Moldova pentru finanțare primul proiect de automatizare a proceselor și a serviciilor de bibliotecă. Ulterior a fost aprobat și un al doilea proiect „Rețeaua Informațională a Bibliotecii Universității Tehnice a Moldovei", în valoare de 70 de mii de dolari, destinat formării catalogului electronic al Bibliotecii UTM și conexiunii filialelor bibliotecilor de la facultăți într-o rețea unică de gestionare a bibliotecii (2000) [4]. A contribuit și la amplificarea informatizării prin elaborarea și aplicarea programelor dedicate, prin extinderea și consolidarea rețelei de calculatoare, prin schimbarea softului integrat de bibliotecă.

Revine la BNC „Ion Creangă" în perioada 2003–2005, în funcția de șefă a Serviciului de asistență de specialitate, coordonare și cooperare. Doi ani consecutiv a recepționat rapoartele bibliotecilor pentru copii din teritoriu și a întocmit raportul „Activitatea bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova", însoțit de tabele statistice: indicii principali ai activității bibliotecilor pentru copii din Republica Moldova; dinamica colecțiilor în anii 2003, 2004; beneficiari, utilizarea bibliotecilor în anii 2003, 2004. De asemenea, a elaborat articole pentru publicația „Aniversări culturale".

A fost responsabilă de organizarea Concursului literar republican „La izvoarele înțelepciunii", care și-a propus să informeze elevii despre publicațiile aflate în colecțiile bibliotecii consacrate lui Ștefan cel Mare și Sfânt (ediția a XIV-a, 2004) și lui H. Ch. Andersen (ediția a XV-a, 2005). Totodată, a fost implicată în organizarea concursului de anvergură „Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare" în colaborare cu Redacția emisiuni pentru copii și tineret a Companiei „Teleradio-Moldova".

Între anii 2005 și 2010 a activat la Camera Națională a Cărții (CNC) în calitate de șefă a Serviciului Arhiva Depozitului Legal. S-a preocupat de înregistrarea și inventarierea tuturor publicațiilor tipărite pe teritoriul Republicii Moldova. A elaborat una dintre fasciculele Bibliografiei Naționale a Moldovei „Seriale", apărută în anii 2003–2004 și 2005–2006, în baza numărului existent de titluri ale periodicelor editate în republică și păstrate în colecțiile Arhivei Depozitului Legal a CNC.

Din anul 2010, își desfășoară activitatea la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în calitate de specialist principal în Secția de cercetare bibliografică. Este unul dintre autorii publicației „Calendar Național", care include articole despre personalități remarcabile ale neamului din întreg arealul românesc, despre evenimente istorice, despre cultura și civilizația universală, despre istoricul instituțiilor și alte date memorabile [1]. A semnat circa 1200 de articole, însoțite de bibliografii selective, înregistrate în Catalogul online al BNRM, dar și în Repozitoriul Tematic Național în Biblioteconomie și Știința Informării din Republica Moldova ș.a. În anul 2026, a devenit și una dintre personalitățile căreia i-a fost dedicat un articol în „Calendarul Național" [2]. Este responsabilă de selectarea datelor memorabile pentru Banca Națională a Moldovei cu privire la propuneri tematice pentru monedele jubiliare și comemorative și pentru monedele de circulație cu caracter comemorativ, precum și pentru Întreprinderea de Stat „Poșta Moldovei", cu privire la programele emisiunilor de mărci și efecte poștale.

A participat la numeroase activități profesionale în țară, precum și peste hotare: Simpozionul „Biblioteca Centrală Universitară – cetate a culturii. 75 de ani de activitate", Cluj-Napoca, România (1994); Conferința Națională „Adunarea Generală a Asociației ASTRA", Arad, România (1994); Congresul I al Bibliotecarilor din Republica Moldova, membră a Comitetului de organizare, Chișinău (1995); Târgul de Carte din Frankfurt, Germania (1998); Conferința Națională a Asociației Bibliotecarilor din Învățământ din România – ABIR (Iași, 1993; Cluj-Napoca, 1994; Bușteni, 1998, România ș.a.); Simpozionul „Aniversarea a 50-a de existență", Biblioteca Universității Tehnice „Gh. Asachi" din Iași, România (1998) ș.a.

Și-a perfecționat cunoștințele la diverse cursuri de formare profesională, dintre care: cursul de perfecționare profesională la Institutul Unional de Informare Tehnico-Științifică (VINITI) din Moscova, susținând teza „Aparatul bibliografic și de referință al bibliotecii" (1988); cursurile de instruire în domeniul automatizării, organizate de UTM (1989); seminarele „Formarea formatorilor" oferite de Fundația Soros Moldova (1994); cursul de perfecționare profesională de la Bușteni, România (1993); seminarele internaționale „Informația de mediu în bibliotecile din România", Centrul Internațional de Informare de Mediu (CIIMED), Ploiești (1994) și „INFO-94" BCU Iași (1994); cursurile „Inteligența documentară", cu profesori din Franța și Tunisia (Târgoviște, România, 1998); „Informarea documentară în societatea informației", Asociația InfoDocRom (Iași, 1998); „Managementul tranziției" la Universitatea „Valahia" (Târgoviște, 1998) ș.a. A mai urmat stagii de instruire, de documentare și schimb de experiență la diferite instituții din țară și din afară: seminarul „Noi tehnologii informaționale în biblioteci" (Riga, 1993); școala de vară franco-română, Universitatea Pitești (1994) [7]; seminarele „Probleme actuale în activitatea Consiliului Interstatal de Coordonare pentru Informarea tehnico-științifică", AGEPI, Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică a Guvernului Republicii Moldova (2003); Conferința „Japonia: biblioteci și bibliotecari. Experiențe de interes pentru Republica Moldova", susținută de H. Anghelescu la Chișinău (2024) ș.a.

Participă la activitatea structurilor profesionale naționale și administrative: membră a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM, 1992–2023); președintă a filialei Bibliotecii UTM a ABRM (1992-2003); președintă a Consiliului Administrativ al Bibliotecii UTM (1992-2003); membră a Senatului UTM (1993–2003); membră a rectoratului UTM (1993–2003); membră a comisiei de re-

partizare a tinerilor specialiști absolvenți ai Facultății de Biblioteconomie a USM (1993–1995); membră ABIR, filiala Iași (1994-2000); membră ABIR (1994–2003); membră a Comitetului de organizare a Primului Congres al Bibliotecarilor din Republica Moldova (1995); membră a Consiliului Director al Bibliotecilor Universitare, ABRM (1998–2003); membră a Societății de Informare și Documentare din România (InfoDocRom) (1994–2000); membră a Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău" (2011–2023).

Activitatea sa prodigioasă în dezvoltarea biblioteconomiei și a bibliografiei naționale, devotamentul față de profesia de bibliotecar au fost apreciate cu multiple distincții, dintre care:

Medalia Asociației Transilvane ASTRA (1994, Arad, România); Medalia jubiliară „Biblioteca Centrală Lucian Blaga" (1994, Cluj-Napoca); Medalia jubiliară a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" la 50 de ani (1995); Medalia „Mihai Eminescu", Congresul Bibliotecarilor din Republica Moldova (1995); „Bibliotecarul anului 1994" în clasamentul „Topul celor mai buni bibliotecari din Republica Moldova", Chișinău (1995); Diploma Concursului Internațional de ex-libris „Personaje eminesciene", Oradea, România (1996); Diplomă pentru merite deosebite în activitatea profesională, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău" (2017); Diplomă, Premiul I pentru lucrarea „Calendar Național 2022", ABRM (2022); Diplomă, Pretura sectorului Buiucani, Chișinău (2024); Diplomă pentru performanțe deosebite în activitatea profesională, BNRM (2025), Diplomă de onoare, Ministerul Culturii (2026) ș.a.

Și-a crescut și educat în mediul cărții fiul Mihai-Gabriel Ciobanu, care astăzi își aduce contribuția la parcursul european al Republicii Moldova în calitate de Secretar de Stat la Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova.

Referințe bibliografice*:*

1. BALINSCHI, Elena. Un brand cultural veritabil: Calendarul Național: [cu referire la Maria S. Ciobanu, autor al „Calendarului Național"]. *Literatura și Arta*. 2024, 8 febr., p. 4. ISSN 1857-38-35.
2. BARBOS-BALINSCHI, Elena. Maria S. Ciobanu (1956): specialistă în domeniul biblioteconomiei și științа informării, manager, distinsă cu Medalia „Mihai Eminescu". In: BARBOS-BALINSCHI, Elena; Maria S. CIOBANU, Tatiana GRUȘCO, Elena HARCONIȚA și Ana STRUȚĂ. *Calendar Național 2026*. Coordonator: Veronica BORȘ. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: [S. n.], 2025, pp. 59-64. ISSN 1857-1557.
3. Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice a Moldovei: [cu referire la Maria Ciobanu, director al Bibliotecii în anii 1991-2003]. In: *Universitatea Tehnică a Moldovei: (1964-2014):* Album jubiliar – 50 ani de învățământ superior ingineresc*.* Coordonator și autor texte: Aurel Marinciuc și Stela Balan. Chișinău: [S. n.], 2014, p. 162. ISBN 978-9975-129-07-7.
4. Biblioteci: [cu referire la Maria Ciobanu, director de proiect „Rețeaua Informațională a Bibliotecii Universității Tehnice a Moldovei"]. In: *Fundația Soros-Moldova*: Raport anual 2000. Lectori: Antonina Sârbu și Gheorghe Chiriţă. Chişinău: Arc, [2001], pp. 47-52.
5. *Cultura poate deveni fundament pentru responsabilitatea publică*: [Maria Ciobanu, autor al Calendarului Național invitata emisiunei „Album de Familie" cu Vasile Mija la Radio Moldova, 28.02.2026]. Disponibil: https://radiomoldova.md/f/ro/13793#content [accesat 2026-03-20].
6. Imagini din viața UTM: [cu referire la Maria Ciobanu, director al Bibliotecii UTM în anii 1991-2003]. In: *Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2004)*. Chișinău: Museum, 2004, pp. 53, 54. ISBN 9975-906-96-6.
7. MADAN, Ion. Ciobanu Maria. In: *Biblioteconomia și bibliografia Moldovei*: Profesori și discipoli. Chișinău: [S. n.], 2000, p. 66.

CZU 027.7:094
DOI 10.5281/zenodo.23558895

„DINCOLO DE PAGINI" – COLECȚIA DE DOCUMENTE RARE, PATRIMONIUL INDISPENSABIL AL BIBLIOTECII ŞTIINȚIFICE A USARB

Lina MIHALUȚA
ORCID 0000-0001-5833-3690
Snejana ZADAINOVA
ORCID 0000-0002-6418-6874
Biblioteca Ştiinţifică a Universităţii de Stat „Alecu Russo" din Bălţi

Rezumat: *În articol este analizat patrimoniul documentar valoros al Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți, cu accent pe importanța Colecției de Documente Rare. Aceasta include cărți rare, volume cu autografe și dedicații, colecția „Ioan Nicorici", precum și publicații datând din secolul al XVIII-lea până în prezent. Prin conținutul și relevanța lor istorică și culturală, aceste colecții contribuie semnificativ la dezvoltarea intelectuală și culturală a utilizatorilor, îndeplinind un rol esențial nu doar ca surse de informare, ci și ca mărturii ale evoluției gândirii umane în context istoric.*
Cuvinte-cheie: *patrimoniul Bibliotecii Științifice USARB, cărți rare, cărți cu autografe și dedicații, promovare culturală, valorificarea colecțiilor*

Abstract: *The article analyzes the valuable documentary heritage of the Scientific Library of the "Alecu Russo" State University of Balti, with an emphasis on the importance of the Rare Documents Collection. This includes rare books, volumes with autographs and dedications, the "Ioan Nicorici" collection, as well as publications dating from the 18th century to the present. Through their content and historical and cultural relevance, these collections significantly contribute to the intellectual and cultural development of users, fulfilling an essential role not only as sources of information, but also as testimonies of the evolution of human thought in a historical context.*
Keywords: *heritage of the scientific library of USARB, rare book, book with autograph and dedications, promotion, capitalization*

Patrimoniul bibliotecii reprezintă un aspect esențial al identității culturale și educaționale a unei societăți. Bibliotecile nu doar că păstrează, ci și valorifică cunoștințele și tradițiile unei comunități, oferind acces la resurse inestimabile care contribuie la dezvoltarea intelectuală și culturală a utilizatorilor.

Unul dintre cele mai importante elemente ale patrimoniului Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți (USARB) este colecția de documente rare, cărți, manuscrise etc. Aceste documente nu sunt doar surse de informare, ci și mărturii ale evoluției gândirii umane în contextul istoric în care au fost create [4].

Prin conservarea acestor resurse, Bibliotecii îi revine rolul cel mai important în perpetuarea memoriei colective și în facilitarea cercetării științifice. În plus, patrimoniul Bibliotecii include și arhivele de periodice, documente audiovizuale, precum și materialele multimedia. Acestea oferă o viziune detaliată asupra diversității culturale și sociale a unei națiuni.

De asemenea, Biblioteca contribuie la democratizarea accesului la informație, asigurându-se că resursele sunt disponibile

pentru toți membrii comunității, indiferent de statutul lor profesional.

Un alt aspect deosebit de valoros al patrimoniului Bibliotecii este implicarea sa în educația continuă și în formarea profesională. Prin structură, prin funcționalitate și servicii, Biblioteca Științifică a USARB răspunde cerințelor complexe și diverse de informare, de studiu și cercetare ale studenților, ale cadrelor didactice, ale cercetătorilor și ale altor categorii socioprofesionale din învățământ, dezvoltând colecții enciclopedice, științifice și didactice, asigurând o bază pluridisciplinară aprofundării studiilor universitare și cercetării, specializate pe profilul facultăților și domeniilor adiacente.

Colecțiile Bibliotecii Științifice a USARB constituie peste 1 005 649 u.m. în 319 276 de titluri, 57 de limbi, pe diverse suporturi informaționale și includ numeroase categorii de resurse informaționale: *tradiționale* (monografii, carte rară, culegeri, lucrări științifice, cursuri universitare, publicații în serie – reviste, ziare, materiale ale conferințelor, teze, autoreferate, hărți, calendare etc.); *audiovizuale* (discuri, benzi magnetice, casete, microfilme, diapozitive), *electronice* CD, DVD etc. [2].

Structura organizatorică a colecțiilor este următoarea:

fondul principal – 514 932 de documente;
colecții speciale – 31 939 de documente;
colecții uzuale – 458 778 de documente;
colecții particulare – 40 230 de documente;
colecții ale structurilor naționale și internaționale – 17 457 de documente.

Fondul principal al Bibliotecii include documente destinate conservării, comunicării prin toate subdiviziunile Bibliotecii, fiind structurate pe domenii de științe, organizate în spații cu acces liber și limitat la raft și destinate studiului în bibliotecă și împrumutului la domiciliu.

Colecțiile speciale dețin documente de mare valoare istorică, bibliofilă, literară, științifică și documentară, destinate cercetării și prezervării [3].

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți este posesoarea unei *Colecții de Documente rare*, care s-a format de-a lungul anilor, având o proveniență diferită și reprezintă cartea de vizită, emblema de noblețe, ce cuprinde peste 7 900 u.m. în 14 limbi, repartizate în *Colecția Carte rară; Colecția Carte cu autograf și dedicații; Colecția „Ioan Nicorici"*, publicate începând cu secolul al XVIII-lea până în prezent.

Colecția include: cărți remarcabile prin autori, valoare bibliofilă, cu tiraj limitat, ediții princeps și antume, cărți cu o prezentare poligrafică și artistică deosebită, cărți cu autograf și dedicații, cu însemnări ale unor personalități importante, cu ex-libris, periodice vechi, partituri muzicale, curiozități tipografice, cărți miraculoase etc., având un caracter enciclopedic din toate domeniile cunoașterii.

Colecția de Carte rară. Cărțile rare constituie mari tezaure condensate care au trecut prin timp, mărturisind despre forța cuvântului. Colecția cuprinde opere eminente prin autori, măiestrie grafică, valoare bibliofilă, cărți românești din secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, tipărite în centre tipografice din țară și de peste hotare, cărți în limbi străine editate în anii 1760. Documentele din colecția de

Carte rară datează din secolul al XVIII-lea, până în prezent, însumând cărți în limbile: română, engleză, franceză, germană, rusă, italiană, spaniolă, poloneză, portugheză, latină, ucraineană, greacă, lituaniană, maghiară [2]

Începând cu anul 2000, au fost editate 7 lucrări bibliografice adnotate în colecția „Vestigia semper adora”: 3 fascicule de „Carte rară în limba română”; „Carte rară în limba franceză”; „Carte rară în limba engleză”; „Cartea rară în limba rusă”; „Presa românească în colecțiile bibliotecii: ultimele decenii ale sec. al XIX-lea și primele decenii ale sec. al XX-lea”.

Dintre cele mai vechi cărți care datează din secolul al XVIII-lea și se deosebesc prin raritatea și caracterul artistic sunt de menționat câteva lucrări:

1. *Sfânta Dumnezeiasca Evanghelie care acum întâi sau Tipărit întru același chip în zilele prea Înălțatului Domn Io Grigorie Ioan Voevod cu osârdia și cu toată cheltuiala pria Sfințitului Mitropolit al Moldovei Kvri Gavril.* – Iași, 1761. – 396 p. : il.

Această publicație se înscrie între cele mai valoroase cărți de cult ale secolului al XVIII-lea din spațiul moldovenesc, reprezentând o sinteză între tradiția bizantină, autoritatea domnească și efortul ierarhiei bisericești de a consolida viața spirituală și culturală a epocii [1].

Realizată la Tipografia domnească din Iași, cartea impresionează prin dimensiunea sa – 396 de pagini – și prin bogăția elementelor iconografice („il.”), sugerând prezența gravurilor cu scene evanghelice sau portrete simbolice ale evangheliștilor. Aceste ilustrații, alături de frontispicii și inițiale ornamentale, contribuiau la solemnitatea volumului, transformându-l într-un obiect de cult cu o profundă încărcătură vizuală și spirituală.

Lucrarea cuprinde 4 evanghelii (după Ioan, Matei, Luca și Marcu), fiind scrisă în limba română, cu grafie slavonă, într-un limbaj accesibil. Este prezentă pe sfânta masă a altarului în bisericile ortodoxe.

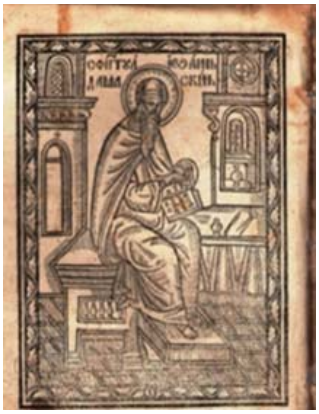

Textul *Evangheliei* este așezat în pagină în două coloane, începutul fiecărui capitol (precedat de imagini cu tematică religioasă) este marcat prin caractere de culoare roșie. Prima literă a cuvântului cu care începe pericopa evanghelică este încadrată în ornamente cu înfloriturи de o adevărată frumusețe. În prezentarea vechilor documente românești acestea cuceresc cititorul prin elanul nobil al liniilor și subtilul sens al culorilor. Lucrarea este însoțită de gravuri, imagini, simboluri, însemnări manuscrise cu informații privind posesorii lucrării. Scoarțele din carton sunt îmbrăcate în material textil – catifea de culoare roșie.

Conținutul *Evangheliei*, esențial pentru

viața liturgică, era utilizat în cadrul Sfintei Liturghii și al altor slujbe, fiind citit și interpretat în comunitățile credincioșilor. Limba în care este redactată – româna cu puternice influențe slavone – și utilizarea alfabetului chirilic reflectă etapa de tranziție a culturii scrise românești, în care tradiția slavonă coexistă cu afirmarea treptată a limbii vernaculare în cult.

Din perspectivă patrimonială, ediția din anul 1761 reprezintă o piesă de referință pentru istoria tiparului românesc din Moldova și pentru evoluția artei cărții religioase. Ea ilustrează nu doar nivelul tehnic și artistic al tipografiilor ieșene, ci și rolul cărții ca vehicul al identității culturale și spirituale. În ansamblu, *Sfânta Dumnezeiasca Evanghelie* se conturează ca un monument al devoțiunii și al culturii scrise, situat la confluența dintre tradiție, autoritate și expresie artistică.

2) Octoihi și Slujbele Sfinților de Obște Acum a Patra oară cu adaojirea Vecerniilor a fiește căruia Glas, Duminechi seara, așezat și tipărit, după rînduiala Bisericii Răsăritului. – Blaj : Tipografia Seminariului, 1792. Pag. necunoscută.

Această lucrare se înscrie în seria cărților de cult fundamentale ale Bisericii de rit răsăritean din spațiul românesc, fiind o expresie a tradiției liturgice și tipografice cultivate în mediul cărturăresc greco-catolic de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Tipărită la Tipografia Seminarului din Blaj, această ediție – „a patra oară cu adăogirea Vecerniilor a fiește căruia glas, dumineci seara" – reflectă nu doar continuitatea utilizării textului, ci și preocuparea pentru perfecționarea și completarea lui liturgică.

Octoihul, carte centrală în rânduiala slujbelor ortodoxe și greco-catolice, organizează cântările și slujbele după opt glasuri ale sistemului muzical bizantin, corespunzătoare ciclului săptămânal. În această ediție, includerea slujbelor sfinților „de obște" și a Vecerniilor pentru fiecare glas indică o structură extinsă, destinată unei utilizări practice în biserici și mănăstiri, dar și unei standardizări a oficiului divin. Textul, redactat în limba română cu influențe slavone și tipărit cu alfabet chirilic, ilustrează o etapă de tranziție lingvistică și culturală, specifică epocii.

Din punct de vedere material, cartea este realizată pe hârtie, cu caractere tipografice chirilice și eventuale ornamente xilografice (frontispicii, inițiale decorate), caracteristice tiparului blăjean al epocii. Volumul este incomplet, lipsesc pagini, nu s-a păstrat coperta. Foaia de titlu este ornamentată colorat cu imaginea Sfântului Ioan Damaschin, unul dintre cei mai importanți gânditori ai Bizanțului. Acesta, având un spirit enciclopedic, a încercat să realizeze o sinteză de vaste proporții a întregii cunoașteri a epocii sale, în spirit creștin, proiectul său fiind comparabil, prin proporții, cu cel aristotelic. Aceste elemente nu aveau doar un rol estetic, ci și unul simbolic, contribuind la sacralitatea obiectului-carte.

Ediția respectivă a *Octoihului* are o valoarea multiplă: liturgică, prin funcția sa în viața religioasă, lingvistică, prin reflectarea evoluției limbii române în registru cultic și patrimonial, ca mărturie a activității tipografice din Blaj, oraș supranumit adesea „Mica Romă". În ansamblu, lucrarea reprezintă o piesă de patrimoniu care documentează nu doar practica religioasă, ci și dinamica identitară și culturală a românilor din Transilvania la cumpăna dintre tradiție și modernitate. În tipar negru și roșu și litere chirilice, conține inițiale ornate roșu, frontispicii și gravuri. Se atestă numeroase note marginale cu text ilizibil. Se păstrează în cutie specială, având un grad de uzură fizică ridicată.

3) Казания : [Predici, cuvinte de învățătură la duminici și sărbători : Vasile cel Mare Grigorie Bogoslovu, Ioan Gură de Aur, Ioan

Damaschin...]. – [S.l. : S.n.], 1790. – 1730 p.

O carte bisericească destinată cultului ortodox, scrisă în limba slavonă veche, care cuprinde cântările fiecărei zile din săptămână, predici bisericești, în care sunt explicate pasaje din *Noul Testament* la duminici și la marile sărbători. Coperta este din lemn, acoperită cu piele, cu ornamente imprimate și cu încheietori metalice. Este o donație de la Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena" din Bălți [4].

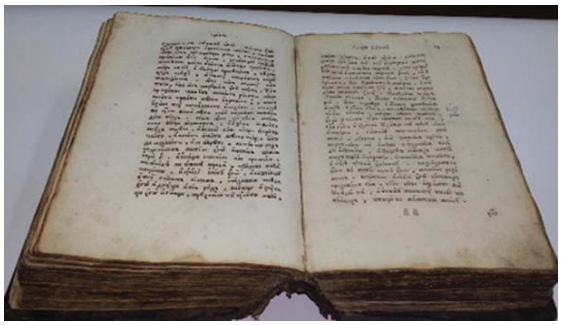

Volumul tipărit fără menționarea locului sau a tipografiei, se impune ca o lucrare de proporții excepționale și de o importanță deosebită pentru viața spirituală și cultura spațiului ortodox răsăritean. Prin însăși structura sa, cu predicile lui Vasile cel Mare, ale lui Grigorie de Nazianz (Bogoslovul), ale lui Ioan Gură de Aur și ale lui Ioan Damaschin, cartea se înscrie într-o tradiție patristică, oferind clerului și credincioșilor modele de interpretare și de transmitere a mesajului evanghelic. Dimensiunea impresionantă a volumului, 1730 de pagini, sugerează o veritabilă enciclopedie. Predicile sunt organizate în funcție de calendarul duminicilor și sărbătorilor, constituind un instrument practic pentru preoți, mediile monahale și pentru credincioși.

Lipsa indicațiilor tipografice „[S.l. : S. n.]" indică faptul că volumul a fost tipărit într-un centru tipografic unde se păstra anonimatul din motive politice ori din considerente de tradiție. Valoarea acestei ediții rezidă, în primul rând, în dimensiunea sa formativă transmisă și receptată în spațiul românesc la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Totodată, constituie un document esențial pentru studiul limbajului religios, al circulației textelor teologice și al practicilor de predicare. În ansamblu, *Казания* se conturează ca o operă de sinteză și de autoritate, o punte între moștenirea bizantino-slavă și evoluția culturii românești moderne, păstrând până astăzi aura unei cărți rare, destinate edificării sufletești și consolidării comunității de credință.

Un loc aparte în colecţie îl ocupă volumele editorului R. Roger et F. Chernoviz, care reprezintă adevărate acte de identitate ale producătorului. „R. Roger" apare în cataloagele epocii ca librar sau editor implicat în publicarea de lucrări literare și religioase, iar „F. Chernoviz" este asociat unor activități editoriale pentru publicul francofon din afara Franței. Menționarea lor împreună sugerează o cooperare comercială pentru editarea și distribuirea volumului, practică obișnuită în circuitul editorial al vremii, mai ales în cazul operelor cu circulație largă, precum cele ale lui Chateaubriand.

Chateaubriand, François – René. Le génie du christianisme [Geniul creștinismului]. – Paris : R. Roger et F. Chernoviz, [1802?]. – T. 1-2. : il.

T. 1. P. 1–3 : Dogmes et doctrine - Poétique du christianisme ; Beaux-Arts et littérature. – 466 p.

T. 2. P. 3–4 : Beaux-Arts ; Litterature, Culte. – 467 p.

Aceste volume au fost donate bibliotecii de Alianța Franceză din Moldova în anul 2001.

Din colecția de carte rară în limba română fac parte lucrări reprezentative din domeniile care descriu evoluțiile culturale ale societății, schimbările marcate de activitatea marilor cărturari ai timpului. Creștinismul a salvat civilizația, a favorizat dezvoltarea artei și literaturii. Ultimele pagini ale lucrărilor prezintă un indice alfabetic

de materii. În tipar negru, pagină încadrată în chenar, conține ilustrații și decorații. Legătura este una simplă, ambele volume prezintă titlul pe copertă cu litere aurii, cu o ornamentație complicată, reprezentând motive florale stilizate pe fundal albastru.

Volumele lui Mihai Eminescu au fost, dintotdeauna, receptate ca un reper suprem al spiritualității românești. Colecția bibliotecii cuprinde ediții de opere complete, volume de poezii, nuvele și proză, precum și manuscrise în facsimil, începând cu anul 1932, oferind o perspectivă amplă asupra creației eminesciene.

Un loc aparte îl ocupă ediția: *Eminescu, Mihail. Poezii / cu o introducere, biografie, notiţe şi glosar de Gheorghe Adamescu. – 1932.* Volumul are o introducere, biografie, note și glosar de Gheorghe Adamescu. Structurarea poeziilor respectă cronologia publicării lor: de la creațiile din timpul vieții poetului până la cele postume, conturând evoluția lirică și destinul editorial al operei: 1805–1869, 1870–1877, 1878, 1889.

Manuscrisele în facsimil ale lui Eminescu sunt considerate un „motor" al spiritului românesc. Cele trei volume editate în anii 2004–2005, sub coordonarea lui Eugen Simion, în cadrul Bibliotecii Academiei Române, sunt completate astăzi prin accesul digital la întregul fond. Aceste manuscrise, păstrate inițial de Titu Maiorescu și donate Academiei Române, în 1902, au fost ordonate și editate de Perpessicius, care a reconstituit textele, variantele și etapele de creație. Tehnologiile contemporane au făcut posibilă reproducerea lor exactă, deschizând noi direcții de cercetare.

În același registru al valorilor canonice, opera lui Ion Creangă se impune ca o veritabilă epopee a sufletului românesc. Colecția păstrează o ediție critică de referință (București, 1936), îngrijită de Gheorghe Kirileanu, care reunește povești celebre (*Soacra cu trei nurori*, *Capra cu trei iezi*, *Povestea lui Harap Alb*), *Amintiri din copilărie*, fragmente biografice și povestiri, însoțite de ilustrații și aparat critic.

O altă ediție valoroasă, apărută la Editura Cartea Românească, în anul 1942, cu introducere de Constantin Botez și prefețe semnate de Gheorghe Kirileanu și Ilie Chendi, editată la editura „Fundația pentru Literatură și artă", 1936, conține: *Povești, Soacra cu trei nurori, Capra cu trei iezi, Povestea lui Harap Alb, Amintiri din copilărie, fragment de biografie, povestiri (Popa Duhu, Moș Ion Roată și Unirea*), cu 27 de ilustrații plasate în text. Volumul impresionează și prin urmele lăsate de utilizare: însemnări, desene, note manuscrise, autografe – toate indicând o relație vie între carte și cititorul său.

Diversitatea colecției este întregită de prezența unor autori fundamentali ai literaturii române, adevărate „izvoare active" ale spiritualității naționale: Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi, Gheorghe Asachi, George Bacovia, Dimitrie Bolintineanu, Dimitrie Cantemir, Ion Luca Caragiale, Emil Cioran, George Coșbuc, Alexandru Davila, Mihail Kogălniceanu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Anton Pann, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Ioan Slavici, Nichita Stănescu, Constantin Stere, George Topîrceanu, Alexandru Vlahuță, Duiliu Zamfirescu și mulți alții. Prin operele lor, acești autori au lăsat mărturii durabile despre istoria, despre gândirea, despre sensibilitatea și frumusețea culturii române, configurând un patrimoniu literar de o valoare inestimabilă [2].

O altă colecție, intitulată sugestiv *Carte cu autograf și dedicații*, reunește un patrimoniu de o valoare aparte, construit în jurul dimensiunii personale și afective a cărții. Biblioteca a constituit, de-a lungul timpului, un fond impresionant de peste 1 451 de volume și publicații în serie, purtând însemnări manuscrise și autografe. Aceste mărturii scrise aparțin unor autori, cadre didactice și personalități marcante din Republica Moldova și din numeroase spații culturale – România, Statele Unite, Germania, Franța, Mexic, Rusia, Ucraina, Spania, Uzbekistan, Lituania, configurând o rețea simbolică a dialogului intelectual peste granițe. Un loc distinct îl ocupă publicațiile universitarilor bălțeni, care reflectă patrimoniul intelectual creat de profesori și bibliotecari, începând cu anul 1953 până în prezent.

Lucrarea *Carte cu autograf și dedicații*, editată în două volume (2010, 2015) de către colaboratorii Bibliotecii, valorifică și aduce în prim-plan această colecție, oferind

cititorului prilejul unei întâlniri directe cu scrisul de mână al creatorului. Dincolo de informația tipărită, autograful deschide o cale intimă de înțelegere a actului de creație și a personalității celui care a dăruit cartea.

Adevărata valoare a acestor documente se revelează în contactul nemijlocit cu ele: fiecare dedicație, fiecare semnătură poartă amprenta unui moment irepetabil, transformând cartea într-un spațiu al memoriei vii. În acest sens, autograful devine mai mult decât o simplă notă – el este o mărturie scrisă „pentru acum și pentru totdeauna", punte între autor și cititor, între trecut și viitor.

Cea de-a treia colecție, intitulată *Colecția „Ioan Nicorici"*, a fost constituită în anul 2010, în urma unei valoroase donații oferite de locuitorul municipiului Bălți, Ioan Nicorici. Colecția cuprinde 750 de exemplare, reunite în 694 de titluri, redactate în șapte limbi – română, rusă, slavonă, germană, latină, greacă și franceză, ilustrând o remarcabilă diversitate lingvistică și culturală.

Această colecție a aparținut regretatului preot și cărturar Gheorghe Armașu din satul Petreni, raionul Drochia, iar astăzi constituie un autentic tezaur de carte religioasă. Valoarea acestor volume rezidă atât în conținutul lor spiritual – învățătura sacră pe care o transmit – , cât și în proveniența lor tipografică, fiind editate în importante centre culturale și ecleziastice europene: București, Cernăuți, Chișinău, Kiev, Sankt Petersburg, Moscova, Viena și Roma.

Din punct de vedere tematic, colecția se caracterizează printr-o mare diversitate, deși predomină lucrările de teologie și istorie, datând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului al XX-lea. Fondul include documente religioase variate: cărți biblice, cărți liturgice, lucrări cu conținut dogmatic, scrieri istorice, texte moralizatoare, precum și reviste de specialitate [5].

Prin amploarea, prin diversitatea și valoarea sa documentară, Colecția „Ioan Nicorici" se conturează ca un patrimoniu de excepție, reflectând atât profunzimea tradiției religioase, cât și circulația ideilor și a tipăriturilor în spațiul european.

Volumul *Antologion toy oloy eniaytoy.* – Enetiehsi : [S.n.], 1776. – 574 p. *(ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΟΛΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ)* a fost tipărit la Veneția, în 1776, și aparține categoriei cărților de cult grecești destinate uzului liturgic pe întreg parcursul anului bisericesc. Apărută în mediul tipografic din Veneția, lucrarea reflectă circulația intensă a textelor religioase în spațiul sud-est european. *Antologionul* (ἀνθολόγιον) reunește selecții de imnuri, tropare și alte texte liturgice, organizate conform calendarului anual („του όλου ενιαυτού"), fiind destinat atât clerului, cât și comunităților monahale. Cele 574 de pagini indică o structură consistentă, adaptată practicii zilnice a slujbelor, într-o formă relativ compactă comparativ cu alte compendii liturgice.

Lucrarea conține o prezentare a rânduielilor bisericești, și se remarcă: prin pagina de titlu încărcată cu gravuri și ornamente bogate, precum și prin literele gravate în funcție de conținutul capitolelor pe care le deține. Pe versoul foii de titlu se păstrează textul scris de către preotul Gheorghe Armașu, la

data de 20 februarie 1960: *„[...] această carte Antologhion a fost dăruită la sfânta biserică a Sfântului marelui împărat întocmai Sfântul Apostol Constantin și Elena, cea din satul Capreşti în anul 1821 decembrie 5. Nicolaos, Preotul de la Înălțarea cinstitei și de viață făcătoare cruci de la Iași*". Din însemnări constatăm că acest *Antologion* a circulat în secolul al XIX-lea prin bisericile din Basarabia, ulterior, a ajuns în biblioteca preotului Gh. Armaşu. Pe foaia de titlu, un medalion are imprimată scena cu Iisus Hristos înconjurat de Sfinți, fiind împodobit cu diferite motive florale, stilizate și geometrice, iar în chenar dublu este imprimat titlul cu litere mari și mici, ornamentate de culoare roşie. Legătura cărții este executată în copertă rigidă trainică, îmbrăcată în piele neagră, imagine decor – o cruce aurie.

Printre realizările de seamă ale Tipografiei Lavra Adormirii Maicii Domnului de la Poceaev se numără și lucrarea *[Apostol tălmăcit cu traducere a scrisului antic grecesc, texte cu traducere în limba rusă. Partea 1: Faptele Sfinților Apostol și Epistolele Consiliului. – Pochaev: Tip. Pochaevskaia] [1784]. – 450 p.* Această lucrare este o traducere din limba greacă și este dedicată faptelor apostolilor: Sfântul Iacob, Sfântul Petru, Sfântul Ioan, Sfântul Apostol Iuda, fiind o ediție de înaltă calitate, ornamentată cu gravură pe prima pagină și diverse viniete. În tipar negru și roşu pe o coloana sunt caractere chirilice.

Cartea cuprinde *Faptele Sfinților Apostoli și Epistolele sobornicești*, fiind organizată ca un instrument de lectură și studiu, în care textul grecesc antic este însoțit de traducerea în limba rusă. Din punct de vedere material, cele 450 de pagini sugerează o ediție solidă, destinată utilizării îndelungate în mediile ecleziastice și educaționale. Tiparul, realizat probabil cu caractere chirilice și grecești, reflectă specificul poliglot al zonei și al epocii.

Prin această structură și funcție, volumul se înscrie într-un efort mai larg de transmitere inteligibilă a textului biblic, constituind o punte între erudiția teologică și practica pastorală. Astăzi, el rămâne o piesă valoroasă a patrimoniului tipăriturilor religioase din secolul al XVIII-lea.

Colecția enunțată cuprinde și *Publicații seriale românești (sec. XIX–XX),* în care se păstrează vie memoria neamului românesc, istoria și cultura românească: *Boabe de Grîu*, *Buciumul român; Cercetări literar; Dacoromania, Revista Fundațiilor Regale, Viața Românească, Convorbiri Literare, Luceafărul, Buletin linguistigue, Candela* etc. Revistele, împreună cu cărțile tipărite, reprezintă valori materiale și spirituale neprețuite ale patrimoniului național.

Una dintre cele mai vechi publicații din colecție este revista *Convorbiri literare*, fondată de Societatea „Junimea" și apărută pentru prima dată la 1 martie 1867, la Iași. Primul număr, în ediție facsimil, se păstrează astăzi în fondul de Carte rară și veche al Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți, constituind o piesă de referință pentru istoria presei și culturii române.

Edițiile prezentate, selectate cu discernământ, impresionează prin diversitatea și valoarea lor patrimonială. Multe dintre volume sunt bine conservate, cu legături din piele sau pergament, unele purtând pe coperta întâi numele posesorilor ori însemnări manuscrise, care le sporesc unicitatea. Deși o parte din cărți prezintă urme vizibile de uzură funcțională, iar trecerea timpului și factorii de mediu și-au lăsat amprenta asupra lor, aceste semne contribuie, în egală măsură, la autenticitatea și istoria fiecărui exemplar.

Colecţia este dominată de lucrări cu conţinut religios, dintre care au fost evidenţiate doar câteva volume reprezentative, alese pentru particularităţile lor. Valoarea ansamblului este însă conferită de bogăţia şi varietatea sa: numeroase legături originale (româneşti, franceze, germane, ruse, americane, italiene) însoţesc tipărituri din aproape toate domeniile cunoaşterii şi creaţiei umane. Exemplarele cu însemnări manuscrise, notele de proprietate sau ex-librisurile adaugă o dimensiune documentară aparte, evocând traseul cărţilor, identitatea posesorilor succesivi şi dinamica circulaţiei culturale în timp.

În anul 2003, au fost transferate circa 200 de notiţe bibliografice cu informaţii despre cărţile rare în limba română către sistemul informational al Bibliotecii Naţionale a Republicii Moldova pentru a fi integrate în Programul „Memoria Moldovei". Acest prim pas, pe care l-a făcut Colecţia de carte rară şi veche în noua epocă a digitizării informaţiei, va fi urmat de o transpunere integrală prin digitizarea conţinutului pentru a proteja şi conserva mai eficient suportul material – cartea, veritabilă piesă de patrimoniu.

Valorificarea colecţiei de Carte veche şi rară nu se limitează la lectura propriu-zisă, ci se extinde într-un ansamblu de acţiuni culturale menite să le redea circuitului public: expoziţii tradiţionale şi online, prezentări, conferinţe, mese rotunde, simpozioane, precum şi întâlniri cu cercetători, colecţionari şi personalităţi ale vieţii ştiinţifice şi culturale. Astfel, cartea rară îşi depăşeşte condiţia de obiect conservat şi devine un mediator activ între trecut şi prezent.

În acest sens, reflecţia lui Nicolae Iorga capătă o rezonanţă aparte: „Marele merit al acestor cărţi este acela că, trecând hotarele, au adunat sufleteşte prin viaţa culturală pe toţi românii laolaltă. Prin ele s-a întemeiat ceva nepreţuit ce va da formă gândului şi simţirii generaţiilor care vor urma". Cuvintele sale subliniază rolul tipăriturilor ca liant spiritual şi cultural, capabil să unească comunităţi şi epoci.

În concluzie, bibliotecile nu sunt simple depozite de cunoaştere, ci adevăraţi custozi ai patrimoniului cultural. Colecţiile pe care le adăpostesc constituie o comoară indispensabilă dezvoltării intelectuale şi artistice a societăţii. Prin conservarea şi valorificarea acestora, biblioteca nu doar protejează trecutul, ci modelează viitorul, asigurând transmiterea valorilor şi tradiţiilor către generaţiile următoare. În acest fel, rolul bibliotecilor în lumea contemporană rămâne esenţial, ele continuând să fie veritabile faruri ale cunoaşterii şi înţelepciunii.

Referinţe bibliografice:

1. CIOBANU, Ion. Valori cultural – religioase păstrate în colecţia „Carte rară" a BŞU. Online. *Confluenţe bibliologice.* 2011, nr 1/2, pp. 81-87. Disponibil: http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/confbib.html [accesat 2026-01-08].
2. Colecţii. Online. *Biblioteca Ştiinţifică a Universităţii de Stat „Alecu Russo" din Bălţi* [site]. Disponibil: http://www.libruniv.usarb.md/index.php?option=com_content&view=article&id=20:carti&catid=23&Itemid=238&lang=ro [accesat 2026-01-08].
3. CRISTIAN, Elena. Prezervarea şi promovarea valorilor bibliofile în BŞ USARB. Online. *Confluenţe bibliologice*. 2018, nr.1-2, pp. 25-31. ISSN 1857-0232. Disponibil: http://riora.usarb.md:4000/items/f8fbf673-f4ac-476c-acc3-97aa30f16a5c [accesat 2026-01-08].
4. CRISTIAN, Elena și Svetlana CECAN. Din colecţia de carţi rare. Online. Disponibil: https://www.slideshare.net/slideshow/elena-cristian-svetlana-cecan-din-colecia-de-cari-rare/81452250 [accesat 2026-01-08].
5. POPA Iulius. Moartea cărturarului : [despre preotul Gheorghe Armaşu]. *Literatura și Arta.*1991. 7 mar., p. 3. ISSN 1857-3835.

CZU 821.135.1.09(092)
DOI 10.5281/zenodo.23558936

LOTIS DOLENGA – POETĂ BASARABEANĂ ȘI MOȘTENITOARE A UNUI VECHI NEAM

Inna CUZNEȚOVA-STAMATE
ORCID 0009-0000-9434-0513
Elena ȚURCAN
ORCID 0000-0002-5278-2564
Biblioteca Științifică a USARB

Rezumat: *Articolul constituie un demers recuperator, dedicat unei personalități literare basarabene pe nedrept marginalizate, readucând în prim-plan viața, creația și destinul poetei Lotis Dolenga (Elisaveta Eliade, născută Șișco [1905-1961]), de origine polono-lituaniană. Prin valorificarea patrimoniului cultural al municipiului Bălți și prin reinterpretarea unor etape controversate ale evoluției sale istorice, studiul își propune să revigoreze interesul pentru cercetarea acestei figuri și să contribuie la recuperarea memoriei culturale. Aniversarea a 120-a de la nașterea poetei oferă cadrul oportun pentru reafirmarea apartenenței spațiului basarabean la valorile culturale europene, pentru aprofundarea genealogiei familiei Șișco și pentru evidențierea necesității integrării acestui patrimoniu într-un dialog cultural și turistic mai amplu.*
Cuvinte-cheie: *literatura feminină basarabeană (anii ´30), Lotis Dolenga (1905-1961), genealogia familiei Șișco, patrimoniul cultural al municipiului Bălți, strategie turistică*

Abstract: *The article constitutes a recuperative approach, dedicated to an unjustly marginalized literary personality from Bessarabia, bringing back to the forefront the life, creation and destiny of the poet Lotis Dolenga (Elisaveta Eliade, born Șișco 1905-1961), of Polish-Lithuanian origin. By capitalizing on the cultural heritage of the municipality of Bălți and by reinterpreting some controversial stages of its historical evolution, the study aims to revive interest in researching this figure and contribute to the recovery of cultural memory. The 120th anniversary of the poet's birth provides the opportune framework for reaffirming the belonging of the Bessarabian space to European cultural values, for deepening the genealogy of the Șișco family and for highlighting the need to integrate this heritage into a broader cultural and touristic dialogue.*
Keywords: *Bessarabian women's literature (1930s), Lotis Dolenga (1905-1961), genealogy of the Șișco family, cultural heritage of Bălți municipality, tourism strategy*

De-a lungul a peste trei decenii de activitate profesională, fiecare dintre cele două autoare ale acestui studiu (Inna Cuznețova-Stamate și Elena Țurcan) s-a remarcat prin contribuții consistente la promovarea valorilor educației artistice la nivel național și municipal. Acestea au elaborat și au publicat numeroase studii și articole consacrate personalităților originare din municipiul și județul Bălți de altă dată, valorificând patrimoniul documentar al Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo” (prin Oficiul Documente muzicale și colecțiile de artă plastică), precum și al Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”.

Lucrările realizate evidențiază figuri reprezentative din domeniul muzicii, teatrului și cinematografiei, contribuind la recuperarea memoriei culturale locale și la integrarea acesteia în circuitul valorilor naționale: *Alexandru Lemiș – lăutar, autodidact; Eugenia Maleșevschi – o viață trăită prin artă; Sigismund Zalevschi – solist*

liric; Fraţii Zalewski: bălţeni care au cucerit lumea operei; George Enescu la Bălţi; Bălţi – oraş al oamenilor energici şi talentaţi. Bălţeanul anului. Omul anului; Bălţi – leagăn al personalităţilor remarcabile; Mândria muzicii – personalităţi originare din Bălţi; Celebrul actor Boris Livanov, născut la Bălţi; Maria Voloşescu – soprană, solistă a Operei din Bucureşti; Izabella Kremer – primul cântăreţ care a început să cânte în idiş de pe scenă; Eugenia Babad-Cioculescu – cântăreaţă de operă mezzosoprană, contraltă; Ehezchel (Oscar) Dayn – violonist; Iacob Soroker – violonist, violist, profesor, muzicolog; Vasile Bărbieru – bariton, cântăreţ de operă şi lied; Vasile Boianjiu – operator de cinematografie; Petru Eşanu – personalitate emblematică în muzica basarabeană; Gheorghe Eşanu – logodnic fidel al cântecului popular; „Moldovean ca mine nu-i" – Nicolae Glib; Valoroşi instrumentişti români; Oameni iluştri ai municipiului Bălţi: file de istorie; Costache Parno – vestitul lăutar din Bălţi; Nicolae Răutu – actor al scenei şi filmului ş.a.

Importanța acestor demersuri este amplificată de contextul anului 2025, care a marcat 80 de ani de la fondarea Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți (USARB) și a Bibliotecii Științifice, precum și 145 de ani de la înființarea Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu", instituție care, după relocarea sa (1968) în actualul sediu din campusul universitar, a primit numele reputatului lingvist Eugeniu Coșeriu (2005) [3].

Investigațiile întreprinse au permis identificarea unor conexiuni semnificative din evoluția acestor instituții, subliniind rolul esențial al bibliotecilor în susținerea educației și cercetării artistice academice. „Biblioteca Științifică a USARB – simbolul bibliotecii exemplare, bibliotecă «de unicat»" (I. Colesnic), „bibliotecă de nivel european" (R. Moțoc), „Regina Cărții din Nord" (I. Popa) – posesoare a unei clădiri moderne, construită în baza unui proiect special, s-a afirmat ca un pilon al procesului de instruire și cercetare, devenind în timp o instituție de referință la nivel național și regional, recunoscută pentru infrastructura sa modernă, pentru valoarea colecțiilor și a serviciilor electronice [2].

Ansamblul Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți, cu șapte blocuri de studii, inclusiv trei clădiri istorice, edificate între anii 1924 și 1938, precum Liceul Teoretic de Fete „Domnița Ileana", Liceul Industrial și Liceul Teoretic de Băieți „Ion Creangă", și declarate monumente de arhitectură, constituie un cadru simbolic al continuității educaționale și culturale.

În perioada recentă, universitatea a consolidat dimensiunea memorială a spațiului academic prin inaugurarea bustului Regelui Ferdinand I (2023), Sala polivalentă a USARB a fost redenumită Sala *Domnița Ileana* (2024), evocându-i originile interbelice. Situată în actualul Rectorat (blocul I), clădirea a găzduit Liceul de Fete „Domnița Ileana", a cărui piatră de temelie a fost pusă de Regele Carol al II-lea, sala având inițial funcția de capelă și păstrând astfel o dimensiune simbolică aparte. Edificiul, proiectat de arhitecta Etti-Rosa Spirer, reprezintă azi un valoros exemplu de modernism interbelic în municipiul Bălți.

Un al exemplu semnificativ îl constituie deschiderea Sălii „Regele Ferdinand I" (2025) în spațiile bibliotecii universitare, realizată în cadrul unui proiect de modernizare, susținut de Guvernul României [5].

Aceste inițiative reflectă preocuparea constantă pentru valorizarea patrimoniului istoric și cultural, pentru integrarea acestuia în circuitul academic contemporan, precum și reafirmarea parcursului european al Republicii Moldova.

Prezentul studiu, constituit într-un demers recuperator, aduce în prim-plan o personalitate conațională insuficient valorificată, pledând pentru revitalizarea interesului față de patrimoniul cultural al municipiului Bălți, inclusiv în dimensiunile sale istorice complexe.

***

La 10 septembrie 2025 s-au împlinit 120 de ani de la nașterea poetei basarabene Lotis Dolenga (numele real: Elisaveta Eliade, născută Șișco, 1905–1961), personalitate literară de origine polono-lituaniană, astăzi insuficient valorificată în circuitul cultural. Născută la Brătușeni, județul Bălți, și trecută în eternitate la București, autoarea a adoptat pseudonimul literar Lotis Dolenga, semnând uneori și sub forma de El. Dolenga-Eliad [9].

Rolul determinant al creatorilor în definirea identității culturale a fost accentuat de Camil Petrescu, care susținea că „sufletul unui scriitor mare este sinteza sufletească a unui popor la un moment dat. Nu tradițiile sunt sufletul unui popor, ci scriitorii, gânditorii și artiștii lui, oricum ar fi ei, cu condiția să fie mari. Nici Goethe, nici Eminescu nu sunt mari prin arta lor națională, națiunile sunt mari prin arta acestor artiști" [12].

Apogeul creației literare a poetei se situează în perioada interbelică, fiind strâns legat de activitatea sa desfășurată în municipiul Bălți ca profesoară de limba franceză în cadrul Liceului de fete „Domnița Ileana".

În perioada premergătoare Celui de-Al Doilea Război Mondial, Lotis Dolenga a desfășurat o activitate publicistică intensă, colaborând cu numeroase reviste și ziare ale epocii, între care *Glasul Moldovei*, *Adevărul literar și artistic*, *Cele trei Crișuri*, *Viața Basarabiei*, *Bugeacul*, *Poetul*, *Itinerar*, *L'Indépendance roumaine*, *La Roumanie*, *Moldova de la Nistru* și *Flori de stepă*. Opera sa lirică, redactată în limbile rusă, română și franceză, o situează printre cele mai prolifice și polivalente autoare ale perioadei interbelice.

În interpretarea criticului literar Mihai Cimpoi „[...] poezia lui Lotis Dolenga, marcată de o senzualitate romantică feminină, se afirmă pe fundalul unui demonism nocturn, îmbinând vagul simbolist cu o tonalitate romantică întunecată și cu un misticism maladiv. În urma acestor trăsături se desfășoară un întreg cortegiu de nimfe ale pădurii și undine delicate, bufnițe și stafii, himere și miraje – toate proiecții ale unor extaze senzoriale. Diversele reverii despre o iubire neîmplinită pentru un tânăr zeu cu frunte palidă, asemenea lui Hristos, reprezintă un motiv care trimite la lirica timpurie a Leonidei Lari, din volumul «Piața Diolei» (1974)" [6].

Este posibilă și o trimitere la nuvela lui Prosper Mérimée *Lokis* (1869), „a cărei intrigă este asociată cu Lituania, țara de origine a strămoșilor autoarei", nuvelă cu care ea ar fi putut să se familiarizeze în anii studiilor sale în Franța [19].

Într-o perspectivă intertextuală mai largă, se poate identifica și o eventuală rezonanță cu poemul *Le Voyage* din ciclul *Les Fleurs du mal* de Charles Baudelaire, reprezentant al simbolismului, unde motivul lotusului, asociat ideii de uitare și evadare din suferințele existențiale, capătă valențe simbolice ce pot dialoga, la nivel imaginar, cu universul poetic al autoarei.

În versurile: „Par ici ! vous qui voulez manger/ Le Lotus parfumé ! c'est ici qu'on vendange/ Les fruits miraculeux dont votre coeur a faim;/ Venez vous enivrer de la douceur étrange/ De cette après-midi qui n'a jamais de fin!" („Pe aici! Tu, care vrei să mănânci/ Lotusul parfumat! Aici culegem/ Fructele miraculoase după care inima ta tânjește;/ Vino și amețește-te de dulceața stranie/ A acestei după-amiezi care nu se termină niciodată!"), motivul lotusului „cu gust de miere", este asociat ideii de uitare și de evadare din suferințele și vicisitudinile existențiale, sugerând un imaginar compatibil cu universul liric al autoarei [4].

Creația lui Lotis Dolenga se configurează la intersecția dintre tradiția romantică și sensibilitatea simbolistă. În paginile revistei „Viața Basarabiei", criticul Nicolae Costenco identifica o fuziune stilistică rară: „[...] prin modul de a exprima emoția, ea se apropie de Ion Minulescu (1981–1944). În același timp, cu certitudine se poate afirma că «metodologia» recreării atmosferei în poezia ei este preluată de la George Bacovia sau că ambii o împrumută de la simboliștii francezi. Originalitatea versurilor sale rezidă în modernitatea limbajului și în felul în care autoarea, construind în mod conștient un decor emoțional clasic, pune totuși accentul pe sentimentul primordial al cititorului. Imaginile ei sunt ușor recognoscibile, plastice și încântă prin armonia lingvistică seducătoare" [8]. Această „metodologie" a stărilor vagi, extrasă din filonul simboliștilor francezi, capătă în versurile sale o notă de profundă originalitate. Lotis Dolenga reușește să construiască un decor emoțional de factură clasică, pe care îl animă printr-un limbaj modern și imagini plastice. Rezultatul este o armonie lingvistică seducătoare, capabilă să rezoneze imediat cu sentimentele primordiale ale cititorului.

Un portret memorabil al lui Lotis Dolenga este schițat de Eugen Lovinescu în

volumul său de memorii *Aqua Forte*, în nuvela *Cavalerul balt*. Stabilită la București în anii '40, poeta a fost o prezență frecventă în mediul cultural al epocii, lăsând o impresie profundă asupra scriitorului român [10].

Astăzi, se impune regăsirea, pe rafturile bibliotecilor, a unei ediții complete a operei lui Lotis Dolenga. Rămâne insuficient elucidată și originea pseudonimului poetei, acesta fiind inspirat din mitologia antică cu trimitere la numele nimfei Lotis, evocată de Ovidiu în *Metamorfoze*. [18].

***

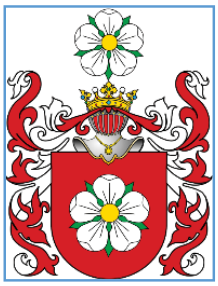

În același cadru cultural mai larg, perioada interbelică (1918–1940) din Polonia se remarcă printr-o efervescență deosebită a poeziei feminine, ilustrată de personalități precum Maryla Wolska (1873–1930), Bronisława Ostrowska (1881–1928), Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (1891–1945), Kazimiera Iłłakowiczówna (1892–1983) și Wisława Szymborska (1923–2012), distinsă cu Premiul Nobel pentru Literatură, în anul 1996 [14].

Într-o perspectivă comparativă, poate fi evocată și figura Marinei Țvetaeva, a cărei genealogie include, pe linie maternă, descendența din contesa Maria Bernacka, bunica căreia folosea același blazon Poraj cu neamul mamei Kuzminski, fapt ce evidențiază complexitatea interferențelor culturale și identitare specifice spațiului est-european.

«У той тоскует в ногах вся шляхта,/ И вот – смеется у камелька:/ Сто богомольцев – одна рука!/ И зацелованными руками/ Чудит над клавишами, шелками [...]» (1920) („La picioarele ei tânjește toată nobilimea,/ Și acum râd lângă șemineu:/ O sută de pelerini – o mână!/ Și cu mâinile sărutate/ Fac feste cu cheile, cu mătăsurile [...]") [17]. Marina Țvetaeva își conștientiza și își revendica filonul polonez al ascendenței sale, manifestând o constantă mândrie față de această moștenire identitară.

Procese similare de afirmare și diversificare a poeziei feminine se manifestau, în aceeași perioadă, în spațiul românesc. Apariția unei noi generații de poete a fost prefigurată de creația literară a lui Carmen Sylva (1843–1916), sub care regina Elisabeta a României, soția regelui Carol I al României, și-a publicat opera poetică. Apropiată de Vasile Alecsandri, aceasta a beneficiat inclusiv de sugestia acestuia în alegerea pseudonimului literar. O relație de prietenie și de colaborare literară a legat-o pe Carmen Sylva de Mite Kremnitz (1852–1916), cunoscută și pentru traducerea în limba germană a unor poezii de M. Eminescu. În ultimii ani ai vieții, poetul a frecventat cercul literar din locuința acesteia din București (st. Polonă), căreia i-a dedicat poemul „Atât de fragedă".

Perioada cunoscută sub denumirea de Belle Époque (1871–1914), prealabilă Primului Război Mondial, a constituit un veritabil „Secol de Aur" al culturii, artei și literaturii europene. În acest context, interesul sporit pentru poezie și afirmarea unor noi voci feminine nu reprezintă un fenomen întâmplător, ci expresia unei dinamici culturale favorabile.

În literatura română, acest curent este ilustrat de poete precum Elena Farago (1878–1954), Nina Cassian (1924–2014) și Otilia Cazimir (1894–1967). Tradiția poeziei feminine este continuată, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, în registru neomodernist, de Ana Blandiana (n. 1942), personalitate disidentă ale cărei creații au fost cenzurate în perioada regimului comunist a lui Ceaușescu, circulând adesea în manuscris.

În Basarabia interbelică se afirmă, de asemenea, o serie de poete reprezentative, între care Liuba Dimitriu (1901–1930), Olga Kruşevan (1896–1975), Olga Vrabie (1902–1928), Magda Isanos (1916–1944) și Lotis Dolenga (1905–1961). Aceasta din urmă a exercitat o influență formativă semnificativă asupra elevei sale, viitoarea poetă Irina Stavschi (1919–1993), elevă a instituției (1935–1938), devenind prima sa mentoră literară [7, 9].

„Influența fascinantă a lui Lotis Dolenga asupra Irinei transpare din mărturiile articolului «Amintiri despre Lotis Dolenga»" [13]. Dincolo de orele de limba franceză, între cele două s-a țesut o complicitate spirituală ce i-a permis elevei să pătrundă în universul intim unde se plămădea poezia.

Treptat, încrederea reciprocă a devenit busola care a ghidat-o pe Irina spre izvorul nebănuit al inspirației, acolo unde sensibilitatea profesoarei sale se transforma în vers. Vizita elevei în casa poetei Lotis Dolenga, unde aceasta descoperă universul creator al artistei, este descrisă de însăși viitoarea scriitoare cu multe amănunte. Interiorul, bogat în culori, obiecte și simboluri (pianul, figurinele, compozițiile decorative), reflectă modul în care poeta își construiește operele: transformă ideile în imagini plastice și personaje concrete, pe care apoi le transpune în poezie.

Vizita devine o inițiere artistică: poeta explică procesul său de creație, interpretează muzică și analizează versurile elevei cu finețe și autoritate. Imaginea finală conturează portretul unei femei cultivate, sensibile și carismatice, care îmbină talentul artistic cu eleganța și forța formativă asupra discipolilor [13].

Elena Tamazlăcaru, în articolul „Urmași de Văcărești. Ghiocelul primei iubiri" [15], evocă o poveste de iubire intelectuală și destin frânt, reconstituită printr-o mărturie memorialistică. Relația dintre Irina Stavschi și tânărul Eugen Coșeriu, începută la Bălți, sub semnul poeziei și al sensibilității artistice, promitea continuitate în anii de studenție la Iași.

Însă contextul istoric din 1940 rupe definitiv legătura dintre cei doi: o întârziere de câteva ore o împiedică pe Irina să treacă Prutul, în timp ce Eugen reușește să plece. Despărțirea devine ireversibilă, transformând o iubire tânără și pură într-o dramă biografică, reconstituită ulterior simbolic prin gestul comemorativ legat de „prima poezie de dragoste".

***

Dincolo de universul literar, taina personalității lui Lotis Dolenga se regăsește în arborele genealogic al familiei Șișco, documentat de istoricul Gheorghe Bezviconi în revista „Din trecutul nostru" [1]. Tatăl poetei, Iosif Cezarievici Șișco (1866-1927), a fost o figură proeminentă a epocii, exercitând funcția de președinte al zemstvei județului Bălți. Prin căsătoria sa cu Eliza Kuzminski, el a unit destinul familiei Șișco cu cel al neamului Gafenco.

Însă adevărata legendă a familiei coboară până în secolul al XI-lea. Strămoșul familiei Șișco a fost un nobil (*barunos*) lituanian, stăpân al castelului *Szysko,* căruia polonii îi spuseseră *Dolen*ga. Deși inițial păgân, acesta a studiat la Cracovia și s-a alăturat *Primei Cruciade* din 1096. După cucerirea Ierusalimului, Dolenga a primit botezul creștin, iar la întoarcerea în Polonia a fost înnobilat, dând numele său unui blazon „Dolenga", ce avea să traverseze secolele până la tânăra poetă din Bălți.

Unul dintre urmașii săi, Mihail Șișco, purtător al blazonului „Dolenga", a fost, în anul 1373, castelan la Vâșgorod. După unirea polono-lituană din 1387, numele său apare în rândul aristocrației senatoriale. A căzut în lupta din 1410, când la Grünwald și Tannenberg, slavii au înfrânt cavaleria germană. De la strănepotul său, Teodor, născut în 1465, începe arborele genealogic al familiei Șișco.

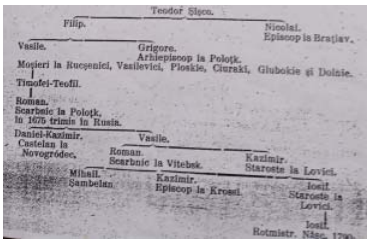

Blazonul „Dolenga"

Istoria modernă a familiei începe cu rotmistrul Iosif I. Șișco (1790), veteran al campaniilor napoleoniene. Prin căsătoria sa cu prințesa Ana Radziwiłł, familia Șișco s-a înrudit cu elitele Europei; sora Anei, contesa La-Rochefoucauld, prin fiica acesteia, Iadviga, principesa Bourbon de Parme, a fost bunica împărătesei Zitta a Austriei, ancorând astfel neamul Șișco în cele mai înalte cercuri aristocratice ale continentului.

Fiul lor, general-locotenentul Cezarii Șișco (1825–1898), a purtat cu cinste moștenirea militară. Stabilit la Chișinău, în 1873, acesta și-a ridicat reședința la intersecția străzilor Unirii și V. Alecsandri (clădire ce găzduiește astăzi Direcția de Poliție). Cariera sa a fost marcată de un curaj exemplar în marile conflicte ale vremii: campania din Ungaria (1849), Războiul Crimeei și războiul ruso-româno-turc de la 1877–1878. Rănit în luptele de la Plevna și Șipka, a fost avansat la gradul de general,

în 1889, retrăgându-se ulterior la Jitomir, unde a și decedat.

Născut în 1866, la Voznesensk, în gubernia Herson, Iosif Cezarievici Șișco, fiul de general, și-a început formarea într-un mediu educațional ales, continuând apoi o riguroasă pregătire militară la Nijni-Novgorod și Sankt Petersburg. Deși părea destinat carierei armelor, viața sa a cunoscut o turnură decisivă căsătorindu-se cu Eliza Kuzminski, sub influența căreia a renunțat la cariera militară pentru a se dedica justiției și administrației publice.

În calitate de judecător și șef zemstvial în nordul Basarabiei, Șișco s-a remarcat printr-un profund simț al dreptății și printr-o rară solidaritate cu țărănimea, câștigând deopotrivă respectul elitelor și încrederea oamenilor simpli. Stabilit la moșia de la Brătușeni, a contribuit, alături de familia soției sale, la transformarea localității într-un veritabil centru de civilizație rurală, prin dezvoltarea instituțiilor de cult, educație și sănătate [16].

Ales, în 1897, președinte al zemstvei județului Bălți, Șișco și-a consacrat întreaga energie modernizării regiunii, promovând inițiative inspirate din experiența occidentală și susținând extinderea rețelelor de școli, spitale și gospodării agricole-model. Activitatea sa a fost recunoscută prin realegeri succesive și prin numirea, în 1904, în funcția de vicepreședinte al zemstvei.

Spirit liberal și reformator, a pledat pentru drepturile țărănimii și pentru introducerea limbii moldovenești în școlile rurale. După 1905, în contextul schimbărilor politice, s-a retras temporar din viața publică, revenind însă în activități administrative și economice, inclusiv prin înființarea unei instituții bancare menite să sprijine populația rurală.

Primul Război Mondial și frământările revoluționare din 1917 l-au readus în primplanul vieții publice, în calitate de comisar al Guvernului Provizoriu pentru ținutul Bălți. Într-o perioadă de instabilitate extremă, Șișco a contribuit la menținerea ordinii și s-a numărat printre susținătorii apropierii de România, fiind semnatar al moțiunii din 3 martie 1918 pentru Unire, în pofida unei grave accidentări suferite în acel context.

Ultimii ani i-au fost umbriți de dezamăgiri și dificultăți materiale. Deși a rămas fidel principiilor sale democratice, a privit critic unele transformări ale epocii, precum reforma agrară. S-a stins în 1927, în condiții modeste, refuzând sprijinul oficial, dar lăsând în urmă imaginea unui om devotat binelui public, care a întruchipat spiritul de responsabilitate și demnitate al vechii elite.

***

Deși figura lui Petre Șișco apare ca una neobișnuită, parcursul său biografic se remarcă printr-un amestec de devotament, destin frânt și dramă personală. Absolvent de universitate în 1915 și format ulterior la Școala de Artilerie „Marele Duce Sergiu", a luptat ca sublocotenent în garda imperială pe frontul din Volânia, unde a suferit răni grave ce i-au afectat definitiv sănătatea mintală. În pofida acestor suferințe, a revenit pe front și, ulterior, la Bălți, implicându-se activ în contextul Unirii, fiind decorat cu ordinul „Coroana României" pentru curajul său.

După război, a urmat o carieră juridică variată, însă degradarea progresivă a stării sale psihice i-a marcat tot mai vizibil existența. Episoadele delirante, proiectele utopice și, în cele din urmă, implicarea într-o afacere de falsuri au dus la arestarea sa în 1928. Expertizele medicale contradictorii au complicat situația juridică, iar procesul a fost suspendat, lăsându-l captiv între boală și lipsa unei soluții legale sau medicale adecvate.

Ultimii ani i-a trăit în sanatoriul de la Costiujeni, într-o profundă izolare și suferință, devenind simbolul tragic al declinului unei vechi familii. Sprijinul i-a rămas doar mama sa, care, în ciuda meritelor soțului ei pentru comunitate, își ducea viața în condiții modeste, încercând să păstreze, cu demnitate, echilibrul în fața unei realități marcate de nedreptate și uitare.

***

Dacă istoria familiei Șișco a fost marcată de accente dramatice, o notă de luminozitate și rafinament este adusă de fiica lui Iosif Cezarievici: talentata poetă Lotis Dolenga. Viața sa personală a unit destinele unor familii de vază. Prima dată a fost căsătorită cu maiorul Gr. Iacovache, descendent al unei vechi familii muntenești și văr al domnului Iacovache, ministru plenipotențiar al României la Berna, apoi la Varșovia. Ulterior s-a recăsătorit cu căpitanul Ioan E. Eliade, avocat și președinte al Asociației Invalizilor de Război din județul Bălți.

Familia Eliade aducea cu sine un presti-

giu egal: tatăl căpitanului, Evghenii Ivanovici Eliade, fusese consilier de stat efectiv și președinte de bancă în Herson, păstrând vie tradiția înrudirii cu marele cărturar Ion Heliade-Rădulescu. Stabiliți în Basarabia, soții Eliade au format o familie, în care educația și serviciul public erau valori fundamentale. Fiicele lor fiind Eugenia Eliade, directoare a unui liceu din Chișinău, și Maria Ilie Bălășescu, ofițer cu gradul de colonel.

***

Dincolo de universul intim, poezia lui Lotis Dolenga vibrează la unison cu istoria simbolică a orașului Bălți. Un moment de apogeu al spiritualității locale, reflectat și în memoria culturală a vremii, a fost sfințirea Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena". La 2 iunie 1935, orașul îmbrăca haine de sărbătoare pentru a-i primi pe Majestatea Sa Regele Carol al II-lea și pe Marele Voievod Mihai. Sosirea trenului regal în stația Pământeni a declanșat o manifestare de entuziasm colectiv. Cortegiul impresionant care i-a însoțit pe augustii oaspeți spre catedrală, edificiu ce astăzi veghează ansamblul universitar, a transformat orașul într-un spațiu sacru. Preoți în veșminte albe și înalți ierarhi străjuiau calea de la baptisteriu până pe treptele catedralei, marcând începutul unei solemnități care avea să rămână întipărită în versurile și inima poetei.

1935. La sfințirea Catedralei Episcopale „Sfinții Împărați Constantin și Elena" din Bălți – Regele Carol al II-lea și prințul moștenitor, Marele Voievod Mihai, viitorul Rege Mihai

„Când prin ulițele noastre, într'o zi de sărbătoare/ Lumea trece'nghesuită, mișunând în praf și soare,/ Simt în sufletu-mi dorința de-a vedea cărări umbroase/ Și vi-sez grădini imense cu boschete răcoroase/ Ca să-mi amăgesc dorința, plec, cu ochi pierduți în zare/ *De la Noua Catedrală*, și mă duc spre *Gara Mare*/ Visând fluvii maiestoase, tâlc ascuns de nostalgie,/ Mă opresc pe pod o clipă, privind apa cenușie, Ce acum abia se mișcă și se scurge'ncet la vale, Trece-o birjă sgomotoasă... Eu pornesc pe drum agale/ Între rânduri de căsuțe. În sfârșit, ajung la Gară!... / Colo'n Parc, ascuns în tufe, cine cântă din chitară?/ Nu-i tot una, dacă este cerșetor sau fiu de rege?/ Firul gândului se rupe, nimeni n'ar putea să-l lege.../ Vreau să stau'n Parc pe bancă, într'o mută contemplare,/ Fără să mai știu de lume, căci mi-i sete de uitare!.../ Timpul trece... Iată seara, trenuri vin se duc departe:/ Fumul lor se risipește, ca dorințele deșarte/ Și, lăsându-mă s'alunec într'o dulce reverie,/ Simt că ori ce clipă este un atom de veșnicie./ Dar în sufletu-mi răsună ritmul unui mut andante,/ Căci, în neagra sa tunică și cu mii de diamante,/ Risipite'n jurul poalei și'npletite'ntr'o cunună,/ Noaptea va veni, suavă, ca și'o elegie brună."

Gheorghe Bezviconi descria versurile lui Lotis Dolenga ca având un „farmec deosebit", o simbioză între modernitate și melancolie. Volumul său de referință, *Le Luth Brisé. L'idylle d'un poète. À l'Inconnu*, a fost receptat de critică drept o *rapsodie slavă în stilul lui Baudelaire*. Publicată în 1929, la București, și dedicată lui Maurice Rostand, opera cuprinde poeme de o plasticitate rară, precum *Mon Jardin* sau *Le Bahut des Souvenirs*, care i-au asigurat poetei un loc distinct în peisajul literar interbelic [1].

Grup de admiratori ai poeziei lui Lotis Dolenga (activi între anii 1930–1940), personalități afiliate *Ligii Masonilor Universali*. În imagine apare Lida Manevici, surprinsă într-o fotografie de epocă din arhiva familiei Stamate

Debutând timpuriu, la vârsta de doar 12 ani, Lotis Dolenga și-a șlefuit spiritul prin studii în Franța și România, specializându-se în istorie. Cultura sa enciclopedică, dobândită în urma numeroaselor călătorii prin Europa, transpare cu eleganță în întreaga sa operă. Pe linie maternă, poeta descindea din ilustra familie nobiliară Kuzminski, purtătoare a blazonului „Poraj", o stirpe a cărei istorie urcă până în secolul al XV-lea.

Soarta creației sale după anul 1941 rămâne, din păcate, învăluită în mister. Deși a cultivat o poezie romantică de o sensibilitate simbolică aparte, menită să tulbure emoția primară a cititorului, urmele scrierilor sale s-au pierdut în negura timpului. Demersurile recente efectuate la Biblioteca Județeană „M. Eminescu" din Botoșani (manager Ersilia Iacob) și în Arhivele din București au confirmat absența documentelor sau publicațiilor semnate de ea în acele colecții, un fapt regretabil pentru patrimoniul nostru cultural, care ar putea deschide noi perspective asupra operei sale.

Totuși, speranța cercetării a rămas vie odată cu confirmarea unor materiale identificate de Ion Barbu, șef al Secției Patrimoniu Muzeului Național al Literaturii Române din București: „Vă informăm că din operele poetei Lotis Dolenga în patrimoniul muzeului nostru se află următoarele titluri: *Slove de Jar*, ediția 1941, care a fost înregistrată la Ministerul Artelor prin Nr. 131 la data de 15 ianuarie 1946 (date de pe coperta cărții, aplicat sigiliu Muzeul Literaturii Române); *Simfonia Amurgului* (1941)".

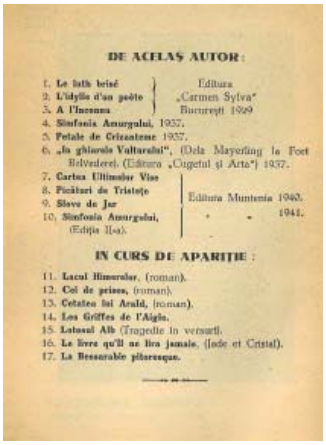

Un element deosebit de valoros îl constituie includerea unei liste a altor lucrări semnate de L. Dolenga: o ediție publicată la Editura *Carmen Sylva* din București (1929), două ediții apărute în 1937, ale căror edituri rămân neidentificate, precum și o ediție tipărită la Editura *Cugetul și Arta*, în același an. Totodată, sunt menționate încă două volume: *Cartea Ultimelor Vise* și *Picături de Tristețe,* care completează corpusul cunoscut, fiind publicate la Editura *Muntenia* în perioada 1940–1941.

Abia în acest punct demersul de cercetare capătă contur, întrucât obiectul investigației este deja delimitat prin identificarea titlurilor ce urmează a fi localizate. De asemenea, sunt consemnate încă șapte lucrări aflate în curs de apariție (*Les Griffes de l'Aigle*; *Le livre qu'il ne lira jamais* [*Jade et Cristal*]; *La Bessarabie pittoresque*), inclusiv trei romane – *Lacul Himerelor*, *Cei de prisos*, *Cetatea lui Arald* – aspect care aduce un element de noutate într-o cercetare inițial orientată spre identificarea unei poete.

Simbolistă prin vocație și mistuită de o intensă ardere interioară, Lotis Dolenga a vibrat la dramele epocii sale. Drama răpi-

rii Basarabiei a fost convertită în versurile sale într-o doină a pribegiei, în care însuși pământul natal pare să plece în exil. Cu o intuiție tragică, autoarea a prefigurat destinul unei omeniri care aluneca, parcă hipnotizată, spre prăpastia războiului.

Dincolo de aceste repere biografice sumare, cercetările relevă existența unui fond documentar insuficient explorat, capabil să ofere informații relevante atât despre parcursul său intelectual, cât și despre geneza pseudonimului literar, „deconspirând" un arbore genealogic de o remarcabilă frumusețe.

În concluzie – o datorie de onoare a orașului Bălți

Astfel, se încheie cronica neamului Şişco, o familie venită din alte spații, dar care s-a înrădăcinat profund în lutul Basarabiei cu o muncă neostoită. Astăzi, orașul Bălți poartă datoria morală de a restitui această memorie comunității. Recunoștința posterității ar trebui să se materializeze prin gesturi concrete de onorare a acestui neam:

- ridicarea unui monument și instalarea unei plăci comemorative pe clădirea fostului liceu;
- amplasarea unui bust dedicat poetei Lotis Dolenga;
- integrarea acestor obiective în circuitul turistic și cultural al orașului.

Este timpul ca acest fragment de istorie, deopotrivă aristocratic și tragic, să își recupereze locul binemeritat în panteonul spiritual al Bălțiului.

Referințe bibliografice:

1. BEZVICONI, Gh. G. Nobilii Şişco. In: *Din trecutul nostru: revistă istorică*. 1933, nr. 2, pp. 12-20.
2. *Biblioteca în timp*. Pagina WEB. Disponibil: http://libruniv.usarb.md/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=52&Itemid=263&lang=ro [accesat 2025-12-17].
3. *Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți*. Pagina WEB. Disponibil: https://bmcoseriu.md/message [accesat 2025-12-17].
4. BAUDELAIRE, Charles. Le Voyage. In: *Les Fleurs du mal. / Flowers of Evil*. VII. Disponibil: https://fleursdumal.org/poem/231 [accesat 2025-12-17].
5. *Bustul Regelui Ferdinand I din mun*. Bălți. Postare pe Facebook. 23 octombrie 2025. Disponibil: https://monumentum.md/proiecte/balti/monumentul-regelui-ferdinand-i-omagiu-adus-centenarului-constitutiei-romaniei-intregite-la-universitatea-de-stat-alecu-russo-din-balti/ [accesat 2026-01-14].
6. CIMPOI, Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. București: Ed. Fundației Culturale Române, 2002, pp. 125-126. ISBN 973-577-342-2.
7. COLESNIC, Iurie. *Basarabia necunoscută*. Vol. 2. Ch.: Museum, 1997. pp. 144-149. ISBN 9875 906-21-4.
8. COSTENCO, Nicolae. In: *Viaţa Basarabiei*. 1937, nr. 10, p. 27.
9. Lotis Dolenga. In: *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Chişinău: Museum, 2000, pp. 100-101. ISBN 9975-905-42-0.
10. LOVINESCU, Eugen. Cavalerul balt. In: Lovinescu, Eugen. *Aqua Forte*. Busureşti: Contemporani, 1941, pp. 82-85.
11. MIRON, Marina şi Viorel MIRON. *Bălțiul interbelic: oameni, cultură, arhitectură.* Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Aliona%20Grati_Balti_24.04.2024_compressed-307-337.pdf [accesat 2025-12-17].
12. SOARE, Oana. *Camil Petrescu. Despre substanţialism şi reinventarea tradiţiei*, p.11. Disponibil: http://alil.academiaromana-is.ro/wp-content/uploads/2017/01/OanaSoare_CamilPetrescu_195.pdf [accesat 26-01-14].
13. STAVSCHI, Irina. Amintiri despre Lotis Dolenga. *Gazeta de seară*, 1989, 4 martie.
14. SZYMBORSKA, Wisława. *Poezje*. Warszawa: PIW, 1977, p.108.
15. TAMAZLĂCARU, Elena. Urmași de Văcărești. Ghiocelul primei iubiri. *Literatura și arta,* 2002, 17 octombrie, p. 6. ISSN 1857-3835.

***

16. ГУРЯ, Н. С. *Братушаны вчера и сегодня*. Chişinău, 2018, p. 208. ISBN 978-9975-3219-7-6.
17. *Наследие Марины Цветаевой.* In: У первой бабки – четыре сына… Disponibil: https://www.tsvetayeva.com/poems/u_pervoj [accesat 2026-04-14].
18. ОВИДИЙ. *Метаморфозы*. М.: Худ. лит., 1977, pp. 345-350, p. 393.
19. МЕРИМЕ, Проспер. *Собр. Соч. в 6-ти томах*. Т. 2. М.: Правда, 1963, p. 469.

CZU 027.52:262.12(498)
DOI 10.5281/zenodo.23558983

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ – FIU AL BASARABIEI ȘI SPIRIT AL CULTURII ROMÂNEȘTI
La centenarul nașterii Mitropolitului Ardealului

Valentina COTOROBAI
Direcția Cultură și Turism
Hâncești

Rezumat: *Articolul evidențiază personalitatea complexă a Mitropolitului Antonie Plămădeală – teolog, cărturar, academician și promotor al culturii românești –, originar din Basarabia istorică. Sunt analizate contribuțiile sale spirituale și culturale, rolul său în apărarea identității românești și importanța simbolică a numelui său pentru comunitatea din Hâncești, unde Biblioteca Publică Raională îi poartă numele. La împlinirea a 100 de ani de la naștere, personalitatea sa rămâne un reper al demnității intelectuale și al continuității spirituale dintre Basarabia și spațiul cultural românesc.*
Cuvinte-cheie: *Antonie Plămădeală, Basarabia, Hâncești, cultură românească, spiritualitate, bibliotecă, identitate națională, patrimoniu cultural*

Abstract: *This article explores the multifaceted personality of Metropolitan Antonie Plămădeală—a theologian, scholar, academician and prominent promoter of Romanian culture—who originated from historical Bessarabia. It examines his spiritual and cultural contributions, his role in preserving Romanian identity, and the symbolic significance of his name for the community of Hâncești, which named its District Public Library after him. On the 100th anniversary of his birth, his legacy continues to stand as a symbol of intellectual integrity and spiritual continuity between Bessarabia and the Romanian cultural space.*
Keywords: *Antonie Plămădeală, Bessarabia, Hâncești, Romanian culture, spirituality, library, national identity, cultural heritage*

Există personalități care aparțin unei epoci și există oameni care depășesc timpul lor, devenind simboluri ale unui neam. Mitropolitul Antonie Plămădeală face parte din această a doua categorie. Numele său nu este legat doar de Biserica Ortodoxă Română, de teologie sau de viața monahală, ci și de destinul cultural și spiritual al Basarabiei. La o sută de ani de la nașterea sa, memoria lui Antonie Plămădeală continuă să lumineze conștiința românească de pe ambele maluri ale Prutului.

Pentru comunitatea din Hâncești, faptul că Biblioteca Publică Raională îi poartă numele reprezintă mai mult decât un act administrativ sau comemorativ. Este o recunoaștere a valorii unui om care a dus Basarabia în suflet toată viața și care a demonstrat că rădăcinile spirituale nu pot fi smulse nici de istorie, nici de regimuri politice, nici de exil.

Antonie Plămădeală s-a născut la 17 noiembrie 1926, în localitatea Stolniceni, județul Lăpușna, Basarabia. A venit pe lume într-un spațiu în care tradiția, credința și identitatea românească reprezentau pilonii existenței cotidiene. Basarabia interbelică era o provincie vie cultural, profund legată de valorile românești, iar această atmosferă și-a pus amprenta asupra formării viitorului mitropolit.

Destinul său a fost însă marcat de dramatismul istoriei. Ocupația sovietică,

persecuțiile politice și presiunile ideologice au lovit puternic generația tânără basarabeană. Antonie Plămădeală a cunoscut încă din tinerețe experiența represiunii și a suferinței. A fost arestat și urmărit politic, trăind ani grei de încercări. Tocmai aceste experiențe aveau să îi formeze tăria morală și luciditatea intelectuală care l-au definit ulterior.

Într-o lume în care mulți au ales tăcerea, compromisul sau uitarea, Antonie Plămădeală a ales demnitatea. El nu și-a renegat niciodată originile basarabene. Dimpotrivă, le-a transformat într-o responsabilitate morală și într-o misiune culturală.

Personalitatea sa impresionează prin echilibru și complexitate. A fost, în același timp, om al rugăciunii și om al culturii, ierarh și intelectual, teolog și diplomat al spiritului. Rareori istoria oferă asemenea figuri capabile să unească atât de armonios credința cu erudiția.

Ca mitropolit al Ardealului, Antonie Plămădeală a reușit să transforme actul pastoral într-o veritabilă lucrare culturală. A înțeles că Biserica nu poate exista izolată de cultură și că spiritualitatea autentică trebuie să lumineze educația, lectura și memoria colectivă. A susținut constant valorile culturale românești, cercetarea istorică și patrimoniul spiritual.

Scrierile sale demonstrează o vastă cultură umanistă și o remarcabilă profunzime intelectuală. Eseurile, studiile și reflecțiile sale nu sunt doar texte teologice, ci adevărate exerciții de meditație asupra omului, libertății și identității. Antonie Plămădeală avea darul rar de a transforma ideile complexe în reflecții limpezi, accesibile și profund umane.

În opera și discursul său revine frecvent ideea continuității spirituale a neamului românesc. Pentru el, cultura nu era un simplu ornament intelectual, ci o formă de rezistență identitară. În vremuri de dezorientare morală și presiune ideologică, cultura devenea spațiul în care un popor își păstra sufletul.

Basarabia a ocupat mereu un loc aparte în gândirea și sensibilitatea sa. Departe de locurile natale, Antonie Plămădeală a rămas profund legat de drama și destinul provinciei dintre Prut și Nistru. El a înțeles durerea rupturii istorice și a purtat-o cu discreție, dar și cu responsabilitate morală.

Pentru Republica Moldova de astăzi, figura lui Antonie Plămădeală are o valoare simbolică uriașă. El reprezintă dovada că acest pământ a oferit lumii personalități de anvergură europeană, oameni capabili să ridice prestigiul culturii românești prin inteligență, caracter și credință.

Într-o epocă în care modelele autentice sunt tot mai rare, Antonie Plămădeală rămâne un exemplu de verticalitate. Nu a fost omul scandalului, al orgoliului sau al afirmării zgomotoase. Forța lui provenea din cultură, din echilibru și noblețe interioară. Tocmai această discreție a marilor spirite îi conferă astăzi o aură aparte.

La împlinirea a 100 de ani de la nașterea Mitropolitului Antonie Plămădeală, comunitatea hîncești și Biblioteca Publică Raională care îi poartă numele aduc un omagiu uneia dintre cele mai reprezentative personalități ale spiritualității și culturii românești contemporane.

Biblioteca Publică Raională „Î.P.S. Antonie Plămădeală" din Hâncești poartă un nume cu o profundă încărcătură simbolică. Biblioteca, prin însăși misiunea ei, reprezintă spațiul memoriei și al continuității culturale. Asocierea acestei instituții cu numele marelui mitropolit este firească și valoroasă. Pe lângă multitudinea de activități culturale, educaționale și științifice, organizate de Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală", un loc aparte îl ocupă Zilele Bibliotecii, dedicate Mitropolitului Antonie Plămădeală. Acestea sunt organizate anual, în perioada 17-19 noiembrie, și reprezintă unul dintre cele mai importante evenimente din agenda culturală a bibliotecii.

Manifestările reunesc personalități ale vieții culturale, academice și religioase, oameni de litere, cercetători, bibliotecari, elevi și cititori, oferind un cadru propice pentru evocarea personalității și operei Mitropolitului Antonie Plămădeală. Programul include simpozioane, conferințe, lansări și prezentări de carte, expoziții documentare și de publicații, întâlniri cu scriitori și oameni de cultură, activități de promovare a lecturii și momente artistice.

Biblioteca Publică Raională „ÎPS

Antonie Plămădeală" din Hâncești s-a afirmat de-a lungul timpului ca un important centru de promovare a valorilor culturale, spirituale și identitare, organizând numeroase evenimente dedicate personalității Mitropolitului Antonie Plămădeală, una dintre cele mai reprezentative figuri ale spiritualității românești contemporane.

Un moment de referință în activitatea instituției l-a constituit anul 2006, când a fost marcat centenarul Bibliotecii Publice Raionale Hâncești prin organizarea unui simpozion internațional, la care au participat academicieni, oameni de cultură și reprezentanți ai autorităților publice. Cu acest prilej a fost inaugurat bustul Mitropolitului Antonie Plămădeală în cadrul minimuzeului bibliotecii, aducând un omagiu personalității care avea să devină patronul spiritual al instituției.

În anul 2007, biblioteca a primit oficial numele „ÎPS Antonie Plămădeală", eveniment însoțit de o importantă donație de carte și de activități menite să valorifice moștenirea culturală și spirituală a Mitropolitului. Un an mai târziu, în 2008, reprezentanții bibliotecii au efectuat o vizită de documentare la Mănăstirea Brâncoveni din România, localitatea de origine a familiei Plămădeală, consolidând astfel legăturile culturale și documentare cu spațiul românesc.

În noiembrie 2011, biblioteca a organizat simpozionul „Antonie Plămădeală – ctitor de spiritualitate și cultură românească", reuniune științifică și culturală consacrată operei și activității ierarhului. În anul 2012, a avut loc lansarea volumului „Refugiul deznădejdii și speranței" de Mihai Plămădeală (fratele Mitropolitului), eveniment care a adunat numeroși oameni de cultură, cercetători și reprezentanți ai mediului academic.

Un eveniment deosebit s-a produs la 27 noiembrie 2015, în Sala Mică a Casei Raionale de Cultură din Hâncești, unde s-a desfășurat simpozionul „Un nume de cinste înscris în aria de slujire a bisericii, culturii și spiritualității românești. ÎPS Antonie Plămădeală – 10 ani de eternitate". Participanții – sociologul Constantin Lazăr, scriitorul și profesorul Vasile Malanețchi, scriitorul Nicolae Popa și Mihai Plămădeală – au evocat personalitatea și contribuția Mitropolitului la dezvoltarea culturii și spiritualității românești.

La 22 decembrie 2016, biblioteca a organizat Simpozionul Științific „Urcuș spre înviere", dedicat împlinirii a 90 de ani de la nașterea Mitropolitului Antonie Plămădeală. Evenimentul a reunit personalități marcante ale vieții culturale și religioase, printre care academicianul Nicolae Dabija, scriitorul Vladimir Beșleagă, Arhiepiscopul Antonie al Orheiului, cercetătorul Grigore Ciocan și jurnalistul Andrei Moroșanu. În cadrul manifestării a fost lansată biobibliografia „Zidind iubire, a urcat în icoană", elaborată de Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală".

Un alt eveniment de anvergură a avut loc la 8 noiembrie 2018, când biblioteca a organizat Conferința Științifică Internațională „Zidind iubire, a urcat în icoană. Memoria Mitropolitului Antonie la 10 ani de la trecerea în eternitate". Conferința a reunit cercetători, academicieni și oameni de cultură din Republica Moldova și România și a inclus dezvelirea unei plăci comemorative la Gimnaziul din Stolniceni care poartă numele Mitropolitului.

La 7 iunie 2019, instituția a găzduit Simpozionul științific și sesiunea de comunicări „Antonie Plămădeală – fiu al Basarabiei, Mitropolit al Ardealului". Comunicările prezentate de Anatol Petrencu, Octavian Moșin, Vasile Malanețchi, Constantin Lazăr, Mihai Bulmaga și Paul-Mircea Iordache au evidențiat dimensiunea istorică, culturală și spirituală a activității Mitropolitului, precum și impactul acesteia asupra relațiilor culturale dintre Republica Moldova și România.

La 19 octombrie 2022, Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" a fost prezentă la un important eveniment științific și cultural dedicat valorificării patrimoniului spiritual românesc. Împreună cu directoarea instituției, Tatiana Darii, am participat la Conferința Științifică cu genericul „Spiritualitatea românească în spațiul basarabean", organizată cu prilejul aniversării a 30-a de la reactivarea Mitropoliei Basarabiei.

În cadrul conferinței, dna Darii a prezentat comunicarea științifică „Mitropolitul Antonie Plămădeală – un nume de cinste înscris în aria de slujire a Bisericii, Culturii și Spiritualității Românești", prezentând contribuția excepțională a marelui ierarh la dezvoltarea culturii, spiritualității și identității românești. Comunicarea a evidențiat rolul Mitropolitului Antonie Plămădeală în promovarea valorilor creștine, a patrimoniului cultural și a unității spirituale a românilor.

Evenimentul a fost organizat de Asociația Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu", în parteneriat cu Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor al Patriarhiei Române, reunind istorici, cercetători, clerici și oameni de cultură din Republica Moldova și România. Moderatorul conferinței a fost istoricul Anatol Petrencu, președintele Asociației Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu", profesor universitar și doctor habilitat în științe istorice.

Participarea Bibliotecii Publice Raionale „ÎPS Antonie Plămădeală" la această manifestare științifică a reprezentat o nouă confirmare a implicării instituției în promovarea și valorificarea moștenirii spirituale și culturale a Mitropolitului Antonie Plămădeală, personalitate emblematică a culturii și spiritualității românești.

Toate aceste evenimente dedicate Mitropolitului Antonie Plămădeală contribuie la promovarea și valorificarea moștenirii sale spirituale, culturale și intelectuale, evidențiind rolul său remarcabil în dezvoltarea culturii și spiritualității românești. Prin simpozioane, conferințe științifice, lansări de carte și activități comemorative, Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" cultivă memoria unei personalități de excepție, promovează valorile identitare și creștine și consolidează dialogul cultural dintre Republica Moldova și România.

Prin numele lui Antonie Plămădeală, Biblioteca Publică din Hâncești transmite generațiilor tinere un mesaj important: cultura și credința pot merge împreună, iar identitatea unui popor se păstrează prin educație și memorie.

Centenarul nașterii sale nu trebuie privit doar ca o comemorare solemnă, ci și ca un moment de reflecție asupra valorilor pe care le transmitem mai departe. Antonie Plămădeală a aparținut unei generații care a înțeles că libertatea interioară este mai puternică decât constrângerile exterioare și că demnitatea unui om se măsoară prin fidelitatea față de adevăr.

Astăzi, când Republica Moldova își caută tot mai intens reperele culturale și identitare, personalități precum Antonie Plămădeală devin esențiale. El nu este doar o figură a trecutului, ci o prezență morală care continuă să inspire.

Prin viața și opera sa, Mitropolitul Antonie Plămădeală a demonstrat că Basarabia nu este o margine a culturii românești, ci una dintre sursele ei de profunzime spirituală. În persoana lui s-au întâlnit suferința istoriei, noblețea culturii și forța credinței.

La împlinirea a 100 de ani de la naștere, îl evocăm nu doar cu respect, ci și cu recunoștință. Republica Moldova se poate mândri cu asemenea personalități care au purtat numele și valorile acestui pământ dincolo de granițe, transformându-le în patrimoniu spiritual românesc.

Antonie Plămădeală rămâne un simbol al demnității basarabene și al culturii românești. Iar faptul că numele său este rostit zilnic în cadrul Bibliotecii Publice Raionale din Hâncești reprezintă, poate, una dintre cele mai frumoase forme de continuitate a memoriei sale.

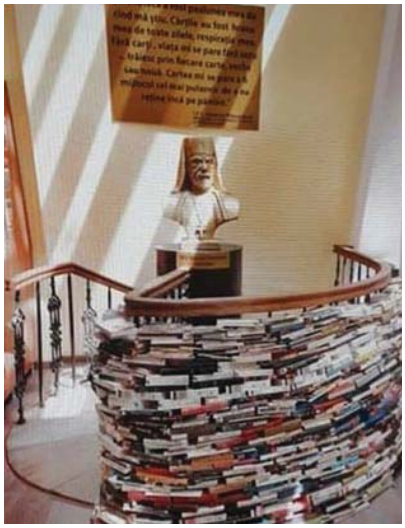

Bustul lui Antonie Plămădeală în incinta Bibliotecii Publice Raionale

Biblioteca lui Antonie Plămădeală la Mănăstirea Sâmbăta de Sus

Vizita de documentare la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, noiembrie 2008

Conferința Științifică „Spiritualitatea românească în spațiul basarabean” cu prilejul împlinirii a 30 ani de la reactivarea Mitropoliei Basarabiei

Zilele Bibliotecii „Antonie Plămădeală” 2024 .Valentina Cotorobai, specialist principal în Direcția Cultură și Turism, a făcut o incursiune în viața și activitatea lui Antonie Plămădeală, care, la 17 noiembrie, ar fi împlinit 98 de ani de la naștere.

Referințe bibliografice:

1. PLĂMĂDEALĂ, Antonie. *Trei ceasuri în iad*. Chișinău: Polisalm, 2024. 400 p. ISBN 978-9975-3650-3-1.
2. PLĂMĂDEALĂ, Mihai. *Mitropolitul Antonie Plămădeală. Detalii biografice*. Sibiu: Andreiana, 2011. 164 p. ISBN 978-606-8106-35-9.
3. PLĂMĂDEALĂ, Mihai. *Refugiul. Deznădejde și speranță*. Chișinău: Polisalm, 2024. 184 p. ISBN 978-9975-3650-4-8.
4. *Zidind iubire, a urcat în icoană: Mitropolitul Antonie Plămădeală (1926-2005): Biobibliografie*. Chișinău: S. n., 2016. 146 p. ISBN 978-9975-84-019-4.

CZU 027.52:021
DOI 10.5281/zenodo.23559052

BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ „ÎPS ANTONIE PLĂMĂDEALĂ": O ISTORIE SCRISĂ DESPRE OAMENI ȘI CĂRȚI – 120 DE ANI DE EXCELENȚĂ CULTURALĂ

Tatiana DARII
Biblioteca Publică Raională
„ÎPS Antonie Plămădeală", Hâncești

Rezumat: *Articolul reflectă rolul și impactul Bibliotecii Publice Raionale ,,ÎPS Antonie Plămădeală" din municipiul Hâncești, la cei 120 de ani de la fondare, evidențiind contribuția semnificativă a instituției infodocumentare în promovarea culturii lecturii și educației, programele special desfășurate de-a lungul timpului, precum și modul în care acestea au influențat pozitiv dezvoltarea intelectuală și socială a comunității.*
Cuvinte-cheie: *Biblioteca Publică Raională ,,ÎPS Antonie Plămădeală" din municipiul Hâncești, lectură, cultură, educație*

Abstract : *This article examines the role and impact of the "ÎPS Antonie Plămădeală" District Public Library in Hâncești municipality on the occasion of the 120th anniversary of its founding. It highlights the institution's significant contribution to promoting a culture of reading and education, the special information and documentation programs it has implemented over the years, and the positive influence these initiatives have had on the intellectual and social development of the community.*
Keywords : *"ÎPS Antonie Plămădeală" District Public Library from Hincesti municipality, reading, culture, education*

Anul 2026 reprezintă un reper de importanță culturală și spirituală pentru comunitatea hîncești eană, marcând celebrarea a două evenimente aniversare de o deosebită relevanță istorică și identitară. Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" consemnează 120 de ani de activitate instituțională, perioadă în care a constituit un important centru de informare, de educație și promovare a valorilor culturale în spațiul comunitar. Totodată, anul aniversar coincide cu împlinirea a 100 de ani de la nașterea Mitropolitului Ardealului, Crișanei și Maramureșului, Antonie Plămădeală – remarcabil teolog, academician, eseist și promotor al spiritualității și culturii românești. Cele două aniversări evidențiază continuitatea tradiției culturale și contribuția semnificativă a instituției bibliotecare la consolidarea patrimoniului spiritual și intelectual al societății.

Misiunea Bibliotecii Publice Raionale „ÎPS Antonie Plămădeală" Hâncești a fost și este promovarea cărții și a lecturii, oferind acces la informație, educație și cultură pentru toate categoriile de utilizatori. Biblioteca reprezintă un centru modern de informare și documentare, deschis permanent spre inovare, spre creativitate și dezvoltare, contribuind la formarea competențelor pentru învățarea pe tot parcursul vieții și la susținerea incluziunii sociale.

Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" este o instituție socială și culturală ce se orientează spre noi strategii și inovații. Fiind fondată în anul 1906, biblioteca dispunea de câteva sute de volume. Pe parcursul anilor, colecțiile bibliotecii au

crescut atât cantitativ, cât și calitativ, astfel asigurând varietatea tematică, lingvistică și tipologică în corespundere cu interesele și necesitățile de informare ale beneficiarilor. În prezent, colecțiile bibliotecii noastre sunt diversificate și adaptate cerințelor societății informaționale. Acestea includ cărți din toate domeniile cunoașterii, publicații periodice, resurse electronice și materiale audiovizuale. Dezvoltarea colecțiilor este orientată spre actualitate, spre interdisciplinaritate și utilitate practică, răspunzând nevoilor variate ale utilizatorilor – de la educație și cercetare până la informare generală și dezvoltare personală. Astăzi biblioteca numără o colecție de circa 56,016 mii de volume, oferind utilizatorilor mai mult de 36,724 mii de volume în limba română și 19,292 mii în alte limbi. Colecțiile bibliotecii permit anual servirea circa a 2373 de cititori, iar numărul publicațiilor consultate circa 29 426 de unități de evidență.

De-a lungul timpului, instituția a traversat perioade de dezvoltare, dar și momente dificile. În anul 1919, a fost aprobat statutul bibliotecii, iar serviciile oferite cititorilor au fost consolidate prin angajarea unui bibliotecar salarizat. În 1936, prin ordinul autorităților locale, biblioteca a fost închisă pentru o perioadă de cinci ani, iar colecția de carte de aproximativ 10 mii de volume a fost depozitată într-un subsol. Activitatea a fost reluată în anul 1940, însă izbucnirea Celui de-Al Doilea Război Mondial a determinat o nouă întrerupere a activității în perioada 1941–1944. Un moment important în evoluția instituției s-a produs în anul 1976, când, în urma centralizării rețelei de biblioteci, Biblioteca Raională Hâncești a devenit centru metodic și consultativ pentru toate bibliotecile din raion. În aceeași perioadă, conducerea Sistemului Centralizat de Biblioteci a fost încredințată dnei Maria Maximenco (1970–1991), contribuția sa fiind esențială pentru dezvoltarea bibliotecilor publice din teritoriu. Transformările administrative de după proclamarea independenței Republicii Moldova au influențat și statutul instituției. În anul 1991, în urma procesului de descentralizare, biblioteca a obținut statutul de Bibliotecă Raională, iar în 1999, odată cu reforma administrativ-teritorială și constituirea județelor, a devenit Bibliotecă Județeană. Un eveniment de o importanță deosebită pentru viața culturală a comunității a avut loc în august 2000, când a fost inaugurată Filiala de Carte Românească. Acest proiect a fost realizat în parteneriat cu Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul" Vaslui, condusă, la acea vreme, de Elena Poamă. Noua filială a devenit o adevărată punte culturală peste Prut, oferind acces la literatura română și consolidând legăturile spirituale și culturale dintre Republica Moldova și România.

Anul 2006 a marcat două momente memorabile în istoria instituției. Pe de o parte, a fost inaugurat Centrul Informațional-Multimedia, care a contribuit la modernizarea serviciilor și la extinderea accesului publicului la informație și tehnologii moderne. Pe de altă parte, biblioteca a sărbătorit centenarul existenței sale, prilej cu care, prin decizia Consiliului Raional Hâncești, i-a fost atribuit numele Mitropolitului Antonie Plămădeală, personalitate marcantă a culturii, spiritualității și vieții academice românești.

Dezvoltarea colecțiilor reprezintă una dintre cele mai importante componente ale activității bibliotecii, Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" Hâncești dezvoltă colecțiile documentare în conformitate cu misiunea sa cultural-educativă și cu nevoile informaționale ale comunității. În anul 2024, Biblioteca Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" Hâncești a beneficiat de o donație importantă de carte din partea Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM) din cadrul Guvernului României, în valoare de 107,347 mii de lei, contribuție semnificativă la dezvoltarea și actualizarea colecțiilor bibliotecii. Donația a inclus volume în limba română din diverse domenii ale cunoașterii, precum literatură, istorie, cultură și științe, având rolul de a sprijini accesul utilizatorilor la resurse informaționale actuale și relevante.

Activitățile cultural-educative constituie un pilon important al bibliotecii, facilitând accesul la cultură, promovând lectura și contribuind la dezvoltarea intelectuală, creativă și civică a comunității. Biblioteca Pu-

blică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală” Hâncești realizează o parte importantă a acestor activități în parteneriat cu instituțiile de învățământ preșcolar și școlar, inclusiv gimnazii, licee și grădinițe. Această colaborare contribuie la formarea interesului pentru lectură de la vârste timpurii și la consolidarea legăturii dintre bibliotecă și comunitatea educațională. Promovarea cărții și a lecturii se realizează prin participarea la programe și campanii naționale, precum și prin organizarea de activități dedicate diversității culturale și valorilor umane. Printre acestea se numără: Ziua Internațională a Cititului Împreună, Ziua Națională a Culturii, Programul Național „LecturaCentral”, Campania Națională „Să citim împreună”, Concursul Raional al Declamatorilor, Concursul Raional „La izvoarele înțelepciunii”, Concursul de eseuri, alături de alte inițiative culturale și educaționale.

Concursul Raional al Declamatorilor

Concursul Raional de Eseuri „Viitorul meu – în Moldova sau nu?”

Biblioteca publică raională – 119 ani de la fondare (2025)

Biblioteca Raională „ÎPS Antonie Plămădeală” Hâncești își orientează activitatea în funcție de necesitățile informaționale și educaționale ale utilizatorilor și ale comunității. Pentru a identifica cerințele și interesele beneficiarilor, biblioteca elaborează anual chestionare și realizează consultări periodice cu utilizatorii. Aceste instrumente de evaluare permit analizarea gradului de satisfacție privind serviciile oferite, identificarea necesităților informaționale și adaptarea activităților și serviciilor bibliotecare la cerințele actuale ale comunității. În baza rezultatelor obținute, biblioteca organizează activități cultural-educative, dezvoltă servicii moderne și îmbunătățește accesul la informație și resurse. Biblioteca Raională „ÎPS Antonie Plămădeală” Hâncești are un rol activ în viața comunității hânceștene prin implementarea unor servicii moderne și activități orientate spre nevoile reale ale beneficiarilor. Prin diversificarea serviciilor și dezvoltarea parteneriatelor comunitare, biblioteca contribuie la creșterea accesului la informație, la educație și incluziune socială. Un exemplu relevant îl constituie serviciile de e-guvernare electronică, prin intermediul cărora specialiștii bibliotecii oferă asistență utilizatorilor în accesarea serviciilor publice online, în completarea cererilor electronice și utilizarea platformelor digitale. Aceste servicii facilitează accesul cetățenilor la informație și contribuie la dezvoltarea competențelor digitale în comunitate.

Un impact deosebit asupra comunității îl au și serviciile sociale realizate în colaborare cu Centrul de Plasament „Pasărea Albastră”, unde sunt organizate activități

recreative și educative pentru copiii cu nevoi speciale. Aceste activități contribuie la incluziunea socială, la dezvoltarea creativității și stimularea comunicării și participării active a beneficiarilor. De asemenea, biblioteca colaborează eficient cu Centrul de Plasament „Brânduşa", oferind copiilor posibilitatea de a participa la activități educative, creative și cognitive. Prin intermediul acestor activități, copiii își dezvoltă abilitățile sociale și intelectuale, manifestând interes și satisfacție față de experiențele trăite în cadrul bibliotecii.

De-a lungul timpului, Biblioteca Publică Raională a lăsat o urmă adâncă în istoria comunității, cunoscând și momente de glorie, dar și provocări cărora le-a făcut față cu mult curaj. Specialiștii care au activat în acest domeniu și utilizatorii fideli depun mărturie despre ce a însemnat și înseamnă Biblioteca, o Cenușăreasă și o Pasăre Phoenix a timpurilor noastre:

„Am activat în cadrul Bibliotecii Publice Raionale cu responsabilitate și dăruire, alături de colegii mei, desfășurând activități culturale și educaționale cu impact major în comunitate. Împreună am contribuit la dezvoltarea și modernizarea serviciilor bibliotecii, promovând lectura și valorile culturale. Cu prilejul aniversării a 120-a a bibliotecii, adresez sincere felicitări întregului colectiv. Vă doresc multe realizări frumoase, proiecte valoroase, parteneriate durabile și cititori fideli. Fie ca biblioteca să rămână un important centru al cunoașterii și culturii în comunitate." (Mariana Jalbă, ex-director [2007–2014], actuala șefă a Direcției Cultură și Turism)

„Cu prilejul celor 120 ani ai Bibliotecii Publice Raionale «ÎPS Antonie Plămădeală», țin să exprim sincere mulțumiri acestei instituții care, timp de 56 de ani, mi-a fost loc al cunoașterii, al sufletului și al frumoaselor întâlniri cu oamenii și cartea. Mă bucur că am avut onoarea să fac parte din activitățile Programului Novateca și să contribui, alături de oameni minunați, la viața Clubului „Cunoaște-te pe tine însuți", în calitate de președinte al acestuia. Tot ce facem în viață este doar o picătură în Ocean, dar fără această picătură Oceanul ar fi mai mic. Cu recunoștință și respect, Valeriu Țurcan"

„Încă din școala generală am iubit cărțile și biblioteca. Profesoara de limba română mi-a prezis viitorul, văzându-mă mereu printre volume. I-am urmat sfatul și am devenit bibliotecară. Am început în 1982 la secția de prelucrare și completare, apoi am dus cărți prin sate cu biblioteca mobilă. Funcția de metodist mi-a deschis noi orizonturi: am promovat lectura prin concursuri, întâlniri cu scriitori, spectacole, campanii și multe alte activități". (Ana Neaga)

„Profesia de bibliotecar este una a sufletului și a minții. După ce o practici mai mulți ani, încetezi a-ți mai aparține ție însuți și devii un «prizonier» al cărții și al cititorului. Este o profesie foarte importantă pentru cine înțelege ce propune această meserie. Poate de aceea astăzi nimeni nu mai pune la îndoială însemnătatea cărții și a lecturii pentru formarea personalității moderne, a unui om cult, bine informat, sensibil la frumos, deschis spre noi valori, tolerant față de alte culturi și civilizații. În biblioteca pentru copii se formează viitorul cititor fiind ajutat de bibliotecar, care este mediator între sufletul copilului și sufletul cărții." (Eudochia Plăcintă, 1970-2015)

„Biblioteca Publică Raională în numele lui Antonie Plămădeală este visul meu realizat în timp și spațiu. Activitatea pe care o desfășor timp de 45 de ani în cadrul Bibliotecii Publice Raionale „ÎPS Antonie Plămădeală" reprezintă pentru mine o importantă responsabilitate profesională și o contribuție constantă la dezvoltarea domeniului biblioteconomic și cultural din raionul Hâncești. Pe parcursul acestor ani, am susținut promovarea lecturii, modernizarea serviciilor de bibliotecă și consolidarea rolului instituției în comunitate. Consider că biblioteca rămâne un spațiu esențial al educației, al informării și valorificării patrimoniului cultural. Exprim sincere mulțumiri colegilor, colaboratorilor și utilizatorilor pentru sprijinul și aprecierea acordate de-a lungul activității mele profesionale. Port cu deosebit respect și recunoștință toate realizările și experiențele acumulate în cadrul acestei instituții." (Valentina Cotorobai, specialist principal)

„Eu am rămas în labirintul cărților pentru totdeauna, captivată de înțelepciunea

lor, grație activității mele de peste 20 de ani în bibliotecă: în calitate de bibliotecară, metodistă și, ulterior, director. A fost cea mai productivă perioadă a carierei mele, cu multe vise – unele realizate, altele în curs de realizare – așteptând îmbrățișarea succesului. Colectivul profesionist cu care am lucrat va rămâne mereu în inima mea. Sunt mândră de colegii mei și de ceea ce am realizat împreună. Astăzi, la odihna binemeritată, simt bucuria realizărilor. Am rămas fidelă cărții și cred cu tărie că ea este stăpâna mea și a lumii întregi." (Zinaida Pisica, ex-director, 2004–2006)

Resursa umană reprezintă pilonul de susținere al bibliotecii, factorul esențial care asigură funcționarea, dezvoltarea și adaptarea instituției la nevoile comunității. Numele celor care au contribuit la dezvoltarea Bibliotecii Publice Raionale, asigurând calitatea serviciilor și performanța instituției, sunt consemnate la loc de cinte în registrul istoric al Bibliotecii. În prezent, în cadrul Bibliotecii Publice Raionale „ÎPS Antonie Plămădeală" activează un colectiv format din 15 bibliotecari profesioniști și dedicați, toți având studii medii de specialitate și studii superioare de licență în domeniul Biblioteconomiei Asistenței informaționale și Arhivisticii. Echipa instituției este completată și de specialiști din domeniul jurnalismului, al educației și filologiei, fapt ce contribuie la diversificarea activităților culturale și educaționale desfășurate în bibliotecă. O realizare profesională remarcabilă s-a înregistrat în acest an, când Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" a fost apreciată la nivel național la Gala Laureaților GALEX 2026, desfășurată la Biblioteca Națională a Republicii Moldova. În cadrul prestigiosului eveniment, am fost distinsă cu Testimoniul „Cel mai bun bibliotecar al anului 2025 din sistemul național de biblioteci". Această distincție nu aparține doar managerului instituției, ci reprezintă meritul întregului colectiv, cu care s-a muncit cu multă dăruire, cu responsabilitate și profesionalism. Premiul obținut este o confirmare a eforturilor comune, a implicării continue și a pasiunii pentru promovarea culturii, lecturii și valorilor bibliotecii în comunitate. Încă de la începuturile activității sale, acest lăcaș al cărții a fost susținut de oameni devotați profesiei, care, sub îndrumarea următorilor specialiști de excepție – Ghilevscaia Ecaterina, Vereteno Agafia, Polotaico Liubovi, Maximenco Maria, Varenicova Lidia, Lisicenco Olga, Musteață Vera, Tacu Fliza, Plăcintă Nina, Grebincea Olimpiada, Torgai Valentina, Ivanova Elena, Pisică Zinaida, Negru Larisa, Donțu Luminița, Buliga Marina, Tcaci Ana, Pascal Olga, Vereteno Elena, Cheli Elena, Plăcintă Eudochia, Neaga Ana, Suleimanov Larisa, Pocladiuc Vasilița, Rotaru Elena, Palamarciuc Maria, Ambul Galina –, au manifestat o profundă dragoste pentru carte, pentru cultură și promovarea valorilor naționale. Prin muncă perseverentă, profesionalism și dăruire, aceștia au contribuit la dezvoltarea și afirmarea bibliotecii, lăsând o amprentă valoroasă în formarea spirituală și intelectuală a cititorului hânceștean. Activitatea lor a însemnat nu doar promovarea lecturii, ci și cultivarea respectului pentru patrimoniul cultural și identitatea națională.

Biblioteca Publică Raională Hâncești, pe parcursul anilor de activitate, și-a desfășurat activitatea în diferite sedii, adesea în condiții nefavorabile pentru angajați și utilizatori. Cu toate acestea, indiferent de dificultăți, colectivul bibliotecii a demonstrat profesionalism, dedicație și responsabilitate, oferind servicii de calitate la cel mai înalt nivel. Un moment remarcabil, care a rămas înscris în istoria instituției, a avut loc în anul 2016, când biblioteca a fost transferată într-un nou sediu, amplasat în incinta Palatul Princiar Manuc Bey. În mansarda acestui edificiu de patrimoniu, biblioteca și-a găsit un spațiu modern și primitor, adaptat necesităților actuale ale comunității. Noul sediu dispune de mobilier modern și confortabil pentru utilizatori, tehnică de ultimă generație și condiții excelente de activitate pentru specialiștii bibliotecii. Din momentul activării în acest spațiu, numărul vizitatorilor a crescut considerabil, iar biblioteca a devenit un important centru educațional, cultural și informațional al comunității, organizând numeroase activități cu impact pozitiv pentru publicul de toate vârstele.

Un aspect important îl constituie parteneriatele cu instituțiile de învățământ preșcolar, gimnazial și liceal, prin care se desfășoară activități comune de promovare a lecturii, ore de informare, ateliere educaționale și întâlniri cu utilizatorii tineri. Aceste colaborări facilitează apropierea copiilor și tinerilor de carte și de bibliotecă. De asemenea, biblioteca colaborează cu diverse instituții culturale, organizații locale și structuri comunitare în scopul implementării proiectelor culturale și educaționale. Acestea includ campanii de promovare a lecturii, activități tematice, expoziții de carte și evenimente dedicate diversității culturale și valorilor naționale. În data de 22 aprilie 2022, instituția noastră a găzduit un eveniment de anvergură – Forumul Partenerilor la Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală", Hâncești, având ca generic „Biblioteca, punct de reper pentru integrare și socializare". A fost un eveniment de reunire a partenerilor prin intermediul Proiectului Internațional „Growing Active Citizens Hubs". Scopul întrunirii a fost de-a evidenția parteneri de succes în strânsă colaborare cu biblioteca noastră, în vederea impactului productiv pe care îl avem din această colaborare. La eveniment au fost prezenți mai mulți parteneri cu care biblioteca dezvoltă relații viabile, creează și oferă comunității servicii noi cu caracter educațional, social, cultural și economic, printre ei: Angela Șestacov (Șef birou, Inspectoratul Național de Probațiune, Hâncești), Valentina Cotorobai (Specialist principal Direcția Cultură și Turism, Hâncești), Elena Raileanu (Specialist principal, Centrul Raional de Tineret, Hâncești), Elena Zaițev (reporter, Info Curier de Hâncești), Alina Tomcișin (psiholog, șef centru CSPT Tineretul și Sănătatea Hâncești), Rodica Gospodinov (profesoară de clasele primare LT „Mihail Sadoveanu", coordonator de voluntari CSPT), Dana Sajin (specialist, Complexul istorico-arhitectural Manuc Bey Hâncești), Maria Bodișteanu (profesor, diriginte, Școala Profesională, Hâncești), Gac Doriana (Președinte, Consiliul Raional al Tinerilor Hâncești).

Printre proiectele importante implementate în Biblioteca Raională „ÎPS Antonie Plămădeală" Hâncești se numără Programul Național „Novateca", care a contribuit semnificativ la modernizarea serviciilor bibliotecare și la dezvoltarea competențelor digitale ale utilizatorilor și bibliotecarilor. Pe parcursul anilor de dezvoltare instituțională, biblioteca a lansat și a desfășurat numeroase proiecte culturale și educaționale, atât la nivel local și raional, cât și în parteneriat internațional. Aceste proiecte au avut drept scop promovarea lecturii, facilitarea accesului la informație, implicarea comunității și consolidarea rolului bibliotecii ca centru modern de educație și cultură. În continuare, enumerăm cele mai reprezentative proiecte și inițiative realizate de bibliotecă de-a lungul activității sale: Proiectul Internațional „Al treilea spațiu al comunității", implementat de către ABRM, cu suportul financiar al Ambasadei Regatului Țărilor de Jos, din București, în cadrul Programului „MATRA"; Proiectul Național „Promovarea informării Alegătorilor", lansat de IREX, finanțat de Ambasada SUA în Republica Moldova, în colaborare cu Asociația Presei Independente, Asociația Presei Electronice din Moldova și Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral; Programul

național de promovare a valorilor europene „EU Accelerator – Tinerii din Hâncești și Dezbaterile pentru Integrarea Europeană a Moldovei"; Proiectul Național „Susținerea eforturilor multisectoriale de prevenire a violenței împotriva femeilor, prin acordarea unor servicii cuprinzătoare de asistență supraviețuitoarelor, inclusiv prin intermediul programelor de abilitare economică"; Proiectul internațional „Bibliotecile publice ca huburi pentru cetățenie activă", implementat de Fundația Progress, cu susținerea Black Sea Trust of Regional Cooperation; Proiectul Internațional „Citim Împreună Fără Frontiere" – O oră de povești pentru umanitate; Programul național de coding **#SuperCoders**; Proiectul Local „Reintegrarea și resocializarea persoanelor eliberate condiționat înainte de termen din penitenciare, aflate la evidența Biroului de probațiune Hâncești"; Proiect Internațional „Pe urmele lui Ștefan cel Mare"; Proiect finanțat în cadrul Programului Operațional Comun România/Republica Moldova; Programul Național „Acces la cultură 2025". În perspectivă, biblioteca își propune să-și diversifice serviciile inovative, să atragă noi utilizatori, să devină mai rezilientă, să încheie noi parteneriate și să implementeze proiecte cu impact major în comunitate. Cu prilejul celor 120 de ani de la fondarea Bibliotecii Publice Raionale „ÎPS A. Plămădeală" din Hâncești, țin să exprim profunda apreciere pentru întreaga activitate a instituției și pentru oamenii dedicați care au contribuit, de-a lungul timpului, la dezvoltarea și prestigiul ei. Toate realizările se datorează colectivului de profesioniști, care, cu entuziasm și dăruire, continuă să scrie pagini valoroase în istoria bibliotecii și a culturii raionului. Prin tezaurul păstrat aici, generații întregi au șansa de a descoperi frumusețea lecturii și de a găsi refugiu și inspirație în lumea cărților. Adresez colectivului un sincer „La mulți ani!", prosperitate, realizări frumoase și continuitate ascendentă în timp!

Referințe bibliografice:

1. *Bibliotecile publice din raionul Hâncești anul 2025: Raport analitic anual. Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală"*. Hâncești, 2025. 197 p.
2. *Bibliotecile publice din raionul Hâncești anul 2024: Raport analitic anual. Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală"*. Hâncești, 2024. 169 p.
3. DARII, Tatiana. Bibliotecile publice din raionul Hâncești în sprijinul implementării Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. În: *Magazin bibliologic*. 2023, nr. 3/4, pp. 102-107. ISSN 1857-1476.
4. DARII, Tatiana. Imaginea și promovarea bibliotecii în societatea contemporană. În: *Magazin bibliologic.* 2019, nr. 1/2, p. 131. ISSN 1857-1476.
5. DARII, Tatiana. Managementul de bibliotecă, suport teoretic și practic pentru implementarea schimbării. În: *Magazin bibliologic.* 2024, nr. 1-2, pp. 89-92.
6. DARII, Tatiana. Servicii ale Centrului de Informare al Uniunii Europene în cadrul Bibliotecii Publice Raionale „ÎPS Antonie Plămădeală". În: *Magazin bibliologic.* 2024, nr. 3-4, pp. 84-88. ISSN 1857-1476.
7. *Hâncești. Rețeaua bibliotecilor publice din raionul Hâncești.* Disponibil: https://bibliotecipublicerm.wordpress.com/hancesti/ [accesat 2026-05-28].
8. *Forumul partenerilor. Biblioteca, punct de reper pentru integrare și socializare.* Disponibil: https://www.facebook.com/share/1L8JrPnK9Y/ [accesat 2026-05-28].

CZU 021.4:028
DOI 10.5281/zenodo.23559121

CÂND VOCILE SE ÎNTÂLNESC CU PAGINILE „CITIM CU VOCE TARE – 2026"

Elena HARCONIȚA
ORCID 000-0002-6449-7488
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *La 4 februarie 2026, Ziua Internațională a Cititului cu Voce Tare (World Read Aloud Day) a fost celebrată în Republica Moldova ca o veritabilă sărbătoare a comunității, a empatiei și a limbii vii. Inițiativa globală, lansată în 2010, de organizația LitWorld, desfășurată astăzi în peste 170 de țări, este marcată în Moldova din 2018, având drept scop promovarea alfabetizării și a lecturii ca act social și cultural.*
Ediția din acest an a reunit biblioteci publice, specializate, din învățământul universitar și preuniversitar în activități diverse: lecturi publice, maratoane de lectură, ateliere, expoziții de carte, recitaluri, dezbateri și evenimente online, inclusiv lecturi incluzive pentru persoane cu dizabilități, consolidând rolul bibliotecilor ca actori activi ai vieții culturale și academice.
Toate bibliotecile au integrat lectura cu voce tare în strategiile lor instituționale, evenimentul căpătând valențe educaționale și formative, contribuind la dezvoltarea competențelor de comunicare, analiză critică și coeziune comunitară.
Cuvinte-cheie: *bibliotecă, educația lecturii, lectura cu voce tare, lectura publică, activități de promovare a lecturii*

Abstract: *On February 4, 2026, World Read Aloud Day was celebrated in the Republic of Moldova as a true celebration of community, empathy and living language. The global initiative launched in 2010 by the LitWorld organization, today held in over 170 countries, has been marked in Moldova since 2018, aiming to promote literacy and reading as a social and cultural act.*
This year's edition brought together public, specialized, university and pre-university libraries in various activities: public readings, reading marathons, workshops, book exhibitions, recitals, debates and online events, including inclusive readings for people with disabilities, strengthening the role of libraries as active actors in cultural and academic life.
All libraries have integrated reading aloud into their institutional strategies, the event acquiring educational and formative values, contributing to the development of communication skills, critical analysis and community cohesion.
Keywords: *library, reading education, Reading Aloud, public reading, reading promotion activities*

Ziua de 4 februarie 2026, *Ziua Internațională a Cititului cu Voce Tare – World Read Aloud Day*, a devenit, și în acest an, o sărbătoare a comunității, a empatiei și a limbii vii. Sloganul ediției curente a fost *Celebrează învățarea!* Scopul campaniei a constat în promovarea lecturii ca instrument de alfabetizare, de gândire critică și învățare continuă, prin implicarea comunităților, a instituțiilor educaționale și a bibliotecilor universitare în activități de lectură publică, cluburi de lectură, maratoane de lectură etc. [9].

Și de această data, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a invitat bibliotecile întregului sistem național să transforme lectura într-un act rostit, împărtășit și trăit la unison ca o adevărată stare de spirit, când

cuvintele au ieșit din cărți și au prins glas, iar lectura s-a transformat, încă o dată, într-un act de comuniune [1, 5].

Inițiativa lansată de organizația LitWorld, în anul 2010, s-a transformat într-o mișcare globală desfășurată în peste 170 de țări cu implicarea a milioane de oameni. În Republica Moldova această zi a început să fie celebrată din 2018, oferind lecturii cu voce tare un cadru internațional și o semnificație care depășește granițele unei singure zile.

În primii ani, bibliotecile organizau activități simple și intime: lecturi cu voce tare pentru copii cu participarea bibliotecarilor ca cititori principali, cu accent pe promovarea cărții și a plăcerii de a citi. Evenimentul avea un caracter educativ și festiv, concentrat pe publicul tânăr. Treptat, bibliotecile au lărgit aria de impact: au fost implicați părinți, bunici, profesori, actori, scriitori, jurnaliști. În multe biblioteci această zi s-a manifestat ca o platformă de coeziune socială, un prilej de a încuraja dialogul între generații, un instrument de promovare a lecturii ca drept și necesitate socială. Această zi a început să fie percepută ca un eveniment comunitar, nu doar bibliotecar, iar bibliotecile nu mai sunt doar gazde ale lecturii, ci actori dinamici ai educației culturale și sociale. În prezent, *Citim cu voce tare* este o tradiție anuală, integrată în strategii de promovare a lecturii și alfabetizării, un prilej de vizibilitate pentru rolul bibliotecii în comunitate.

Ediția din 2026 a adus o diversitate remarcabilă de voci, iar fiecare voce a dat textului o nuanță nouă, fiecare lectură a devenit o poveste despre identitate, empatie și apartenență. Evoluția progresivă a evenimentului s-a reflectat și în alegerea textelor variate de literatură pentru copii: poezie, fragmente din proza contemporană, texte clasice redescoperite, creații ale autorilor locali.

Pentru bibliotecile din învățământ și specializate acest eveniment a devenit o componentă tot mai activă a vieții academice și culturale prin care se reflectă angajamentul lor atât în promovarea lecturii, cât și conectarea la o inițiativă globală de alfabetizare și implicare comunitară. În aceste instituții a fost celebrată cartea, au fost omagiate limba, memoria, cultura și instruirea.

Evenimentul a depășit spațiul fizic al bibliotecii, fiind organizate lecturi în școli, în grădinițe, în centre comunitare, în mediul online, unde vocile au fost ascultate de la distanță, prin lecturi tematice consacrate drepturilor copilului, păcii, diversității, incluziunii. Bibliotecile au demonstrat că lectura cu voce tare nu are frontiere și că tehnologia este un aliat sigur al apropierii umane.

Un element distinctiv al acestei ediții a fost accentul pus pe lectura ca experiență comună, nu ca performanță. Nu a contat perfecțiunea, ci curajul de a citi, de a fi auzit și de a asculta. În acest context, bibliotecile și-au reconfirmat rolul de spații sigure, deschise tuturor, în care fiecare voce are valoare. Evenimentul a arătat, încă o dată, că lectura este un act viu, atunci când este rostită, cartea nu mai aparține doar cititorului, ci întregii comunități, iar biblioteca devine locul unde vocile se întâlnesc cu paginile și împreună le dau un sens nou. Astfel, ca și altădată, ediția din acest an a fost o reafirmare a legăturii profunde dintre oameni, cuvinte și bibliotecă, o legătură care continuă să se construiască, an de an, prin simplul gest de a citi cu voce tare. Din toate cele întâmplate, s-a evidențiat o convingere simplă – cititul cu voce tare apropie oamenii.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" au desfășurat un amplu program de activități dedicate lecturii, reunind sesiuni colective de citire, întâlniri cu scriitori, ateliere tematice, dezbateri literare, șezători de lectură și ore interactive. Prin aceste inițiative, participanții de toate vârstele au fost încurajați să redescopere plăcerea lecturii și să împărtășească experiențe și reflecții literare într-un cadru deschis și stimulant [5, 4].

La Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", alături de scriitoarea Moni Stănilă, membrii Clubului de lectură „PRUT-Așii" și elevii Liceului „Prometeu-Prim" au lecturat fragmente din volumul *Prietenii Soarelui*, într-un dialog viu despre prietenie, imaginație și forța cuvântului scris. Filialele instituției au extins aria activităților prin evenimente menite să apropie lectura de publicul larg, inclusiv întâlnirea „Citim împreună cu Maricica Munteanu, prezentatoare de radio".

Elevii au exersat tehnici variate de lectură: lectura în cor, lectura cu ecou și lectura predictivă, dezvoltându-și astfel fluența, expresivitatea și spiritul critic [4, 11].

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă" a organizat ateliere interactive și întâlniri cu scriitori și personalități publice, în parteneriat cu grădinițe, gimnazii și licee din Republica Moldova și România. Bibliotecarii, împreună cu educatori, profesori și părinți, au adus în atenția copiilor opere semnate de autori clasici și contemporani. În Sala „Biblioteca Picilor", Maha Damaj, reprezentantă UNICEF în Republica Moldova, a citit copiilor, oferind un exemplu de implicare și susținere a lecturii timpurii. Atelierul de lectură interactivă a fost organizat și în cadrul Programului Național „Citește-mi 100 de povești", implementat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova în parteneriat cu Asociația OvidiuRo, cu sprijinul UNICEF Moldova și al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă" [3].

La Biblioteca Publică Raională „M. Sadoveanu" din Strășeni, copiii au participat la „Maratonul lecturii – vocea care apropie inimile", lecturând din cărțile preferate și ascultând fragmente din volumul *Descântece de bune maniere* de Ionela Hadârcă. Activitățile au continuat în parteneriat cu *Asociația pentru Educație Neoumanistă*, consolidând legătura dintre lectură și formarea valorilor.

La Biblioteca Publică Raională „A. Donici" din Orhei, lectura cu voce tare a fost celebrată împreună cu elevii Colegiului „Vasile Lupu". În cadrul activității „Cine vrea să aibă carte/ Trece mai întâi prin cărți", participanții au discutat despre importanța lecturii expresive și au susținut un test fulger – „Ghicește autorul după titlul operei".

La Biblioteca Publică „Alexe Rău" din Briceni, lectura cu voce tare din volumul *Mituri și legende* a prilejuit discuții despre eroi, curaj și forța tradiției. De asemenea, la Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu" din Soroca s-a desfășurat evenimentul „Citim împreună, gândim critic, alegem adevărul", cu participarea elevilor Liceelor Teoretice „C. Stere" și „Petru Rareș", alături de profesori și bibliotecari.

În aceeași notă, Biblioteca Publică Raională „Grigore Vieru" din Călărași, precum și bibliotecile publice raionale din Anenii Noi, Ialoveni, Criuleni, Căușeni, Ungheni, Rezina, Șoldănești, Drochia, Nisporeni, Hâncești, Florești, Cantemir, Cahul, Leova, Dubăsari și Edineț s-au alăturat demersului național de promovare a lecturii cu voce tare, demonstrând că lectura rămâne un liant esențial al comunității și un instrument fundamental de educație și dezvoltare personală.

Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM), în edițiile anterioare, a organizat lecturi cu voce tare din publicistica lui Mihai Eminescu și poezia dedicată Marelui Liric, expoziție de carte de dezvoltare personală, recital de poezie, discuții cu participanții, invitat special fiind actorul și regizorul Andrei Sochircă. În mod explicit s-au desfășurat evenimente tematice cu program structurat, cu invitați speciali și participare directă a studenților și elevilor. În cazul ASEM, lectura publică este adesea corelată cu dimensiunea formativă a educației economice și manageriale, contribuind la dezvoltarea competențelor de comunicare și analiză critică.

Ediția din acest an la Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică a fost consacrată lecturii ecologice, cu accent pe teme actuale de interes public major, fiind realizată în parteneriat cu cercetătorii Institutul Național de Cercetări Economice (INCE), din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova. În centrul dezbaterilor s-a aflat fenomenul *greenwashing* – practică de manipulare informațională prin care unele companii își atribuie în mod nejustificat etichete precum „eco", „bio" sau „sustenabil", fără a respecta standardele reale de protecție a mediului. Impactul acestui fenomen vizează încrederea consumatorilor, transparența pieței și, în mod special, securitatea alimentară. Prin lectura și discutarea publică a informațiilor științifice dedicate acestei problematici, campania și-a propus să informeze și să sensibilizeze publicul, promovând consumul responsabil, discernământul critic și accesul la informație verificată. Lectura cu voce tare devine astfel un act de educație civică și științifică, fa-

cilitând transferul de cunoaștere dinspre mediul academic către societate. În cadrul evenimentului au fost prezentate fragmente din lucrarea *„Fenomenul Greenwashing vs. securitatea alimentară reală". Ghid științifico-practic*, semnată de cercetătoarele Rodica Perciun, Olga Timofei și Victoria Iordachi. Prin această inițiativă, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică și-a reafirmat rolul de platformă de dialog între cercetare și comunitate, consolidând lectura ca fundament al educației, cercetării și dezvoltării bazate pe cunoaștere [2].

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo" din Bălți anual organizează sesiuni de lectură individuale și colective, activități conexe, precum cluburi de lectură, expoziții literare și ateliere cu accent pe citit cu voce tare ca activitate culturală și profesională. Bibliotecarii USARB au organizat și activități de formare profesională dedicate cititului cu voce tare, incluzând exerciții de dicție, lecturi în diverse limbi și jocuri literare menite să întărească abilitățile de prezentare orală și să evidențieze rolul lecturii ca instrument de comunicare. Momentul central al activității din anul 2026, intitulat „Lectura ca spectacol: Citește. Ascultă. Simte" a inclus sesiuni de flash-reading, lecturi pe roluri și intervenția unui cititor-surpriză, care a interpretat texte muzicale și versuri expresive într-un ritm accesibil și captivant. Flash-reading a cuprins lecturi din operele scriitorilor clasici și contemporani, precum și lecturi muzicale [6].

Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu" a combinat activitățile tradiționale de sprijin informațional și academic cu promovarea lecturii cu voce tare ca instrument de educație. Au fost organizate sesiuni de lectură în spațiile modernizate – sălile cu acces liber la raft, destinate studiului individual și activităților de grup, iar activitățile au fost reflectate pe rețelele sociale prin imagini și înregistrări video. Astfel, lectura publică devine parte a unei infrastructuri informaționale moderne, orientate spre accesibilitate, deschidere și participare comunitară [7].

Biblioteca Științifică a Universității Tehnice a Moldovei a găzduit un eveniment dedicat dialogului cultural, unde lectura cu voce tare s-a împletit armonios cu arta și muzica, evidențiind dimensiunea interdisciplinară și formativă a actului cultural. Invitatul special, dr. Victor Cobzac, conferențiar universitar, pictor, sculptor și fotograf, a susținut un moment de intensitate artistică prin lectura creațiilor proprii, subliniind conexiunea dintre literatură și celelalte forme de expresie artistică. Programul a inclus un recital de poezie oferit de studenți, interpretări muzicale la chitară și lecturi din creațiile lui Grigore Vieru și Mihai Eminescu. Cadrele didactice au prezentat fragmente din romanul *Solenoid* de Mircea Cărtărescu, operă emblematică a literaturii contemporane, confirmând deschiderea comunității academice către valorile culturii universale. Evenimentul a fost completat de expoziții de carte dedicate dezvoltării profesionale și lecturii beletristice, oferind participanților o experiență culturală complexă, menită să hrănească atât mintea, cât și sufletul [8].

Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău s-a implicat constant în anii precedenți în organizarea de evenimente tematice, sesiuni de lectură însoțite de ateliere destinate cadrelor didactice, lecturi de poezie și programe virtuale adresate atât comunității universitare, cât și publicului larg. Desfășurate în format hibrid (fizic și online), aceste activități au pus accent pe rolul lecturii ca act educațional, metodă pedagogică și instrument de coeziune academică, în acest an fiind organizat Maratonul literar *Grigore Vieru – poet al valorilor.* În Săptămâna lecturii, lansată de bibliotecă, au fost inaugurate expoziții tematice și de achiziții recente pentru procesul de instruire și cercetare, apropiind literatura de specialitate de studenți și încurajând valorificarea resurselor informaționale în procesul de studiu și cercetare, lectura continuând să fie un pilon esențial al formării universitare.

În cadrul Universității de Stat din Moldova, inițiativele conexe campaniei includ programe de lectură desfășurate în spațiile universitare, unde studenții pot asculta texte sau audiobookuri în pauze și în alte momente ale activităților cotidiene. Această abordare normalizează lectura ca practi-

că integrată în ritmul vieții academice, nu doar ca activitate formală sau curriculară.

În mediul artistic, Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, a integrat lectura cu voce tare în tradițiile culturale specifice domeniului artelor. Alături de expoziții au avut loc recitaluri, lecturi dramatizate și evenimente artistice care valorifică cuvântul rostit ca formă de expresie și reflecție critică. În acest context, lectura publică este asociată cu dreptul fundamental la cunoaștere și educație, fiind integrată organic în practicile academice și culturale ale comunității artistice [10].

În ansamblu, bibliotecile din Republica Moldova au evoluat de la organizarea unor evenimente punctuale la dezvoltarea unor activități recurente, integrate și interdisciplinare. Lectura cu voce tare este valorificată nu doar ca exercițiu cultural, ci și ca instrument de alfabetizare, educație, profesionalizare și coeziune comunitară, contribuind la consolidarea identității academice și la revitalizarea spațiului universitar ca mediu participativ și dialogic.

Ediția *Citim cu voce tare* din 2026 a reafirmat rolul bibliotecilor ca spații deschise și dinamice, unde lectura devine un act viu, comunitar, care apropie oamenii și consolidează legătura dintre cuvânt, cultură și societate.

Referințe bibliografice:

1. Biblioteca Națională lansează campania națională „Citim cu voce tare împreună” în cadrul Zilei Internaționale a Cititului cu Voce Tare. Disponibil: http://oficial.md/social/biblioteca-nationala-lanseaza-campania-nationala-citim-cu-voce-tare-impreuna-in-cadrul-zilei-internationale-a-cititului-cu-voce-tare [accesat 2026-02-22].
2. Campania Națională de Promovare a Lecturii – 2026. Disponibil: https://brts.md/campania-nationala-de-promovare-a-lecturii-2026/ [accesat 2026-02-22].
3. Citim împreună cu Maha Damaj. Disponibil: https://www.bncreanga.md/?page=347[accesat 2026-02-15].
4. „Citim împreună cu Maricica Munteanu”. Disponibil: https://hasdeu.md/ro/evenimente/citim-impreuna-cu-maricica-munteanu [accesat 2026-02-15].
5. Citim cu voce tare: Campanie națională. Disponibil: https://www.facebook.com/ssc.bnrm/posts/campania-na%C8%9Bional%C4%83-citim-cu-voce-tare-%C3%AEmpreun%C4%83-organizat%C4%83-la-4-februarie-2026-%C3%AEn/1569810161592690/ [accesat 2026-02-18].
6. Citim cu voce tare împreună – lectura ca spațiu al întâlnirii și emoției. Disponibil: http://www.libruniv.usarb.md/index.php?option=com_content&view=article&id=2181:zici-2026&catid=34&Itemid=453&lang=ro [accesat 2026-02-20].
7. Lectura cu voce tare în cadrul Bibliotecii Științifice Medicale. Disponibil: https://www.facebook.com/BibliotecaUSMF/videos/lectura-cu-voce-tare-%C3%AEn-cadrul-bibliotecii-%C8%99tiin%C8%9Bifice-medicalezici_2026world_re/1485176143128908/
8. Magia lecturii și a cititului cu voce tare împreună UTM. Disponibil: https://library.utm.md/magia-lecturii-si-a-cititului-cu-voce-tare-impreuna/ [accesat 2026-02-19].
9. World Read Aloud Day. Disponibil: https://www.litworld.org/world-read-aloud-day [accesat 2026-02-16].
10. Ziua Internațională a Cititului Împreună. Disponibil: https://library.amtap.md/index.php/ro/despre-biblioteca/noutati/ziua-internationala-a-cititului-impreuna [accesat 2026-02-15].
11. Ziua Internațională a Cititului Împreună, ediția 2026. Disponibil: https://hasdeu.md/ro/evenimente/ziua-internationala-cititului-impreuna-editia-2026 [accesat 2026-02-19].

CZU 021.7:06.063
DOI 10.5281/zenodo.23559172

PREMIILE NAȚIONALE GALEX – TRADIȚIE, EXCELENȚĂ ȘI RECUNOAȘTERE ÎN PROMOVAREA BIBLIOTECILOR, CĂRȚII ȘI LECTURII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Rodica BALEANU
ORCID 0000-0001-5557-8027
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul examinează rolul și relevanța Galei Laureaților Premiilor Naționale GALEX, eveniment organizat anual de Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”, în parteneriat cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Lucrarea evidențiază contextul apariției premiilor, semnificația simbolică a denumirii și a trofeului, precum și dimensiunea filosofică a concepției promovate de Alexe Rău privind misiunea bibliotecii în societatea contemporană. Instituite în anul 2010, Premiile GALEX constituie una dintre cele mai importante forme de recunoaștere publică a meritelor profesionale și culturale în domeniul biblioteconomic și educațional din Republica Moldova, contribuind la promovarea lecturii, la valorificarea patrimoniului cultural, la consolidarea dialogului dintre biblioteci și comunitate, devenind, de-a lungul celor cincisprezece ediții, un veritabil reper identitar al comunității profesionale bibliotecare.*
Sunt prezentate principalele categorii de laureați și nominalizări – bibliotecari, oameni de cultură, cercetători, diplomați, jurnaliști, editori, parteneri instituționali și promotori ai lecturii, fiind subliniată contribuția acestora la dezvoltarea bibliotecilor, modernizarea serviciilor informaționale și promovarea culturii scrise în Republica Moldova.
Cuvinte-cheie: *Alexe Rău, proiecte biblioteconomice, Premiile Naționale GALEX, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău”, promovarea lecturii, patrimoniu cultural, cultura scrisă, digitizare, excelență profesională*

Abstract: *This article examines the role and significance of the GALEX National Awards Laureates Gala, an annual event organized by the “Alexe Rău” Library Association of the Republic of Moldova in partnership with the National Library of the Republic of Moldova. The survey highlights the origins and context of the awards, the symbolic significance of their name and award figurine, as well as the philosophical dimension of Alexe Rău’s vision of the library’s mission in contemporary society. Established in 2010, the GALEX Awards represent one of the most important forms of public recognition of professional and cultural achievements in the library and education sectors of the Republic of Moldova. Over the course of fifteen editions, the awards have contributed to promoting reading, preserving and valorizing cultural heritage, strengthening dialogue between libraries and their communities, to become a distinctive marker of identity within the professional library community.*
Keywords: *Alexe Rău, library science projects, GALEX National Awards, National Library of the Republic of Moldova, “Alexe Rău” Library Association of the Republic of Moldova, reading promotion, cultural heritage, written culture, digitization, professional excellence.*

Introducere

Anual, la 23 aprilie, cu prilejul Zilei Bibliotecarului și al Zilei Mondiale a Cărții și a Dreptului de Autor, Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău" în parteneriat cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova, organizează Gala Laureaților Premiilor Naționale GALEX – un eveniment de referință în spațiul cultural și biblioteconomic național. Manifestarea are drept scop promovarea și valorizarea activității bibliotecarilor, precum și recunoașterea contribuției persoanelor fizice și juridice care, prin inițiativele și proiectele lor, sprijină dezvoltarea bibliotecii ca structură infodocumentară de importanță strategică. În acest context, biblioteca este recunoscută drept unul dintre cele mai importante servicii publice dedicate conservării, organizării și diseminării informației în beneficiul comunității.

Instituirea Premiilor Naționale GALEX, în anul 2010, s-a produs într-un context de redefinire a misiunii bibliotecii în raport cu societatea și cu nevoile comunității. Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău", fondată în același an ca organizație profesională, nonprofit și apolitică, a promovat încă de la început o nouă viziune asupra bibliotecii – una centrată pe utilizator, pe accesul democratic la informație și pe responsabilitatea socială a instituției bibliotecare. În această paradigmă, biblioteca nu mai este percepută exclusiv ca spațiu de conservare documentară, ci ca instituție strategică de educație, cultură și coeziune socială.

Această filosofie a fost exprimată cu profunzime de către Alexe Rău, personalitate emblematică a biblioteconomiei naționale, care afirma că „Biblioteca va exista atâta timp, cât slujitorii ei se vor gândi mai întâi la ce să dăruiască și abia apoi la ce să ceară". Afirmația sintetizează o concepție modernă asupra profesiei de bibliotecar, bazată pe altruism intelectual, pe responsabilitate civică și orientare spre interesul public. În același timp, Alexe Rău atribuia Bibliotecii Naționale arhetipul „bibliotecii-turn", capabilă să observe, să reflecte și să ghideze evoluțiile din domeniul cărții, al lecturii și culturii scrise. În acest sens, Premiile GALEX pot fi interpretate drept o extensie simbolică a acestei misiuni: aceea de a identifica și de a valoriza actorii care contribuie la dezvoltarea culturii scrise și la consolidarea infrastructurii informaționale a societății.

Semnificația Premiului GALEX

Denumirea premiului – „GALEX" – are o semnificație aparte, fiind construită din primele silabe ale numelor lui **Ga**vriil Bilevici, primul director al Bibliotecii Guberniale din Chișinău, și **Alex**e Rău, directorul Bibliotecii Naționale în perioada 1992–2015. Astfel, premiul stabilește o continuitate simbolică între originile instituției și modernizarea acesteia în perioada postindependență și reflectă ideea devenirii și a perfecționării continue. Totodată, trofeul, realizat sub forma unui cub de cleștar luminat cu inscripțiile *Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova* și *Premiul GALEX*, are în centru un cub mai mic cu logotipul BNRM pe toate laturile. Comentariile regretatului Alexe Rău privind simbolistica geometrică a cubului – „perfecțiunea vie, mișcătoare, căutătoare", conferă distincției o dimensiune filosofică și identitară, transformând-o într-un simbol al modernității și al evoluției domeniului biblioteconomic. Cubul este așezat pe un suport-postament, producător de lumină, care îl învăluie într-un joc cromatic multicolor. Deoarece cubul este logoul Bibliotecii Naționale încă din anul 1992, acesta a fost ales să fie simbolul Premiului. În acest context, Alexe Rău a accentuat că „perfecțiunea supremă, divină este reprezentată prin sferă. Ea este neschimbată. Perfecțiunea vie, mișcătoare, căutătoare își are întruchiparea în cub, simbol al devenirii reale, dar și al devenirii virtuale. Premiile GALEX semnifică modernitatea, calitatea și prosperitatea în domeniul nostru". Alături de cubul de cleștar, Laureaților Premiului Național GALEX li se înmânează un *Testimoniu*, cu logourile Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „ALEXE RĂU" și ale IP Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Dimensiunea culturală și profesională a Premiilor GALEX

De-a lungul timpului, Premiile GALEX au depășit cadrul strict profesional al bibliotecarilor, devenind o platformă amplă de recunoaștere publică a tuturor actorilor implicați în promovarea culturii scrise.

Structura nominalizărilor reflectă această diversitate: de la „Cel mai bun om politic susținător al bibliotecilor" și „Cel mai generos mecena al bibliotecilor" până la „Cel mai bun proiect biblioteconomic" și „Cel mai bun bibliotecar". O asemenea varietate demonstrează faptul că dezvoltarea bibliotecilor nu poate fi realizată izolat, ci presupune colaborare interinstituțională, parteneriate culturale și susținere comunitară.

Beneficiari ai Premiilor Naționale GALEX în acești 15 ani au fost 215 persoane, printre care: Cel mai bun om politic susținător al bibliotecilor (18); Cel mai bun fondator de biblioteci (15); Cel mai bun scriitor promotor al cărții și lecturii în comunitate (16); Cel mai bun editor susținător al bibliotecilor (9); Cel mai generos mecena al bibliotecilor (9 – 4 instituții și 5 persoane); Cel mai bun promotor și susținător al bibliotecilor, cărții și lecturii în mass-media (22); Cel mai bun prieten filantrop al Bibliotecii Naționale (12); Cel mai bun susținător al politicilor și programelor de valorificare a moștenirii culturale și istorice în biblioteci (11); Cel mai bun bibliotecar al anului din Biblioteca Națională a Republicii Moldova (15); Cel mai bun bibliotecar al anului din centre biblioteconomie departamentale (20); Cea mai bună publicație în biblioteconomie (17); Cel mai bun proiect biblioteconomic al anului (19); Premii speciale (23).

Analiza laureaților relevă o dimensiune diplomatică și internațională importantă a Galei GALEX. Numeroși ambasadori, reprezentanți ai organizațiilor internaționale și instituțiilor culturale europene au fost distinși pentru contribuția lor la dezvoltarea colecțiilor bibliotecilor și la promovarea dialogului intercultural. Participarea acestora reflectă rolul bibliotecii ca spațiu al diplomației culturale și al cooperării internaționale. Donațiile de carte, susținerea proiectelor de digitizare sau implicarea în programe culturale demonstrează că bibliotecile sunt percepute drept instituții esențiale pentru consolidarea valorilor democratice și europene.

Începând cu anul 2013, Premiul pentru *Cel mai bun om politic susținător al bibliotecilor* a fost acordat ambasadorilor și reprezentanților instituțiilor și organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova: Namig Hasan Oglu ALIYEV, Ambasadorul Republicii Azerbaidjan; Tong Mingtao, Ambasadorul Republicii Populare Chineze; Violeta Motulaite, Ambasadoare a Republicii Lituania; Mehmet Selim Kartal, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Turcia; Jose Luis Herrero, șeful Oficiului Consiliului Europei în Republica Moldova; Dafina Gercheva, coordonator rezident al ONU, reprezentant permanent în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD); E. S. James D. Pettit, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al SUA; Dereck J. Hogan, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al SUA; Daniel Ioniță, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României; Kęstutis Kudzmanas, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Lituaniei; Stella Avallone, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Austriei; Almat Aidarbekov, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Republicii Kazahstan; Tadas Valionis, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Lituaniei, G.M. Perricone, E.S. Ambasadorul Italiei ș.a.

Dintre politicienii din Republica Moldova care au contribuit, de-a lungul timpului, la promovarea cărții, a lecturii și a valorilor culturale în societate s-au remarcat numeroase personalități, precum: B. Focșa, ministrul culturii; D. Chirtoacă, primarul general al mun. Chișinău; C. Codreanu, președintele Comisiei pentru comunitățile de români din afara granițelor din cadrul Camerei Deputaților Parlamentului României; O. Serebrian, viceprim-ministru pentru reintegrare al Republicii Moldova, politolog, scriitor, diplomat și politician; A. Munteanu-Pojoga, deputat în Parlamentul Republicii Moldova ș.a.

Premiul GALEX a fost acordat unor academicieni care, prin activitatea lor științifică și managerială, dar și prin vocația de promotori ai culturii și cunoașterii, au contribuit semnificativ atât la dezvoltarea bibliotecilor, cât și la completarea și diversificarea colecțiilor de bibliotecă din Chișinău și din raioanele Republicii Moldova: Gh. Duca, președintele Academiei de Științe; academicienii P. Soltan, A. Galben, M. Cimpoi, V. Matei, N. Dabija au fost premiați inclusiv pentru *Cel mai bun scriitor promotor al cărții și lecturii*, alături de Vl. Beșleagă, Em. Galaicu-Păun, S. Vangheli, V. Căpățână, M. Stănilă, M. Șleahtițchi, D. Crudu, I. Filip, I. Ciocan, A. Silvestru, M. Pilchin, V. Romanciuc ș.a.

Premiul *Cel mai bun promotor și susținător al bibliotecilor, al cărții și lecturii în mass-media* a fost acordat instituțiilor mass-media – posturilor de televiziune, publicațiilor periodice și platformelor de presă, precum și jurnaliștilor care, prin reportaje, interviuri și materiale dedicate, au reflectat constant activitatea bibliotecilor și evenimentele culturale organizate anual. Prin implicarea sa au contribuit la promovarea imaginii bibliotecilor în spațiul public, la stimularea interesului pentru lectură și la valorizarea rolului cărții și al culturii în societate: V. Butnaru cu „Vânturile, valurile" și Jurnal TV; D. Țâra și Publika TV; C. Tănase și „Timpul de dimineață"; S. Hodorogea și TV Moldova 1; C. Marin și compania Teleradio Moldova; revista „Contrafort", director V. Gârneț; săptămânalul „Literatura și Arta", redactor-șef academicianul N. Dabija; emisiunea „Cultura azi", redactor N. Canțer; echipa L. Popodneac, TV Moldova 1; D. Cojocaru, pentru rubrica „E joi, punem cărțile pe masă!", Jurnal TV; Agenția Informațională de Stat Moldpres, director dl. Vl. Darie; N. Roibu, publicist și prozator, reporter al Agenției Informaționale de Stat Moldpres ș.a.

Premiul *Cel mai bun editor susținător al bibliotecilor* a fost acordat unor edituri și directori de edituri care, prin activitatea lor editorială și prin sprijinul constant oferit bibliotecilor, au contribuit la promovarea culturii scrise, la dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă și la facilitarea accesului publicului la carte și informație. Prin donații de publicații, prin parteneriate culturale și implicare în proiecte de promovare a lecturii, aceștia au devenit parteneri importanți ai comunității bibliotecare: A. Vidrașcu, directorul Editurii „Litera"; Editura „Adevărul"; I. Cristescu, directorul Editurii „Tracus Arte"; Revista Națională de Cultură, Politică și Știință „Contemporanul", redactor-șef A. Christi; Editura „Vicovia", director V. Cucu; Gh. Prini, directorul Editurii „Știința"; Gh. Erizanu, fondatorul și directorul Editurii „Cartier"; I. Bârsa, directorul Editurii ARC.

Premiul *Cel mai generos mecena al bibliotecilor* reprezintă o distincție de recunoștință acordată persoanelor, organizațiilor sau entităților care au susținut bibliotecile prin donații financiare, materiale sau prin alte forme de sprijin esențiale pentru dezvoltarea acestora: V. Petrea, om de afaceri, pentru sponsorizarea colecției de materiale și documente „Basarabenii în lume", editată de BNRM; Fundația Bill & Melinda GATES, pentru implementarea, în cadrul Proiectului Global Library, a unui program de renaștere și de tehnologizare a bibliotecilor publice din spațiul rural al Republicii Moldova; Ambasada SUA în Republica Moldova; Al. Solcan, director Polisalm S.R.L., R. Moțoc, inginer, secretarul Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, Filiala Galați; Valentin Răducanu, director general cu atribuții de secretar de stat al Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM), Guvernul României.

Premiul *Cel mai bun prieten filantrop al bibliotecilor* este oferit persoanelor care contribuie constant la susținerea bibliotecilor prin donații, sprijin financiar, promovarea lecturii și implicare în proiecte culturale și educaționale. Printre laureați se află: Gh. Oprea, artist plastic, pentru galeria de portrete ale scriitorilor creată pentru BNRM; E. Prus, prof., dr. hab., critic literar, director adjunct al instituției Cercetări Enciclopedice Biblioteca „A. Lupan" (Institut) a Academiei de Științe a Moldovei, pentru contribuția deosebită la valorificarea moștenirii culturale scrise; L. Cornelius, dr. în filologie, Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, România; S. Musteață, președinte al Asociației Naționale a Tinerilor Istorici din Moldova, pentru suportul substanțial acordat Bibliotecii Naționale și altor biblioteci la completarea colecțiilor cu cărți alese din domeniul istoriei; M. Andronic, dr. în istorie, arheolog, prozator și poet, membru al Uniunii Scriitorilor din România, pentru contribuția extraordinară la dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii Naționale prin formarea colecției „Bucovina", care cuprinde mai mult de 1 000 de volume, cu tematică axată în principal pe istoria Moldovei medievale, a Basarabiei și, mai ales, a Bucovinei, inclusiv a actualei regiuni Cernăuți.

O dimensiune semnificativă a Premiilor GALEX este cea dedicată inovării și transformării digitale. Distincțiile oferite proiectelor precum Biblioteca Națională Digitală „Moldavica", SIBIMOL, Programul Novateca sau Centrul Național de Digitizare re-

flectă orientarea bibliotecilor din Republica Moldova spre modernizare tehnologică și adaptare la noile practici informaționale. Aceste inițiative demonstrează că biblioteca contemporană nu mai este definită exclusiv prin colecțiile sale fizice, ci și prin capacitatea de a asigura acces digital la informație, de a dezvolta competențe media și de a crea servicii inovatoare pentru comunitate.

Premiul *Cel mai bun proiect biblioteconomic* a fost acordat Bibliotecii Naționale pentru Biblioteca Digitală „Moldavica", prima bibliotecă de acest fel din Republica Moldova, parte integrantă a Bibliotecii Digitale Europene; pentru contribuția la conceptualizarea, organizarea și desfășurarea primei ediții a Festivalului Național al Cărții și Lecturii; pentru crearea Muzeului virtual al BNRM; a Programului Novateca al IREX Moldova, director E. Tracz; a Sistemului Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova (SIBIMOL); „Arhiva de voci", M. Cocieru și P. Popa; Centrului de Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, BNRM, L. Corghenci; Proiectului de promovare a imaginii bibliotecii: Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo", Bălți (USARB), director E. Harconița și Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu", director M. Harjevschi; pentru Salvgardarea Hrisoavelor Basarabene din Perioada Țaristă (1812-1917), E. Pintilei, director general BNRM; Programul Național LecturaCentral, V. Vasilica; Programului Național „Acces la Cultură" – E. Pintilei, V. Vasilica, D. Galai ș.a.

De premiul *Cel mai bun bibliotecar al anului* au beneficiat atât bibliotecari din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, precum: A. Tostogan, V. Cosovan, D. Lupușor, T. Gheiceanu, V. Osoianu, A. Muntean, E. Dmitric, M. Cebotari, V. Borș, R. Băleanu, E. Balinschi ș.a., cât și specialiști din întregul sistem național de biblioteci: M. Cudlenco, V. Bernic, L. Sitaru, N. Pădure, E. Harconița, L. Ouș, G. Davîdic, S. Țugui, L. Arion, T. Ambroci, T. Darii ș.a.

Premiile acordate bibliotecarilor constituie, la rândul lor, o formă de valorizare a profesiei și a muncii intelectuale din domeniul informațional, de recunoaștere a meritelor, contribuind la consolidarea identității profesionale și la stimularea excelenței.

În anul 2015, a fost instituit Premiul „ALEXE RĂU", un premiu special pentru contribuție deosebită în promovarea activității bibliotecii, a bibliotecarului, a cărții și lecturii. În acest context menționăm lucrarea științifică „Acte basarabene tipărite în limba română, 1811–1861: Catalog (din colecția MNIM, BNRM, BSC BAS)".

Premiul *Cea mai bună lucrare (publicație) în biblioteconomie* a fost oferit pentru lucrarea „Calendar național 2011", V. Matvei, Elena Turuta; I. Colesnic „Timp și istorie. Autori de la Viața Basarabiei", Editurile Grafema Libris și Ulysse; „Soroceni de dincolo de Soroca", editura CEP Chișinău Prim, Biblioteca Publică „M. Sadoveanu", Soroca; „Magazin bibliologic" pe anul 2011, BNRM; „Cartea Moldovei: (sec. XVII – înc. sec. XX)". Vol. 3: Cartea modernă (sec. XIX – înc. sec. XX): Catalog general; „Istoria Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în Documente de Arhivă", Tatiana Varta, Ion Varta; Albumul monografic „Biblioteca Națională pe calea integrării europene. Vol. 1" (alcătuit și îngrijit de Centrul de management al BNRM, coordonator Svetlana Barbei); „Pământenii noștri. Personalități unghenene: Ghid biobibliografic", Biblioteca Publică Raională „D. Cantemir", alcătuire și îngrijire de Elena Struc și Liusea Cozac; Revista de specialitate „Magazin bibliologic", 2015, nr. 1-4; „Biblioteconomie și științe ale informării: manual practic", coordonatori: L. Corghenci, E. Pintilei, V. Osoianu, R. Cozonac; „Exploatarea metodelor de cercetare în biblioteconomie și știința informării", N. Țurcan; „Educația informală a personalului de specialitate din biblioteci: Suport educațional", L. Povestca; „Alexe Rău – un vizionar al biblioteconomiei basarabene: monografie biobibliografică", alcătuitor M. Cebotari, responsabil de ediție A. Tostogan; „Tudor Zbârnea: Monografie biobibliografică" alcătuitor V. Stanchevici.

Premiul special „Magister dixit", a fost instituit *post-mortem* pentru A. Rău, care a însemnat nu doar realizări deosebite în domeniul biblioteconomiei, ci și sensibilitate pentru valorile naționale, cultura și filozofia acestui popor, regăsită și resimțită în opera sa poetică și filosofică.

Cel mai bun partener al Bibliotecii Naționale a fost Igor Cojocaru, directorul Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale, pentru susținerea și promovarea activă a ideilor de tehnologizare a serviciilor de bibliotecă (2016).

Premiul *Cel mai bun autor de manual digital pentru bibliotecari* l-a primit N. Grîu, secretar de stat, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (2020).

Premiul *Cel mai bun manager al anului 2021 din BNRM* i-a fost conferit doamnei V. Osoianu, director adjunct BNRM, pentru prestanța deosebită în realizarea programelor și proiectelor de modernizare a activității bibliotecilor, pentru contribuția substanțială în dotarea și transformarea digitală a activității Bibliotecii Naționale, precum și pentru activitatea prodigioasă în promovarea cărții și lecturii, pentru profesionalism și devotament față de profesie.

Premiului special *Titan al profesiei* i-a revenit lui S. Barbei, specialist principal în secția Relații internaționale și suport managerial.

Premiul pentru promovarea valorilor europene și a parcursului european al Republicii Moldova a fost acordat N. Gulco, pentru activitățile desfășurate în cadrul Centrului Pro-European de servicii și comunicare al BNRM.

Premiul pentru promovarea diversității culturale și literare i-a revenit E. Bolgarina, pentru contribuții semnificative la susținerea și valorificarea diversității culturale și literare, evidențiind inițiative, proiecte sau activități care încurajează incluziunea, dialogul intercultural și promovarea literaturii dintr-o varietate de tradiții și perspective.

Premiul *Cel mai bun susținător al politicilor și programelor de valorificare a moștenirii culturale și istorice în biblioteci* i-a fost conferit Asociației Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu", președinte, prof. univ., dr.hab. A. Petrencu.

Impactul Premiilor GALEX asupra comunității bibliotecare

Edițiile Premiilor GALEX reconfirmă, de la an la an, actualitatea și relevanța acestor distincții în contextul noilor provocări culturale, informaționale și sociale. Premiile Naționale GALEX ocupă un loc distinct în peisajul cultural și biblioteconomic din Republica Moldova, devenind un reper al recunoașterii excelenței profesionale și al promovării valorilor bibliotecare.

Totodată, Premiile GALEX stimulează dezvoltarea profesională, încurajează spiritul inovator și consolidează cooperarea dintre biblioteci, instituții culturale, mediu academic și comunitate. În contextul transformărilor digitale și sociale contemporane, aceste distincții reprezintă nu doar o expresie a recunoștinței publice, ci și un instrument de afirmare și promovare a valorilor culturale și educaționale în societatea modernă.

Laureații desemnați reflectă direcțiile strategice actuale ale domeniului: promovarea valorilor europene, consolidarea cooperării internaționale, dezvoltarea serviciilor moderne de bibliotecă și valorificarea patrimoniului documentar.

Premiile Naționale GALEX înseamnă mai mult decât o simplă ceremonie de decernare a unor distincții profesionale. Ele constituie un mecanism de legitimare culturală, un instrument de promovare a excelenței și o expresie a recunoașterii publice a rolului bibliotecii în societatea contemporană.

Prin amploarea și diversitatea nominalizărilor, Gala GALEX contribuie la consolidarea imaginii bibliotecii ca instituție strategică a memoriei, educației și dezvoltării comunitare. În același timp, aceasta demonstrează că viitorul bibliotecilor depinde de capacitatea lor de a construi parteneriate durabile, de a valorifica patrimoniul cultural și de a răspunde creativ transformărilor tehnologice și sociale.

Referințe bibliografice:

1. BNRM. *Gala Premiilor Naționale GALEX*. Disponibil: https://www.bnrm.md/?page_id=4180 [accesat 2026-05-07].
2. *Statutul Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „ALEXE RĂU".* Disponibil: https://ligabib.wordpress.com/wp-content/uploads/2022/04/statutul-lbrm.pdf [accesat 2026-05-07].

CZU 021.4:347.77(4+478)
DOI 10.5281/zenodo.23559217

GLOBAL LIBRARY PERSPECTIVE – ESTABLISHING A SYSTEM FOR PUBLIC LENDING RIGHT (PLR)

National Workshop on Public Lending Right in the context of the EU Acquis on Copyright
23 April 2026 | Chișinău, Moldova

TERESA HACKETT
ORCID 0000-0003-3551-5066
EIFL Copyright and Libraries Programme

Rezumat extins: *Articolul constituie o analiză amplă asupra modului în care poate fi conceput și implementat un sistem sustenabil de Public Lending Right (PLR), în special în contextul alinierii legislative a Republicii Moldova la legislația comunitară europeană în domeniul dreptului de autor. Studiul reflectă perspectiva organizației EIFL (Electronic Information for Libraries) asupra echilibrului necesar dintre protecția autorilor, funcționarea bibliotecilor publice și interesul public privind accesul liber la cultură, educație și informație.*

Autoarea subliniază că aproximativ treizeci și cinci de state din lume aplică deja sisteme funcționale de PLR, majoritatea aflându-se în Europa, unde baza juridică este oferită de Directiva europeană privind dreptul de închiriere și de împrumut. În afara spațiului european, astfel de sisteme există și în Australia, Canada, Israel și Noua Zeelandă.

Un aspect central al articolului îl constituie poziția fermă a EIFL potrivit căreia PLR trebuie interpretat exclusiv ca un drept de remunerare și nu ca un instrument de limitare a împrumutului public realizat de biblioteci. Din această perspectivă, autoarea argumentează că bibliotecile au o funcție socială esențială, contribuind la dezvoltarea culturală, la educație, incluziune socială, sănătate publică și acces la oportunități economice. În consecință, orice restricție juridică asupra activității de împrumut ar putea afecta grav aceste funcții fundamentale.

În continuare, articolul plasează problematica PLR în contextul procesului de aderare europeană a Republicii Moldova. Se arată că armonizarea legislației naționale cu normele Uniunii Europene presupune și implementarea Directivei europene privind dreptul de împrumut și de închiriere. Totuși, deși directiva impune anumite obligații generale, modul concret de organizare a sistemului PLR rămâne la discreția fiecărui stat, ceea ce oferă Moldovei posibilitatea de a adapta mecanismul la propriile realități economice, culturale și instituționale.

Autoarea descrie apoi cele trei mari modele juridice existente pentru implementarea PLR. Primul model este cel integrat în sistemul dreptului de autor, dominant în statele membre ale Uniunii Europene. Al doilea model tratează PLR ca parte a politicilor culturale naționale, exemplificat prin experiența Canadei. Al treilea model funcționează prin legislație specială și scheme obligatorii de licențiere, așa cum se întâmplă în Australia. Deși abordările juridice diferă, articolul insistă asupra faptului că, în practică, PLR este perceput în majoritatea statelor ca un instrument de sprijin cultural destinat susținerii creației literare și promovării autorilor naționali.

Un element important al studiului este referirea la analiza realizată de World Intellectual Property Organization privind sistemele de PLR. Autoarea evidențiază faptul că multe state limitează eligibilitatea beneficiarilor la cetățeni, rezidenți sau autori care scriu în limba națională, fără ca aceste restricții să fi fost invalidate juridic la nivel european. Prin aceasta, articolul sugerează că PLR poate deveni și un instrument de consolidare a identității culturale și lingvistice naționale.

O parte amplă a articolului este consacrată bunelor practici recomandate de International Federation of Library Associations and Institutions pentru elaborarea unui sistem PLR eficient. Sunt identificate cinci domenii esențiale: domeniul de aplicare și guvernanță,

finanțarea, eligibilitatea, calcularea plăților și raportarea transparentă. Înainte de toate, însă, autoarea accentuează necesitatea implicării bibliotecilor în procesul de elaborare a politicilor PLR. Bibliotecarii sunt considerați actori-cheie, deoarece cunosc în mod direct infrastructura bibliotecară, sistemele informatice, fluxurile de împrumut și realitățile administrative ale instituțiilor de bibliotecă.

Articolul prezintă și efectele pozitive indirecte pe care introducerea PLR le poate avea asupra sistemelor de bibliotecă. În Lituania, implementarea PLR a stimulat investițiile în automatizarea bibliotecilor, iar în Regatul Unit, bibliotecile au fost compensate financiar pentru timpul dedicat colectării datelor statistice privind împrumuturile. Totodată, în mai multe state, publicarea listelor anuale cu cele mai împrumutate cărți contribuie la promovarea autorilor și la creșterea vizibilității bibliotecilor în spațiul public.

În ceea ce privește domeniul de aplicare, studiul susține că PLR trebuie să funcționeze ca o formă suplimentară de sprijin public pentru autori și nu ca un substitut pentru relațiile contractuale echitabile dintre autori și editori. Responsabilitatea principală pentru remunerarea corectă a autorilor trebuie să aparțină editorilor și structurilor care administrează drepturile de autor. Totodată, autoarea recomandă limitarea PLR exclusiv la bibliotecile publice, argumentând că bibliotecile universitare, științifice și școlare au o misiune educațională distinctă și colecții diferite, fiind în multe cazuri inaccesibile publicului larg. În sprijinul acestei poziții sunt invocate exemple ale unor state europene care au exclus anumite categorii de biblioteci de la aplicarea PLR.

Un alt punct important îl constituie recomandarea de a crea un consiliu consultativ național pentru PLR, în care să fie reprezentate toate părțile interesate: autori, organizații de gestiune colectivă, editori și bibliotecari. Un asemenea organism ar putea asigura transparența, eficiența și legitimitatea procesului de administrare a fondurilor.

Referitor la finanțare, articolul subliniază că fondurile pentru PLR trebuie să provină direct din bugetele publice centrale sau regionale și să fie suplimentare finanțării deja acordate bibliotecilor. Se accentuează ideea că sistemul trebuie dimensionat în funcție de economia națională, de dimensiunea sectorului editorial și de nivelul investițiilor publice în cultură și educație. Sunt oferite exemple inovatoare de finanțare: în Polonia, fondurile PLR provin dintr-un fond cultural alimentat prin legislația jocurilor de noroc, iar în Franța librarii contribuie la sistem în schimbul posibilității de a furniza cărți bibliotecilor la prețuri preferențiale.

În privința eligibilității, articolul afirmă clar că autorii trebuie să fie beneficiarii principali ai PLR. În funcție de resursele disponibile, pot fi incluși și alți contributori importanți la realizarea unei opere, precum traducătorii, ilustratorii, fotografii sau editorii. Totuși, textul atrage atenția asupra faptului că sistemele tradiționale de PLR sunt orientate în primul rând către compensarea creatorilor principali ai conținutului intelectual și artistic. Autoarea acordă o atenție specială promovării culturii și limbii naționale. În statele în care colecțiile bibliotecilor sunt dominate de autori străini sau de literatură într-o limbă de circulație internațională, criteriile bazate pe cetățenie, rezidență sau utilizarea limbii naționale pot contribui la susținerea producției editoriale autohtone și la protejarea identității culturale.

În secțiunea consacrată modalităților de calcul al plăților, articolul recomandă utilizarea cărților tipărite disponibile pentru împrumut drept bază principală de calcul, incluzând și versiunile digitale permanente ale acestora. Se recomandă excluderea lucrărilor de referință și a împrumuturilor interbibliotecare. De asemenea, autoarea consideră că sistemele bazate pe inventarierea colecțiilor sunt preferabile celor care urmăresc fiecare împrumut individual, deoarece monitorizarea detaliată a împrumuturilor poate genera riscuri privind confidențialitatea utilizatorilor bibliotecii.

În partea finală, studiul formulează recomandări concrete pentru Republica Moldova. Se propune ca viitorul sistem PLR să se aplice cel puțin autorilor în viață care sunt cetățeni sau rezidenți ai Republicii Moldova ori care scriu într-o limbă locală, precum și cărților tipărite disponibile pentru împrumut în bibliotecile publice. Este necesară existența unui buget clar alocat de stat, a unei infrastructuri administrative capabile să înregistreze autorii și să distribuie eficient plățile, precum și a unui mecanism transparent de supraveghere.

În concluzie, articolul Teresei Hackett este nu doar o prezentare tehnică a sistemelor de Public Lending Right, ci și o reflecție asupra relației dintre cultură, politici publice și accesul democratic la cunoaștere. Autoarea promovează o viziune echilibrată, în care drepturile autorilor sunt susținute fără a afecta misiunea fundamentală a bibliotecilor publice. Pentru Republica Moldova, textul oferă un cadru conceptual și practic valoros în vederea elaborării unui sistem PLR compatibil cu standardele europene, dar adaptat specificului național, capacității economice și interesului public.

Cuvinte-cheie*: drept de împrumut public (PLR), biblioteci publice, drept de autor, remunerarea autorilor, directivele Uniunii Europene, armonizare legislativă, infrastructură bibliotecară, protecția creatorilor, IFLA, WIPO, EIFL, biblioteci și societate*

Abstract: *Public Lending Right (PLR) is a mechanism through which authors and other rightsholders may receive remuneration for the public lending of works by libraries. As the Republic of Moldova advances in aligning its copyright legislation with European Union standards, including the EU Rental and Lending Directive, the development of a sustainable and balanced PLR system becomes increasingly relevant. This paper outlines international approaches and best practices for establishing PLR schemes that support authors while safeguarding the essential public mission of libraries. Particular attention is given to governance, funding, eligibility, payment models, transparency, and the role of libraries in policy development. Drawing on examples from European and international experiences, the study emphasizes that PLR should function as a cultural support mechanism rather than a restriction on public access to knowledge. The paper also highlights key considerations for Moldova in designing a flexible, transparent, and economically sustainable PLR framework adapted to national priorities and library infrastructure.*

Keywords: *public lending right (PLR), public libraries, copyright, authors' remuneration, European Union directives, legislative harmonisation, library infrastructure, protection of creators, IFLA, WIPO, EIFL, libraries and society*

Introduction

Public Lending is the non-commercial lending of books and other works by libraries to the public. The Public Lending Right (PLR) gives authors (and other rightsholders) the right to receive payment for the lending of works by libraries. About thirty-five countries have active PLR systems – these are mostly in Europe (through the EU Rental and Lending Directive), plus Australia, Canada, Israel and New Zealand.

EIFL believes that PLR should be framed as a remuneration right (not a mechanism to control lending). EIFL opposes legal restrictions on the lending of books by libraries, because public lending is essential to culture, education, employment, health and social inclusion.

Under the EU accession process, the Republic of Moldova has committed to aligning its copyright legislation with EU standards, including the EU Rental and Lending Directive[1].

When PLR is Chosen

When a country chooses to implement PLR, the system should be designed in the best way for authors, libraries, and the taxpayer alike.

There are three legal approaches to PLR: as part of the copyright system (the principal EU approach), national cultural policy (the Canadian approach), or through the enactment of specific PLR legislation that mandates PLR payments to rightsholders under a compulsory licensing scheme (the Australian approach).

Even under copyright law frameworks, PLR is commonly viewed through a cultural lens. As noted in the WIPO Scoping Study on Public Lending Right[2]:

"It is common for PLR systems to restrict eligibility to nationals, residents, or writers in the specific language — and even within copyright law countries operating under European Law, such restrictions have not been successfully challenged before the courts, despite intense discussions involving the European Commission." – p. 47

Any PLR system should, of course, reflect the capacity of the government to support it. It should be adaptable to changing economic circumstances. For example, after the economic crash in 2009-2010, Ireland temporarily reduced its PLR fund, while in Lithuania, PLR funding was linked to the library acquisitions budget (to avoid a situation where PLR payments were going up and library book budgets were going down). These examples illustrate that flexibility and national context are central to the creation of a sustainable PLR framework.

Best Practices for Establishing a PLR System

The IFLA Position on Public Lending Right[3] sets out best practices for establishing a PLR system that supports authors

[1] EU Rental and Lending Directive (2006/115/EC) Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property

[2] WIPO Scoping Study on Public Lending Right – Revised SCCR/45/7 REV. (2025)

[3] IFLA Position on Public Lending Right (2016)

and libraries and enables literacy and learning. It covers five key areas: Scope and Governance, Funding, Eligibility, Payment Calculation, and Reporting. But first and foremost, libraries should be consulted when PLR systems are being established.

Are Libraries at the Table?

When a PLR system is being developed, libraries can ensure that it reflects operational realities, is easy to administer, and will work well in practice.

Librarians have direct and detailed knowledge of how public libraries operate, funding models, automated library systems, library collections and loans data. They can advise on what works best for the public library system in a given country.

PLR can also create opportunities. In Lithuania, the introduction of PLR prompted investment in library automation systems. In the UK, libraries were reimbursed for the time they spend compiling loans data. In several countries, annual lists of the most borrowed books receive wide media coverage promoting both authors and libraries.

Best Practice: Scope and Governance

PLR should operate as a supplementary public support for authors, separate from and additional to existing support for public libraries. Importantly, it should not be treated as a substitute for fair contracts between authors and publishers (the primary responsibility for ensuring authors receive a fair income lies with publishers and those who manage author rights).

PLR should apply only to public libraries. As Recital 6 of the EU Directive observes:

"These creative, artistic, and entrepreneurial activities that PLR is intended to support are, to a large extent, activities of self-employed persons".

Academic, scientific, and school libraries should not, in our view, be subject to PLR, given the nature of their collections and authors, their role in education, and the fact that they are generally not open to the general public.

Accordingly, the PLR Directive permits the exemption of certain categories of libraries from PLR. EU member states that have availed of this exemption include Croatia, Estonia, Greece, Ireland, Italy, Lithuania, Poland, and Slovenia.

We also recommend the establishment of a national PLR Advisory Board with representatives of all key stakeholders, including authors, rightsholder organisations, and librarians to help oversee the operation of the PLR system.

Best Practice: Funding

Funding for PLR should come directly from central or regional government, and as previously mentioned, it should be additional to existing funding for libraries.

PLR should be appropriately funded taking into account the size of the national economy, the scale of the library and publishing sectors, and the extent of existing government funding for libraries, the creative sector, and publishing. In all cases, governments should aim for the maximum percentage of funds to be distributed directly to eligible authors.

Some countries have innovative mechanisms for funding PLR. For example, in Poland, PLR is paid from a Culture Promotion Fund funded by the Gambling Act. In France, booksellers contribute to the PLR fund and in return, independent bookshops can buy books at discounted prices offered to libraries.

Best Practice: Eligibility

Authors are the primary recipients of PLR payments and must be included in any PLR system (see Recital 14 of the PLR Directive). Subject to the availability of funds, others who have contributed substantially to a work – such as translators, illustrators, photographers, producers, and publishers – may also be considered for inclusion.

It is recommended that PLR, as a public policy tool, encourages local content creation and local languages. Eligibility criteria based on citizenship, residency, or writing in a local language are particularly important in countries where public library holdings are dominated by foreign-language authors. EU member states that apply such eligibility criteria in their PLR systems include Croatia, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Poland, Slovenia, and Spain.

A Note on Publishers and PLR

PLR is generally intended as compensation for primary creators — authors, illus-

trators, and similar contributors — and authors qualify for PLR even where they have transferred their economic rights to a publisher. Of the 33 countries surveyed in the WIPO Scoping Study, 40% include publishers in PLR, while 60% do not. As the WIPO Scoping Study notes:

"In traditional PLR systems, the focus primarily revolves around compensating individual authors for the lending of their works. Consequently, publishers are not recognized as direct beneficiaries of PLR in all systems. The rationale behind this exclusion is grounded in the principle of directing compensation to the primary creators, authors, who contribute to the artistic and intellectual content of literary works." – p. 45

Best Practice: Payment Calculations

Print books available for loan should form the basis for PLR payment calculations. The format should be neutral to include physical print books, digital copies of print books, and e-books held by the library on a permanent basis (e-books licensed for a fixed time or a certain number of loans arguably already include an additional author payment). Reference books should not be counted, nor lending between libraries (see Recital 10 of the EU Directive). Additional formats, such as audiobooks, may be considered as the system develops.

Payment models should adopt the most efficient approach, taking into account the costs of administration and IT infrastructure. Inventory counts are generally preferred over systems that track individual loans, as loan tracking carries potential risks to the privacy of library borrowers.

Best Practice: Reporting

Transparency in governance and reporting builds trust among all stakeholders, and will enable authors and libraries to play an active role in monitoring the effectiveness and fairness of the PLR system.

The entity operating the PLR scheme should adhere to the highest standards of governance, transparency, and efficiency. Where a collective management organisation (CMO) is involved, it should operate in line with the EU Directive on collective management[4], and the WIPO Good Practice Toolkit for Collective Management Organizations[5].

The government and the entity managing PLR should publish annual reports on the loans data, the distribution of funds and administration costs.

Core Elements of a Functioning PLR System in Moldova

In line with the PLR Directive, the core elements of any PLR system established in Moldova should include the following elements: PLR should apply at least to living authors who are residents or citizens of Moldova or who write in a local language, and to printed books available for loan in public libraries (using loans data or a sampling system). A clear budget should be allocated by government with oversight over the administration and distribution of funds, and a basic infrastructure should exist to register authors and efficiently distribute payments.

Beyond these core elements, additional features – such as the inclusion of other contributors or the expansion of eligibility criteria – are policy choices that a country can make in light of its own national objectives, priorities and capacity.

Considerations for Policymakers Developing a PLR System

Finally, when developing a PLR system, policymakers should usefully consider the following elements: national policy objectives and how PLR fits alongside other government supports for authors, national capacity requirements (in terms of budget and administration), public library infrastructure and the level of investment in public libraries, plus the costs of administration and governance for a sustainable PLR system.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

[4] Directive 2014/26/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online use in the internal market

[5] WIPO Good Practice Toolkit for Collective Management Organizations (2025)

CZU 027.5:347.77
DOI 10.5281/zenodo.23559264

PERSPECTIVĂ GLOBALĂ ASUPRA DREPTULUI DE ÎMPRUMUT PUBLIC – IFRRO

Anita HUSS-EKERHULT
ORCID 0009-0005-7616-49971
IFRRO – Federația Internațională a Organizațiilor pentru Drepturi de Reproducere

Rezumat: *Articolul prezintă principalele puncte ale expunerii susținute în cadrul atelierului național AGEPI de la Chișinău, din 23 aprilie 2026, privind perspectivele globale asupra Dreptului de Împrumut Public (Public Lending Right – PLR), fiind subliniată importanța acestuia pentru autori, editori și pentru ecosistemul cultural în ansamblu.*
Federația Internațională a Organizațiilor pentru Drepturi de Reproducere (IFRRO) consideră dreptul de împrumut public o sursă esențială de venit pentru autori, care completează redevențele obținute din vânzările de carte și reproducerea operelor. În prezent, IFRRO colaborează cu parteneri internaționali și susține studiul WIPO (World Intellectual Propetry Organization) din 2025 privind acest domeniu.
Cuvinte-cheie: *drept de împrumut public, remunerare pentru opera scrisă, biblioteci publice*

Abstract: *This article presents the main points of the presentation delivered at the AGEPI National Workshop in Chișinău on April 23, 2026, addressing global perspectives on Public Lending Right (PLR) and highlighting its importance for authors, publishers, and the cultural ecosystem as a whole.*
The International Federation of Reproduction Rights Organizations (IFRRO) considers Public Lending Right an essential source of income for authors, complementing royalties generated through book sales and the reproduction of works. At present, IFRRO collaborates with international partners and supports the 2025 World Intellectual Property Organization (WIPO) study on Public Lending Right.
Keywords: *Public Lending Right, remuneration for written works, public libraries*

Dreptul de Împrumut Public (Public Lending Right – PLR) este definit ca dreptul autorilor și al altor titulari de drepturi de a primi o remunerație pentru utilizarea gratuită a operelor lor în biblioteci. Acest mecanism reprezintă o sursă esențială de venit suplimentar pentru autori, pe lângă veniturile din vânzarea cărților sau din reproducerea operelor. În multe țări, administrarea PLR este realizată de organizații de gestiune colectivă, multe dintre acestea fiind membre ale Federației Internaționale a Organizațiilor pentru Drepturi de Reproducere (IFRRO). În prezent, această organizație reunește 162 de membri, 128 de organizații pentru drepturile de reproducere, din peste 90 de țări, 33 de creatori și membri ai asociațiilor de editori, ce reprezintă peste 2 milioane de autori și editori.

Din punct de vedere istoric, PLR își are originile în țările scandinave, primele sisteme fiind implementate în Danemarca (1946), Norvegia (1947), Suedia (1954) și Finlanda (1963). Ulterior, modelul s-a extins în alte state europene și din afara Europei, precum Olanda, Germania, Regatul Unit sau Noua Zeelandă. Astăzi, există aproximativ 35 de țări cu sisteme funcționale de PLR și alte circa 30 de țări care se află în proces de implementare sau dezvoltare le-

gislativă, ceea ce indică o tendință globală de extindere a acestui mecanism. Majoritatea sistemelor funcționale se află în Europa, dar și în Australia, Canada, Noua Zeelandă și Israel. În schimb, nu există sisteme active în Africa, America de Sud sau Asia, iar SUA nu recunoaște acest drept.

Există trei fundamentări juridice principale pentru PLR. În unele țări, împrumutul este considerat o formă de exploatare a dreptului de autor, fiind necesară licențierea și plata unor remunerații, de regulă gestionate de organisme colective. În Uniunea Europeană, *Directiva privind dreptul de împrumut* (2006/115/CE) stabilește cadrul legal, permițând statelor membre să se abată de la dreptul exclusiv, cu condiția asigurării unei remunerații echitabile pentru autori. În alte cazuri, PLR este conceput ca un drept de remunerație administrat de instituții guvernamentale sau ca o formă de sprijin de stat pentru cultura națională, în special în modelul scandinav, unde sunt favorizați autorii care scriu în limbile naționale.

Totuși, aceasta oferă flexibilitate statelor pentru a determina cuantumul remunerației în funcție de obiectivele de promovare culturală și permite scutirea anumitor categorii de biblioteci de la plată.

În plan operațional, există două modele principale de calcul al remunerației: sistemul bazat pe împrumuturi (plățile sunt proporționale cu frecvența împrumutului operelor) – Regatul Unit, Germania, Estonia și sistemul bazat pe stoc (plățile depind de numărul de exemplare existente în biblioteci) – Australia, Canada, Danemarca. Primul model reflectă mai fidel utilizarea reală a operelor, în timp ce al doilea este mai simplu din punct de vedere administrativ.

Beneficiarii sistemelor PLR vizează, în principal, autorii (scriitori, ilustratori, traducători), iar în țări, precum Franța sau Australia, și editorii primesc o cotă. De asemenea, în unele sisteme, drepturile pot fi transmise moștenitorilor pentru o perioadă de până la 70 de ani după decesul autorului. Eligibilitatea poate varia în funcție de criterii geografice sau de acorduri de reciprocitate între state.

În ceea ce privește tipurile de opere și biblioteci incluse, majoritatea sistemelor acoperă cărțile tipărite, iar unele (Regatul Unit, din 2018) au extins sistemul și pentru e-bookuri sau audiobookuri. De regulă, sunt vizate bibliotecile publice, însă în anumite țări (Germania, Islanda) sunt incluse și bibliotecile academice sau școlare.

În concluzie, prezentarea evidențiază rolul strategic al PLR în susținerea creației literare și a diversității culturale, precum și necesitatea dezvoltării unor cadre legislative și instituționale adaptate fiecărui context național. Extinderea continuă a sistemelor PLR demonstrează recunoașterea tot mai largă a importanței echilibrului dintre accesul liber la informație și remunerarea echitabilă a creatorilor, completând drepturile obținute din vânzări și reprografie.

CZU 061.3:02(498)
DOI 10.5281/zenodo.23559350

SIMPOZIONUL NAȚIONAL CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ „CONTRIBUȚIA BIBLIOTECII LA AFIRMAREA DIVERSITĂȚII CULTURALE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC" – LA CEAS ANIVERSAR

Drd. Anișoara GÂINESCU-BUDUI
ORCID 0009-0005-6046-5429
Biblioteca Universității din Suceava, România

Rezumat: *Simpozionul Național cu Participare Internațională „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc" subliniază rolul fundamental al bibliotecilor, acela de a reflecta și de a stimula bogăția diversității culturale, într-un spirit al coexistenței pașnice și al îmbogățirii reciproce și de a sublinia misiunea educativă a bibliotecii. Ediția din acest an a fost un eveniment reușit, în care s-au schimbat informații, experiențe, idei inovatoare și concepte în domeniul biblioteconomiei, al științelor informării și documentării, al digitalizării, precum și în alte domenii inter- și transdisciplinare.*
Cuvinte-cheie: *bibliotecă, diversitate, simpozion, cultural, bibliotecar, Biblioteca Universității din Suceava, Ziua Bibliotecarului, Asociația Bibliotecarilor din România*

Abstract: *The National Symposium with International Participation "The contribution of libraries to the affirmation of cultural diversity in the Romanian space" emphasizes the fundamental role of libraries, which is to reflect and stimulate the richness of cultural diversity, in a spirit of peaceful coexistence and mutual enrichment, and to emphasize the educational mission of the library. This year's edition was a successful event in which information, experiences, innovative ideas and concepts were exchanged in the fields of librarianship, information and documentation sciences, digitization, as well as in other inter- and transdisciplinary fields.*
Keywords: *library, diversity, books, symposium, cultural, librarian, University of Suceava Library, Librarian's Day, Romanian Librarians Association*

Ziua Internațională a Cărții și a Drepturilor de Autor, celebrată anual la 23 aprilie sub egida UNESCO, reprezintă una dintre cele mai importante manifestări culturale dedicate promovării lecturii, educației și patrimoniului spiritual universal. Instituită în anul 1995, această zi are drept scop stimularea interesului pentru carte și pentru valorile culturale transmise prin intermediul scrisului, precum și conștientizarea importanței respectării drepturilor de autor în societatea contemporană.

În România, această sărbătoare culturală coincide cu *Ziua Bibliotecarului din România,* stabilită oficial prin Hotărârea de Guvern nr. 293 din 14 aprilie 2005, și este dedicată recunoașterii rolului esențial pe care bibliotecarii îl au în modelarea educațională și culturală a societății. Astfel, bibliotecarii oferă consiliere privind organizarea, documentarea și arhivarea datelor primare ale cercetării și ajută la elaborarea planurilor de gestionare a datelor pentru a veni în întâmpinarea nevoilor de informare și de filtrare a

informațiilor necesare utilizatorilor.

Din dorința de a reuni toate tipurile de biblioteci și de a pune în discuție aspecte comune ale profesiei de bibliotecar, de a facilita schimbul de informații și experiență și de a dezvolta colaborarea profesională, a luat naștere în urmă cu mai bine de zece ani Simpozionul Național cu Participare Internațională *Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc*. Având conexiuni cu bibliotecile școlare și publice prin prisma Asociației Bibliotecarilor din România (ABR), am inițiat propunerea către doamna director prof. univ. dr. Sanda-Maria Ardeleanu, de a organiza o manifestare la Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, dedicată cărții și slujitorilor ei. Astfel, s-a concretizat denumirea finală a Simpozionului și, cu profesionalismul, îndrumarea și susținerea necondiționată a doamnei director prof. univ. dr. Sanda-Maria Ardeleanu, s-a desfășurat anual acest eveniment academic de înaltă ținută cultural-științifică și educațională, un loc unde diversitatea este cultivată cu respect și responsabilitate.

Încă de la început, Simpozionul Național cu Participare Internațională *Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc* și-a propus recunoașterea bibliotecii ca spațiu de coagulare culturală, o întâlnire care oferă oportunitatea dezbaterii unor teme actuale privind rolul bibliotecii în societatea contemporană, digitalizarea resurselor informaționale, promovarea lecturii în rândul tinerilor și protejarea patrimoniului cultural universal, precum și diversitatea culturală ce caracterizează spațiul românesc. Identificarea nevoilor comune pentru modernizarea și eficientizarea activității bibliotecilor, precum și găsirea unor soluții de stimulare a lecturii a constituit pilonul principal pe care s-a consolidat ulterior Simpozionul Național cu Participare Internațională *Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc*. Evenimentul, organizat anual de Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, în colaborare cu Asociația Bibliotecarilor din România (ABR), în calitate de coorganizator, a ajuns în acest an la ediția a X-a – aniversară. În calitate de parteneri, Asociația Italienilor din România (RO.AS.IT.), Inspectoratul Școlar Județean Suceava (ISJSV), Alianța Franceză Suceava și, mai nou, Liceul Teoretic „Ion Luca" din Vatra Dornei și EcoTV au contribuit la dezvoltarea armonioasă a Simpozionului dedicat Zilei Bibliotecarului, devenind astăzi o manifestare academică de referință.

Desfășurată în perioada 23-25 aprilie 2026, la Suceava și Vatra Dornei, această ediție a inclus în programul simpozionului 80 de comunicări științifice, lansări de carte, sesiuni de dezbateri literare și profesionale, mese rotunde axate pe teme actuale, precum conservarea patrimoniului multicultural, digitalizarea resurselor informaționale, incluziunea culturală, dezvoltarea serviciilor inovatoare de bibliotecă și promovarea lecturii. Simpozionul a reunit specialiști din domeniul biblioteconomiei și științei informării, cercetători, cadre didactice, profesori documentariști și bibliotecari, precum și reprezentanți ai instituțiilor culturale din țară și din străinătate, facilitând astfel schimbul de experiență și dezvoltarea de parteneriate academice și profesionale. Acțiunea a avut ca scop sublinierea rolului important al cărții și al lecturii în dezvoltarea cunoașterii spiritului critic, precum și încurajarea dialogului academic.

Evenimentul, menit să încurajeze dialogul cultural și să creeze un cadru de apreciere a patrimoniului cultural universal, a adus în prim-plan personalități locale, regionale, naționale și internaționale. La evenimentul ce a debutat joi, 23 aprilie, la ora 09:00, în sala Auditorium „Joseph Schmidt" a Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava (corp F), au fost prezenți conf. univ. dr. Daniela-Maria Marțole, coordonatoare a Bibliotecii Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava; prof. univ. DHC Sanda-Maria Ardeleanu, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava și membră de onoare a Alianței Franceze din Suceava; prof. univ. dr. Mircea A. Diaconu, prorector responsabil de activitatea didactică și asigurarea calității, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava; prof. Nicolae-Ciprian Anton, inspector general al Inspectoratului Școlar Județean Suceava; prof. Gabriela Elena Cazacu, inspector școlar pentru disciplina „limba și

literatura română", responsabil al Bibliotecilor școlare în cadrul Inspectoratului Școlar Județean Suceava; Ioana Grosaru, președinte al Asociației Italienilor din România (RO.AS.IT.); Carmen Leocadia Pesantez-Pozo, președinte al Asociației Bibliotecarilor din România (A.B.R.); Gabriel Cărăbuș, director al Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera", Suceava; Lina Mihaluța, director al Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți, Republica Moldova; șef lucrări dr. ing. Niculai Barbă, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava. Toți au subliniat importanța desfășurării unor astfel de întâlniri ce pot constitui un „prilej de a discuta despre eficientizarea costurilor dintr-o bibliotecă" (G. Cărăbuș), de a contura „atingerea adevăratelor idealuri", scoțând în evidență „cărțile ce pot declanșa solidaritatea umană" (SMA) și ideea că „prin cărți putem fi biruitori împotriva balaurului ignoranței" (C.L. Pesantez-Pozo). Mesajul vorbitorilor a convins în sensul continuității și valorificării multiculturalismului prin intermediul bibliotecilor ca spațiu al dezbaterilor întemeiate pe rigoare, pe cunoaștere și pe respect față de adevăr și valorile patrimoniale.

Deschiderea oficială, moderată de bibliotecar drd. Anișoara Găinescu Budui a fost urmată de susținerea comunicărilor științifice în plen după cum urmează: Mihai Cioată – *Cărțile: felul oamenilor de a avea aripi*, Liceul Teoretic „Ion Luca" din Vatra Dornei, Suceava; Elena TÎRZIMAN – *Inteligența artificială - prietenul sau inamicul bibliotecilor?,* Facultatea de Litere, Universitatea din București; Marian VALENTIN – *Filosofia fericirii la Nicu-Aureliu Steinhardt*, Colegiul Tehnic „Mihai Băcescu" din Fălticeni, Suceava; Petru Vasile GAFIUC – *„Tinerii NEETs, resursă în dezvoltarea comunităților rurale",* Asociația Institutul pentru Parteneriat Social Bucovina, Suceava; Adriana Ungureanu – *Scriitorul, între pasiunea de a scrie și nevoia de a trăi. Studiu de caz,* cercetător independent, doctor în economie; Despina Doina Rotaru – *Serviciul Împrumut interbibliotecar în Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava*, Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava; Yaryna Vyshpinska - *Sydir Vorobkevych's Musical and Pedagogical Activity, Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych"* din Cernăuți, Ucraina; Constantin Mînăscurtă – *Biblioteca ca spațiu epistemic: stocarea informației și construcția memoriei culturale în spațiul românesc*, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți, Republica Moldova; Aurelia Perșinaru – *Identificarea standardizată - instrument de valorificare a diversității culturale: cooperarea între CN IES și bibliotecile publice pentru colectarea, înregistrarea și valorificarea producției editoriale locale,* Universitatea din București. Școala Doctorală Litere; Cristian Harnău – *Lectura Cartilor Tiparite in Romania Anului 2026*, Scriitor, Colecția de Carte și Artă „Harnău" Iași; Tatiana Matei – *Rolul lecturii istorice în formarea identității colective*, Colegiul Național de Informatică „Spiru Haret" din Suceava; Dănuț Stanchescu – *Biblioteca conservatoare a identității culturale*, Liceul Teoretic „Tata Oancea", Caraș-Severin; Mykhailo Zushman – *Inovațiile informaționale și digitale ale Bibliotecii Științifice a Universității Naționale „Yuriy Fedkovych" și rolul acestora în sistemul de asigurare a calității învățământului superior*; Stela Malanchuk – traducător, Biblioteca Științifică a Universității Naționale „Yuriy Fedkovych" din Cernăuți, Ucraina.

Începând cu ora 13:30, în sala de lectură „Emanuel Diaconescu" a bibliotecii universitare sucevene, corp E (E115), s-a desfășurat o masă rotundă cu tema: „Cultura limbajului poetic", coordonată de conf. univ. dr. ing. George Mahalu, președintele Asociației Cenaclu Cultural Educativ Suceava (ACCES), moderată de bibliotecara Despina Doina Rotaru.

Organizația culturală ACCES este implicată în proiecte educaționale desfășurate în colaborare cu instituții locale cu scopul de a crea o punte de legătură între activitățile de cultură a limbajului poetic și „actul educațional". Masa rotundă a evidențiat importanța adaptării textului liric la nivelul noilor generații de cititori, limbajul poetic acționând ca un vehicul esențial pentru transmiterea sensibilității și a identității culturale. Astfel, colaborarea activă între scriitorii consacrați din Bucovina, cadre-

le didactice de la Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava și tinerii debutanți este crucială pentru stimularea și validarea noilor talente literare locale.

Tot pe 23 aprilie, la Liceul Teoretic „Ion Luca" din Vatra Dornei, a avut loc, în paralel, reuniunea științifică *„In Memoriam* – Ion Luca". Invitată la evenimentul organizat de liceul dornean, doamna profesoară Jenica Romanică, scriitoare și cadru didactic cu o experiență de peste 40 de ani, membră a Asociației Scriitorilor și Artiștilor din Țara Dornelor (ASATD), a conturat o imagine a trecutului, menționând personalitățile care au contribuit la reușita profesională și instituțională. Acțiunea a cuprins și prezentarea publicației liceului, revista „ALTFEL", un caleidoscop care păstrează vie amintirea momentelor reprezentative din viața liceului. La reuniune au participat elevi coordonați de doamnele profesoare Daniela Cornețchi, Gabriela Heidel, alături de doamna prof. documentarist Rodica Crăciun.

Zilele de 24 și 25 aprilie au fost dedicate susținerii comunicărilor științifice, în cadrul Centrului de Pregătire și Formare Continuă al USV din Vatra Dornei și online, prin intermediul platformei Google Meet. Moderatori ai Simpozionului au fost doamnele bibliotecare Adriana Florentina Malanciuc (Biblioteca USV), drd. Gabriela-Alina Papuc (Colegiul de Artă „Ciprian Porumbescu" din Suceava) și bibliografa dr. Elena Pintilei (Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava).

Un moment important al Simpozionului l-a reprezentat lansarea volumului „Memorii și întâmplări", semnat de Antonio Olivotto, Editura Asociației Italienilor din România (RO.AS.IT.), București, 2025, prezentat de Președinta Asociației Italienilor din România (RO.AS.IT.), Ioana Grosaru. Cartea documentează migrația italienilor pe teritoriul românesc și descrie societatea românească agitată din prima jumătate a secolului trecut. Volumul urmărește evoluția familiilor de imigranți și a descendenților acestora, care s-au adaptat noii patrii, păstrându-și, în același timp, identitatea culturală.

Trebuie precizat faptul că toate lucrările transmise spre publicare, după acceptarea comitetului de redacție, se vor regăsi într-un volum colectiv al Simpozionului intitulat *Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc,* nr. 6/2026 cu ISSN 2821_6253, ISSN-L 2821_6253. O publicație care a devenit, cu fiecare ediție, o expresie a profesionalismului, a pasiunii și implicării bibliotecarilor, studenților, cercetătorilor, scriitorilor din toată țara și din străinătate. Volumele publicate până în prezent se regăsesc în colecția bibliotecii noastre, precum și în colecția altor biblioteci partenere și vă invităm cu drag să le descoperiți! În acest an, drd. Anișoara Budui Găinescu a prezentat Revista Bibliotecii USV, *Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc,* nr. 5/2025, Editura Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, ca o mărturie a pasiunii, dedicării și inovației pe care bibliotecarii le aduc în activitatea lor zilnică. În paginile revistei BUSV, cititorul este invitat să descopere repere, perspective și exemple concrete care ilustrează, cu demnitate și profunzime, misiunea bibliotecii ca bastion al diversității culturale. Fie că este vorba despre organizarea unor evenimente culturale sau despre implementarea de programe educaționale, fiecare abordare biblioteconomică, literară, socială sau istorică contează și merită să fie recunoscută și diseminată. Adresăm mulțumiri tuturor participanților, partenerilor, precum și Asociației Bibliotecarilor din România, destinațiilor de ecoturism „Țara Dornelor" și „Păstrăvăria lui Andrei" ce au sprijinit momentele de pauză desfășurate la Suceava și la Vatra Dornei. Prin implicarea activă, participanții din țară și din străinătate contribuie la consolidarea unei tradiții culturale importante și vor demonstra angajamentul față de comunitatea de care aparțin și față de valorile culturale românești. Această manifestare, cu rădăcini adânci în spațiul cultural românesc, contribuie într-un mod concret la dezvoltarea relațiilor de colaborare între specialiști și la formarea profesională continuă.

Ca o concluzie a Simpozionului, putem spune că, pentru comunitatea culturală și academică, această manifestare a devenit importantă, deoarece promovează lectura

și cultura scrisă, precum și adaptarea continuă la schimbările tehnologice, creează legături între biblioteci și școli, încurajează schimbul de experiență între bibliotecari și aduce în discuție transformarea bibliotecii moderne într-un spațiu educațional și digital. Devine tot mai evident faptul că bibliotecarul modern nu mai este doar administratorul colecțiilor de carte, ci un mediator al cunoașterii, un promotor al educației permanente și un facilitator al accesului la informație într-un context dominat de transformările digitale. Prin activitatea sa, biblioteca devine un spațiu al dialogului cultural, al cercetării și al dezvoltării spiritului critic.

Simpozionul facilitează dialogul științific și profesional, prin schimbul de idei, experiențe și bune practici, în vederea dezvoltării colaborării și a modernizării activităților bibliotecilor. Prin comunicările științifice, prin atelierele tematice și activitățile culturale desfășurate, astfel de evenimente favorizează transmiterea valorilor umaniste și consolidarea respectului pentru cultură, educație și identitate națională.

Iată că organizarea simpozioanelor, a conferințelor și a întâlnirilor profesionale dedicate cărții și bibliotecii are o importanță deosebită pentru viața culturală și academică. Astfel de manifestări contribuie la promovarea valorilor culturale autentice, la schimbul de experiență între specialiști și la consolidarea relațiilor dintre instituțiile educaționale sau/și culturale și comunitatea. Totodată, aceste întâlniri reunesc bibliotecari, cadre didactice, cercetători și oameni de cultură într-un dialog interdisciplinar menit să evidențieze contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale și la dezvoltarea comunității academice. Ele reafirmă rolul fundamental al cărții și al bibliotecii în dezvoltarea intelectuală a societății și evidențiază necesitatea susținerii dialogului cultural într-o lume aflată într-o continuă transformare. Astfel, rolul de ghid al bibliotecarului în lumea informației digitale este mai necesar ca oricând, el fiind responsabil de stabilirea unor conexiuni informaționale necesare documentării cât mai complexe și mai rapide.

Vă așteptăm an de an să sărbătorim împreună Ziua Bibliotecarului și Ziua Cărții și a Drepturilor de Autor, participând la Simpozionul „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc", care ne oferă prilejul de a reflecta împreună asupra direcțiilor actuale și de perspectivă ale domeniului, contribuind la consolidarea unor colaborări durabile și valoroase. Prin participarea dumneavoastră, ne propunem să scriem o pagină importantă în dezvoltarea și afirmarea comunității noastre profesionale.

Referințe bibliografice:

1. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). *Manifestul Bibliotecilor Multiculturale IFLA.* Disponibil: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications /multicultural_library_manifesto-ro.pdf [accesat 2026-05-14].
2. *International Journal of Early Childhood Special Education*. 2024. Vol. 10, nr. 2. E-ISSN 1308-5581. Disponibil: https://www.int-jecse.net/media/article_pdfs/International_Journal_of_Early_Childhood_Special_Education_-Volume_10_Issue_2_2024.pdf [accesat 2026-05-14].

CZU 061.3:02(478+498)
DOI 10.5281/zenodo.23559410

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE ÎN BIBLIOTECONOMIE: REPERE ALE CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICO-PRACTICE DE LA BĂLȚI

Lina MIHALUȚA
ORCID 0000-0001-5833-3690
Mihaela STAVER
ORCID 0000-0001-7068-205X
Biblioteca Ştiinţifică a Universităţii de Stat „Alecu Russo” din Bălţi

Rezumat: *Articolul prezintă Conferința științifico-practică „Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie”, ediția a IV-a, desfășurată la Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți în format mixt. Sunt evidențiate obiectivele evenimentului, participarea specialiștilor din Republica Moldova și România, precum și principalele direcții tematice abordate în cadrul celor 28 de comunicări științifico-practice. De asemenea, articolul reflectă rolul conferinței în consolidarea dialogului profesional, promovarea cercetării biblioteconomice și dezvoltarea cooperării transfrontaliere în domeniul informațional.*
Cuvinte-cheie: *conferință științifico-practică, biblioteconomie, Biblioteca Științifică USARB, digitalizare, patrimoniu documentar, cooperare profesională, comunicări științifice*

Abstract: *The article presents the Scientific-Practical Conference "Tradition and New Paradigms of Research in Librarianship", the 4th edition, held at the Scientific Library of the "Alecu Russo" State University in Balti in a mixed format. The objectives of the event, the participation of specialists from the Republic of Moldova and Romania, as well as the main thematic directions addressed in the 28 scientific-practical communications are highlighted. The article also reflects the role of the conference in strengthening professional dialogue, promoting library research and developing cross-border cooperation in the information field.*
Keywords: *scientific-practical conference, librarianship, USARB Scientific Library, digitization, documentary heritage, professional cooperation, scientific communications*

Într-o lume în continuă schimbare, în care tehnologia și informația evoluează constant, domeniul biblioteconomic se confruntă cu provocări și oportunități unice. Conferința științifico-practică „Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie”, desfășurată în format mixt la Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, ediția a IV-a, 29 aprilie 2026, a reunit specialiști din domeniu, studenți, cercetători și pasionați de biblioteconomie, pentru a discuta despre temele actuale ale domeniului.

În alocuțiunea de deschidere a conferinței, **Lina Mihaluța**, directoarea Bibliotecii Științifice a USARB, a menționat „că este o mare onoare de a promova această conferință dedicată unui domeniu deosebit de dinamic și esențial pentru societatea contemporană precum este biblioteconomia. Întotdeauna, bibliotecile au fost nu doar custode ale cunoașterii, ci și faruri ale progresului și inovației, iar cercetarea în acest domeniu reflectă o adaptare continuă la schimbările rapide ale societății informaționale în care trăim.

Genericul conferinței, „Tradiții și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie”, este destul de relevant în contextul actual. Tradițiile noastre în biblioteconomie, construite timp de decenii, ne provoacă la adresarea întrebărilor și explorarea de noi

paradigme: Cum putem integra tehnologiile emergente în serviciile noastre? Cum putem răspunde diverselor nevoi de informare ale utilizatorilor? Aceste subiecte necesită o abordare inovativă și interdisciplinară". Directoarea a exprimat convingerea că actuala întrunire reprezintă un important forum profesional și academic dedicat reflecției asupra transformărilor contemporane din domeniul biblioteconomic și informațional, constituind un cadru valoros pentru schimbul de bune practici, prezentarea rezultatelor cercetărilor și consolidarea colaborărilor interdisciplinare.

Lina Mihaluța, directorul Bibliotecii Științifice USARB

Elena Pintilei, directorul general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și președintele Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, în mesajul său de salut, a evidențiat importanța cercetării biblioteconomice și a colaborării profesionale în contextul transformărilor actuale din domeniul informațional.

L. Timiș, director Eco TV, Vatra Dornei, și A. F. Malanciuc, bibliotecar, Biblioteca Universității din Suceava

Evenimentul a reunit specialiști din biblioteci naționale, universitare, publice și școlare, cadre didactice, cercetători și experți din Republica Moldova și România. Circa 140 de participanți din Republica Moldova și România, printre care: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" din Iași, Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, Universitatea din București, precum și alte instituții educaționale și culturale, s-au întâlnit în Sala „Regele Ferdinand I " a bibliotecii universitare din Bălți, de curând constituită cu susținerea Guvernului României.

Un aport deosebit l-au avut invitații din România, Liviu Timiș, director Eco TV, Vatra Dornei, și Adriana-Florentina Malanciuc, bibliotecar la Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, care au contribuit la consolidarea dialogului profesional transfrontalier.

Conferința a inclus și vocea tinerei generații. Intervenția lui Constantin Mînăscurtă, student la Facultatea de Litere a Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți, a oferit evenimentului o notă vie și actuală, ancorată în perspectiva studenților de astăzi.

Programul conferinței a inclus 28 de comunicări științifico-practice, organizate în două secțiuni tematice:

Secțiunea I: *Bibliotecile viitorului – transformare digitală și inovație* a fost dedicată evoluției bibliotecii în contextul digitalizării și al noilor tehnologii. Comunicările au evidențiat: integrarea inteligenței artificiale în cercetarea academică și serviciile de bibliotecă; transformarea rolului bibliotecarului în mediul digital; dezvoltarea serviciilor moderne de informare și referință online; rolul repozitoriilor instituționale în creșterea vizibilității științifice; biblioteca ca spațiu de învățare, inovare și incluziune; educația deschisă și accesul la resurse digitale; comportamentul informațional al utilizatorilor în mediul online; adaptarea serviciilor la nevoile diverse ale comunității academice.

Secțiunea a II-a: *Patrimoniul documentar în era digitală – memorie și valorificare* a fost orientată spre conservarea și promo-

varea patrimoniului documentar. Comunicările au abordat: valoarea cărții vechi și a documentelor de patrimoniu; rolul bibliotecilor în promovarea lecturii și educației; expozițiile informative și digitalizarea colecțiilor; biblioteca ca spațiu cultural și educațional; dezvoltarea competențelor de comunicare și gândire critică; lectura profesională și formarea continuă a bibliotecarilor; starea de bine a personalului de bibliotecă și impactul asupra calității serviciilor.

Tematica conferinței a evidențiat direcțiile actuale de dezvoltare ale bibliotecilor, fiind structurată în jurul unor subiecte de maximă relevanță: viitorul bibliotecilor în contextul digitalizării, impactul inteligenței artificiale asupra serviciilor informaționale, promovarea patrimoniului documentar, educația deschisă, dezvoltarea competențelor profesionale, accesibilitatea serviciilor pentru diverse categorii de utilizatori și rolul bibliotecii în susținerea cercetării academice și a culturii informației. Diversitatea experiențelor și abordărilor prezentate oferă o perspectivă amplă asupra provocărilor și oportunităților cu care se confruntă bibliotecile moderne.

Relevanța s-a conturat la intersecția dintre tradiție și inovație. În contextul digitalizării și al creșterii exponențiale a informației, bibliotecile trebuie să găsească noi modalități de a se adapta pentru a rămâne pertinente. Astfel, au fost prezentate lucrări ce au explorat aspecte legate de digitalizarea resurselor bibliotecare, utilizarea tehnologiilor emergente și importanța educației informaționale în rândul utilizatorilor.

Unul dintre punctele forte a fost diversitatea temelor abordate. De la studii de caz privind implementarea sistemelor digitale în biblioteci, până la discuții despre impactul social al bibliotecilor, fiecare sesiune a adus în prim-plan perspective noi și stimulante. De asemenea, participanții au avut ocazia să interacționeze, să facă schimb de idei și să colaboreze în vederea identificării unor soluții inovatoare pentru provocările cu care se confruntă bibliotecile contemporane.

Au fost evidențiate aspecte ce țin de consolidarea vizibilității științifice prin platforme digitale și repozitorii instituționale, valorificarea patrimoniului documentar, dezvoltarea parteneriatelor educaționale și comunitare, precum și adaptarea serviciilor pentru diverse categorii de utilizatori. O atenție aparte a fost acordată promovării lecturii, formării competențelor informaționale și susținerii dezvoltării gândirii critice în rândul utilizatorilor.

Cele 28 de comunicări au reflectat diversitatea preocupărilor actuale din biblioteconomie și au evidențiat direcțiile de dezvoltare ale domeniului: digitalizare, acces deschis, inteligență artificială, incluziune și valorificarea patrimoniului documentar.

Bibliotecari ai BȘ USARB

Evenimentul a consolidat cooperarea profesională dintre Republica Moldova și România și a reafirmat importanța bibliotecii ca instituție fundamentală în susținerea educației și cercetării în societatea contemporană.

Importanța unui asemenea eveniment pentru dezvoltarea domeniului biblioteconomic este semnificativă, deoarece favorizează transferul de cunoștințe, consolidarea comunității profesionale și promovarea unor modele moderne de management și servicii de bibliotecă. Conferința susține adaptarea bibliotecilor la noile tehnologii și la schimbările sociale, contribuind la creșterea relevanței și vizibilității instituțiilor bibliotecare în mediul academic și comunitar. Această manifestare nu numai că a oferit un forum de discuție, dar a și stimulat gândirea critică și inovația în rândul participanților.

Implicarea activă, dialogul constructiv și diversitatea experiențelor, cu siguranță, contribuie la dezvoltarea și modernizarea domeniului biblioteconomic.

CZU 023.5:005.963.1
DOI 10.5281/zenodo.23559472

FORMARE PROFESIONALĂ ȘI EXPERIENȚE INOVATOARE ÎN ACTIVITATEA BIBLIOTECARĂ

Liudmila STRAHOTEANU
Biblioteca Publică Larga Nouă

Rezumat: *Articolul evidențiază rolul esențial al dezvoltării profesionale continue a bibliotecarilor în procesul de modernizare a bibliotecilor și de valorificare a colecțiilor documentare.*
Lucrarea prezintă experiențe de formare profesională acumulate prin participarea la webinare internaționale, ateliere, conferințe și programe de mentorat dedicate lecturii expresive, accesului deschis, publicării științifice, tehnologiilor informaționale, inteligenței artificiale, metadatelor și transformării digitale a bibliotecilor. Sunt evidențiate bune practici și modele inovatoare care contribuie la diversificarea serviciilor de bibliotecă, la incluziunea digitală și la creșterea vizibilității instituțiilor bibliotecare.
O secțiune importantă este consacrată vizitelor profesionale în bibliotecile din Suedia, care au oferit exemple relevante privind conservarea patrimoniului documentar, dezvoltarea colecțiilor și orientarea bibliotecilor către nevoile comunității. Experiențele analizate confirmă faptul că învățarea continuă, schimbul de experiență și colaborarea internațională reprezintă factori esențiali pentru dezvoltarea bibliotecilor moderne.
În concluzie, autoarea subliniază necesitatea susținerii formării profesionale continue, a dezvoltării competențelor digitale și informaționale, a valorificării tehnologiilor emergente și a consolidării rolului bibliotecii ca centru comunitar de educație, cultură și partajare a cunoștințelor.
Cuvinte-cheie: *formare profesională continua, bibliotecari, dezvoltarea colecțiilor, transformare digitală, partajarea cunoștințelor, competențe digitale, acces deschis, inteligență artificială, colaborare internațională, biblioteci modern, bune practici.*

Abstract: *This article points out the essential role of continuous professional education of librarians in the process of modernisation of libraries and valorisation of documentary collections.*
It presents professional training experiences gained through participation in international webinars, workshops, conferences and mentorship programs focused on expressive reading, open access, scholarly publishing, information technologies, artificial intelligence, metadata and the digital transformation of libraries. It also focuses on best practices and innovative models that contribute to diversification of library services, fostering digital inclusion and increasing the visibility of library institutions.
A significant part is dedicated to professional visits to Sweden libraries, which provided relevant examples of documentary heritage preservation, collection development and aligning libraries with community needs. These experiences confirm that continuous learning, exchange of experience and international cooperation are key factors in development of modern libraries.
In conclusion, the author emphasizes the need to support continuous professional education, development of digital and information literacy skills, utilization of emerging technologies, as well as strengthening of the library's role as a community hub for education, culture and sharing of knowledge.
Keywords: *continuous professional education, librarians, collection development, digital transformation, knowledge sharing, digital skills, open access, artificial intelligence, international collaboration, modern libraries, best practices.*

Pentru a realiza legătura dintre tema generală a conferinței „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor" [3] și tema comunicării „Formare profesională și experiențe inovatoare în activitatea de dezvoltare a bibliotecii", este important a evidenția colecțiile personale ale bibliotecarului, gestionate ca specialist.

Colecțiile moderne devin valoroase doar atunci când sunt gestionate de specialiști instruiți, capabili să transforme informația în cunoaștere accesibilă comunității. Formarea profesională, schimbul de experiență și practicile inovatoare contribuie direct la modernizarea serviciilor, la valorificarea colecțiilor și la consolidarea infrastructurii informaționale a bibliotecilor.

În contextul transformărilor informaționale și tehnologice actuale, bibliotecile publice își reconfirmă rolul de centre comunitare de acces la informație, educație și dezvoltare culturală. Tema conferinței din acest an „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor" evidențiază importanța colecțiilor de bibliotecă drept fundament de bază al procesului de informare și de formare continuă a bibliotecarului ca specialist și a comunității ca utilizator.

Specialiștii din domeniul biblioteconomic subliniază faptul că dezvoltarea colecțiilor reprezintă „un obiectiv substanțial nu numai în managementul colecțiilor, ci și în vitalitatea unei biblioteci" [1]. În același timp, eficiența și valorificarea acestor resurse depinde direct de competențele profesionale ale bibliotecarului, de capacitatea acestuia de a implementa servicii moderne, metode interactive și practici inovatoare în activitatea cotidiană.

În publicațiile de specialitate ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hașdeu", se accentuează că „dezvoltarea bibliotecilor contemporane presupune nu doar completarea și conservarea colecțiilor, ci și consolidarea competențelor profesionale, a creativității și a spiritului inovator al bibliotecarilor" [7]. Astfel, formarea profesională, instruirile, schimbul de experiență și participarea la diverse activități metodice devin instrumente indispensabile pentru adaptarea bibliotecilor la noile necesități informaționale ale utilizatorilor.

Tema comunicării, „Formări profesionale și experiențe inovatoare în activitatea bibliotecară", reflectă anume această legătură dintre dezvoltarea resurselor informaționale și dezvoltarea capitalului profesional uman din biblioteci. Experiențele inovatoare dobândite în cadrul instruirilor și activităților profesionale contribuie la valorificarea eficientă a colecțiilor, la diversificarea serviciilor și la transformarea bibliotecii într-un spațiu activ de partajare a cunoștințelor și de implicare comunitară.

Un element important în creșterea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor îl constituie dezvoltarea continuă a competențelor profesionale ale bibliotecarilor. În condițiile de diversificare a necesităților informaționale ale utilizatorilor și a dezvoltării proceselor de digitalizare, biblioteca contemporană nu mai este percepută doar ca spațiu de conservare a colecțiilor, ci ca un centru activ de educație, de comunicare și inovare comunitară.

Publicațiile și documentele metodologice elaborate de Biblioteca Națională a Republicii Moldova evidențiază faptul că dezvoltarea colecțiilor trebuie însoțită de dezvoltarea capitalului profesional uman, capabil să valorifice resursele informaționale prin servicii moderne și activități interactive. În „Indicele de competențe profesionale pentru personalul de specialitate din biblioteci" este accentuată necesitatea formării continue a bibliotecarilor în domeniul tehnologiilor informaționale, al managementului resurselor informaționale și al comunicării cu utilizatorii. Aceste competențe contribuie direct la creșterea accesibilității informației și la consolidarea rolului bibliotecii în comunitate [2].

În acest context, formarea profesională prin instruirile tematice, schimbul de experiență și participarea la seminare, mese rotunde, conferințe profesionale devin instrumente indispensabile în modernizarea activității bibliotecare. Experiențele inovatoare acumulate în cadrul acestor activități permit implementarea unor servicii noi, orientate spre necesitățile reale ale utiliza-

torilor, diversificarea modalităților de promovare a lecturii și valorificarea eficientă a colecțiilor de bibliotecă.

Astfel, tema comunicării prezente reflectă conexiunea directă dintre dezvoltarea profesională a bibliotecarului și capacitatea bibliotecii de a deveni un spațiu modern de partajare a cunoștințelor. Inovația în bibliotecă începe prin învățare continuă, iar fiecare experiență profesională acumulată contribuie la transformarea colecțiilor în resurse vii, accesibile și relevante pentru comunitate.

Prin implicarea ca bibliotecar, alături de 210 colegi din România, la formarea profesională continuă de nivel internațional, în format online, organizată în cadrul proiectului „Fii povestitor!", ediția 2024–2025 (România, formatori Ioana Revnic și Alina Oancea – invitată specială), am participat la trainingul „*Cum să citești cu VOCE*", vorbind despre puterea vocii în lectura expresivă și bucuria de a citi cu voce tare din cărți pentru copii. În cadrul instruirii au fost abordate tehnici de lectură expresivă, dicție, intonație și transmitere emoțională a textului, aspecte esențiale în organizarea activităților de promovare a lecturii pentru copii, tineri și adulți.

Participarea la acest training a contribuit la dezvoltarea abilităților de comunicare și expresivitate, oferind metode interactive de apropiere a copiilor de carte și lectură. Totodată, această experiență a demonstrat importanța lecturii cu voce tare în consolidarea relației dintre bibliotecar și utilizatori, transformând lectura într-o activitate atractivă și interactivă.

Impactul formării s-a reflectat în activitățile desfășurate de Biblioteca Publică Larga Nouă, ulterior, cu o grupă pregătitoare formată din 17 copii ai grădiniței „Guguță" din comună, cărora, li s-au citit povești cu voce tare, contribuind astfel la dezvoltarea interesului pentru lectură, dezvoltând imaginația și îmbunătățind comunicarea.

Webinarul internațional online „Evitarea publicării prădătoare: alegerea revistelor de calitate pentru cercetări personale", organizat de Grupul Taylor&Francis (o companie de publicare globală), a fost consacrat publicațiilor aflate în acces deschis (Open Access). Participanții au fost învățați ce trebuie să cunoască atunci când editează lucrări, cum trebuie să se ferească de publicații prădătoare și au beneficiat de mai multe recomandări:

- modalități de recunoaștere a unei reviste prădătoare;
- căi de verificare a legitimității unei reviste; instrumente și resurse utile pentru publicarea în jurnale de specialitate.

Odată cu creșterea publicării în regim de acces deschis, au apărut și editorii prădători – platforme care exploatează nevoia cercetătorilor de a publica rapid, cerând taxe mari și oferind servicii editoriale inexistente sau dubioase.

Taylor & Francis este unul dintre cele mai mari și prestigioase grupuri editoriale academice din lume (cu birouri în peste 15 țări), specializate în publicarea de cărți științifice, reviste academice, baze de date și resurse digitale pentru cercetare și educație. Publică anual peste 2.500 de reviste și peste 8.400 de cărți noi, acoperind peste 200 de subiecte [6].

Pentru domeniul de biblioteconomie, știință și cercetare, Taylor & Francis este foarte important, deoarece publică reviste și cărți de referință, informează despre cercetări și formări profesionale, inclusiv prin imprimarea Routledge (una dintre cele mai cunoscute ediții academice internaționale, parte a grupului Taylor & Francis; publică cărți, reviste și resurse științifice în domeniile de educație, biblioteconomie, științe sociale, comunicare, istorie și cultură) [4].

În domeniul biblioteconomic, Routledge susține publicarea lucrărilor dedicate managementului bibliotecilor, alfabetizării informaționale și aprecierii serviciilor inovatoare de bibliotecă, prin articole despre:

- managementul bibliotecilor,
- dezvoltarea colecțiilor,
- alfabetizarea informațională,
- biblioteci digitale,
- servicii inovatoare,
- competențe profesionale ale bibliotecarilor ce sunt publicate, de asemenea, în revistele acestui grup editorial.

Un aspect important este faptul că Taylor & Francis promovează intens accesul

digital și publicarea Open Access, facilitând accesul bibliotecilor și cercetătorilor la informație academică. Este o editură digitală cu peste 202.000 de cărți electronice disponibile.

În mediul academic, editura este considerată parte din grupul marilor editori științifici internaționali, alături de Elsevier, Springer, Wiley. Pentru bibliotecarul preocupat de cercetare, baza de date Taylor & Francis este o sursă importantă de resurse internaționale științifice.

Webinarul mondial online *IFLA NPSIG and IT Section – New Librarians Global Connection* (IFLA NPSIG și domeniul IT pentru bibliotecarii conectați la nivel global), organizat de Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare (IFLA), a reunit formatori și specialiști din SUA, India și Qatar, oferind participanților oportunitatea de a explora rolul tehnologiilor moderne în transformarea activității bibliotecare.

Webinarul a avut scopul de:
- a conecta bibliotecari din diferite țări;
- a prezenta tendințe digitale și tehnologii noi în biblioteci;
- a discuta despre competențele IT necesare bibliotecarului modern;
- a crea oportunități de colaborare internațională și networking profesional;
- a încuraja și a implica tinerii bibliotecari în comunitatea globală IFLA.

În cadrul sesiunilor s-a discutat despre tehnologie ca formă de aplicare a practicii și a cunoștințelor științifice, accentuând ideea că bibliotecarii trebuie să valorifice beneficiile tehnologiei, fără a ignora limitele și dezavantajele. Totodată, a fost evidențiată necesitatea integrării tehnologiilor informaționale încă din procesul de formare profesională a bibliotecarilor, inclusiv în cadrul colegiilor și instituțiilor de învățământ de profil.

Un alt subiect important a vizat dezvoltarea competențelor bibliotecilor de a ghida și de a instrui utilizatori care nu posedă experiență tehnică, contribuind astfel la includerea digitală a comunității. De asemenea, participanții au explorat perspectivele utilizării învățării automate și ale inteligenței artificiale în activitatea bibliotecilor moderne și în diversificarea serviciilor informaționale.

Atelierul nonformal „Scrierea științifică aplicată: metodologii și bune practici pentru actanții din educația nonformală", susținut de dr. hab., prof. univ. Nelly Țurcan, a reprezentat o experiență valoroasă de dezvoltare profesională, orientată spre consolidarea competențelor de redacție profesională în domeniul academic.

În cadrul atelierului au fost abordate aspecte importante privind:
- metodologia elaborării unui text, articol științific;
- structura și coerența scrisului unei lucrări academice;
- utilizarea surselor informaționale și citarea corectă;
- bune practici de redactare și de valorificare a experiențelor profesionale în articole, comunicări și proiecte educaționale.

Activitatea a evidențiat importanța scrierii științifice ca instrument de promovare a experiențelor profesionale și a inovațiilor din domeniul educației și culturii. Totodată, recomandările oferite au fost utile pentru calitatea comunicării profesionale și a lucrărilor elaborate de specialiști din domeniul educațional și biblioteconomic.

Acest atelier a contribuit la dezvoltarea abilităților de analiză, de sistematizare și de prezentare a informațiilor într-o manieră clară, argumentată și conformă cerințelor academice actuale.

Ediția a V-a a *Școlii de Vară ASTRA 2025*, desfășurată la Biblioteca ASTRA din Sibiu, România, a propus participanților teme actuale și relevante din domeniul științelor informării și documentării. Programul a oferit o serie de prezentări valoroase și oportunități de educație nonformală, având drept scop principal transmiterea de cunoștințe și de competențe inovatoare:
- biblioteca – pilon al democrației și al neutralității într-o lume dominată de extreme;
- crearea tutorialelor video în cadrul bibliotecilor;
- descrierea obiectelor digitale și realizarea colecțiilor digitale cu ajutorul aplicației specializate Omeka S;

- aplicarea inteligenței artificiale în gestionarea și inovarea activităților bibliotecii.

Sesiunile teoretice și practice au fost susținute de lectori specializați în managementul informației și documentelor: dr. Lenuța Ursachi (Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați), lector univ. dr. Robert Coravu (Universitatea din București), lector asociat dr. Nicolaie Constantinescu (Universitatea din București) și Mihai Constantinescu, redactor la BiblioFeed. Gazda evenimentului a fost dr. Răzvan C. Pop, managerul Bibliotecii ASTRA din Sibiu.

Cursanții selectați pentru ediția respectivă au provenit din biblioteci publice, universitare și școlare din România (Alba-Iulia, Brașov, București, Cluj-Napoca, Constanța, Sibiu) și din Republica Moldova (Chișinău, Cahul), ceea ce a confirmat importanța și interesul crescut pentru perfecționarea profesională.

Pe lângă activitățile de specialitate, la școala de vară au fost oferite și experiențe culturale valoroase: vizitarea Palatului ASTRA, sediul istoric al bibliotecii publice sibiene, un tur ghidat al centrului orașului Sibiu și o excursie culturală pe traseul Cârța–Cârțișoara–Albota. Participanții au beneficiat de ghidajul specializat al istoricului Răzvan C. Pop, care a împărtășit povești și informații valoroase despre aceste locuri.

Utilitatea și necesitatea acestei inițiative subliniază că astfel de programe sunt importante pentru dezvoltarea continuă a profesioniștilor din domeniul informării și documentării. Perfecționarea profesională prin astfel de programe reprezintă un pas de bază pentru adaptarea continuă în era digitală și a schimbărilor rapide din domeniul informațional.

Școala de vară ASTRA din Sibiu, România reprezintă o inițiativă de educație nonformală, care are drept obiectiv transferul de cunoștințe și de abilități cu un înalt grad de noutate pentru domeniul științelor informării și documentării [5].

Școala de vară ASTRA – 2025 (fotoreportaj)

Webinarul internațional „DOI și metadate: de ce contează calitatea informației din spatele unui DOI" a fost organizat de Biblioteca Națională a Serbiei. Prezentatoare: Tatjana Timotijević, în cadrul EIFL – Electronic Information for Libraries (EIFL) (Informație Electronică pentru Biblioteci) – o organizație internațională care sprijină bibliotecile din țările în curs de dezvoltare și în tranziție prin:

- acces la resurse electronice și baze de date;
- promovarea accesului deschis;
- dezvoltarea competențelor digitale;
- susținerea inovației și a serviciilor moderne de bibliotecă.

EIFL a organizat webinarul dedicat editorilor de reviste, bibliotecarilor și tuturor celor implicați în înregistrarea DOI (identificator digital unic atribuit articolelor științifice, cărților, seturilor de date și altor materiale), axat pe rolul esențial al metadatelor de calitate în vizibilitatea și impactul cercetării.

Relevanța DOI este prezentată de dr. hab., prof. univ. Nelly Țurcan, prin următoarele: „Un DOI nu este doar un link permanent către o publicație, ci o poartă de acces către ecosistemul științific global. Deși la înregistrarea DOI-urilor sunt suficiente metadatele de bază (titlu, autori), metadatele bogate – rezumate, cuvinte-cheie, referințe, identificatori persistenți pentru autori și instituții, informații despre finanțare – fac o diferență majoră." [8].

Respectiv, în cadrul webinarului am aflat:

- de ce metadatele detaliate îmbunătățesc indexarea și descoperirea publicațiilor;
- cum susțin urmărirea citărilor și interoperabilitatea cu baze de date academice;
- cum facilitează conectarea cercetărilor între ele și integrarea în servicii de indexare;
- bune practici pentru creșterea calității metadatelor la înregistrarea DOI.

Webinarul a evidențiat faptul că valoarea unui DOI nu constă doar în identificarea unică și permanentă a unei publicații, ci și în calitatea metadatelor care îl însoțesc. Metadatele complete și corecte contribuie la creșterea vizibilității rezultatelor cercetării, facilitează descoperirea și citarea acestor sisteme și asigură integrarea eficientă în informațiile și științele internaționale. Pentru bibliotecari, editori și cercetători, cunoașterea și aplicarea bunelor practici privind înregistrarea DOI și gestionarea metadatelor asociate sunt o condiție importantă în vederea promovării și valorificării producției științifice în mediul academic contemporan.

În cadrul Webinarului Internațional „Navigarea transformării digitale în biblioteci" desfășurat de ELAN EBLIDA, parte a seriei de webinare ELAN. EBLIDA (Biroul European al Asociațiilor de Biblioteci, Informare și Documentare), a lansat proiectul ELAN (Rețeaua Asociației Bibliotecilor Europene), un program european desfășurat în perioada 2025–2028, orientat spre consolidarea și profesionalizarea asociațiilor de biblioteci din Europa.

Din perspectivă biblioteconomică, ELAN este important, deoarece:

- susține cooperarea dintre biblioteci și asociații profesionale europene;
- promovează transformarea digitală și competențele AI în biblioteci;
- pune accent pe sustenabilitate și „biblioteci verzi";
- dezvoltă politici culturale și advocacy pentru biblioteci;
- încurajează includerea informațională, alfabetizarea media și accesul democratic la informație.

Proiectul urmărește crearea unei rețele europene mai puternice pentru cele aproximativ 70.000 de biblioteci și peste 100 de milioane de utilizatori din Europa.

Ca parte a proiectului, Rețeaua Asociațiilor Bibliotecare Europene (ELAN), EBLIDA a organizat o serie de webinare în trei părți, explorând modul în care bibliotecile din Europa răspund în practică la transformarea digitală. Seria a reunit exemple concrete și perspective de specialitate în trei sesiuni specifice:

Dezvoltarea publicului cu instrumente online – cum pot serviciile digitale și platformele de împrumut electronic să ajute bibliotecile să ajungă la un public divers și să interacționeze cu acesta;

Bibliotecile abordează provocările legate de inteligența artificială – povești despre două experimente care transformă inteligența artificială într-o oportunitate – experimente din viața reală ce au arătat cum inteligența artificială poate îmbunătăți experiența utilizatorului, sprijinind gândirea critică;

Busola digitală – un ghid practic pentru bibliotecile publice privind consolidarea incluziunii digitale prin co-creare și strategii acționabile.

Această serie de webinare s-a adresat asociațiilor bibliotecare, profesioniștilor din domeniul bibliotecar și părților interesate de inovația digitală, incluziune și tehnologiile emergente. Printr-o singură înregistrare, participanții au avut acces la toate cele trei sesiuni, care au combinat experiențe practice, perspective de specialitate și o perspectivă europeană puternică

La seria internațională de webinare desfășurat de către ELAN Eblida, cu tema „Speranța de a acționa – vizualizarea unui viitor sustenabil la bibliotecă: o introducere în alfabetizarea viitorului și relevanța sa tot mai mare pentru biblioteci", desfășurată în patru părți, a fost explorat modul în care bibliotecile din Europa pot acționa drept catalizatori pentru sustenabilitate, speranță climatică și gândire pe termen lung. Webinarul s-a adresat asociațiilor bibliotecare, profesioniștilor din domeniul bibliotecar, organizațiilor culturale și părților interesate de sustenabilitate, acțiuni climatice, alfabetizare pentru viitor și rolul societății în evoluția bibliotecilor.

Programul de mentorat „Împuternicirea Femeilor în Securitatea Națională”, ediția regională Sud, un parcurs intens de dezvoltare profesională și leadership pentru 22 de femei din raioanele Basarabeasca, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Cahul – Larga Nouă, Taraclia și Vulcănești. Pe parcursul a patru luni (noiembrie 2025 – februarie 2026), sub îndrumarea unor mentori și experți naționali și internaționali, participantele programului au aprofundat înțelegerea privind provocările de securitate națională, regională și globală, dezvoltând competențe de identificare, evaluare și gestionare a riscurilor, abilități de comunicare și *public speaking* (vorbire în public), precum și reziliență profesională și capacitatea de luare a deciziilor.

O componentă centrală a evenimentului a fost prezentarea proiectelor aplicative realizate de participante pe durata programului. Proiectele au reflectat nevoile comunităților din care vin participantele și au propus soluții concrete, bazate pe implicarea comunitară, menite să consolideze siguranța locală, reziliența și capacitatea de răspuns interinstituțional.

Încheierea acestei ediții a marcat începutul unei noi etape de implicare profesională și de leadership, iar Biblioteca Publică Larga Nouă va beneficia în viitor de o donație de carte din partea Președinției Republicii Moldovei și dotare cu echipament tehnc a sălii de calculatoare din partea oficiului de legătură NATO și Institutul European de Studii Politice din Moldova.

Programul de mentorat „Împuternicirea Femeilor în Securitatea Națională” se află la cea de-a doua ediție și este implementat cu sprijinul Oficiul de legătură NATO în Republica Moldova.

Programul de mentorat „Împuternicirea Femeilor în Securitatea Națională” (fotoreportaj)

În cadrul Conferinței Zonale 2026 cu genericul „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare cunoștințelor” au fost diseminate și experiențele profesionale ale subsemnatei, experiențele trăite în Suedia, în timpul unei vizite câștigate la concursul organizat de Ambasada Suediei la Chișinău.

La prima vedere, tema comunicării „Formarea profesională și experiențe inovatoare în activitatea bibliotecară” pare diferită de tema conferinței. În realitate, acestea sunt strâns interconectate. Dezvoltarea colecțiilor nu poate exista fără bibliotecari bine pregătiți, precum s-a menționat anterior, iar partajarea cunoștințelor devine posibilă doar atunci când profesioniștii din domeniu învață constant, schimbă experiențe și valorifică exemple de bună practică.

Prin vizita în Suedia, a fost oferită ocazia de a cunoaște patru instituții bibliotecare remarcabile: Biblioteca Națională a Suediei din Stockholm, Biblioteca Publică Skärholmen, biblioteca istorică din cadrul Palatului Drottningholm și mica bibliotecă din cadrul Ambasadei Republicii Moldova în Stockholm.

Cea mai impresionantă experiență a fost la *Biblioteca Națională a Suediei – Kungliga Biblioteket* – instituție care colectează și conservă aproape tot ceea ce se publică în Suedia. Colecțiile sale depășesc 18 milioane de documente și includ cărți, manuscrise, ziare, hărți, fotografii, muzică, filme, jocuri video și arhive web. O curiozitate interesantă este faptul că Suedia aplică, încă

din anul 1661, principiul depozitului legal, ceea ce a permis conservarea patrimoniului documentar suedez timp de peste trei secole. Astăzi, biblioteca arhivează inclusiv publicațiile electronice și o parte importantă a spațiului digital suedez.

Biblioteca Națională a Suediei – Kungliga Biblioteket

Biblioteca Publică Skärholmen a demonstrat că biblioteca modernă este mai mult decât un spațiu destinat lecturii. Ea funcționează ca un centru comunitar în spațiul unui centru comercial, un loc al dialogului intercultural și al incluziunii sociale, atenție deosebită acordându-se accesibilității informației, activităților pentru diverse categorii de utilizatori și creării unui mediu prietenos pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

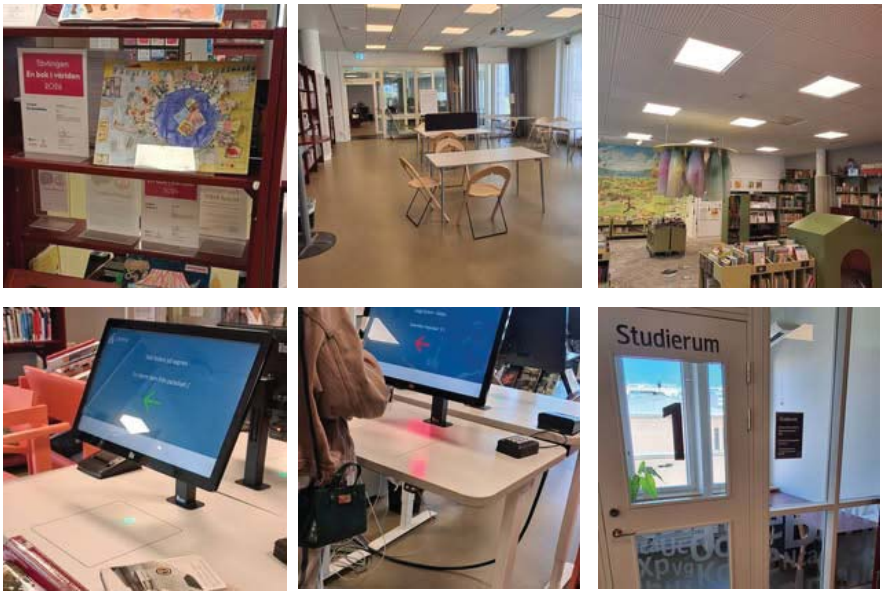

În Biblioteca Publică Skärholmen

O experiență aparte a fost vizitarea *Bibliotecii istorice asociate Palatului Drottningholm,* reședință regală inclusă în patrimoniul mondial UNESCO. Acolo s-a înțeles cât de importantă este conservarea patrimoniului cultural scris și rolul colecțiilor istorice în transmiterea memoriei culturale de la o generație la alta.

Una dintre cele mai valoroase încăperi ale palatului este *Biblioteca Reginei Lovisa Ulrika,*

amenajată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Regina, cunoscută pentru interesul său față de știință, literatură și filozofie, a creat una dintre cele mai importante colecții private regale din Suedia. Biblioteca a fost proiectată de arhitectul Jean Eric Rehn și este considerată una dintre cele mai frumoase și mai timpurii biblioteci în stil clasicist din Suedia. Un detaliu curios este că rafturile au fost realizate din lemn de cedru, ales special pentru a proteja cărțile de insecte și dăunători.

Colecțiile provin, în mare parte, din secolul al XVIII-lea și reflectă preocupările intelectuale ale Epocii Luminilor. Acestea includ lucrări de istorie, filozofie, științe naturale, geografie și literatură europeană.

Ceea ce impresionează și astăzi este că biblioteca și-a păstrat aproape integral atmosfera originală a secolului al XVIII-lea, devenind nu doar un spațiu de păstrare a cărților, ci și un monument al culturii și educației europene. Ea demonstrează că, încă acum aproape 300 de ani, colecțiile erau privite ca instrumente importante pentru dezvoltarea cunoașterii, cercetării și dialogului intelectual

Biblioteca Reginei Lovisa Ulrika

O surpriză plăcută a vizitei la Stockholm a fost și descoperirea unei mici *biblioteci amenajate în cadrul Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Suediei*. Localizată în sediul misiunii diplomatice, aceasta reunește cărți despre istorie, cultură și tradițiile Republicii Moldova, ghiduri turistice, albume fotografice, publicații de promovare a patrimoniului național și lucrări semnate de autori moldoveni.

Deși modestă ca dimensiuni, această colecție are o valoare simbolică deosebită. Ea exprimă o punte culturală între Republica Moldova și spațiul nordic, oferind posibilitatea vizitatorilor, diplomaților, membrilor diasporei și partenerilor suedezi de a cunoaște mai bine țara noastră. În acest context, se înțelege că dezvoltarea colecțiilor nu este importantă doar în bibliotecile publice naționale, ci și în instituțiile care promovează imaginea țării peste hotare. Fiecare carte, album sau ghid devine un ambasador al culturii și identității naționale, contribuind la partajarea cunoștințelor și la consolidarea dialogului intercultural.

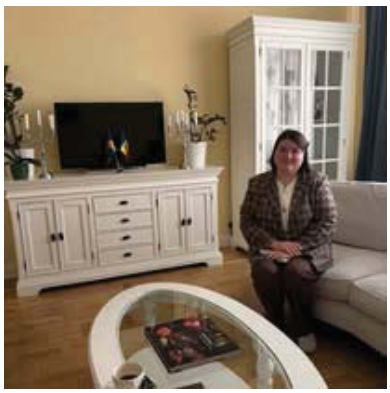

În Biblioteca Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Suediei

Dacă Biblioteca Națională a Suediei a demonstrat puterea de conservare a patrimoniului documentar la nivel național, iar Biblioteca Publică Skärholmen a oferit un exemplu de bibliotecă modernă orientată spre comunitate, mica bibliotecă a Ambasadei Republicii Moldova din Stockholm a confirmat că și cele mai mici colecții pot avea un impact semnificativ în promovarea culturii, atunci când contribuie la dezvoltarea culturală în lume.

Această experiență suedeză a confirmat că dezvoltarea colecțiilor și formarea profesională sunt două procese complementare. Colecțiile valoroase au nevoie de bibliotecari competenți pentru a fi valorificate, iar bibliotecarii au nevoie de experiențe profesionale inovatoare pentru a transforma colecțiile în resurse vii de cunoaștere. Vizitele de studiu, schimbul de experiență și învățarea continuă contribuie la consolidarea infrastructurii de partajare a cunoștințelor și la transformarea bibliotecii într-un actor activ al dezvoltării comunității.

Experiența din Suedia a oferit nu doar amintiri frumoase, ci și modele profesionale care pot inspira activitatea bibliotecilor din Republica Moldova în procesul de modernizare, de inovare și de valorificare a patrimoniului documentar.

Concluzii și recomandări profesionale

Dezvoltarea colecțiilor și consolidarea infrastructurii de partajare a cunoștințelor nu pot fi realizate fără investiții permanente în formarea profesională a bibliotecarilor. Biblioteca contemporană are nevoie nu doar de resurse informaționale de calitate, ci și de specialiști capabili să valorifice aceste resurse prin servicii inovatoare, tehnologii digitale și activități interactive orientate spre necesitățile comunității.

Experiențele acumulate în cadrul webinarelor, atelierelor, conferințelor și programelor internaționale, demonstrează că învățarea continuă contribuie direct la modernizarea activității bibliotecare, la diversificarea serviciilor și la creșterea vizibilității bibliotecii în societate. Totodată, acestea confirmă faptul că bibliotecarul modern trebuie să dețină competențe digitale, informaționale, de comunicare, de redactare științifică și de utilizare responsabilă a tehnologiilor emergente, inclusiv a inteligenței artificiale.

În contextul actual al transformărilor digitale și informaționale, bibliotecile publice trebuie să devină spații active de educație, incluziune digitală, alfabetizare informațională și dezvoltare comunitară. Participarea în programele internaționale și schimbul profesional contribuie la integrarea bibliotecilor în rețelele globale de cunoaștere și la implementarea bunelor practici europene în activitatea locală.

În urma acestei prezentării recomandăm:

- susținerea continuă a formării profesionale a bibliotecarilor prin participare la seminare, webinare, conferințe și programe internaționale;
- dezvoltarea competențelor digitale și informaționale necesare bibliotecarului contemporan;
- promovarea schimbului de experiență și a colaborării dintre biblioteci la nivel național și internațional;
- valorificarea tehnologiilor moderne și a inteligenței artificiale în dezvoltarea serviciilor de bibliotecă;
- încurajarea redactării și publicării experiențelor profesionale în reviste și comunicări de specialitate;
- dezvoltarea colecțiilor digitale și îmbunătățirea accesului deschis la informație;
- consolidarea rolului bibliotecii ca centru comunitar de învățare, cultură și incluziune digitală.

Astfel, formarea profesională continuă și deschiderea spre inovație reprezintă elemente fundamentale pentru dezvoltarea bibliotecilor moderne și pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor, capabile să răspundă provocărilor societății contemporane.

Referințe bibliografice:

1. *Indice de competențe profesionale.* Alcătuitori: Svetlana Barbei, Elena Sanduță. Chișinău: BNRM, 2016. 84 p. Disponibil: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2014/07/INDICE-DE-COMPETENTE-PROFESIONALE.pdf?utm_source=chatgpt.com [accesat 2026-05-29].
2. INSTITUȚIA PUBLICĂ BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Pagina WEB. Disponibil: https://www.bnrm.md/?page_id=4063&utm_source=chatgpt.com [accesat 2026-05-29].
3. *Conferințe zonale 2026. Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor*. Disponibil https://www.bnrm.md/?p=7002 [accesat 2026-05-28].
4. ROUTLEDGE. Pagina WEB: https://www.routledge.com/?utm_source=chatgpt.com [accesat 2026-05-29].
5. Școala de vară ASTRA, la final. *Biblio Feed #93.* 2025. Disponibil: https://bibliofeed.substack.com/p/bibliofeed-93 [accesat 2026-05-29].
6. TAYLOR & FRANCIS. Pagina WEB. Disponibil: https://taylorandfrancis.com/about/ [accesat 2026-05-29].
7. ȚURCAN, Nelly. Autodezvoltarea bibliotecarilor-condiții sine qua non a evoluției profesionale. *BiblioPolis.* 2014, nr. 2 pp. 42-53. Disponibil: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/42-53_5.pdf [accesat 2026-05-29].
8. ȚURCAN, Nelly. Conformitatea editorială a revistelor științifice din Republica Moldova cu normele internaționale de citare. In: *Integrare prin cercetare şi inovare: conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională. Ştiinţe Sociale.* Chișinău, 6-7 noiembrie 2025. Chișinău: CEP USM, 2025, pp. 122-130. ISBN 978-9975-62-990-4 (PDF). Disponibil: https://doi.org/10.59295/spd2025s.18 [accesat 2026-05-29].

CZU 027.52:021.4
DOI 10.5281/zenodo.23559514

RESURSELE INFORMAȚIONALE ALE BIBLIOTECII MUNICIPALE „EUGENIU COȘERIU" DIN BĂLȚI ȘI IMPACTUL LOR ÎN COMUNITATEA SERVITĂ

Margarita VÎGNAN
Elena GROSU
Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" din Bălți

Rezumat: *Articolul evidențiază rolul resurselor informaționale în dezvoltarea serviciilor Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu" din Bălți și în consolidarea impactului acesteia asupra comunității. Sunt prezentate principalele direcții de activitate privind dezvoltarea colecțiilor, integrarea resurselor digitale, promovarea accesului deschis și formarea profesională a personalului. Analiza rezultatelor obținute demonstrează creșterea accesului la informație și diversificarea serviciilor oferite utilizatorilor. Totodată, sunt abordate provocările legate de sustenabilitatea dezvoltării resurselor informaționale și necesitatea consolidării suportului pentru bibliotecile publice.*
Cuvinte-cheie: *resurse informaționale, acce deschis, platforme digitale, diversificvarea serviciilor, impact social.*

Abstract: *This article highlights the role of information resources in the development of services provided by the Municipal Library "Eugeniu Coșeriu" of Bălți and in strengthening its impact on the community. It presents the main areas of activity related to collection development, the integration of digital resources, the promotion of open access, and the continuous professional development of library staff. The analysis of the results achieved demonstrates increased access to information and the diversification of services offered to users. The article also addresses the challenges related to the sustainability of information resource development and the need for stronger support for public libraries.*
Keywords: *information resources, open access, digital platforms, diversification of services, social impact.*

În contextul transformărilor digitale și al dezvoltării societății bazate pe cunoaștere, bibliotecile publice își depășesc rolul tradițional de depozitare și de împrumut al documentelor, devenind spații active de acces la informație, educație și dezvoltare comunitară. Din această perspectivă, dezvoltarea și valorificarea resurselor informaționale reprezintă o direcție strategică importantă pentru bibliotecile publice.

Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" din Bălți (BMECB) se aliniază acestor tendințe prin diversificarea resurselor informaționale și prin implementarea unor practici orientate spre creșterea impactului informațional în comunitate. Aceste acțiuni se regăsesc în prioritățile profesionale ale anului 2026, stabilite la Forumul managerilor din sistemul național de biblioteci.

În anul 2025, BMECB a continuat politica accesului liber la raft pentru aproximativ 80% din colecții, facilitând accesul direct al utilizatorilor la informație. Totodată, instituția a achiziționat 3313 unități materiale în valoare de 442466,66 lei, dintre care 83% reprezintă documente editate în ultimii cinci ani, fapt care demonstrează preocuparea pentru actualizarea și relevanța colecțiilor.

Un rol important în dezvoltarea resurselor informaționale îl ocupă integrarea

instrumentelor digitale și promovarea accesului deschis. În anul 2025, comunitatea a beneficiat de acces la șapte baze de date tematice și la catalogul electronic IRBIS-64. În condițiile unor resurse financiare limitate pentru achiziția de software specializat, BMECB a valorificat platforme digitale accesibile, dezvoltând două bloguri tematice funcționale.

Platforma „Cunoaștere și memorie bălțeană", creată pentru valorificarea patrimoniului cultural local, include informații despre arhitectură, monumente, personalități și istoria municipiului Bălți. Actualizată constant în perioada 2022–2025, aceasta a înregistrat, în anul 2025, peste 2300 de vizualizări și 821 de vizitatori.

A doua platformă, „Conectat la Europa", lansată în anul 2025, este orientată spre promovarea valorilor europene și informarea civică.

Impactul resurselor informaționale asupra comunității este reflectat și prin indicatorii de utilizare a BMECB. În anul 2025, BMECB a înregistrat 19201 utilizatori activi, 92356 de intrări și 122373 de documente împrumutate. Totodată, BMECB a prestat servicii electronice de informare și referințe, inclusiv serviciul „e-Biblioteca rapidă", care a înregistrat 3 196 de solicitări.

Prin dezvoltarea colecțiilor, valorificarea resurselor digitale și promovarea accesului deschis, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" din Bălți își consolidează rolul de centru modern de informare și educație comunitară. Rezultatele obținute demonstrează importanța continuării investițiilor în digitalizare, accesibilitate informațională și dezvoltarea resurselor adaptate nevoilor comunității.

Transformările tehnologice și extinderea accesului la informație în mediul online determină bibliotecile publice să își adapteze continuu serviciile și resursele informaționale la cerințele societății digitale. În acest context, integrarea resurselor informaționale în ecosistemul digital al BMECB reprezintă o direcție importantă de dezvoltare a acesteia.

În anul 2025, BMECB a continuat dezvoltarea și actualizarea catalogului electronic IRBIS-64, în care au fost introduse 788 de înregistrări noi, numărul total al acestora constituind 13689 de unități materiale. Catalogul electronic facilitează evidența, organizarea și accesul rapid la resursele informaționale din colecțiile Bibliotecii.

Totodată, utilizatorii au beneficiat de acces la șapte baze de date tematice, precum „Orașul Bălți", „Moldova", „Personalități bălțene" și „Sănătate", actualizate permanent în funcție de necesitățile informaționale ale comunității. Aceste resurse contribuie la diversificarea surselor de informare și la valorificarea patrimoniului cultural și documentar local.

În contextul transformărilor accelerate din domeniul informațional și al creșterii complexității gestionării resurselor documentare, dezvoltarea competențelor profesionale ale specialiștilor în evidența și administrarea colecțiilor reprezintă o direcție strategică prioritară pentru BMECB. În acest sens, Serviciul Dezvoltarea Resurselor Informaționale implementează în mod constant activități de formare continuă, aliniate la standardele biblioteconomice moderne și la cerințele actuale de management al colecțiilor tradiționale și digitale.

Activitatea serviciului se axează, inclusiv, pe formarea continuă a personalului, pe consolidarea competențelor profesionale și aplicarea uniformă a normelor biblioteconomice. În acest cadru sunt organizate instruiri interne, schimburi de experiență, participări la programe de formare profesională, precum și actualizări sistematice ale cunoștințelor în domeniul statisticii de bibliotecă, evidenței fondurilor și descrierii bibliografice. Totodată, se pune accent pe dezvoltarea competențelor digitale necesare gestionării resurselor electronice și pe implementarea unor practici moderne de monitorizare a colecțiilor.

Un moment important în consolidarea acestor procese l-a constituit aprobarea, la nivel de țară, a noului *Regulament de gestionare a colecțiilor bibliotecii*. În acest context, Serviciul Dezvoltarea Resurselor Informaționale a organizat o serie de instruiri profesionale structurate în trei etape, destinate bibliotecarilor din rețeaua municipală, inclusiv filialele din satele Sadovoe

și Elizaveta.

Formarea a fost organizată pe grupuri tematice distincte, pentru a facilita asimilarea graduală și eficientă a conținutului:

- Modulul I: Dispoziții generale, tipologia documentelor de bibliotecă, constituirea unităților de evidență;
- Modulul II: Recepția documentelor, organizarea și structura colecțiilor;
- Modulul III: Verificarea colecțiilor, scoaterea din evidență, evaluarea valorii documentelor și condițiile de păstrare.

Această structurare pe module a permis o abordare progresivă, adaptată nevoilor diferitelor grupuri profesionale, facilitând înțelegerea aplicată a regulamentului și creând premisele pentru uniformizarea practicilor de evidență în întreaga rețea bibliotecară.

În total, la aceste instruiri au participat 22 de bibliotecari. Impactul a fost semnificativ: s-a consolidat un limbaj profesional comun, s-a îmbunătățit aplicarea procedurilor de evidență, iar procesele de gestionare a colecțiilor au devenit mai coerente și mai transparente la nivel de rețea.

În paralel, au fost organizate sesiuni de instruire pentru 18 bibliotecari din licee și gimnazii, axate pe prezentarea noilor prevederi regulamentare și aplicarea lor practică în mediul educațional. Aceste activități au contribuit la armonizarea practicilor de evidență a colecțiilor în bibliotecile școlare și la creșterea nivelului de profesionalizare în acest segment.

În contextul unei rețele bibliotecare extinse și al fluctuației de personal, un accent deosebit este pus pe ghidarea continuă a bibliotecarilor și pe monitorizarea proceselor de evidență, de verificare și casare a colecțiilor.

După reorganizarea din anul 2020 a BMECB, sistemul de gestionare a fondurilor a fost restructurat și implementat treptat. În perioada 2021–2024 au fost verificate patru subdiviziuni, în 2025 – încă două, iar în 2025–2026 se desfășoară inventarierea celei mai mari unități a rețelei, concomitent cu pregătirea verificării în sala de lectură.

Pentru a asigura continuitatea și eficiența activității în condiții de fluctuație a personalului, a fost dezvoltat un sistem centralizat de ghidare. Acesta include proceduri standardizate, instrucțiuni clare și programe de instruire pentru noii angajați. Serviciul central oferă suport metodologic permanent, iar monitorizarea internă include verificarea planurilor de inventariere, analiza rapoartelor și controale selective în teren. În ceea ce privește formarea profesională și integrarea noilor angajați, menționăm că, în aprilie 2026, în cadrul BMECB a fost implementat un program de integrare profesională pentru noii angajați. Programul a vizat familiarizarea cu cadrul legislativ, regulamentele interne, serviciile bibliotecii și direcțiile principale de activitate.

Participanții au fost instruiți în domenii esențiale precum: formarea și evidența colecțiilor, conservarea resurselor informaționale, descrierea bibliografică, utilizarea clasificării zecimale universale (CZU), procesele de catalogare și etica profesională. Programul a contribuit la adaptarea rapidă a personalului nou și la consolidarea competențelor necesare integrării în activitatea instituțională.

Un alt segment important de dezvoltare l-a constituit organizarea și valorificarea colecțiilor speciale. În urma participării la formarea profesională „Colecții speciale ale bibliotecii: definiții standardizate, componente, gestionare", organizată de Centrul Național de Formare al BNRM, a fost realizat un program intern de instruire pentru 18 bibliotecari.

Ulterior, a fost elaborat și aprobat *Regulamentul intern privind gestionarea colecțiilor speciale ale BMECB*. În baza acestuia, au fost reorganizate șase colecții speciale, pentru care a fost amenajat un spațiu dedicat de depozitare și conservare. Această reorganizare a contribuit la protejarea patrimoniului documentar, la îmbunătățirea accesului la resurse și la valorificarea lor în beneficiul comunității.

În prezent, BMECB îndeplinește un rol complex, nu doar informațional, ci și educațional, cultural și social. Resursele informaționale influențează direct calitatea serviciilor oferite și susțin procesele de alfabetizare digitală și învățare continuă.

Resursele informaționale reprezintă fundamentul serviciilor și activităților

desfășurate de BMECB, contribuind la dezvoltarea educației, culturii informației și incluziunii comunitare. În acest context, BMECB oferă servicii de împrumut la domiciliu, servicii de cultură a informației, instruire nonformală, cluburi de lectură, servicii electronice și servicii de referințe.

Un rol important îl ocupă serviciile electronice și de referințe, inclusiv „e-Biblioteca rapidă", serviciu de livrare a informației la adresa electronică a utilizatorului, care a înregistrat 3196 de solicitări în anul 2025. Totodată, BMECB valorifică resursele informaționale prin platforma „Cunoaștere și memorie bălțeană", expoziții online, reviste bibliografice și materiale informative promovate în mediul digital.

În anul 2025, BMECB a realizat 370 de activități cu caracter literar, cultural, educativ și informațional, iar activitatea de instruire a utilizatorilor a însumat 379 de ore academice. Aceste activități demonstrează integrarea activă a resurselor informaționale în procesele educaționale și culturale ale bibliotecii.

Un factor important în augmentarea rolului resurselor informaționale îl constituie dezvoltarea continuă a colecțiilor. Analiza perioadei 2021–2025 evidențiază o creștere a volumului de documente achiziționate și o îmbunătățire a ratei de reînnoire a colecțiilor, perioada estimată de reînnoire reducându-se de la 155 de ani, în 2021, la 58 de ani, în 2025.

În anul 2026, BMECB a lansat programul instituțional „Noutăți pe raft – lecturi pentru tine", orientat spre promovarea activă a colecțiilor prin activități inovative și participative. Până în prezent au fost organizate 45 de activități: ateliere de lectură și reflecție, prezentări de carte, expoziții online, reviste bibliografice și sesiuni informativ-cognitive.

Totodată, campania de donare de carte „Fii erou prin lectură!", desfășurată în perioada aprilie-septembrie 2026, contribuie la implicarea comunității în dezvoltarea colecțiilor BMECB. În cadrul acesteia au fost donate peste 325 de exemplare de carte, contribuind la consolidarea și diversificarea colecțiilor documentare. Campania continuă și în prezent, rămânând deschisă pentru noi donații și contribuții din partea comunității.

Prin aceste inițiative, BMECB valorifică resursele informaționale ca instrumente active de educație, informare și dezvoltare comunitară.

Un element important în dezvoltarea și valorificarea resurselor informaționale îl constituie partajarea acestora prin rețele și consorții bibliotecare, care permit extinderea accesului la informație și diversificarea serviciilor oferite utilizatorilor. Prin colaborare profesională, bibliotecile își optimizează resursele, reduc costurile și îmbunătățesc calitatea serviciilor informaționale și educaționale.

BMECB face parte din sistemul național de biblioteci, fapt care facilitează cooperarea profesională și accesul la resurse informaționale comune. În acest context, BMECB valorifică oportunitățile de colaborare cu biblioteci publice și universitare pentru accesul la baze de date electronice, cataloage online și colecții digitale.

Un exemplu relevant îl constituie utilizarea Sistemului Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova – SIBIMOL, care facilitează accesul la resurse bibliografice și schimbul de informații între instituțiile participante. Totodată, BMECB participă la schimburi interbibliotecare de publicații și documente, oferind utilizatorilor acces la resurse informaționale care nu se regăsesc în colecțiile proprii.

Prin aceste forme de cooperare, BMECB contribuie la consolidarea accesului deschis la informație și la dezvoltarea unui ecosistem informațional colaborativ, adaptat cerințelor societății cunoașterii.

Evaluarea impactului resurselor informaționale reprezintă un element esențial în procesul de dezvoltare și adaptare a serviciilor bibliotecare la necesitățile comunității. În cadrul BMECB, analiza indicatorilor statistici permite monitorizarea gradului de utilizare a resurselor și eficienței serviciilor informaționale prestate.

Datele statistice pentru anul 2025 evidențiază o creștere semnificativă a interesului comunității față de serviciile și resursele instituției. Astfel, BMECB a înregistrat 19201 utilizatori activi, ceea ce re-

prezintă 19,06% din comunitatea deservită. Comparativ cu anul 2021, când numărul utilizatorilor activi constituia 6744, se constată o evoluție pozitivă și constantă a gradului de utilizare a serviciilor BMECB.

Totodată, în anul 2025, au fost înregistrate 92356 de intrări în rețeaua BMECB și 122373 de documente împrumutate, indicatori care reflectă interesul crescut al utilizatorilor pentru colecțiile și activitățile instituției. Numărul mediu de 6,4 împrumuturi per utilizator confirmă rolul activ al resurselor informaționale în satisfacerea necesităților educaționale și culturale ale comunității.

Impactul utilizării resurselor informaționale poate fi observat și prin dezvoltarea serviciilor electronice și a platformelor digitale. Serviciul „e-Biblioteca rapidă" a înregistrat 3196 de solicitări, iar platforma „Cunoaștere și memorie bălțeană" a acumulat peste 2300 de vizualizări și 821 de vizitatori, în anul 2025, demonstrând interesul utilizatorilor pentru resursele informaționale digitale și pentru valorificarea patrimoniului cultural local.

Indicatorii statistici relevă, de asemenea, diversificarea publicului BMECB. Copiii și tinerii reprezintă principalele categorii de utilizatori activi, fapt care confirmă rolul BMECB în susținerea educației,]n promovarea lecturii și]n dezvoltarea competențelor informaționale în rândul noilor generații.

Prin monitorizarea permanentă a indicatorilor de performanță, BMECB își adaptează politicile de dezvoltare a colecțiilor și a serviciilor la cerințele reale ale comunității, consolidându-și rolul de centru modern de informare și de educație comunitară.

Asigurarea sustenabilității și a accesului pe termen lung la resursele informaționale reprezintă una dintre provocările majore ale bibliotecilor publice contemporane. În contextul transformărilor digitale și al creșterii necesităților informaționale ale utilizatorilor, bibliotecile sunt nevoite să identifice soluții eficiente pentru dezvoltarea și actualizarea continuă a colecțiilor și serviciilor.

BMECB, asemenea multor biblioteci publice din Republica Moldova, se confruntă cu dificultăți legate de insuficiența alocațiilor financiare destinate dezvoltării resurselor informaționale. Bugetele existente nu corespund întotdeauna necesităților reale ale comunității și nici prevederilor *Legii cu privire la biblioteci* referitoare la dezvoltarea și actualizarea colecțiilor.

O altă problemă importantă o constituie lipsa alocațiilor dedicate achiziției de baze de date și resurse electronice specializate. În prezent, accesul la astfel de resurse depinde în mare parte de inițiative locale sau de proiecte temporare, în lipsa unei politici naționale coerente privind dezvoltarea accesului la baze de date pentru bibliotecile publice. În acest context, devine necesară elaborarea și implementarea unui proiect la nivel național care să faciliteze accesul bibliotecilor la resurse electronice și baze de date relevante.

Totodată, bibliotecile întâmpină dificultăți în completarea colecțiilor cu titluri necesare procesului educațional, întrucât multe publicații solicitate conform curriculumului școlar nu sunt reeditate sau sunt disponibile în tiraje limitate. Această situație afectează capacitatea bibliotecilor de a răspunde integral necesităților educaționale ale elevilor și cadrelor didactice.

Deși donațiile de carte reprezintă o sursă importantă de completare a colecțiilor, acestea nu corespund întotdeauna profilului și necesităților reale de informare și de formare ale comunității. Din acest motiv, dezvoltarea colecțiilor necesită o politică echilibrată, bazată pe analiza nevoilor utilizatorilor și pe asigurarea relevanței și actualității resurselor informaționale. În aceste condiții, sustenabilitatea bibliotecilor depinde tot mai mult de capacitatea instituțiilor de a valorifica parteneriate, proiecte, resurse digitale accesibile și inițiative comunitare, menținând în același timp accesul echitabil la informație și educație pentru toate categoriile de utilizatori.

În concluzie, resursele informaționale ale BMECB reprezintă un factor important în dezvoltarea serviciilor bibliotecare și în consolidarea rolului bibliotecii în comunitate. Dezvoltarea colecțiilor, integrarea resurselor digitale, promovarea accesului deschis și diversificarea serviciilor

informaționale contribuie la creșterea accesului la informație, educație și cultură.

Indicatorii statistici și activitățile desfășurate confirmă impactul pozitiv al resurselor informaționale asupra comunității servite și capacitatea BMECB de adaptare la noile cerințe ale societății informaționale. Totodată, provocările legate de insuficiența resurselor financiare, accesul limitat la baze de date și dificultățile de actualizare a colecțiilor evidențiază necesitatea unor politici sustenabile de susținere a bibliotecilor publice.

Prin inițiativele implementate și orientarea spre necesitățile utilizatorilor, BMECB își consolidează rolul de centru modern de informare, educație și dezvoltare comunitară.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „EUGENIU COȘERIU" BĂLȚI. Raport analitic 2020-2025. Bălți: [S. n.], 2026. Disponibil: https://api.bmcoseriu.md/2025%20Biblioteca%20B%C4%83l%C8%9Bi%20Raport%20analitic.pdf [accesat 2026-05-05].
2. REPUBLICA MOLDOVA. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20 iulie 2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 301–315, art. 529, pp. 141–147. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120275&lang=ro [accesat 2026-05-05].
3. MUNTEAN, Aliona și Aliona TOSTOGAN. Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă. Resursele informaționale. În: *Biblioteconomie și științe ale informării: manual practic*. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova; Epigraf, 2021, pp. 39-63. ISBN 978-9975-3510-5-8.

CZU 021.1(048)
DOI 10.5281/zenodo.23559630

O BIBLIOTECĂ NU VA FI NICIODATĂ O COLECȚIE ÎNTÂMPLĂTOARE DE CĂRȚI…

Ludmila CORGHENCI
ORCID 0000-0002-0248-9108
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul se referă la publicația „Colecțiile de bibliotecă – bază pentru edificarea comunității durabile”, elaborată și editată sub egida Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în contextul Programului Național LecturaCentral, ediția a IX-a, precum și a priorităților și a inițiativelor profesionale ale anului 2026.*
Cuvinte-cheie: *colecții de bibliotecă, resurse de informare, priorități profesionale 2026*

Abstract: *The article refers to the publication "Library Collections – the basis for building a sustainable community", developed and edited under the aegis of the National Library of the Republic of Moldova, in the context of the National Program LecturaCentral, 9th edition, as well as the professional priorities and initiatives of 2026.*
Keywords: *library collections, information resources, professional priorities 2026*

Titlul de mai sus reprezintă, de fapt, o parafrazare a afirmației scriitorului, jurnalistului și criticului literar argentinian Carlos María Domínguez, aceasta reflectând esența, importanța și funcționalitatea unuia dintre pilonii activității bibliotecare.

Colecțiile de bibliotecă sunt fundamentale atât pentru instituție, cât și pentru comunitate. Prin acestea bibliotecile facilitează accesul la informație, susțin lectura, educația, cercetarea și dezvoltarea personală. Nevoile de informare ale utilizatorilor, ale membrilor comunității, pe care bibliotecile țin pulsul, determină creșterea, restructurarea și evaluarea colecțiilor, atragerea resurselor de informare de pe platforme valide.

În conformitate cu prevederile Forumului Managerilor din cadrul sistemului național de biblioteci (din 30 noiembrie 2025, ediția a XXX-a), în anul profesional 2026, eforturile bibliotecilor sunt centrate pe aplicarea noilor strategii și practici de achiziții de documente, pe creșterea ponderii și a impactului resurselor de informare prin intermediul bibliotecilor, pe facilitarea accesului și a securității colecțiilor de bibliotecă, pe digitalizarea acestora, pe sustenabilitatea colecției privind memoria și istoria locală/instituțională. Prioritățile și inițiativele menționate sunt reflectate în suportul teoretico-practic „Colecțiile de bibliotecă – bază pentru edificarea comunității durabile”, editat sub egida BNRM[1], material care accentuează necesitatea de diversificare și de personalizare a colecțiilor de bibliotecă, a valorizării resurselor de informare pentru educația membrilor comunității și oferirea de servicii de calitate, a promovării valorilor locale și naționale. Lucrarea reliefează interacțiunea între creșterea achizițiilor de documente, dezvoltarea colecțiilor și impactul activității bibliotecii în comunitate.

Lucrarea începe cu articolul de fond „Lectura și colecțiile de bibliotecă: interacțiuni, influențe, orientări strategice” (semnat de Vera Osoianu), prin care se

[1] *Colecțiile de bibliotecă – bază pentru edificarea comunității durabile*. Suport teoretico-practic. Responsabil pentru ediție: Ludmila Corghenci; Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău, 2026. 135 p. ISBN 978-9975-119-88-7. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/items/1a7f7959-5892-4e04-9011-512be46e80bb [acesat 2026-06-08].

evidențiază rolul central al colecțiilor de bibliotecă ca resursă strategică, reglementată legal și construită în funcție de identitatea comunității și de necesitățile utilizatorilor. Autorul afirmă că utilizatorul este plasat în centrul relației bibliotecă–colecții–lectură, iar nivelul de satisfacere a nevoilor sale constituie principalul indicator al relevanței și al imaginii bibliotecii.

Suportul teoretico-practic integrează patru domenii tematice: strategii și practici de achiziție și dezvoltare a colecțiilor într-o perioadă în continuă schimbare; creșterea ponderii și impactului resurselor informaționale prin intermediul bibliotecilor; facilitarea accesului și securității colecțiilor de bibliotecă prin digitalizarea colecțiilor; sustenabilitatea colecției privind memoria și istoria locală/instituțională.

Secțiunea „Strategii și practici de achiziție și dezvoltare a colecțiilor într-o perioadă în continuă schimbare" consemnează necesitatea reașezării și dezvoltării colecțiilor de bibliotecă prin abordări centrate pe comunitate și orientate spre viitor, importanța evaluării și analizei permanente a acestora, precum și definirea bibliotecii ca ecosistem sinergic al colecțiilor și serviciilor în societatea cunoașterii (autori Aliona Muntean, Angela Drăgănel, Elena Harconița).

Următoarea secțiune – „Creșterea ponderii și impactului resurselor informa-ționale prin intermediul bibliotecilor" – orientează personalul de specialitate din biblioteci de a atrage resurse prin platforme de acces deschis, în acest scop axându-se pe creșterea competențelor profesionale pentru utilizarea eficientă a acestora (autori Elena Harconița, Ludmila Corghenci).

Secțiunea „Facilitarea accesului și securității colecțiilor de bibliotecă. Digitalizarea colecțiilor" prezintă recomandări conceptuale și practice pentru a transforma biblioteca dintr-un depozit fizic într-un hub digital activ (selectivitate și prioritizare, standardizarea calității și accesibilitate). La fel, se argumentează că simpla digitizare nu generează automat acces, utilizare și relevanță socială, fiind necesară consolidarea întregului lanț de valori: selecție strategică post-digitizare, standardizare a metadatelor, interoperabilitate europeană, clarificarea regimului juridic și dezvoltarea unor platforme funcționale centrate pe utilizator (autori Doina Gaideu, Victoria Vasilica).

Suportul teoretico-practic include și secțiunea „Sustenabilitatea colecției privind memoria și istoria locală/instituțională", accentuând următoarele: biblioteca este garant al autenticității, al veridicității și al transmiterii responsabile a patrimoniului cultural, fiind o instituție de bază în colectarea, în conservarea și valorificarea memoriei comunitare; colecțiile speciale de bibliotecă sunt parte integrantă a colecțiilor, fiind organizate în conformitate cu prevederile standardizate; promovarea colecției „Memoria locală/instituțională, educarea lecturii" sprijină dezvoltarea interesului pentru lectură și gândirea critică, formând cititori implicați și conștienți de valorile locale, întărind identitatea comunitară și coeziunea socială (autori Ecaterina Dmitric, Lidia Gontea, Natalia Gontea, Ludmila Corghenci).

Lucrarea conține lista bibliografică „Lecturi profesionale" (circa 32 de descrieri bibliografice), oferind informații pentru aprofundarea temei. Lecturile profesionale sunt recomandate pentru a stimula gândirea analitică, a facilita accesul la identificarea soluțiilor practice și a fi la curent cu tendințele, cu inovațiile și cu cele mai bune experiențe privind dezvoltarea colecțiilor.

Menționăm prezența în lucrare a anexelor „Priorități profesionale ale anului biblioteconomic 2026" și „Lista autorilor", care reiterează conținuturile aprobate în cadrul Forumului Managerilor din cadrul SNB, evidențiind criteriul autorității materialelor incluse.

Drept calități definitorii ale suportului teoretico-practic consemnăm: coerența, structurarea clară, precum și îmbinarea conținuturilor de cunoaștere, de înțelegere și aplicare.

Suportul metodologic este elaborat și editat în contextul Programului Național LecturaCentral, ediția a IX-a, precum și a priorităților și inițiativelor profesionale ale anului 2026, fiind destinat personalului de specialitate din biblioteci, factorilor decidenți.

Lucrarea prezentată facilitează cunoașterea și înțelegerea de către personalul de specialitate, factorii decidenți, a evoluției abordărilor privind funcționalitatea colecțiilor, dar și a măsurilor practice de soluționare a problemelor de dezvoltare a acestora.

CZU 016:929:7(048)
DOI 10.5281/zenodo.23559679

CERCETARE BIBLIOGRAFICĂ DE VALOARE

Ludmila CORGHENCI
ORCID 0000-0002-0248-9108
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul prezintă monografia biobibliografică „Tudor Zbârnea”, creată și editată sub egida Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în cadrul proiectului editorial „Moldavica”, seria „Plasticienii Moldovei”. Sunt identificate și argumentate caracteristicile lucrării care se impune ca produs de cercetare bibliografică, precum și ca eveniment editorial.*
Cuvinte-cheie: *monografie biobibliografică, Tudor Zbârnea, cercetare bibliografică*

Abstract: *The article presents the biobibliographic monograph "Tudor Zbârnea", created and edited under the aegis of the National Library of the Republic of Moldova, within the editorial project "Moldavica", the series "Plasticians of Moldova". The characteristics of the work that are required as a product of bibliographic research, as well as an editorial event, are identified and argued.*
Keywords: *biobibliographic monograph, Tudor Zbârnea, bibliographic research*

În ansamblul de instituții și practici care contribuie la valorificarea și interpretarea critică a trecutului, la construirea identității naționale și europene, la orientarea spre viitor, rolul bibliotecii este indubitabil. În acest scop, biblioteca dispune de variate modalități, începând de la dezvoltarea colecțiilor și finalizând cu servicii de formare a competențelor și de informare a membrilor comunității. Cercetarea bibliografică, realizată de bibliotecă, poate consolida sentimentul de apartenență națională și comunitară, interesul pentru construirea unui viitor bazat pe cunoaștere, prin produsele create.

Publicațiile bibliografice (suport tradițional sau online), îndeosebi cele biobibliografice, ocupă un loc important în activitatea editorială și științifică a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM). Astfel de produse de cercetare, în ultima perioadă, apar des cu subtitlul „monografie biobibliografică”, referindu-ne la lucrările ce au în calitate de protagoniști personalități din diverse domenii. În viziunea noastră, monografiile biobibliografice au următoarele caracteristici: prezentare minuțioasă, abordare detaliată a protagonistului lucrării; prezentarea rezultatelor cercetării bibliografice pe parcursul mai multor ani (cu varietate de surse de informare); abordarea protagonistului din diverse aspecte și surse: ca autor/creator de publicații, context bibliometric, posesor de bibliotecă personală și de cărți cu autografe etc.); crearea imaginii de ansamblu a protagonistului cercetării bibliografice (realizări personale, profesionale, sociale, filantropice etc.).

Monografia biobibliografică „Tudor Zbârnea” este elaborată sub egida BNRM, în cadrul proiectului editorial „Moldavica”, seria „Plasticienii Moldovei”, fiind o manifestare a aprecierii și respectului pentru artistul plastic, remarcabilă personalitate a lumii culturale[1]. Lucrarea prezintă a doua ediție, revăzută și adăugită (față de ediția din anul 2015).

Monografia biobibliografică impresionează prin:

- poziționarea și parcursul profesional al protagonistului lucrării – organizator a

[1] Tudor Zbârnea. Monografie biobibliografică. Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Alcătuitor Victoria Stanchevici. Chișinău, 2025. 603 p. ISBN 978-9975-119-86-3.
Disponibil: https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2026/03/MonografieBiobibliograficaTZ.pdf [accesat 2026-06-09].

peste 40 de expoziții personale în mai multe țări; cu un palmares impresionant de premii, distincții și titluri onorifice, creația fiindu-i apreciată prin numeroasele articole publicate în presa și literatura de specialitate de către prestigioși critici și istorici de artă din Republica Moldova, România, Rusia, Belarus, Ucraina, Franța, Italia etc.;

- diversitatea surselor de selecție a materialelor incluse în lucrare – biblioteca personală, publicații ale bibliografiei naționale, bibliografii editate de BNRM și de alte biblioteci, colecții, cataloage, fișiere, baze de date ale BNRM, precum și surse din mediul online; Calitatea și corectitudinea informației bibliografice, dar mai ales volumul de muncă depus de autorii lucrării, sunt confirmate prin faptul că majoritatea materialelor și resurselor bibliografice incluse în monografia biobibliografică au fost consultate *de visu*.
- arealul cronologic vast de selectare a documentelor – perioada 1980–2025;
- structura variată și complexă a monografiei biobibliografice, determinată de varietatea operei create de protagonist; după cum menționează Victoria Stanchevici în „Nota asupra ediției", lucrarea include două secțiuni: „Opera" și „Referiri la personalitatea și creația artistului plastic Tudor Zbârnea". Primul capitol reflectă creația artistică a maestrului și reprezintă o selecție de lucrări ale plasticianului, repartizate în următoarele subcapitole: Pictură; Reproduceri; Expoziții. Saloane. Bienale. Cel de-al doilea capitol identifică bibliografic publicațiile ce conțin informații despre viața și activitatea pictorului Tudor Zbârnea: Bibliografii; Enciclopedii. Dicționare. Ghiduri; Albume. Cataloage; Pliante; Publicații despre Tudor Zbârnea în culegeri și ediții periodice; Dialoguri. Interviuri. Convorbiri etc. [p. 11];
- însumarea a 1007 descrieri bibliografice (din perioada anilor 1987–2025), dintre care 24 sunt descrieri ale articolelor de autor; 166 – ale articolelor din ediții periodice, culegeri și volume de sinteză (anii 1987–2025); 43 – ale dialogurilor, interviurilor, convorbirilor; 563 sunt titluri de grafică bidimensională (pictură selectivă, anii 1984–2025); 83 ‑ titluri de reproduceri; 60 ‑ de expoziții, saloane, bienale; 18 ‑ de albume, cataloage, pliante; 36 ‑ titluri de ediții îngrijite, coordonate, editate și prefațate de Tudor Zbârnea, 64 ‑ de resurse electronice [p. 10-11];
- prezența a mai multor indexuri auxiliare (indice de nume, de titluri, ale lucrărilor plasticianului și de titluri ale publicațiilor periodice), concepute și incluse pentru a facilita accesul rapid și direcționat la informația stocată în lucrare;
- încorporarea secțiunilor „Galerie de imagini" (ale operelor create de protagonist) și „File de album" (ipostaze prin obiectivul foto).

Lucrarea prezentată este atât un produs al cercetării bibliografice, cât și un produs editorial (prezența grafică, autor copertă – Mihai Stăvilă), impunând apreciere și recunoaștere națională.

CZU 028(048)
DOI 10.5281/zenodo.23559777

„LECTURA ȘI SCĂRILE", VOLUMUL V – O CARTOGRAFIERE CONTEMPORANĂ A CULTURII LECTURII

Elena HARCONIȚA
ORCID 000-0002-6449-7488
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Lectura și scările : culegere de articole / Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; responsabil de ediție: Angela Drăgănel ; coordonator de ediție: Elena Harconița. – Chișinău : BNRM, 2026 (Primex-Com) – ISBN 978-9975-3510-1-0. Vol. 5. – 2026. – 359 p. : diagr., fig., tab. – Texte : lb. rom., engl. – Cuprins, rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – Cu sprijinul financiar al Programului Național LecturaCentral. – ISBN 978-9975-119-87-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/items/6ed8c0e7-d3d7-46ad-8345-6ac17b767607.

Apariția celui de-al cincilea volum al culegerii de articole „Lectura și scările" reprezintă un nou reper în eforturile de documentare, de cercetare și promovare a lecturii în Republica Moldova. Editată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova cu sprijinul Programului Național LecturaCentral, lucrarea adună între copertele sale voci de bibliotecari, scriitori, cercetători, cadre didactice, manageri culturali și promotori ai lecturii din Republica Moldova și din alte țări. Volumul continuă un proiect devenit deja tradiție în domeniul biblioteconomic și cultural al Republicii Moldova, constituindu-se într-o preocupare constantă privind destinul lecturii.

Există cărți care oferă informații și există cărți care creează punți între oameni, idei și experiențe. Acest volum face parte din cea de-a doua categorie, fiind nu doar o colecție de articole despre lectură, ci și o invitație la reflecție asupra locului pe care cartea îl ocupă astăzi în viața noastră.

Metafora care dă titlul colecției este una deosebit de expresivă. Scările presupun urcuș, efort și perspectivă. Fiecare treaptă oferă o viziune mai largă asupra lumii, după cum fiecare carte citită deschide noi orizonturi ale înțelegerii. Lectura nu este prezentată aici ca un act izolat, ci ca un proces de devenire, o construcție lentă și temeinică a personalității.

În introducerea semnată de Elena Pintilei, cititorul găsește un eseu sugestiv „Între pagini și pietre", în care lectura asociată cu scările conferă întregii lucrări o dimensiune filozofică și culturală și invită cititorul să perceapă lectura ca pe un proces continuu de transformare și descoperire.

Fiecare contribuție adaugă o nouă treaptă la această „scară" simbolică a cunoașterii, oferind o perspectivă amplă asupra rolului lecturii în societatea contemporană. Într-o epocă în care viteza informației pare să înlocuiască răgazul reflecției, iar ecranele concurează tot mai mult cu pagina tipărită, apariția acestui volum are semnificația

unei invitații la regăsire – regăsirea lecturii ca exercițiu al libertății interioare, al cunoașterii și al dialogului cu lumea. Acestea presupun mișcare, urcuș, descoperire și răgaz pentru reflecție.

Unul dintre textele centrale ale volumului este studiul consacrat celor șapte ediții ale Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare", organizată în perioada 2019-2025 în cadrul Programului Național Lectura-Central. Articolul evidențiază impactul remarcabil al acestei platforme de dialog profesional și cultural, care a reunit peste 6.000 de participanți și aproximativ 150 de experți din 15 țări, consolidând lectura ca prioritate strategică pentru dezvoltarea educațională și culturală.

Structura volumului este bine articulată, cele cinci capitole abordează teme precum lectura și gândirea critică, tendințele internaționale în promovarea lecturii, studiile privind comportamentul lectoral, noile forme de lectură în era inteligenței artificiale și experiențele de succes ale bibliotecilor în dezvoltarea culturii lecturii.

Deosebit de valoroasă este dimensiunea internațională a lucrării. Experiențele prezentate din Estonia, Letonia, Spania sau din alte spații culturale demonstrează că preocuparea pentru lectură depășește granițele și că bibliotecile de pretutindeni caută soluții pentru a menține vie relația dintre oameni și carte, pentru integrarea experienței europene și pentru identificarea unor modele aplicabile în contextul Republicii Moldova.

Volumul surprinde, totodată, provocările actuale generate de transformările digitale. Articolele consacrate inteligenței artificiale și cărților audio analizează schimbările produse în practicile de lectură, oferind perspective utile asupra modului în care bibliotecile și instituțiile culturale pot răspunde noilor comportamente informaționale ale publicului.

În același timp, volumul rămâne profund ancorat în realitățile locale. Exemplele de bune practici prezentate de bibliotecile publice și universitare din țară arată că lectura continuă să unească comunități, să stimuleze dialogul și să contribuie la dezvoltarea personală și profesională a oamenilor.

Prin caracterul său interdisciplinar și prin diversitatea contribuțiilor, lucrarea constituie o resursă valoroasă pentru bibliotecari, cercetători, cadre didactice, studenți și pentru toți cei interesați de dezvoltarea culturii lecturii. Volumul reflectă preocupările actuale ale comunității profesionale pentru consolidarea rolului lecturii ca fundament al cunoașterii, al educației și al dezvoltării sociale.

Prin diversitatea tematică, prin valoarea științifică și relevanța practică a contribuțiilor, „Lectura și scările", volumul V, se afirmă ca o lucrare de referință pentru specialiștii din domeniul biblioteconomiei și științelor informării, pentru cercetători, cadre didactice și pentru toți cei interesați de promovarea lecturii. Publicația reflectă maturizarea unui proiect editorial care, de la un volum la altul, construiește o veritabilă arhivă a ideilor, a experiențelor și a politicilor dedicate culturii lecturii în Republica Moldova.

În ansamblu, volumul confirmă faptul că lectura rămâne una dintre cele mai solide „scări" către cunoaștere, dezvoltare personală și progres social, iar bibliotecile sunt actorii principali ai acestei ascensiuni culturale.

CZU 027.7(478+498)
DOI 10.5281/zenodo.23559829

O NOUĂ CONEXIUNE ÎNTRE BIBLIOTECĂ ȘI COMUNITATEA ACADEMICĂ – „BIBLIOCONNECT UTM”

Elena HARCONIȚA
ORCiD 000-0002-6449-7488

Rezumat: *Articolul prezintă newsletterul „BiblioConnect UTM”, o inițiativă a Bibliotecii Științifice a Universității Tehnice a Moldovei (UTM), menită să consolideze comunicarea cu utilizatorii săi. Publicația ilustrează realizările bibliotecii, evidențiind statisticile anului 2025 și accesul la baze de date internaționale de prestigiu. De asemenea, este detaliat proiectul MINDS, care vizează digitalizarea și implementarea tehnologiilor moderne (RFID, IA) în parteneriat cu Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași. Articolul subliniază și rolul cultural al bibliotecii, implicarea în evenimente științifice internaționale și susținerea excelenței academice prin servicii adaptate erei digitale.*
Cuvinte-cheie: *bibliotecă academică, newsletter, BiblioConnect UTM, resurse informaționale, proiectul MINDS, cooperare transfrontalieră*

Abstract: *This article presents the newsletter "BiblioConnect UTM", an initiative of the Scientific Library of the Technical University of Moldova (UTM), aimed at strengthening communication with its users. The publication presents the achievements of this library, highlighting the statistics of 2025 and access to prestigious international databases. It also details the MINDS project, which aims to digitize and implement modern technologies (RFID, AI) in partnership with the "Gheorghe Asachi" Technical University of Iași. The article also emphasizes the cultural role of the library, its involvement in international scientific events and the support of academic excellence through services adapted to the digital age.*
Keywords: *academic library, newsletter, BiblioConnect UTM, information resources, MINDS project, cross-border cooperation*

Într-un context în care informația circulă rapid, iar accesul la cunoaștere devine tot mai esențial pentru dezvoltarea academică și profesională, Biblioteca Științifică a Universității Tehnice a Moldovei face un pas important spre consolidarea comunicării cu utilizatorii săi prin lansarea newsletterului „BiblioConnect UTM”.

Primul număr, apărut în anul 2026, marchează începutul unei inițiative menite să aducă mai aproape comunitatea universitară de resursele, serviciile, proiectele și activitățile bibliotecii.

Conceput ca o platformă de informare și conectare, newsletterul reflectă dinamica unei instituții moderne, care depășește rolul tradițional de depozitar al cărții și se afirmă ca un veritabil centru de cunoaștere, inovare și colaborare. Mesajul introductiv subliniază această viziune: biblioteca este un partener activ în parcursul academic al studenților, al cadrelor didactice și cercetătorilor, oferind nu doar acces la informație, ci și suport specializat și servicii adaptate nevoilor actuale. „Biblioteca nu este doar un spațiu al colecțiilor, ci un centru de cunoaștere, inovare și colaborare. Ne propunem să fim un partener activ în parcursul academic al fiecăruia dintre dvs., oferind suport informațional, consultanță specializată și acces la resurse relevante pentru studiu și cercetare”, accentuează directoarea Viorica Lupu, doctor în științe ale comunicării.

Prima ediție impresionează printr-o prezentare sintetică și relevantă a activității instituției. Datele statistice pentru anul 2025 evidențiază amploarea resurselor și a serviciilor oferite: peste un milion de documente

tipărite, mai bine de 7 000 de exemplare ce depășesc 1 000 de titluri, 30 000 de resurse digitale, mai bine de 8 600 de utilizatori activi și un număr considerabil de activități educaționale, de promovare și instruire. Aceste cifre conturează imaginea unei biblioteci implicate și conectate la nevoile mediului academic.

Un element central al newsletterului îl constituie accesul la resurse informaționale de top. În 2026, comunitatea universitară beneficiază de acces la platforme internaționale prestigioase, esențiale pentru cercetarea competitivă, precum Web of Science&Scopus, Springer, Research4Life. Sunt evidențiate oportunitățile oferite de baze de date și colecții științifice extinse, precum și importanța utilizării acestora pentru monitorizarea impactului academic, pentru identificarea revistelor relevante și analiza tendințelor globale în cercetare. În același timp, biblioteca își asumă rolul de facilitator, oferind instruiri și consultații pentru valorificarea eficientă a acestor resurse.

Newsletterul aduce în prim-plan și implicarea bibliotecii în proiecte inovatoare. Proiectul *Meeting Intellectual Needs through Discovery and Study* (MINDS), dedicat dezvoltării unei biblioteci digitale de avangardă, în parteneriat cu Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi" din Iași (România), reflectă direcția strategică orientată spre digitalizare, spre modernizare și creșterea accesibilității. Integrarea tehnologiilor moderne, precum RFID sau instrumentele bazate pe inteligență artificială, indică transformarea bibliotecii într-un spațiu inteligent, adaptat erei digitale. Printre obiectivele specifice ale proiectului se evidențiază crearea unui depozit masiv de resurse digitale accesibile online, consolidarea cooperării transfrontaliere între România și Republica Moldova prin schimbul de bune practici și expertiză în domeniul serviciilor de bibliotecă și educației digitale.

Activitățile culturale și educaționale ocupă, de asemenea, un loc important în paginile publicației. Evenimente precum *Săptămâna Educației Deschise*, manifestările dedicate lecturii cu voce tare sau inițiativele inspirate din tradițiile culturale, Dragobete, demonstrează rolul bibliotecii ca promotor al valorilor educaționale și culturale. Aceste acțiuni contribuie la crearea unei comunități academice active, implicate și conectate la patrimoniul cultural și științific.

Totodată, newsletterul reflectă preocuparea constantă pentru dezvoltarea colecțiilor și susținerea procesului educațional. Noile achiziții de carte, provenite de la edituri internaționale de prestigiu, completează oferta informațională în domenii de actualitate, iar programele dedicate dezvoltării competențelor informaționale, precum InfoSkills, vin în sprijinul studenților în procesul de formare academică.

Dimensiunea profesională este completată prin promovarea participării la evenimente științifice internaționale și prin valorificarea producției academice a universității. Lansarea lucrărilor bibliografice și implicarea în conferințe de specialitate demonstrează deschiderea spre dialog și colaborare la nivel internațional.

Biblioteca Științifică a Universității Tehnice a Moldovei se numără printre partenerii oficiali ai Bibliotecii Universitare „Lucian Blaga" din Sibiu, preconizând organizarea a celei de a doua ediții a Conferinței Internaționale „Biblioteci, cunoaștere și informație" (24–25 septembrie 2026), un eveniment de referință pentru profesioniștii din domeniul biblioteconomiei și științei informării. Tema ediției din 2026 este „Defending Knowledge Access: Academic and Public Libraries in Times of Austerity, Financialization, and UnDemocratic Pressures" (Apărarea accesului la cunoaștere: bibliotecile academice și publice în vremuri de austeritate, financiarizare și presiuni nedemocratice).

Prin conținutul său divers și bine structurat, „BiblioConnect UTM" se conturează ca un instrument util și necesar pentru informare, pentru orientare și inspirație. Mai mult decât un simplu buletin informativ, acesta devine o expresie a identității moderne a bibliotecii – o instituție dinamică, adaptată provocărilor contemporane și dedicată susținerii excelenței academice.

Lansarea acestui newsletter reprezintă nu doar un demers editorial, ci și o invitație la dialog, la colaborare și implicare. Într-o lume a cunoașterii în continuă expansiune, *BiblioConnect UTM* își propune să fie liantul care aduce împreună informația, oamenii și ideile.

Referințe bibliografice:

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ UTM. *BiblioConnect UTM.* Nr 1/2026. Online. Disponibil: https://library.utm.md/biblioconnect-utm/ [accesat 2026-04-21].

AUTORII ARTICOLELOR

ARION, Liubovi, specialist principal, Direcția Generală Educație Tineret și Sport, e-mail: arionliubovi@gmail.com

BALEANU, Rodica, șef secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: arta@bnrm.md

BALINSCHII, Elena, șef secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: studiisicercetari@gmail.com

CUZNEȚOVA-STAMATE, Inna, e-mail: inna.stamati@gmail.com

CLIMA, Liliana, șef secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: catalogare@bnrm.md

CORGHENCI, Ludmila, șef secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: lcorghenci@bnrm.md

COTOROBAI, Valentina, specialist principal, Direcția Cultură și Turism Hâncești, e-mail: cotorobai63@mail.com

DARII, Tatiana, director, Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală", e-mail: darii_tatiana@mail.ru

DECUSEARĂ, Aliona, bibliotecar, studentă a Universității de Stat din Moldova, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, Departamentul Comunicare și Teoria Informării, Specialitatea Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: alionadecuseara@gmail.com

DMITRIC, Ecaterina, șef secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: dbiblio@bnrm.com

DRĂGĂNEL, Angela, șef secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: adraganel@bnrm.md

GĂINESCU-BUDUI, Anișoara, bibliotecar, Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, doctorand, Școala Doctorală Litere, Universitatea din București, e-mail: anisoara.gainescu@s.unibuc.ro ; anisoara.budui@usv.ro

GANGURA, Rodica, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă", e-mail: rodicagangura.bnc@gmail.com

GROSU, Elena, bibliotecar, Serviciul dezvoltarea resurselor informaționale, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți, e-mail: grosulena63@gmail.com

HACKETT, Teresa, manager EIFL Copyright and Libraries Programme, e-mail: terezahackett@eifl.net

HARCONIȚA, Elena, specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: eharconita@gmail.com

HUSS-EKERHULT, Anita, secretar general al IFRRO – Federația Internațională a Organizațiilor pentru Drepturi de Reproducere, e-mail: anita.huss@ifrro.org

MIHALUȚA, Lina, directoare, Biblioteca Științifică a USARB, e-mail: lina.mihaluta@gmail.com

ONCEA, Cristina, Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu", Rezina, e-mail: cristinaonceaa@gmail.com

OXIOM, Olesea, șef secție, Centrul Național de Statistică privind Activitatea Bibliotecilor, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: oleseaoxiom@gmail.com

ROGOT, Lilia, bibliotecar principal, Gimnaziul „A. I. Cuza", mun. Bălți, e-mail: lilia.rogot@gmail.com

STAMATI, Doinița, director, Biblioteca Publică Șuri,
e-mail: dointa.stamati@gmail.com
STAVER, Mihaela, director adjunct, Biblioteca Științifică a USARB,
e-mail: stavermihaela@gmail.com

STRAHOTEANU, Liudmila, bibliotecar principal, Biblioteca Publică Larga Nouă,
e-mail: biblioteca.larganoua@gmail.com

ȚURCAN, Elena, bibliotecar, Biblioteca Științifică a USARB,
e-mail: ElTurcan@gmail.com

ZADAINOVA, Snejana, bibliotecară, Biblioteca Științifică a USARB,
e-mail: snejanazadainova@gmail.com

ZASMENCO, Tamara, șef serviciu, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică a Institutului Național de Cercetări Economice a Academiei de Studii Economice din Moldova,
e-mail: tamara.zasmenco@gmail.com

VAMEȘ, Tatiana, bibliotecar, studentă a Universității de Stat din Moldova, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, Departamentul Comunicare și Teoria Informării, Specialitatea Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică,
e-mail: vamestanea@gmail.com

VÎGNAN, Margarita, șef al Serviciului dezvoltarea resurselor informaționale, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți,
e-mail: ritapalii@mail.ru

TANOVA, Nadejda, director, Biblioteca Publică Raională „Chiril și Metodiu",
Taraclia,
e-mail: nadinlaki2@gmail.com

GHID PENTRU AUTORI

1. Cerințele privind prezentarea articolelor în revista „Magazin bibliologic" sunt elaborate în baza prevederilor *Regulamentului cu privire la evaluarea, clasificarea și monitorizarea revistelor științifice*, aprobat prin decizia nr. 23 din 1.12.2023 a Consiliului de conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare. https://anacec.md/files/23.Anexa_Reg_reviste_19.12.2023.semnat.pdf

2. Conform Politicii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova privind Accesul Deschis, revista „Magazin bibliologic" se declară publicație cu Acces Deschis în baza licenței Creative Commons, care permite altora să distribuie, să remixeze, să regleze și să creeze pe baza operelor autorului, chiar și în scop comercial, atât timp cât ei creditează opera (licența Atribuire CC BY):

http://www.bnrm.md/files/biblioteca/Politica-Acces-Deschis-BNRM-ro.PDF

http://www.bnrm.md/files/biblioteca/Policy-Open-Acces-BNRM-en.PDF.

3. Colegiul de redacție își asumă dreptul de a organiza recenzarea (inclusiv anonimă) a articolelor prezentate spre publicare.

4. Sunt pasibile pentru publicare gratuită articole cu conținut fundamental, aplicativ și promoțional ale autorilor din Republica Moldova și din alte țări, din domeniul biblioteconomiei și științelor informării, precum și din cele adiacente.

5. Limbile de publicare – limba română și limbile de circulație internațională. Publicarea articolelor în limbile de circulație internațională nu va depăși 1/4 din volumul revistei.

6. Autorii vor respecta următoarele cerințe tehnice la prezentarea articolelor spre publicare:

- prezentare generală – font Times New Roman;
- titlul articolului (centrat, scris cu majuscule, bold, size 12, spațiu între rânduri 1);
- numele, prenumele autorului, afilierea instituțională, funcția deținută, gradul științific și titlul didactic, adresa de e-mail (aliniere dreapta; size 12; numele autorului este indicat cu litere majuscule);
- codul ORCID (identificatorul unic al cercetătorului);
- poza autorului (autorilor) – imagine în JPEG cu o rezoluție de 300 dpi;
- rezumat/abstract în limbile română și engleză (stânga-dreapta, size 11; spațiu între rânduri 1; cursiv; nu va depăși 200 de semne);
- cuvinte-cheie în limbile română și engleză (stânga-dreapta, size 11; cursiv; spațiu între rânduri 1);
- textul articolului (size 12; spațiu între rânduri 1,5; volumul unui articol nu va depăși 10-15 pagini A4); fiecare articol va fi însoțit de referințe bibliografice (a se vedea poziția 9 din prezentul Ghid);
- La redactarea manuscriselor se vor respecta normele ortografice precizate în *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM), ediția 2021, precum și Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind revenirea la scrierea cu „â" și „sunt" în grafia limbii române;
- Opțional, în caz de necesitate, pot fi incluse în articol tabele/grafice/imagini/diagrame, cu trimitere din text către acestea; ele vor fi expediate redacției separat, odată cu articolul, în format JPEG/PNG/TIFF cu rezoluția de 300 dpi. În cazul tabelelor, diagramelor, deasupra se scrie „Tabelul nr. X. Titlul", „Diagrama nr. X. Titlul", iar în cazul imaginilor, pozelor, hărților etc., descrierea se face în partea de jos;
- În cazul utilizării în publicație a abrevierilor, lista acestora urmează a fi anexată. În situația când este un număr infim de abrevieri (1-3), ele pot fi indicate între paranteze în text.

7. Articolelor le vor fi atribuite indexul Clasificării Zecimale Universale (CZU) și Identificatorul Obiectului Digital (DOI) – aceasta fiind responsabilitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

8. Autorii dețin întreaga responsabilitate pentru caracterul original și conținutul articolelor prezentate.

9. Referințele bibliografice vor fi prezentate la sfârșitul textului articolului, format Times New Roman; size 11; space 1, cu caracterele originale ale documentului. Structura referinței bibliografice corespunde prevederilor standardului SM ISO 690-2022 „Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare (aprobat la 16.04.2022 prin decizia Institutului de Standardizare din Moldova).

10. Referințele bibliografice vor fi ordonate alfabetic (fiind elaborate în funcție de caracterele originale ale documentului, în prim-plan fiind amplasate cele cu caractere latine), după numele autorului ori după titlu și se numerotează continuu.

11. Citarea în text a resursei de informare se efectuează între paranteze drepte, după cum urmează: [4]. [4, p. 15], a multor resurse de informare [4, p. 15; 8, p. 3], la sfârșitul propoziției. Informația între paranteze reflectă numărul de rând al referinței bibliografice a resursei de informare din listă, iar în caz de necesitate – numărul concret al paginii.

Mostre de prezentare al referințelor bibliografice:

(adaptate după ghidul practic „Prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare" de Elena Bordian și Angelina Catana, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică a INCE, ASEM, Chișinău, 2023
https://doi.org/10.36004/nier.2023.brts)

Volume, monografii

… un autor

- ERHAN, Lica. *Tendințe și provocări în dezvoltarea și finanțarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii.* Monografie. Chișinău: INCE, 2022. ISBN 978-9975-3579-2-0.
- GAGAUZ, O. *Raportul studiului generații și gen: Fii vocea generației tale!* Chișinău, 2022. Disponibil: https://doi.org/10.36004/nier.cdr.2022.978-9975-3530-0-7_[accesat 2024-02-05].
- TOMESCU, Mădălina. *Tehnici și metode ale adoptării deciziei publice*. București: Pro Universitaria, 2023. 154 p. ISBN 978-606-26-1671-7.
- СТЕПАНОВ, В. К. *Применение Интернета в профессиональной информационной деятельности*. Москва, 2009. 304 p. ISBN 978-5-8183-1401-3.

… doi autori

- CRISTACHE, Nicoleta și Marian NASTASE. *Antreprenoriatul strategic*. București: Editura C. H. Beck, 2023. 157 p. ISBN 978-606-18-1295-0.

… trei autori

- ANTONOVICI, Corina-Georgiana; Carmen SĂVULESCU și Cristina SANDU. *Întreprinderea socială – expresie a schimbării sociale și inovării*. București: Editura Economica, 2016. 215 p. ISBN 978-973-709-802-3.
- BOTEZAT, E. A.; E. M. DOBRESCU și M. TOMESCU. *Dicționar de comunicare, negociere și mediere*. București: Editura C.H. Beck, 2007. 215 p. ISBN 978-973-115-052-9.

… patru autori

- LĂDARU, Georgiana-Raluca; Florian MARIN; Marian SIMINICA și Ionuț Laurențiu PETRE. *Dezvoltarea durabilă în perspectiva Agendei 2030*. București: Editura Economica, 2022. 109 p. ISBN 978-973-709-999-0.

… cinci autori

- GAGAUZ, Olga; Inga CHISTRUGA-SINCHEVICI; Mariana BUCIUCEANU-VRABIE; Anatolii ROJCO și Irina PAHOMII. *Impactul pandemiei COVID-19 asupra familiilor cu copii*. Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Cercetări Demografice. Chișinău, 2021. 207 p. ISBN 978-9975-89-228-5.

… mai mulți de cinci autori

Notă: În cazul publicațiilor care au mai mult de cinci autori, sunt indicate numele, prenumele primilor cinci autori, urmați de *et al.* sau, în funcție de necesitate, se menționează toți autorii.

- GAGAUZ, Olga; Mariana BUCIUCEANU-VRABIE; Irina PAHOMII; Vitalie ȘTIRBA; Tatiana TABAC et al. *Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare.* Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: INCE, 2021. 305 p. ISBN 978-9975-89-249-0.
- GAGAUZ, Olga; Mariana BUCIUCEANU-VRABIE; Irina PAHOMII; Vitalie ȘTIRBA; Tatiana TABAC și Ecaterina GRIGORAȘ. *Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare.* Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: INCE, 2021. 157 p. ISBN 978-9975-89-249-0.

... fără autori

- *Educația în Republica Moldova = Education in the Republic of Moldova.* Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Chișinău: s. n., 2023. 234 p.

- *Programul Uniunii Europene pentru cercetare si inovare Orizont Europa*. Chișinău, 2023. 95 p. ISBN 978-5-88554-154-1.

… care au ca autor o organizație sau o instituție

- AGENȚIA DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELECTUALĂ A REPUBLICII MOLDOVA (AGEPI). *Raport național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, 2019 = National report on the enforcement of intellectual property rights in the Republic of Moldova, 2019*. Chișinău: AGEPI, 2020. 120 p.

Articole din reviste, ziare. Interviuri

- APETRI, Dumitru. Modelul Creangă și proza basarabeană. *Literatura și Arta*. 2020, 20 februarie, p. 5. ISSN 1857-3835.
- CEBOTARI, Margareta. JuniorBildungs: program informațional/formativ pentru adolescenți, organizat la Biblioteca „Onisifor Ghibu". *Bibliopolis*. 2014, vol. 55, nr. 5, pp.185-188. ISSN 1811-900X.
- DMITRIC, Ecaterina. Bibliotecarul – omul viitorului. Interviu. Consemnare: Ludmila Corghenci. *Magazin bibliologic*. 2023, nr. 3/4, pp. 75-78. ISSN 1857-1476.
- GROSU, Aneta. Alegerile de la toamnă : care sunt riscurile? *Ziarul de Gardă*. 2024-03-30. Disponibil: https://www.zdg.md/blog/editoriale/editorial-alegerile-de-la-toamna-care-sunt-riscurile/ [accesat 2024-04-15].
- CORGHENCI, Ludmila și Vera OSOIANU. Biblioteca Națională – promotor al modelului strategic al Sistemului Național de Biblioteci. Magazin bibliologic. 2022, nr. 3, pp. 32-35. ISSN 1857-1476.
- ИГУМНОВА, Н. П. Библиоэтнология как научная и учебная дисциплина. *Библиотековедение*. 2017, nr. 6, pp. 616-622. ISSN 0869-608X.

Articole din culegeri

- CORGHENCI, Ludmila. Cercetarea științifică la DIB în contextul Anului Creativității și al Inovării – 2009. In: *Symposia Investigatio Bibliotheca*. Simpozion național, 28 ianuarie 2010. Chișinău, 2010, pp. 34-44.
- Corupție. In: Octavian BEJAN, *Dicționar de criminologie*. Chișinău, 2009, pp. 20-23. ISBN 978-9975-9679-8-3.
- STRATAN, Alexandru; Zinovia TOACA și Victoria FALA. Progresele reformării economiei moldovenești în vederea asigurării tranziției sale la economia de piață. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării = Economic growth in the conditions of globalization:* conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021. Chișinău: INCE, 2021, vol. 1, pp. 160-174. ISBN 978-9975-3529-7-0.

Publicații oficiale

- Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova: nr. 259-XV din 15 iulie 2004. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2004, nr. 125-129, pp. 12-70. ISSN ISSN 2587-389X.
- Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2024-03-18].

Standarde

- INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA. SM ISO 10018:2022**,** *Managementul calității. Linii directoare pentru implicarea personalului = Менеджмент качества. Руководящие указания по вовлеченности персонала = Quality management. Guidance for engagement*: IDT ISO 10018:2020. Ed. oficială. Chișinău: ISM, 2022. 75 p.
- INSTITUTUL NAȚIONAL DE STANDARDIZARE ȘI METROLOGIE. SM ISO 2789:2015**,** *Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă*. Aprobat: 2015-01-26. Nepubl. Localizare: INSM (Chișinău).

Pagini (site-uri) web

- BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Biblioteca Națională a Republicii Moldova*. Pagina web. Disponibil: http://www.bnrm.md/ [accesat 2024-06-05].
- MUZEUL NATIONAL DE ISTORIE. *Muzeul Național de Istorie a Moldovei*. Pagina web. Disponibil: https://www.nationalmuseum.md/ro/ [accesat 2024-02-12].

Resurse de informare nepublicate

Teze de doctorat, masterat

- ȚAPU, Tatiana. *Perfecționarea contabilității de gestiune în avicultură*.

Teza de doctor în științe economice. Chișinău, 2022. 157 p. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/1919/Tapu%20Tatiana_teza.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2024-03-21].

- MÎRZA, Tatiana. *Identificarea metodelor de maturare prin uscare a cărnii de bovină*. Teza de master. Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 2020. 85 p. Disponibil: http://repository.utm.md/handle/5014/12893?show=full [accesat 2024-02-07].

Manuscrise

- LARION, Alina. *Particularitățile tipologice ale sistemului nervos central la Mus spicilegus Petenyi*. Manuscris. 2002. 35 p. Dep. în INEI 05.12.2002, № 1870-M2002.

Preprinturi

- POPA, M. N. și V. V. PRICOP. *Aplicațiile algebrelor la problema centrului și focalului*. Preprint. Institutul de Matematică și Informatică al AȘM, 2011. 10 p.
- JENKINS, S. and Janne RUOSTEKOSKI. *Controlled manipulation of light by cooperative response of atoms in an optical lattice*. Preprint. University of Southampton, 2012. Disponibil: https://eprints.soton.ac.uk/338797/ [accesat 2024-04-22].

Resurse electronice online

- UNIUNEA EUROPEANĂ. *Istoria Uniunii Europene 1945-1959*. Disponibil: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_ro [accesat 2024-06-05].
- СОЛОВЬЁВА, Марина. *Всё что нужно знать о целях переписи населения и жилищ 2024 года*. Online. 2024-04-08. Режим доступа: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/iEe_OEA_zIzA_zEa_A_eO_CAEA_zEzAe_A_AAU_2024_A04.04.2024_rus.pdf [дата обращения 2024-06-05].

IP Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

MAGAZIN BIBLIOLOGIC nr. 1, 2026

Bun de tipar: 02.11.2026
Apărut: 2026
Coli de tipar: 13,5
Tiraj: 70 ex.

Tiparul sub comanda nr. 9,
executat la FPC „Primex-Com" SRL
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel.: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md